

2/96

- 1 -

Stockholm 94-10-01.

1994-10-04

Depr H. Magnusson/mjn

Ex t: Kabs

Magnusson

Lyrvall Pol 1:

Olson

von Dardel

- Carl Persson

amb Hallqvist,

Kiev

amb Moskva

Departementsrådet Hans Magnusson
Utrikesdepartementet
103 35 Stockholm

Broder!

Ett RW-program i TV 4 och en helsida i SvD gav ingenting nytt utom att det var intressant att se Kopelanski och Zarubina. Det börjar bli dags att söka överblicka.

Jag jämför ofta hur jag tänkte då med vad jag fått veta senare ur böcker och genom kommissionen. Mina spekulationer under 50-talet, nödvändiga som ett led i utredningsarbetet, finns i ringa utsträckning i akten. Där skymtar måhända, åtminstone om man läser mellan raderna, hypoteser som snart övergavs och nu är helt inaktuella. Jag har ibland svårt att exakt minnas när jag fick veta något nytt eller när hjärnan lyckades lägga samman ett och två. Vissa slutsatser var dock knutna till en speciell information. En milstolpe var Hilles vittnesmål. Hille var exakt i sina uppgifter, och de styrktes av andra vittnen. Hille belyste frågor som kommissionen sysslar med. Jag satt en söndag till in på natten och sökte med vittnesmålet som bakgrund finna sammanhang i vårt material. Något skrev jag ned men minns inte exakt vad. Utifrån hypotesen att RW kunde leva blev slutsatsen, att KGB sökte sopa igen spår och isolera honom. Jag tänkte mig att han kunde ha förts till något av de tre fångelser, dit viktiga fångar brukade föras, bl a Vladimir. Vi hade ännu inget vittnesmål därifrån. Att vi hade fått magrare rapportering om Langfelder antog jag berodde på att han för sina medfångar var mindre intressant än RW. Först senare, då inga vittnesmål avseende senare tid kom in om Langfelder och Rödel, tyckte jag mig se en trio, som kunde väntas bli ensamt behandlad. Varför hade inte Rödel fått återvända hem tillsammans med sina fågelsegrannar? Suchdienst visste ingenting. Isoleringsaktionen tydde på att ingen avsikt fanns att frige trion. Man kunde även frukta det värsta.

Att en rad vittnen släpptes i samband med det allmänna återsändandet av fångar var följd av ett storpolitiskt beslut. Det ointetgjorde Abakumovs ansträngningar att sopa igen spåren. Varför hölls en del fångar kvar flera år längre än andra av samma kategori men inte de av Abakumov identifierade RW-vittnena? Bristande samordning i toppen? Stalin kunde inte hålla reda på allt.

RW berättade att han tagits i skyddshäkte, visats Metron i Moskva mm. Därav fick jag intrycket att arresteringen inte behövde vara behandlad på högsta nivå. Det fanns dock skäl tro att det måste ha skett förr eller senare på grund av våra demarcher och det uppseende frågan väckt. Därför misstänkte jag 1957 att Abakumov utnämns till syndabock. Detta var dock inte så uppenbart som lögnen att man bara hade funnit Smoltsovs

notering. Efter en skyddshäktning behövde Stalin kanske inte omedelbart underrättas. Då Söderström hade sitt samtal med Stalin hade över ett år gått. Jag undrade om Stalin spelat teater vid samtalet. Frågan om vad Stalin visste hade samband med den vikt man i Moskva fäste vid RW-ärendet mitt i det dramatiska utrikespolitiska skeendet. Vår ovisshet saknade praktisk betydelse, ty vi gjorde vad vi kunde. Nu är frågan intressant för belysning av Stalins och Molotovs roller.

Abakumov kom in i bilden först sedan jag lämnat UD. Han hade en formell skyldighet att rapportera till "krigskabinettet", dvs Stalin. Han visste säkerligen att mängder av KGB-män utomlands sedan årtionden hade fått diplomatisk status. Detta var en hörnsten i det ryska utlandsspionaget. Sovjetunionen erkände ingen folkrätt och inte Haag-domstolen och måste just därför lägga stor vikt vid reciprocitet bl a ifråga om diplomatisk immunitet. Detta är bakgrunden till att Abakumov önskade besked från Stalin om han borde arrestera misstänkta neutrala diplomater. RW:s aktion i Budapest var inte unik till sin karaktär, ty den schweiziska beskickningen hade också hjälpt judar, men unik genom sitt omfång. Det vore orimligt anta att schweizarna men inte RW var ett fall för Stalin. Det skulle endast kunna förklaras med att Stalin först fått besked om schweizarna och därvid givit en generell order. Hur schweizarna arbetade i Budapest och vad de förhöordes om behöver ju inte, om UD vill fråga mer därom, blandas ihop med varför de frigavs. Paralleller i de två fallen har fått intresse från en ny synpunkt. *Är inte denna personals ledning något nytt?*

Kommissionen behöver inte sväva på målet. Stalin har givit någon form av besked redan innan RW arresterades. Kommissionen behöver inte som en domstol hellre fria än fälla i varje indicieled. Även domstolar fäller på indicier.

Hur Moskva värderade störningen i förbindelserna med Sverige vet vi inte. De anklagade oss för att sovjetfiendliga krafter drev sitt spel i RW-ärendet. Det var dock ren rutin att gå till motangrepp. Vi fick också DC 3-incidenten. Jag har dock inget minne av att Moskva, vid sidan om sin notoriska misstänksamhet mot kapitalistiska länder, företog något som tydde på att de ansåg förbindelserna med Sverige onormala.

Något papper från Stalin om arresteringen finns förmodligen inte. Det kunde möjligen finnas i Kremlarkivet. Stalin torde sällan ha givit skriftligt besked i små ärenden, ofta inte ens i stora. Stalin visste att hans muntliga besked åttlyddes, hellre till 110% än till 90%. Hans skriftliga besked hade ofta formen att politbyråns eller presidiets medlemmar skrev under beslut utan att något sammanträde hållits och utan att de givits tid att läsa papperen.

Vi vet inte, hur Stalin exakt formulerade sitt besked. Det spelar mindre roll. Det viktiga är att det gavs på ett tidigt stadium och inte var slutgiltigt. Bortsett från immunitetsfrågan var det rutin att arrestera misstänkta personer. Ärendet blev besvärligt, då man upptäckte att RW:s omhändertagande meddelats den svenska beskickningen. Detta stämde inte med Stalins intentioner. Molotov som ansvarig för MID hade råkat i en klämma. Han hade allt skäl att två sina händer och reoa upp olyckan i MID med Stalin. Det kan ha resulterat i att Stalin beordrat KGB att bononeka, om det nu inte var självklart för KGB. MID fick fylla sin

vanliga funktion som brevlåda utan att informeras om motiv. Den alternativa hypotesen är att Abakumov hade varit så säker på att nekandet skedde i Stalins och KGB:s anda att han inte behövde fråga. Båda hypoteserna duger. Om Abakumov misstog sig beträffande Stalins attityd kunde han dock ha råkat illa ut, i varje fall för underlåtenhet att informera.

Då jag läste Bulganins order fäste jag mig vid att den var kategorisk och att ingenting sades om skyddshäkte. En naturlig förklaring är att oavsett hur Bulganin formulerade sin order så var fortsättningen KGB:s sak. Det måste ha varit Abakumov som gav order om hur RW skulle behandlas. Den vänliga behandlingen kan ha berott på en anvisning av Stalin om hur de arresterade diplomaterna borde betraktas eller helt enkelt på att Stalin givit ett oklart besked. Att RW så föga förhördes kan bero på osäker tolkning av Stalins intentioner, KGB avvaktade.

Vågade fängelsebefälet på egen hand säga till RW, att han var ett politiskt fall och att han därför inte skulle dömas? Varför gav man en fånge sådana upplysningar om överordnades ståndpunkter? Jag minns att jag undrade, på vilken nivå i hierarkin ärendet låg. Jag tänkte på Beria, men han var i likhet med sina företrädare Stalins hantlangare. KGB hade skäl lugna ned RW därför att denne ville ta kontakt med beskickningen, skrev till Stalin och var bråkig. Han har säkerligen drivit sin sak hårt vid de få förhören. Ett försök att passivera RW var att en KGB-man sade att svenskarna inte frågat efter honom. Efter vad vi nu vet skymtar Abakumov bakom detta. Han fick rapporter från förhören om han inte, som Kopelanskij påstått, någon gång själv ledde förhör. Vid rapporteringen var det naturligt att Abakumov gav förhållningsorder till fängelsebefälet. Allt faller in i mönstret av tvekan, innan Stalin givit ett slutbesked.

Varför överfördes RW till Ljubljanka? Något skäl att inleda en förhörsserie kan jag inte se mot bakgrunden av "mönstret". RW hade uppträtt så, att den nu uppdykande hypotesen att KGB ville göra honom till spion är alltför "rysk". Allt behöver inte förklaras med konspiration. Vi visste inte vart RW, Rödel och Langfelder tagit vägen 1947. Nu vet vi att de alla fördes till Ljubljanka, kanske därför att det i detta fängelse var svårare att hålla knackningsförbindelser än i Lefortovskaja. Tidpunkterna för Langfelders och Rödels förflyttning kan säga något.

"Molotov-linjen" i materialet är viktig. Molotov torde mycket tidigt ha haft kontakter med Stalin i RW-ärendet. Att omhändertagandet meddelats oss måste ha tvingat Molotov att urskulda sig inför Stalin och förutspå svenska reaktioner men omöjligen hur besvärliga de skulle bli. Molotov som ansvarig för utrikespolitiken önskade förmodligen att RW skulle friges. Han hade nog tråkiga erfarenheter av att KGB spionerade på MID och ambassader och visste på hur lösa grunder KGB kunde arrestera. Vad vågade han säga? Det gällde i inledningsskedet inte något viktigt. Stalin bestämde, "Krusse" vittnar subjektivt; han skildrar hur man blint måste lyda men berättar hur han ibland uppträdde modigt och envist. Han rättfärdigar sig inför eftervärlden på två sätt.

1947 spelade Molotov rollen av mellanhand mellan Abakumov och Stalin. Det säger något, ty Stalins "tjänsteväg" till Abakumov gick över Beria.

nej för Enkel A-5

nej

Jag drar slutsatsen, att Stalin insåg att RW-ärendet var besvärande för Molotov och MID men inte för Abakumov. Ärendet hade börjat i KGB men blivit ett MID-ärende. Detta framgår också av att Vysjinskij tog initiativet 1947.

1956 tar Molotov ett fast grepp i ärendet. Han ser till att svaret på Erlanders demarche uppskjuts, ty den som vinner tid vinner allt. Han sökte i den pågående maktkampen med Chrusjtjov se till att han inte fick ytterligare en spik i sin likkista. Molotov hade haft en central roll i RW-ärendet, som kolliderade med Chrusjtjovs politik för fredlig samlevnad. Chrusjtjov förstod säkerligen hur allt hängde ihop, även om han tidigare endast skyttat ärendet. Han förstod också att Stalin bestämt och att Molotovs skuld var oklar. Oskuld brukade inte hindra anklagelser. Det hela var dock bara en detalj i Chrusjtjovs konflikt med Molotov, han kan ha tyckt att det där med Abakumov gick an och han var ännu inte beredd att avpolettera Molotov. Därmed var han fast i lögnhärvan.

Det kan tyckas att Molotov 1956 kunde ha sagt som det var och skyllt på Stalin. Det hade varit att avsluta ärendet ur Sveriges och världsopinionens synpunkt. Då hade han dock inte kunnat helt frita sig själv. Framför allt hade det inneburit att han ställt upp på Chrusjtjovs avstalinisering, vilket han inte ville. Tvärtom drev han stalinistiska synpunkter mot vad Chrusjtjov företog sig. Abakumov befann sig på lämpligt avstånd, ty han tillhörde inte kretsen på Stalins eviga mat- och spritfester, till vilken Molotov, Beria och Chrusjtjov hörde, och han var inte underställd Molotov.

Jag tror man måste se hela förloppet i RW-ärendet i ljuset av de motstridiga intressen jag antytt. Kanske överskattar jag min förmåga som kremnolog. Jag ids inte leta i min villervalla av böcker och papper för att söka mina stödjepunkter.

Jag fortsätter mina utflykter i stalinismens psykologi. Vi kan fundera över två alternativ: Antingen kände sig Abakumov skyldig att efter förhör med RW begära beslut från Stalin eller också kunde han låta den oklara situationen bestå. Vilket alternativ som valdes är inte viktigt ur vår synpunkt. Man tog inte i onödan upp ärenden med Stalin utan att Stalin begärt rapportering eller att något speciellt hände, som ändrade ärendets karaktär. Att svenska protester kom kan inte ha överraskat Stalin, så det var i och för sig inget ändrat förhållande. Att KGB började påstå att man inte kände till RW kan anses som en kritisk punkt. Man kan dock ha börjat ljuga bara för att vinna tid och att ljuga om KGB:s förehavanden var normalt. Men i så fall fastnade man i den rävsax man själv lagt ut.

Det kan tyckas att Molotov borde ha tagit upp ärendet med Stalin, då UD envisades. Kanske har det skett, men Molotov vågade knappast driva någon ståndpunkt mot Stalins en gång givna besked. Stalin uppträdde nyckfullt och kunde få vredesutbrott även då han ansåg att någon frågade i onödan. Han öste galla över sina närmaste män utan begriplig anledning. Molotovs samtal med Stalin behövde säkerligen inte ta många minuter. Stalin hade hästminne. En likvidering beredde honom inte huvudbry, och följderna var 1947 omöjliga att förutse.

En för svensk opinion intressant punkt framhävdes av den som gjorde TV-programmet. Han avslutade med en förmodan att vi på svensk sida drivit ärendet så hårt därför att vi hade "dåligt samvete". Inte ett ögonblick har detta varit Undéns eller Erlanders motiv. Det var en självklar skyldighet för UD att söka bringa klarhet. Tror TV-mannen, att vi genom att protestera i andra ordalag eller företa oss något annat kunde ha fått RW frigiven före juli 1947? Sådana tänkesätt har varit vanliga och de är ofta knutna till af Sandeborgs uppgift att han hört namnet Wallenberg och till Söderbloms olyckliga ordval. De bygger ibland på att UD borde ha kunnat få fram vittnen redan innan frigivningen av fångar i större skala började. Det är svårt bestrida att någon möjlighet fanns, men det förefaller osannolikt, emedan publiciteten borde ha kommit sådana personer att framträda eller vi borde ha funnit dem under vårt spaningsarbete, om de inte fanns bakom järnridån. Då vi börjat få säkra uppgifter av fångar spillde vi inte tid på att söka leta fram okända tidigt frigivna fångar, som inte hört av sig. Vi hade händerna fulla med ett mera löftesrikt arbete, nämligen att bland de tiotusentals hemvändande söka dem som visste något.

Jag reagerade något negativt, då jag tog del av Sjöborg-utredningen och fann att af Sandeborgs vittnesmål bedömdes ha ringa betydelse. Ett godtagbart skäl för bedömningen var att ett namn, som Moskva kunde beteckna som ett missförstånd, vägde lätt som underlag för demarcher i förhållande till Moskvans erkännande att RW omhändertagits. Det fanns dock andra synpunkter. Det fanns ett finskt spår som jag tyckte borde ha följts upp. Jag har glömt detaljerna. Min reaktion påverkades nog av att somliga inom UD lämnade frågan om vad som hänt öppen i motsats till mig, som innan jag inträdde i UD misstänkte och snart kom till övertygelsen, att RW gripits av KGB. Efter att ha satt mig in i krigsläget i januari 1945 fann jag det mycket osannolikt att RW omkommit genom stridshändelser utan att hans militära beskyddare visste något. Vysjinskijs note 1947 vederlade därigenom sig själv. Undén funderade varken hit eller dit. Han höll sig till fakta och accepterade alla nya fakta. Han var sådan. Jag ansåg rätt snart, att detaljer i handläggningen före mitt inträde i UD knappast hade praktisk betydelse. Var i Europa skulle vi ha börjat spana, och varför har inget tidigt vittne framträtt eller upptäckts under spaningarna? Familjen kritiserade UD:s tidiga handläggning, men vi kom så småningom att samarbeta i spaningsarbetet. Jag skriver om detta, ty jag minns att jag i akten givit uttryck för missnöje med tidigare handläggning. Det har observerats och jag vill ge frågan rätta proportioner.

Om kommissionen skulle redovisa fakta i kronologisk ordning kommer säkert i första hand referat att publiceras. Efter allt som nu förekommit i media är nyhetsvärdet ringa. Om journalister vill få fram något nytt måste de rota i detaljer. Det kommer att skrivas en eller annan bok. Dossieren kommer inte att kunna stängas, och krav kommer att resas på att alla papper skall offentliggöras. Historiker kommer att långt fram i tiden återvända till åtminstone aspekter av ämnet. Det kan passa in som illustration av hur det gick till i Sovjet, eftersom fallet är så allmänt känt och har "human interest". Det kommer att göras film. Vill någon berätta hela historien måste sådana jämförelser göras mellan då och nu som tränger sig på mig, då nytt material framkommer. De efterklaka får sin chans.

W. Sjöberg!
Rune Sjöberg

Stockholm 94-10-05

Departementsrådet Hans Magnusson
Utrikesdepartementet
103 35 Stockholm

Broder!

Per telefon har jag diskuterat Strip Tease med Leifland. Hos honom hade de bandat nästan tre timmar, hos mig i varje fall mer än en timme. Programmet var hårt vinklat. Jag har råkat ut för sådana attentat några gånger tidigare. En gång gjorde jag en anmälan till radionämnden och fick rätt. Då hade jag haft vår chefsjurist som vittne. Egentligen skall man uteslutande delta i direktsändningar i TV. Då kan man få mycket överraskande frågor, och det kan vara besvärligt att blixtnabbt finna det bästa svaret. De kan dock inte vanställa ett ämne som nu skedde.

Programmet hade tre huvudtendenser. Den ena var att UD arbetat under politiskt tryck och därför kört för hårt. Påpekandet om politiskt tryck är att poängtera en självklarhet. Jag framhöll i två omgångar något polemiskt, att det var UD:s självklara plikt att söka skapa klarhet i RW:s öde. Det angav jag som förklaring till att UD lagt ned så mycket arbete. Det hade klippts bort. Om jag annat det borde jag i samma oklippbara andedrag ha sagt, att utan UD:s skyldighet att driva ärendet hade inget politiskt tryck kunnat existera.

Ett annat tema var att i RW-aktionen slöt allmänt sovjetfientliga personer upp. Franzén sade att Guy von Dardel beklagat detta. Frågan togs om i ett par vändningar. Nu hade Franzén klippt in mig på ett ställe där jag med tanke på vad redan sagts liksom mer i förbigående nämnde det ideella inslaget. Vidare hade man klippt att jag sade något av innebörd att kritik mot Sovjet i RW-frågan var berättigad. Jag minns inte precis hur orden föll.

Det tredje temat var onekligen kostligt. Hans Villius framhöll att om UD hade anlitat historiker - dvs Villius - så hade vi fått de svar vi behövde. Kommentar överflödig. Villius styrde hela programmet.

Under den tid jag arbetade med frågan rådde ingen politisk press. Visst kom det någon interpellation, och det fanns något i tidningarna. Familjen fick snart förtroende till min idé att förhöra frigivna fångar. Det fanns inte många sådana i början av 1951 men man kunde vänta att deras antal skulle öka. Att jag fick förtroende tror jag beror på att Philipp sommaren 1942 hjälpte mig som tolk vid ett par, tre utfrågningar

av tre jugoslaviska flyktingar från Norge. Han uppfattade mig nog som hederlig. Familjen insåg att det inte skulle gagna saken med en mängd publicitet, i synnerhet inte att bit för bit offentliggöra spaningsresultat. Jag hade intrycket att familjen - utan att berätta detaljer för mig - klargjorde för tidningar att arbete pågick. Undén gjorde en kraftfull demarche i början av 1952, och familjen sade inte att vi dröjt för länge.

TV har säkert lagrat dessa inspelningar. Vid mindre och mera rutinbetonade intervjuer brukar de kasta filmband, som inte visas i TV. Då kommissionens rapport publiceras kommer TV - om Villius håller i takt - att försöka hitta lämpliga avsnitt, en synpunkt på en fråga, på vilken den intervjuade anlagt två eller tre synpunkter. Detta är vinklingens centrala teknik. Vi vet nu hur en del kritik kan komma att se ut.

I programmet gjorde man ett stort nummer av Smoltsovs noteringar, 1957 ifrågasatte jag inte äktheten, men det var klart för den som visste något om KGB att de kunde vara beordrade. Påståendet "det går inte att bevisa att de är äkta" är negativt. Det är polemik. Rapportens styrka ligger i det positiva som kan sägas. Man kan uppställa en rätt sannolik hypotes att min misstanke om ordör var fel, söka en "naturlig" förklaring. Det är bara så svårt för en svensk att tänka ut vad som för KGB var naturligt. Det är nödvändigt uppställa hypoteser under en utredning men de måste prövas så långt det går. Så här kunde det ha gått till:

Det har sagts, att likvidering brukade göras med en giftspruta. En sådan kan vilken KGB-man som helst hantera. Smoltsov behöver inte ha gjort det och har kanske inte sett liket. Det har påståtts att KGB utsåg vissa personer till bödlar. Brukade läkarna tilldelas den rollen? Mitt intryck är att läkarvården var seriös i fängelserna för viktiga fångar om också inte på hög medicinsk nivå. RW:s dödsfall skulle bokföras som naturlig död. Då gällde regeln att obduktion skulle utföras. Smoltsov som misstänkte gift men hade fått ett muntligt besked om hjärtinfarkt har frågat Abakumov, om han fick avvika från rutinen genom att beordra kremering utan obduktion. Smoltsov följde normal rutin för att göra den första noteringen, respektive garderade sig genom att fråga om han fick göra en avvikelse från obduktionsrutinen.

Visst stöd finns i materialet för en sådan tolkning, som skulle lösa mysteriet kring anteckningen. Finns tillräckligt stöd? Smoltsov är svårkommenterad. Det viktigaste är att styrka att hjärtinfarkt brukade användas som täckord för likvidering.

Med bläckanteckningen om "övriga svenskar" i mitt förra brev ville jag erinra om möjligheten att övriga beskickningsmedlemmar kvarhållits för att kunna förhöras. Kan förhørsprotokollen läsas på ett nytt sätt i dag? Hur uppfattade Anger och övriga svenskar 1945 situationen? Fanns totala tekniska hinder för telefon- eller radiokontakt med Sverige eller hinder för tidigare hemresa? Kunde inte personalen ha förts med tåg till Moskva som RW? Det gick att få fram meddelanden till beskickningen den militära vägen men kanske inte via KGB. Hade Stalin givit någon sorts

generell fullmakt eller givit order eller samtycke till grundliga förhör? Det får vi kanske aldrig veta,

Ett framtida dilemma blir följande, Kommissionen enas om en text, Kommer fakta att kommenteras och slutsatser att dras? Media kan ställa frågor om tolkningen, varvid de liksom sist i TV förutsätter att alla myndighetspersoner är dumma eller ohederliga, Får Du eller någon annan göra kommentarer utöver vad som står i rapporten? Frågor kan komma beträffande tiden före arresteringen, Jag tror att det vore bra om kommissionen gör en sådan sammanställning, att man inte behöver vara detektiv för att se samband mellan olika sakuppgifter, Jag skulle helst tänka mig underavdelningar med innehåll Smoltsov-rapporten, Stalins roll, Molotovs roll, vilka vittnen fanns i livet 1956 och vilka är döda, etc

Jag finner diskussionen om betydelsen av ordet "likvidering" onödig, Ställ helt enkelt frågan, vilka alternativ Abakumov hade att "likvidera ärendet", Hur uppfattade han därför ordet "likvidera"? Svaret är självklart, Vi har i Vysjinskijs brev ett slutligt svar utan att hitta fler papper, Det får inte skrivas så, att man måste vara kremnolog för att förstå, Det ligger en avgrund mellan kommissionens lärda och exakta diskussion och en presentation, Kommer den ryska delegationen att ha någon förståelse för detta? De har ingen vana att tänka på media och allmänhet,

Med vänlig hälsning

Anders S. Lundberg

KOPIA TILL:
SB
UM
UMK
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

(Boe) !-----!
! AVD. ! GR. ! MÅL !
! p ! 2 ! Su I !
!-----!

aa / lw

AMBASSADEN MOSKVA

1994-10-04

UD STOCKHOLM

FOER MAGNUSSON, POL 1:1.

RE WALLENBERG-AERENDET.

FORTS.

RE WALLENBERG-AERENDET.

JAG HADE ETT INTRESSANT SAMTAL MED UNGERSKE
AMBASSADOEREN IDAG. REDOVISNING INSAENDS MED HBR
TILL DIG I VECKANS KURIR. SOM FRAMGAAR DAERAV
OENSKAR JAG GAA VIDARE OCH BEGAERA ETT SAMTAL MED
RIKSARKIVARIEN PICHOKA FOERUTSATT ATT NI D"ACCORD.

HIRDMAN

AMBASSADEN MOSKVA

Raoul Wallenberg

Reg. nr 4/10-94

Stockholm 94-10-01.

1994-10-04

Depr H Magnusson/mjn

Ex t: Kabs

Magnusson

Lyrvall Pol 1:

Olson

von Dardel

Carl Persson

amb Hallqvist,

Kiev

amb Moskva

Departementsrådet Hans Magnusson
Utrikesdepartementet
103 35 Stockholm

INK. UTRIKES DEP.		
D. N:o 274/003		
94-10-04		
AVD. p	GR. 2	MÅL E u

(Pol)

Broder!

Ett RW-program i TV 4 och en helsida i SvD gav ingenting nytt utom att det var intressant att se Kopelanskij och Zarubina. Det börjar bli dags att söka överblicka.

Jag jämför ofta hur jag tänkte då med vad jag fått veta senare ur böcker och genom kommissionen. Mina spekulationer under 50-talet, nödvändiga som ett led i utredningsarbetet, finns i ringa utsträckning i akten. Där skymtar måhända, åtminstone om man läser mellan raderna, hypoteser som snart övergavs och nu är helt inaktuella. Jag har ibland svårt att exakt minnas när jag fick veta något nytt eller när hjärnan lyckades lägga samman ett och två. Vissa slutsatser var dock knutna till en speciell information. En milstolpe var Hilles vittnesmål. Hille var exakt i sina uppgifter, och de styrktes av andra vittnen. Hille belyste frågor som kommissionen sysslar med. Jag satt en söndag till in på natten och sökte med vittnesmålet som bakgrund finna sammanhang i vårt material. Något skrev jag ned men minns inte exakt vad. Utifrån hypotesen att RW kunde leva blev slutsatsen, att KGB sökte sopa igen spår och isolera honom. Jag tänkte mig att han kunde ha förts till något av de tre fängelser, dit viktiga fångar brukade föras, bl a Wladimir. Vi hade ännu inget vittnesmål därifrån. Att vi hade fått magrare rapportering om Langfelder antog jag berodde på att han för sina medfångar var mindre intressant än RW. Först senare, då inga vittnesmål avseende senare tid kom in om Langfelder och Rödel, tyckte jag mig se en trio, som kunde väntas bli ensamt behandlad. Varför hade inte Rödel fått återvända hem tillsammans med sina fågelsegrannar? Suchdienst visste ingenting. Isoleringsaktionen tydde på att ingen avsikt fanns att frige trion. Man kunde även frukta det värsta.

Att en rad vittnen släpptes i samband med det allmänna återsändandet av fångar var följd av ett storpolitiskt beslut. Det ointetgjorde Abakumovs ansträngningar att sopa igen spåren. Varför hölls en del fångar kvar flera år längre än andra av samma kategori men inte de av Abakumov identifierade RW-vittnena? Bristande samordning i toppen? Stalin kunde inte hålla reda på allt.

RW berättade att han tagits i skyddshäkte, visats Metron i Moskva mm. Därav fick jag intrycket att arresteringen inte behövde vara behandlad på högsta nivå. Det fanns dock skäl tro att det måste ha skett förr eller senare på grund av våra demarcher och det uppseende frågan väckt. Därför misstänkte jag 1957 att Abakumov utnämns till syndabock. Detta var dock inte så uppenbart som lögnen att man bara hade funnit Smoltsovs

notering. Efter en skyddshäkning behövde Stalin kanske inte omedelbart underrättas. Då Söderström hade sitt samtal med Stalin hade över ett år gått. Jag undrade om Stalin spelat teater vid samtalet. Frågan om vad Stalin visste hade samband med den vikt man i Moskva fäste vid RW-ärendet mitt i det dramatiska utrikespolitiska skeendet. Vår ovisshet saknade praktisk betydelse, ty vi gjorde vad vi kunde. Nu är frågan intressant för belysning av Stalins och Molotovs roller.

Abakumov kom in i bilden först sedan jag lämnat UD. Han hade en formell skyldighet att rapportera till "krigskabinettet", dvs Stalin. Han visste säkerligen att mängder av KGB-män utomlands sedan årtionden hade fått diplomatisk status. Detta var en hörnsten i det ryska utlandsspionaget. Sovjetunionen erkände ingen folkrätt och inte Haag-domstolen och måste just därför lägga stor vikt vid reciprocitet bl a ifråga om diplomatisk immunitet. Detta är bakgrunden till att Abakumov önskade besked från Stalin om han borde arrestera misstänkta neutrala diplomater. RW:s aktion i Budapest var inte unik till sin karaktär, ty den schweiziska beskickningen hade också hjälpt judar, men unik genom sitt omfång. Det vore orimligt anta att schweizarna men inte RW var ett fall för Stalin. Det skulle endast kunna förklaras med att Stalin först fått besked om schweizarna och därvid givit en generell order. Hur schweizarna arbetade i Budapest och vad de förhöordes om behöver ju inte, om UD vill fråga mer därom, blandas ihop med varför de frigavs. Paralleller i de två fallen har fått intresse från en ny synpunkt. *Är inte detta personals Ede säga något?*

Kommissionen behöver inte sväva på målet; Stalin har givit någon form av besked redan innan RW arresterades. Kommissionen behöver inte som en domstol hellre fria än fälla i varje indicieled. Även domstolar fäller på indicier.

Hur Moskva värderade störningen i förbindelserna med Sverige vet vi inte. De anklagade oss för att sovjetfiendliga krafter drav sitt spel i RW-ärendet. Det var dock ren rutin att gå till motangrepp. Vi fick också DC 3-incidenten. Jag har dock inget minne av att Moskva, vid sidan om sin notoriska misstänksamhet mot kapitalistiska länder, företog något som tydde på att de ansåg förbindelserna med Sverige onormala.

Något papper från Stalin om arresteringen finns förmodligen inte. Det kunde möjligen finnas i Kremlarkivet. Stalin torde sällan ha givit skriftligt besked i små ärenden, ofta inte ens i stora. Stalin visste att hans muntliga besked åtlöydes, hellre till 110% än till 90%. Hans skriftliga besked hade ofta formen att politbyråns eller presidiets medlemmar skrev under beslut utan att något sammanträde hållits och utan att de givits tid att läsa papperen.

Vi vet inte, hur Stalin exakt formulerade sitt besked. Det spelar mindre roll. Det viktiga är att det gavs på ett tidigt stadium och inte var slutgiltigt. Bortsett från immunitetsfrågan var det rutin att arrestera misstänkta personer. Ärendet blev besvärligt, då man upptäckte att RW:s omhändertagande meddelats den svenska beskickningen. Detta stämde inte med Stalins intentioner. Molotov som ansvarig för MID hade råkat i en klämma. Han hade allt skäl att tväsa sina händer och reda upp olyckan i MID med Stalin. Det kan ha resulterat i att Stalin beordrat KGB att bondneka, om det nu inte var självklart för KGB. MID fick fylla sin

vanliga funktion som brevlåda utan att informeras om motiv. Den alternativa hypotesen är att Abakumov hade varit så säker på att nekandet skedde i Stalins och KGB:s anda att han inte behövde fråga. Båda hypoteserna duger. Om Abakumov misstog sig beträffande Stalins attityd kunde han dock ha råkat illa ut, i varje fall för underlåtenhet att informera.

Då jag läste Bulganins order fäste jag mig vid att den var kategorisk och att ingenting sades om skyddshäkte. En naturlig förklaring är att oavsett hur Bulganin formulerade sin order så var fortsättningen KGB:s sak. Det måste ha varit Abakumov som gav order om hur RW skulle behandlas. Den vänliga behandlingen kan ha berott på en anvisning av Stalin om hur de arresterade diplomaterna borde betraktas eller helt enkelt på att Stalin givit ett oklart besked. Att RW så föga förhördes kan bero på osäker tolkning av Stalins intentioner. KGB avvaktade.

Vågade fängelsebefälet på egen hand säga till RW, att han var ett politiskt fall och att han därför inte skulle dömas? Varför gav man en fånge sådana upplysningar om överordnades ståndpunkter? Jag minns att jag undrade, på vilken nivå i hierarkin ärendet låg. Jag tänkte på Beria, men han var i likhet med sina företrädare Stalins hantlangare. KGB hade skäl lugna ned RW därför att denne ville ta kontakt med beskickningen, skrev till Stalin och var bråkig. Han har säkerligen drivit sin sak hårt vid de få förhören. Ett försök att passivera RW var att en KGB-man sade att svenskarna inte frågat efter honom. Efter vad vi nu vet skymtar Abakumov bakom detta. Han fick rapporter från förhören om han inte, som Kopelanskij påstått, någon gång själv ledde förhör. Vid rapporteringen var det naturligt att Abakumov gav förhållningsorder till fängelsebefälet. Allt faller in i mönstret av tvekan, innan Stalin givit ett slutbesked.

Varför överfördes RW till Ljubljanka? Något skäl att inleda en förhörs-serie kan jag inte se mot bakgrunden av "mönstret". RW hade uppträtt så, att den nu uppdykande hypotesen att KGB ville göra honom till spion är alltför "rysk". Allt behöver inte förklaras med konspiration. Vi visste inte vart RW, Rödel och Langfelder tagit vägen 1947. Nu vet vi att de alla fördes till Ljubljanka, kanske därför att det i detta fängelse var svårare att hålla knackningsförbindelser än i Lefortovskaja. Tidpunkterna för Langfelders och Rödels förflyttning kan säga något.

"Molotov-linjen" i materialet är viktig. Molotov torde mycket tidigt ha haft kontakter med Stalin i RW-ärendet. Att omhändertagandet meddelats oss måste ha tvingat Molotov att urskulda sig inför Stalin och förutspå svenska reaktioner men omöjligen hur besvärliga de skulle bli. Molotov som ansvarig för utrikespolitiken önskade förmodligen att RW skulle frigges. Han hade nog tråkiga erfarenheter av att KGB spionerade på MID och ambassader och visste på hur lösa grunder KGB kunde arrestera. Vad vågade han säga? Det gällde i inledningskedet inte något viktigt. Stalin bestämde. "Krusse" vittnar subjektivt; han skildrar hur man blint måste lyda men berättar hur han ibland uppträdde modigt och envist. Han rättfärdigar sig inför eftervärlden på två sätt.

1947 spelade Molotov rollen av mellanhand mellan Abakumov och Stalin. Det säger något, ty Stalins "tjänsteväg" till Abakumov gick över Beria.

Jag drar slutsatsen, att Stalin insåg att RW-ärendet var besvärande för Molotov och MID men inte för Abakumov. Ärendet hade börjat i KGB men blivit ett MID-ärende. Detta framgår också av att Vysjinskij tog initiativet 1947.

1956 tar Molotov ett fast grepp i ärendet. Han ser till att svaret på Erlanders demarche uppskjuts, ty den som vinner tid vinner allt. Han sökte i den pågående maktkampen med Chrusjtjov se till att han inte fick ytterligare en spik i sin likkista. Molotov hade haft en central roll i RW-ärendet, som kolliderade med Chrusjtjovs politik för fredlig samlevnad. Chrusjtjov förstod säkerligen hur allt hängde ihop, även om han tidigare endast skyttat ärendet. Han förstod också att Stalin bestämt och att Molotovs skuld var oklar. Oskuld brukade inte hindra anklagelser. Det hela var dock bara en detalj i Chrusjtjovs konflikt med Molotov, han kan ha tyckt att det där med Abakumov gick an och han var ännu inte beredd att avpolettera Molotov. Därmed var han fast i lögnhärvan.

Det kan tyckas att Molotov 1956 kunde ha sagt som det var och skyllt på Stalin. Det hade varit att avsluta ärendet ur Sveriges och världsopinionens synpunkt. Då hade han dock inte kunnat helt frita sig själv. Framför allt hade det inneburit att han ställt upp på Chrusjtjovs avstalinisering, vilket han inte ville. Tvärtom drev han stalinistiska synpunkter mot vad Chrusjtjov företog sig. Abakumov befann sig på lämpligt avstånd, ty han tillhörde inte kretsen på Stalins eviga mat- och spritfester, till vilken Molotov, Beria och Chrusjtjov hörde, och han var inte underställd Molotov.

Jag tror man måste se hela förloppet i RW-ärendet i ljuset av de motstridiga intressen jag antytt. Kanske överskattar jag min förmåga som kremnolog. Jag ids inte leta i min villervalla av böcker och papper för att söka mina stödjepunkter.

Jag fortsätter mina utflykter i stalinismens psykologi. Vi kan fundera över två alternativ: Antingen kände sig Abakumov skyldig att efter förhör med RW begära beslut från Stalin eller också kunde han låta den oklara situationen bestå. Vilket alternativ som valdes är inte viktigt ur vår synpunkt. Man tog inte i onödan upp ärenden med Stalin utan att Stalin begärt rapportering eller att något speciellt hände, som ändrade ärendets karaktär. Att svenska protester kom kan inte ha överraskat Stalin, så det var i och för sig inget ändrat förhållande. Att KGB började påstå att man inte kände till RW kan anses som en kritisk punkt. Man kan dock ha börjat ljuga bara för att vinna tid och att ljuga om KGB:s förehavanden var normalt. Men i så fall fastnade man i den rävsax man själv lagt ut.

Det kan tyckas att Molotov borde ha tagit upp ärendet med Stalin, då UD envisades. Kanske har det skett, men Molotov vågade knappast driva någon ståndpunkt mot Stalins en gång givna besked. Stalin uppträdde nyckfullt och kunde få vredesutbrott även då han ansåg att någon frågade i onödan. Han öste galla över sina närmaste män utan begriplig anledning. Molotovs samtal med Stalin behövde säkerligen inte ta många minuter. Stalin hade hästminne. En likvidering beredde honom inte huvudbry, och följderna var 1947 omöjliga att förutse.

En för svensk opinion intressant punkt framhävdes av den som gjorde TV-programmet. Han avslutade med en förmodan att vi på svensk sida drivit ärendet så hårt därför att vi hade "dåligt samvete". Inte ett ögonblick har detta varit Undéns eller Erlanders motiv. Det var en självklar skyldighet för UD att söka bringa klarhet. Tror TV-mannen, att vi genom att protestera i andra ordalag eller företa oss något annat kunde ha fått RW frigiven före juli 1947? Sådana tänkesätt har varit vanliga och de är ofta knutna till af Sandebergs uppgift att han hört namnet Wallenberg och till Söderbloms olyckliga ordval. De bygger ibland på att UD borde ha kunnat få fram vittnen redan innan frigivningen av fångar i större skala började. Det är svårt bestrida att någon möjlighet fanns, men det förefaller osannolikt, emedan publiciteten borde ha kommit sådana personer att framträda eller vi borde ha funnit dem under vårt spaningsarbete, om de inte fanns bakom järnridån. Då vi börjat få säkra uppgifter av fångar spillde vi inte tid på att söka leta fram okända tidigt frigivna fångar, som inte hört av sig. Vi hade händerna fulla med ett mera löftesrikt arbete, nämligen att bland de tiotusentals hemvändande söka dem som visste något.

Jag reagerade något negativt, då jag tog del av Sjöborg-utredningen och fann att af Sandebergs vittnesmål bedömdes ha ringa betydelse. Ett godtagbart skäl för bedömningen var att ett namn, som Moskva kunde beteckna som ett missförstånd, vägde lätt som underlag för demarcher i förhållande till Moskvas erkännade att RW omhändertagits. Det fanns dock andra synpunkter. Det fanns ett finskt spår som jag tyckte borde ha följts upp. Jag har glömt detaljerna. Min reaktion påverkades nog av att somliga inom UD lämnade frågan om vad som hänt öppen i motsats till mig, som innan jag inträdde i UD misstänkte och snart kom till övertygelsen, att RW gripits av KGB. Efter att ha satt mig in i krigsläget i januari 1945 fann jag det mycket osannolikt att RW omkommit genom stridshändelser utan att hans militära beskyddare visste något. Vysjinskijs note 1947 vederlade därigenom sig själv. Undén funderade varken hit eller dit. Han höll sig till fakta och accepterade alla nya fakta. Han var sådan. Jag ansåg rätt snart, att detaljer i handläggningen före mitt inträde i UD knappast hade praktisk betydelse. Var i Europa skulle vi ha börjat spana, och varför har inget tidigt vittne framträtt eller upptäckts under spaningarna? Familjen kritiserade UD:s tidiga handläggning, men vi kom så småningom att samarbeta i spaningsarbetet. Jag skriver om detta, ty jag minns att jag i akten givit uttryck för missnöje med tidigare handläggning. Det har observerats och jag vill ge frågan rätta proportioner.

Om kommissionen skulle redovisa fakta i kronologisk ordning kommer säkert i första hand referat att publiceras. Efter allt som nu förekommit i media är nyhetsvärdet ringa. Om journalister vill få fram något nytt måste de rota i detaljer. Det kommer att skrivas en eller annan bok. Dossieren kommer inte att kunna stängas, och krav kommer att resas på att alla papper skall offentliggöras. Historiker kommer att långt fram i tiden återvända till åtminstone aspekter av ämnet. Det kan passa in som illustration av hur det gick till i Sovjet, eftersom fallet är så allmänt känt och har "human interest". Det kommer att göras film. Vill någon berätta hela historien måste sådana jämförelser göras mellan då och nu som tränger sig på mig, då nytt material framkommer. De efterkloka får sin chans.

✓ *Utkommit!*
Arne S. Lundberg
Arne S. Lundberg

Ex fill:

Kissack.

Palch

Danielsson, SB

Ch pal 1

Magnussen, Pal 1:1

Oison, Klu 1

Lyrusall, Pal 1:1

Presschefen

Wallenberg-Förningen
von Dardel

Carl Persson

Amb. Moskva

Amb. Washington

Amb. Budapest

GK New York

Exp. 94-12-20

United States
of America

Congressional Record

PROCEEDINGS AND DEBATES OF THE 103^d CONGRESS, SECOND SESSION

Vol. 140 WASHINGTON, THURSDAY, OCTOBER 6, 1994 No. 144

Senate

THE 13TH ANNIVERSARY OF UNITED STATES HONORARY CITIZENSHIP TO RAOUL WALLENBERG

Mr. MOYNIHAN. Mr. President, yesterday marked the Thirteenth anniversary of Swedish Holocaust hero Raoul Wallenberg's honorary United States citizenship. This honor had been bestowed by Congress only once prior to 1981, on Sir Winston Churchill in 1963, and has been granted only once since then, on William & Hannah Penn in 1984. From July 1994 until July 1995, we will be observing the 50th anniversary of Raoul Wallenberg's heroic effort to save the last remaining Jews of Hungary from Nazi atrocities.

As many of my colleagues know, in 1944, Raoul Wallenberg gave up the comfort and security of his home in Stockholm to go to Budapest, risking his life to save people he did not even know. This truly courageous man is credited with rescuing tens of thousands of Jews directly, by issuing protective passports or by negotiating with Nazi officials for their release.

Most unfortunately, we are also approaching the 50th anniversary of Raoul Wallenberg's disappearance at the hands of Soviet military personnel. Over the past half century, Mr. Wallenberg's family, the

Swedish government and others worldwide have pressed for answers about his fate. In 1957, in response to evidence of eyewitness sightings, the Soviet government reversed its claim of August 1947 that Wallenberg was not to be found in the Soviet Union. While not contradicting the eyewitness accounts, the Soviets stated that Wallenberg died of a heart attack in Lubyanka Prison in 1947. This was based on a handwritten note-to-file known as the "Smoltsov Document." Mr. President, there are no official documents to support this claim or to account for Mr. Wallenberg's whereabouts.

The collapse of the Soviet Union has led to the declassification of Foreign Ministry files. It has also led to the release of Mr. Wallenberg's arrest order signed by then Deputy Minister of Defense, Bulganin, and has given researchers access to the files of other diplomats who were arrested in Budapest at the same time as Wallenberg, but who were eventually returned. Combined with the testimonies accumulated by the Swedish government over the years, and recently discovered documents in our own National Archives, there is now an impressive body of new knowledge on this

compelling case -- knowledge which must be enhanced and put to good use.

Presently, an official Swedish-Russian Working group, which also includes American representatives, is working side-by-side with independent human rights researchers, in a dedicated effort which has not only laid the foundation for understanding Mr. Wallenberg's fate, but now serves as a model in the search for other foreign prisoners in the Gulag.

These efforts are to be highly commended. However, the dictates of time call for an accelerated effort on Mr. Wallenberg's behalf. Since his reported death in 1947, there have been a number of sightings sufficiently documented to require a thorough search of the psychiatric facilities, prisons and labor camps in the Gulag system where Mr. Wallenberg is said to have been held. The Honorable Sergei Kovalyev, Chairman of the Presidential Human Rights Commission of the Russian Parliament and Mr. Vyacheslav Bakhmin, Chief of the Department of Human Rights and Global Affairs of the Foreign Minister are presently working with the Russian Ministry of Health to make such a systemic search possible. Further cooperation will be needed from the Ministry of Internal Affairs that governs the prison system if Mr. Wallenberg is to be found or if an accurate, more historical record is to be established.

This long awaited initiative, personally led by Mr. Wallenberg's half-brother, Dr. Guy von Dardel, will build upon the previous efforts of the ARK Project, the Independent Psychiatric Association of Russia and Memorial, three human rights organizations whose findings in the Gulag have substantiated the claim that Mr. Wallenberg could indeed be languishing as an anonymous foreign prisoner or may have

died more recently under another name. To focus this search, the team will make use of the most advanced forensic techniques as well as supporting material from recently declassified C.I.A. documents, thanks to the efforts of our colleague Senator Carl Levin.

To be successful, Dr. von Dardel's initiative needs our full support and that of the concerned international community. As we press President Yeltsin to allow access to the files and archives of the Serbsky Institute related to "special prisoners," we must continue our own process of declassification and call upon other nations to do the same so that all evidence in this case may be made available to the international experts.

Mr. President, Mr. Wallenberg took on a most dangerous and important mission 50 years ago. We should mark the 50th anniversary of his mission by redoubling our efforts to learn his fate.

-----<>-----

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

1994-10-04

1994-10-17/Depr Magnusson/mjn

M i s o t i t

Delges (ink + avg)

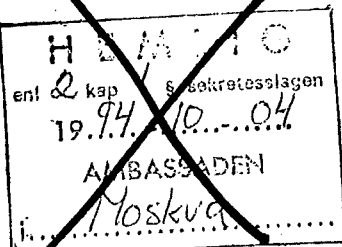
Magnusson

Lyrvall

Olson

G von Dardel

C Persson

Departementsrådet Hans Magnusson

Pol 1:1

Utrikesdepartementet

277/001

INKÖM UD			
1994-10-17			
Avd	Gr	Mål	
P	2	E.I.	

PM

STRÄNGT FÖRTROLIGT

Raoul Wallenberg
§ bil.

Broder,

Efter att ha läst artikeln i The Hungarian Observer, István Bethlen's plight - May be a key to the Wallenberg tragedy, har jag idag haft ett längre samtal med den ungerske ambassadören i Moskva, Dr. György Nanovfszky, som är min granne här på Mosfilmovskaja. Nanovfszky har personligen forskat fram sanningen om förre ungerske premiärministern Bethlens död i Moskva liksom om Stockholm-ambassadören Desös fader.

På grund av sina erfarenheter från detta arbete och samtal med ledande ryska arkiv- och fängelseexperter är Nanovfszky personligen övertygad om att Raoul Wallenberg liksom Bethlen blev mördad i Butyrkas fängelseklinik 1947 och därefter kremerad i Donskajas krematorium, varefter askan skulle ha lagts i en gemensamhetsgrav på kyrkogården.

Nanovfszky hade följande mer precisa uppgifter.

I samband med Jeltsins besök i Ungern i november 1992 hade premiärminister Antall bett honom om hjälp att

efterforska Bethlen. Det hade lett till att den ryske riksarkivarien, R.G. Pichoja, fått i uppdrag att utreda fallet. Ambassadör Nanovfszky hade haft mycket nära kontakter med Pichoja och genom honom fått fram mängder av dokument. Jag bifogar kopior av några som jag tyckte var intressanta.

Pichoja hade nämnt för Nanovfszky att man på rysk sida i början av 1993 startat en gemensam undersökningskommission för fallen Bethlen och Wallenberg.

Arkivundersökningarna hade lett till Butyrkafängelset. På dess fängelseklinik hade man med olika metoder tagit livet av politiska och andra fångar, vars död man ville skulle se naturlig ut. Man hade 11 officiella dödsanledningar som man använde i dödsattesterna. I det insända materialet finns dödsattesten för Bethlen. Enligt denna skulle han ha dött av en hjärtattack.

Efterforskningarna visade vidare att varje fredag forslades de under veckan dödade fångarna till Donskaja-klostrets krematorium. De kvitterades ut där och brändes, varefter askan lades i gemenskapsgraven, som var en stor brunn.

Butyrkafängelsets arkiv överfördes 1954 till KGB. Beträffande vissa tyska fångar och "spioner" fanns en praxis att registrera dem under ett annat namn. Nanovfszky förmodade att det kunde ha gällt även Wallenberg.

Butyrkafängelset var den centrala avlivningscentralen, d v s fångar från andra fängelser forslades dit för att avlivas och få en medicinsk diagnos. Rapporteringen gick sedan tillbaka via huvudfängelset; det skedde i de ungerska fallen. Rena exekutioner skedde däremot i Ljubjanka.

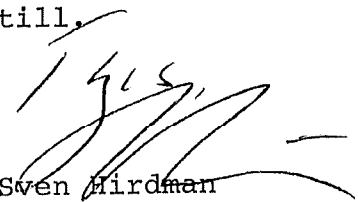
Tillsammans med den ungerske ambassadören besökte jag idag även gemenskapsgraven för repressionens offer på Donskaja-kyrkogården. Där finns nu en gravsten uppsatt över förre premiärministern Bethlen, över två polska generaler, över en japansk general samt över personer "vars aska ej efterfrågats" och som dött under perioden 1945-1954 och senare.

Jag noterar att Thomas Kangers artikel i Svenska Dagbladet om Raoul Wallenberg för en vecka sedan går i samma riktning som den ungerske ambassadörens berättelse.

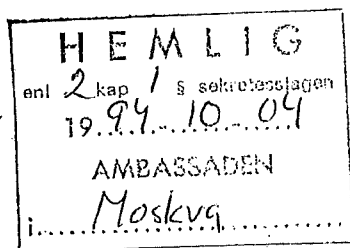
Ambassadören berättade vidare att han i lördags haft säkerhetscheferna Primakov och Stepasjin på middag. Han hade nämnt för dem att han skulle träffa mig för att tala om Raoul Wallenberg. Hans uppfattning var att ryssarna var hjälpsamma - särskilt Pichoja, säkerhetsorganen, federale fängelsechefen Jurij Ivanovitj Kalinin, chefen för Butyrka och chefen för Donskajakrematoriet. MID:s byråkrati skulle man däremot akta sig för. Vidare måste man om och om igen kontrollera alla uppgifter och dokument, sade ungraren som bl.a. tagit många foton inne på Butyrka.

Nanofszky, som är övertygad om att hans teori är den rätta, är villig att bistå oss i de fortsatta efterforskningarna. Han gav mig även bif. artikel
./. ur en ungersk tidskrift i somras.

Du kan bättre än jag avgöra hur intressanta den ungerske ambassadörens uppgifter är. Förutsatt att Ni inte har någon invändning tycker jag att jag bör ta en kontakt med arkivchefen Pichoja, vilket min ungerske kollega livligt uppmuntrade till.

Sven Mirdman

Falidu 4V
M 11/6 J

С П Р А В К А
по запросу Чрезвычайного и
Полномочного Посла Венгерской республики
доктора Дьердя Нановского

В течение 2 и 3 ноября 1992 г. Роскомархив провел первый оперативный поиск сведений, касающихся судьбы видного политического деятеля Венгрии графа Иштвана Бетлена.

Бетлен Иштван был арестован 26 марта 1945 г. Управлением контрразведки СМЕРШ 3 Украинского фронта, доставлен в Главное управление контрразведки СМЕРШ Народного комиссариата обороны СССР в качестве военнопленного. Ввиду болезненного состояния, с 1 апреля 1945 г. содержался в отдельной палате больницы Бутырской тюрьмы.

Идет поиск четырех протоколов допроса Бетлена от 29 марта, 20 апреля, 28 апреля 1945 и 18 сентября 1946 г., а также двух заявлений Бетлена командованию Красной Армии и руководству Главного управления контрразведки СМЕРШ.

Находясь под следствием, 5 октября 1946 г. он умер "от упадка сердечной деятельности" (в другом источнике от "паралича сердца"). 9 октября 1946 г. о смерти Бетлена было доложено Абакумовым Сталину. В апреле 1947 г. в связи с обращением жены Бетлена МГБ СССР направил в ММД справку и акт судебно-медицинской экспертизы трупа Бетлена.

Место его захоронения пока не установлено.

В настоящее время идет поиск документов в архивах Министерства иностранных дел, Министерства Безопасности, архиве Бутырской тюрьмы и архиве Президента Российской Федерации. Часть найденных документов может быть представлена в Посольство Венгерской Республики уже после 11 ноября с.г.

Главный Государственный архивист,
Председатель Комитета по делам
архивов

Р.Г.Пихоя

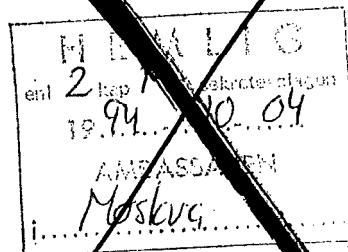

**КОМИТЕТ ПО ДЕЛАМ АРХИВОВ
при ПРАВИТЕЛЬСТВЕ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
(РОСКОМАРХИВ)**

103132, Москва, ул. Ильинка, 12
Телефон 206-35-31. Телефакс 200-42-05
Телетайп 111134 «Истарх»
Расч. счет № 69124542 ОПЕРУ Центробанка
России МФО 19027 в г. Москве

23.12.92 № 15/1941-17
На № _____ от _____

Его Превосходительству
Чрезвычайному и Полномочному
Послу Венгерской Республики
в Российской Федерации
господину Дьердю НАНОВСКОМУ

Глубокоуважаемый господин Посол!

Во исполнение договоренностей, достигнутых во время визита
Президента Российской Федерации В.Н.Ельцина в Венгерскую Республику
направляем Вам копии документов из фондов российских архивов, каса-
ющиеся судьбы бывшего Премьер-министра Венгрии И. БЕТЛЕНА.

Приложение: 1. Перечень копий документов - на 3 листах.
2. Копии документов - на 48 листах.

Всего: на 51 листе.

С глубоким уважением

Главный Государственный
архивист Российской Федерации

Р.Г.Пихоя

ПЕРЕЧЕНЬ ДОКУМЕНТОВ

1. Докладная Ш Европейского отдела НКВД СССР на имя заместителя наркома иностранных дел СССР В.Г.Деканозова от 15 декабря 1944
Приложение: характеристика графа С.Бетлена.
АВП РФ, ф.077, оп.24, п.112, д.6, лл.88-88, на 6 лл
2. Краткая характеристика графа С.Бетлена.
АВП РФ, ф.06, оп.6, п.34, д.416, лл.6-9, на 4 лл.
3. Докладная В.Г.Деканозова на имя наркома иностранных дел В.М.Молотова от 17 февраля 1945 г.
АВП РФ, ф.077, оп.25, п.115, д.41, лл.17-18, на 2 л
4. Письмо В.Г.Деканозова на имя наркома государственной безопасности СССР В.Н.Меркулова от 22 февраля 1945 г.
Приложение: К вопросу о Бетлене /справка, составленная Ш ЕО НКВД СССР/.
АВП РФ, ф.077, оп.25, п.115, д.41, лл.23-24, на 2 лл.
5. Письмо графини Бетлен на имя И.В.Сталина от 7 марта 1946 г. и резолюция к нему В.Г.Деканозова от 23 мая 1946 г.
АВП РФ, ф.077, оп.26, п.119, д.39, лл.1-3, на 3 лл.
6. Из записи беседы зам.заведующего Отделом Балканских стран МИД СССР А.П.Власова с посланником Венгрии в СССР Д.Секфью от 14 мая 1946 г.
Приложение: письмо Д.Секфью на имя В.М.Молотова от 12 мая 1946
АВП РФ, ф.077, оп.26, п.116, д.9, лл.43-46, на 4 лл.
7. Из записи беседы В.Г.Деканозова с посланником Венгрии в СССР Д.Секфью от 28 мая 1946 г.
АВП РФ, ф.077, оп.26, п.116, д.8, лл.32-33, на 2 лл.
8. Письмо В.Г.Деканозова на имя министра государственной безопасности СССР В.С.Абакумова от 29 мая 1946 г.
АВП РФ, ф.077, оп.26, п.119, д.39, л.6, на 1 л.
9. Письмо графини М.Бетлен на имя посланника СССР в Венгрии Г.М.Пушкина от 2 октября 1946 г.

Приложение: сопроводительное письмо посланника СССР в Венгрии Г.М.Пушкина к письму М.Бетлен на имя В.М.Молотова /без даты/.

АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, лл.10-12, на 3 лл

10. Сопроводительное письмо В.Г.Деканозова на имя В.С.Абакумова к письму М.Бетлен к мужу от 25 января 1947 г. /без приложения, АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.20, на 1 л.

11. Письмо заместителя министра государственной безопасности СССР Н.Н.Селивановского на имя В.Г.Деканозова от 28 февраля 1947 г. АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, лл.33, на 1 л.

12. Докладная зам.заведующего Отделом Балканских стран МИД СССР А.П.Власова на имя зам.министра иностранных дел СССР А.Я.Вышинского от 10 марта 1947 г.

Приложение: проект письма зам.заведующего ОБС МИД СССР А.П.Власова на имя посланника СССР в Венгрии Г.М.Пушкина от 11 марта 1947 г.

АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, лл.42-43, на 2 лл.

13. Докладная А.П.Власова на имя А.Я.Вышинского от 22 марта 1947 г. АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.66, на 1 л.

14. Записка А.Я.Вышинского на имя А.П.Власова от 23 марта 1947 г. АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.68, на 1 л.

15. Записка А.Я.Вышинского на имя А.П.Власова от 24 марта 1947 г. АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.69, на 1 л.

16. Докладная А.П.Власова на имя А.Я.Вышинского от 25 марта 1947 г. АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.70, на 1 л.

17. Письмо А.Я.Вышинского на имя зам.министра государственной безопасности СССР Н.Н.Селивановского от 30 марта 1947 г. АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.71, на 1 л.

18. Письмо Н.Н.Селивановского на имя А.Я.Вышинского от 12 апреля 1947 г.

Приложение: справка и акт судебно-медицинского исследования трупа И.Бетлена.

АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, лл.103-107, на 5 лл

19. Докладная А.П.Власова на имя А.Я.Вышинского от 14 апреля 1947г.
АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.108, на 1 л.
20. Телефонограмма по ВЧ А.П.Власова Г.М.Пушкину от 18 апреля 1947 г.
АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.109, на 1 л.
21. Телефонограмма по ВЧ Г.М.Пушкина А.П.Влазову от 19 апреля 1947 г.
АВП РФ, ф.077, оп.276, п.132а, д.1, л.110, на 1 л.
22. Из записи беседы посланника СССР в Венгрии Г.М.Пушкина с министром иностранных дел Венгрии Я.Дьендьешем от 29 апреля 1947г.
АВП РФ, ф.077, оп.27, п.120, д.7, л.63, на 1 л.
23. Акт о смерти дежурного врача Дрибинской от 05.10.46 - на 1 л.
24. Фотографии - на 1 л. 7 ед.хранения.
25. Фотографии - на 1 л. 4 ед.хранения.

СССР

МИНИСТЕРСТВО
НАРОДНОЙ
ОБОРОНЫ

апреля 1947 г.

№ 28441

г. МОСКВА

ОТДЕЛ
БАЛКАНСКО-КАВКАЗСКИЙ
114
Вх. № 1146
" 14 " 12 1947 г.

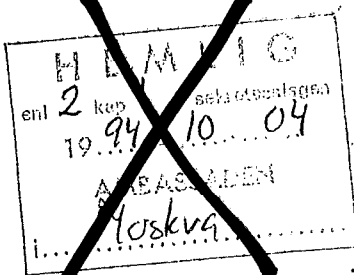
и. н. 67105
СОВ. СЕКРЕТНО

1с вх 583-г
РАССЕКРЕЧЕНО
25 " 05 1992 г.

ЗАМЕСТИТЕЛЮ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
СОЮЗА ССР

товарищу ВЫШИНСКОМУ.

на № 757/6с от 30.III.1947 г.

Направляю при этом справку и акт судебно
медицинского исследования трупа БЕТЛЕН Иштван

ПРИЛОЖЕНИЕ: по тексту.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ МИНИСТРА
Генерал-лейтенант

(СЕЛИВАНОВСКИЙ)

114 В2
114 В2

Копия.

РАССЕКРЕЧЕНО

25 * 05 1990 г.

СПРАВКА

З/к ВЕТЛЕН Иштван, 1874 г. рождения, прибыл 1/IV- 45 г в больницу Бутырской тюрьмы в очень тяжелом состоянии с резким упадком питания, артериосклерозом, хроническим колитом и гипертонией. Состояние здоровья за все время пребывания в больнице периодически несколько улучшалось, то ухудшалось. Он все время получал дополнительное питание /пища, масло, сахар, вино, печенье, сыр, фрукты и т.п./ и соответствующее медикаментозное лечение и все время находился под наблюдением врачей.

За последнее время, вследствие тяжелого заболевания артериосклероза, гипертонии и старческого возраста, состояние здоровья з/к ВЕТЛЕН резко ухудшилось, появились застойные явления в легких, резкое падение сердечной деятельности, 5/X- 1946 г. наступила смерть.

НАЧАЛЬНИК САНЧАСТИ БУТЫРСКОЙ ТЕРЬМЫ МВД СССР
Полковник медицинской службы - ЛАРИН.

ПОМ.НАЧ. САНЧАСТИ БУТЫРСКОЙ
Подполковник мед.службы -

ФИНАЕВ.

ЛЕЧАЩИЙ ВРАЧ - капитан мед.службы -

ТЫШКЕВИЧ.

8 октября 1946 г.

ВЕРНО:

Майор

/ КУЗЬМИН /.

" / " Апрель 1947 г.

Остаточные явления воспалительного процесса в нижней доле
правого легкого. Атрофический катарр желудка.

При вскрытии присутствовали:

Начальник санчасти Бутырских МВД СССР
Полковник мед.службы -

ЛАРИН.

Подполковник мед. службы -

ФИНАЕВ.

Капитан мед.службы

ТИШКЕВИЧ.

Заключение. Смерть БЕТМЕН И. наступила от паралича
сердца, на почве резко-выраженного общего артериосклероза.

СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКИЙ ЭКСПЕРТ г.МОСКВЫ
/СЕМЕНОВСКИЙ/

ВЕРНО:

М а и о р -

/КУЗЫМИН/.

" 1 " Апреля 1947 г.

Копия.

РАССЕГРЕЧЕНО
25 * 05 1992 г.А К Т.

Судебно-медицинского исследования трупа БЕТЛЕН Иштван,
1874 г. рождения.

Вскрытие произведено 8/X- 1946 г. судебно-медицинским экспертом СЕМЕНОВСКИМ в присутствии Начальника Санчасти Бутырской тюрьмы МВД СССР - полковника медицинской службы ЛАРИНА, подполковника медицинской службы ФИЩАЕВА и капитана медицинской службы ТЫШКЕВИЧ.

Наружний осмотр:

Труп мужчины, выше среднего роста, правильного сложения, умеренного питания. Общий цвет кожных покровов трупно-бледный. Трупные пятна фиолетового цвета хорошо выражены на задней и боковых поверхностях трупа. Окоченение сохранено во всех группах мышц. На волосистой части головы и на лице ничего особенного. Конъюнктивы и склеры глаз бледные, роговицы прозрачные. Ушные, носовые отверстия и полость рта свободны, чисты. Слизистая губ нормальной окраски. Шея без изменений. Грудная клетка бочкообразной формы. Кожа паховых областей бледная. Наружные половые органы без изменений. На верхних и нижних конечностях, а также на спине ничего особенного.

Внутренний осмотр:

Мягкие покровы головы влажные, бледные. Кости свода и основания черепа целы. Твердая мозговая оболочка не напряжена, в местах ее рыхлые, красные, кровянистые свертки. Сосуды мозга склерозированы. Мягкая мозговая оболочка среднего кровенаполнения, она, местами белесоватая. Мозговое вещество низкосреднего кровенаполнения, пропитано влагой. В крупных ганглиях мозга, в мозжечке, продолговатом мозгу и в Варолиевом мосту видимых изменений не обнаружено. Расположение органов в грудной и брюшной полостях правильное, свободное. В плевральной полости и брюшной об-

ное количество прозрачной, серозной жидкости. В полости перикардия около 40 куб. см. прозрачной серозной жидкости. Сердце, размерами 12х11х6 см., жировая клетчатка эпикарда умеренно развита. Полости сердца расширены, трабекулы уплощены. Клапаны аорты и двустворчатые клапаны резко огрубевшие, клапаны трехстворки и легочной артерии без особенностей. На внутренних поверхностях аорты и венечных артерий большое количество желтых серых, местами обильных бляшек. Толщина стенок желудков в пределах нормы. Мышцы сердца вареного вида. Легкие среднего кровенаполнения, резко отекающие; в задне-нижних отделах отмечаются небольшие очаги гипостаза, в нижней доле правого легкого имеется небольшой плотноватый очаг, темно-красного цвета, с поверхности разреза этого очага выделяется прозрачная пенистая жидкость. Края легких эмфизематозны. Бронхи несколько расширены. Гилусные железы антракотичные. Слизистая трахеи и бронхов без особенностей. Слизистая глотки и пищевода серо-розового цвета. Слизистая желудка атрофичная, серого цвета. Слизистая тонкого и толстого кишечника серого цвета, без особенностей. Поджелудочная железа мягкая, крупно-дольчатого строения, серо-красного цвета. Печень несколько увеличенных размеров, умеренной плотности, с гладкой поверхностью, ткань печени на разрезе мускатного вида. Слизистая желчного пузыря бархатистая, желчные протоки проходимы. Почки несколько уменьшенных размеров, плотноватые, с мелко-зернистой поверхностью, ткань почек на разрезе серо-красного цвета, корковый слой узкий. Слизистая мочевого пузыря серого цвета, блестящая. Яички атрофичные. Селезенка увеличена в полтора раза, плотноватая, ткань ее на разрезе темно-красного цвета, в соскобе кровь. Лимфатические железы брыжейки обычного вида. Щитовидная железа без особенностей. Кора надпочечников желтого цвета.

Анатомический диагноз.

Общий атеросклероз. Кардиосклероз. Расширение полостей сердца. Миодегенерация сердца. Артериолосклеротический нефроцирроз. Отек легких. Мускатная печень. Отек мозга и мягкой оболочки его. Эмфизема легких. Гипостатические очаги в легких.

К О П И Я

А К Т

5.X.46г. в больнице Бутынской тюрьмы в 16 час 45 мин. умер
з/к БЕТЛЕН Шитван 1874 г.р., больной находился в больнице с
1.IV.45г. по поводу антинокатдиоселероза, хр. колита, гемороя,
гипертонии.

Смерть наступила при явлениях упадка сердечной деятельности
на почве вышеуказанных заболеваний.

Деж. врач - Дрибинокая

5.X.46г.

С. В. Ветеринар
Бутынская тюрьма
СССР

Lublin ?

Krasnogorsk ?

HEM LIG
enl 2 kap. 1 s sekretesslagen
19. 94. 10. 04
AMBASSADEN
Moskva

*Закончить
т. Пушкина, как
он предлагает
судить (универсаль)
обстановку*

19/10

РАССЕКРЕЧЕНО
25.05.1990 г.

Тов. ВИННИСКОМУ А.А.

Тов. Пушкин просит дать указание, следует ли ему и в какой форме информировать венгров о смерти находившегося в изгнании в СССР бывшего премьер-министра Венгрии Стефана Бетлена.

Учитывая нынешнюю политическую обстановку в Венгрии и кампанию, поднятую англо-американцами в связи с арестом Ковач Бела, полагал бы целесообразным временно воздержаться от сообщения венграм о смерти Бетлена. В настоящее время такое сообщение могло бы быть использовано против нас союзниками и реакционными кругами Венгрии.

Прилагаю проект телеграммы т. Пушкину.

Прошу Вашего согласия.

Власов
/А. Власов/

"14" апреля 1947 г.

НС-2
14.19.47 г.

✓ 209⁴
ТЕЛЕФОНГРАММА по ВЧ # 941/5с

РАССЕЛЕНА
25 " 05 " 1950г.

" 18 " апреля 1947 г.

БУДАПЕШТ

ТОВ. ПУШКИНУ

На ~~заказ~~ телеграмму № 121 от 21.III.47г.

По поручению т. Вышинского, прошу сообщить Ваше мнение, целесообразно ли при нынешней политической обстановке в Венгрии известить венгров о смерти Бетлена.

А. Власов
А. Власов.

Передал:

Принял:

Борискин
Пушкин

19 апреля 1947г. 21/30

РАССЕКРЕЧЕНО
25.05.1990г.

СЕКРЕТНО.

и № 67199
к в 58309

В. 1267. u

ТЕЛЕФОНГРАММА ПО ВЧ

ИЗ БУДАПЕШТА

19 апреля 1947 года.

22 час.

Москва.

Тов. ВЛАСОВУ.

На № 941/ВС.

Я не вижу препятствий к тому, чтобы сообщить венграм о смерти Бетлена. Бетлен в преклонном возрасте и ни у кого здесь не вызовет удивления сообщение о его смерти.

ПУШКИН

Передал: Пушкин,
Принял: Брыкин.

Брыкин

Отп. 3 экз.
Т. Молотову,
Т. Вышинскому,
в деле СВО.
НС

М. № 1267 / 2

111728

РАССЕГРЕВ
25 " 05 1990 г.

ИЗ ЗАПИСИ БЕСЕДЫ ПОСЛАНИКА СССР В ВЕНГРИИ
Г.М. ПЛАХИНА С МАНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
ВЕНГРИИ Я. ДЬЕНДЬЕШИ ОТ 29 АПРЕЛЯ 1947 Г.

Во время этой беседы я между прочим сообщил Дьендьеши о смерти Бетлена. Он заметил, что вряд ли кто будет сомневаться в Венгрии об этом человеке. Дьендьеши сказал, что он не намерен о смерти Бетлена сообщать семье покойного, а также давать какое-либо сообщение в прессу. Я не возражал.

ПОСЛАНИК СССР В ВЕНГРИИ

/Г. ПЛАХИН/

сл.

Молотову
Визинскому
Г. Балк. Стран
дело

Parlament: mi robbant?

Gyógyszerrészvény-adagolás

Ausztria: győzött az EU

Csendőrvirtus anno 1944

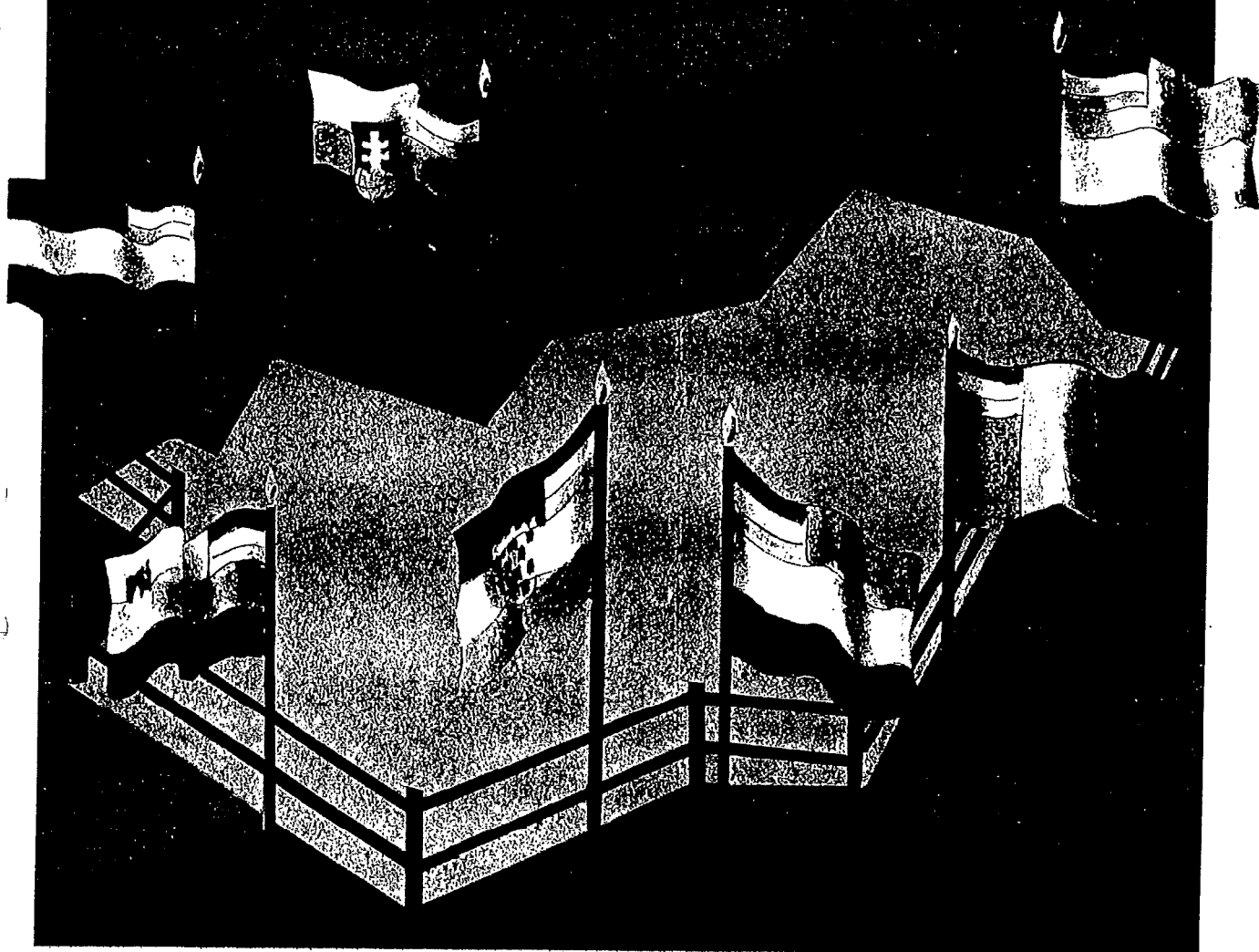
Öt török – hány milliárd?

Melléklet: Befektetés

XVI. ÉVFOLYAM 24. (786.) SZÁM, 1994. JÚNIUS 18. ÁRA 48 FT

Sz. V. B. B. B.
hvg

A hét szomszéd vár

BETHLEN ISTVÁN KÁLVÁRIÁJA

Kulcs Wallenberghez?

Moszkvai állambiztonsági levéltárak évtizedeken át hétpecsétetes titokként őrzött a lapján derült fény Bethlen István egykori magyar miniszterelnök sorsára és hollétére. Nanovfszky György nagykövet és az MTI tudósítójának – az alábbi cikk szerzőjének – erőfeszítései nagyban hozzájárultak a kutatás sikeréhez. A szovjet fogságban elhunyt politikus halálának körülményeit felderítve talán lehet majd jutni a Wallenberg-tragédia rejtélyének megfjtéséhez is.

Lényeges, hogy előbb-utóbb megoldódik a változatlanul élénk nemzetközi figyelem által kísért Wallenberg-rejtély? Bár a közvetlen bizonyítékok még hiányoznak, a nyilvánosságra került legújabb dokumentumok alapján feltételezhető: Raoul Wallenberg, a nyilas rémuralom idején budapesti zsidók ezreit megmentő svéd diplomata ugyanúgy és ugyanott végezte, mint Bethlen István volt miniszterelnök, s mindketten a moszkvai Donszkoj kolostor melletti temető 3. számú tömegsírjában nyugszanak. A történészek reménykednek: talán ugyanúgy, ahogyan az elmúlt hónapokban sikerült felderíteni Bethlen gróf halálának évtizedeken át ismeretlen körülményeit, hamarosan rábukkanhatnak Wallenberg nyomára is.

A múltkutatás e fejezete két évvel ezelőtt kezdődött, amikor Antall József néhai miniszterelnök azzal a feladattal bízta meg az akkor ki-

Nanovfszky György moszkvai nagykövetet, találja meg a forthy-korszak egyik legmarkánsabb politikusának, Bethlen Istvánnak a földi maradványait. A nagykövet elvette a kapcsolatot az oroszországi levéltárak vezetőivel, Rudolf Pihója történésszel és a pereuzojka idején felűnt Dimitrij Volkogonov tábornokkal, aki ma az orosz katonai levéltárak munkáját irányítja. A két vezető leltáros ténykedése eredményeként Borisz

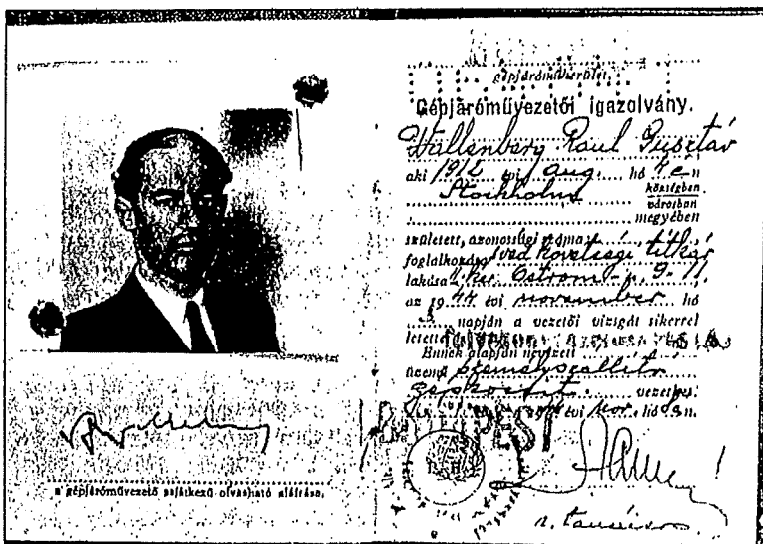
Jelcin elnök 1992 novemberében budapesti látogatásakor nemcsak az 1956-os magyar forradalommal és a Nagy Imrével kapcsolatos dokumentumokat hozhatta magával, hanem az addig előkerült Bethlen-iratokat is. Ezekből kiderült: Bethlent – miután önként jelentkezett – az orosz hatóságok 1944. december 7-én tartóztatták le. Moszkvába hurcolták, ahol rossz egészségi állapota miatt a hírhedt Butirka börtön rabkórházában ápolták. A dokumentumok szerint Bethlen közel két év múltán, 1946. október 5-én hunyt el, s a halál okaként szív-működés-elégtelenséget tüntetett fel a halottkémi jelentés.

Bethlen – és alighanem Wallenberg – sorsa szempontjából is sokatmondó a szovjet vezetés most előkerült néhány feljegyzése. A magyar politikus sorsát alighanem Molotov külügyi népbiztos helyettesének, Dekanazovnak 1945. február

17-i jelentése pecsételte meg. Dekanazov ebben azt írta Molotovnak, hogy a közismerten angolbarát magyar politikus át akarta magát menteni azzal, hogy felajánlotta szolgálatait a szovjeteknek. Bethlen kész lett volna kormányt alakítani – persze a kommunisták nélkül. Dekanazov főnökének jelentve úgy vélekedett, hogy ha Bethlent hagynák politikálni, az a magyar jobboldalt erősítené, és azt javasolta: tartóztassák le a grófot, tartsák fogva néhány hónapig a Szovjetunióban, majd „rendezzék véglegesen az ügyét”. Molotov kurtán annyit írt a feljegyzésre: „Végrehajtani!” Így került a Magyarországról 1944 telén nyomtalanul eltűnt Bethlen a még a cári időkben épült Butirka börtönbe, ahol a vizsgálati fogságban tartottakat őrizték.

Bethlent többször is kihallgatták, s itt következik az a mozzanat, amely közös lehet a feltehetően ugyanott őrzött Raoul Wallenberg sorsával. Arról ugyan nincs irat, hogy a svéd diplomata is a Butirka lakója lett volna, de orosz belügyi források azt állítják, Wallenberg az akkori gyakorlat szerint valószínűleg orosz néven tartották nyilván. Ha ezt a nevet sikerül megfjtteni, akkor a kutatók közelebb kerülhetnek a titok nyitjához – mondták magukat megnevezni nem kívánó orosz belügyi források. Jóllehet, csak feltételezés, de nagyon is valószínű, hogy a szovjet vezetés számára mind Bethlen, mind Wallenberg kényelmetlenné vált. Konkrét vádat nem emelhettek ellenük, viszont abban az eszelős, mindenkiben ellenséget gyanító légkörben nem akarták őket kiengedni a Gulagból, ahová bekerültek. Az akkori szovjet belügyi szerveknek megvoltak a maguk jól „bevált” módszerei arra, hogyan segítsék át a másvilágra kihallgatás címén a szerencsétlen áldozatokat, ha a sztálinista érdek úgy kívánta. A közvetlen bizonyítékok hiányoznak ugyan, de gyanús, hogy a gondosan könyvelt jelentésekben szinte mindig

Wallenberg gépjármű-vezetői igazolványa. Ő is a 3. számú tömegsírba került?

ugyanazt a nyolc halálokat tüntették fel. Egyes források szerint a halotti bizonyítványokon szereplő „vesebajt” a szerencsétlen áldozat veséjének leverése előzte meg, más források szerint üvegport itattak az áldozatokkal.

Az ügyiratokból tehát már szinte minden lényeges mozzanat ismertté vált Bethlenről, kivéve eltemetésének helyét. A Bethlen-ügyhöz e ponton kapcsolódott a Don-kanyart megjárt Deseő László tábornok utáni kutatás, amely végül hozzájárult Bethlen sírjának megtalálásá-

Bethlen gróf. Kész volt a kormányalakításra

hoz. Deseő fia (Magyarország jelenlegi stockholmi nagykövete) tavaly azt kérte Jeszenszky Géza külügyminisztertől, hogy a diplomaták segítsenek felderíteni apja sorsát. Ezt követően Nanovszky nagykövetnek egy korábban vezető beosztású belügyi tisztviselő révén sikerült megtudnia, hogy Bethlen és Deseő temetési helyének dokumentumait az orosz büntetés-végrehajtás irattárában érdemes keresni. A feltételezés helyesnek bizonyult. Az orosz büntönigazgatóság a megkeresésre tavaly novemberben közölte: a szovjet hadifogságba esett Deseő tábornokot 1948. május 22-étől az akkor még Moszkva melletti, ma már a városhoz csatolt Ljublinóban, egy belügyi kórházban „kezelték” 1948. július 25-én bekövetkezett elhunytáig. Haláluként heveny vesegyulladást követő vesesorvadás szerepelt az iratokban, noha a tábornok három héttel kórházba kerülése előtt még azt írta haza, hogy kutya baja. Ez szintén azt a gyanút erősíti, hogy Deseő sem természetes halállal halt

meg. A tábornok temetési helyének közlése mellett a magyar diplomáciához eljuttatott levél végén a büntönigazgatóság azt is megjegyezte, hogy „Bethlen sírjáról egyelőre semmi sem tudnak”.

Ezt követően több szálon, a belügyi, az állambiztonsági és más levéltárakban folytatódott a kutatás a tragikus sorsú volt kormányfő maradványai után. Végül Viktor Jerin orosz belügyminiszter április 11-én kelt levelében arról tájékoztatta Boross Péter kormányfőt, hogy megtalálták Bethlen István sírját. Kiderült, hogy a moszkvai Donszkoj kolostor melletti temetőben – ahová 1945–47 között több ezer ember földi maradványait temették – a 3. számú tömegsírba földelték el a volt magyar miniszterelnököt. A tömegsír a krematórium mellett található. Egy idős temetői munkás, aki sok emléket őrzött ebből az időből, elmondta, hogy annak idején

napról napra tucatjával szállították ha vasztásra a halottakat a tömegsír melle kezdetleges krematóriumhoz. Itt tart hát a sztálini korszak Magyarországi kapcsolatos fehér foltnak feltérképezése. A szakértők azt gyanítják: nem zárt, itt nyugszik az egyes források szerint 1947-ben elhunyt Raoul Wallenberg akít alighanem szintén ördögi módokkal tettek el láb alól az NKVD emerei.

A múlt faggatása a mostani két lelet aligha fejeződött be. Bethlen és Wallenberg megtalálására különbizottságot kítottak Moszkvában, ami jelzi: Oroszország kész szembenézni múltjával, fényt ríten a fehér (vagy fekete?) foltokra, s ad reményt arra, hogy előbb-utóbb sírülhet kinyomozni, mi történt a magyarság mentő svéd diplomatával.

KÓTI LORÁNT / MOSZKA

JENNIFER CAPRIATI KÁBÍTÓSZERBOTRÁNYA

Kettőshiba

A profi teniszzvilág egyik ifjú csillaga, a 18 éves Jennifer Capriati bűnvád: került kábítószeres miatt, s ezzel valószínűleg befelegett ígéretesen indított pályafutásának. Kiválásával a női tenisz lassan sztárok nélkül marad, hiszen Szeles Mónika visszatérése is kérdéses. Úgy tűnik, a kemény hivatásos elgyorsan elhasználja a védtelenebb tizenéveseket.

Egy lepusztult floridai motelban a rendőrség begyűjtött néhány kábítószeres fiatal. Szokványos eset: a rendőrségi fotó tizenéves csavargó lányt mutat, olcsó, szemmel láthatóan mosatlan virágos blúzban, szemébe lógó hajjal és drogos kódbe merülő szempárral. Nála csak 20 gramm marihuánát találtak, de társainál jókora adag „crack” (kokain) is akadt, minden szükséges hozzávalóval. Csak a bilincs kattanása és a jegyzőkönyv felvétele után derült ki, hogy a drogos szakadt kiscsaj nem más, mint Jennifer Capriati, a teniszcsillag, az előkelő fehér sport profi cirkuszának egyik legígéretesebb tehetsége, aki 1992-ben 16 évesen olimpiai aranyat nyert, s a nagy szlemmversenyek állandó főszereplője.

Ugyan mit keresett a 11 millió dollár taksált „aranylány” a 15 dolláros koszos motelszobában? Amint a rendőrségi jegyzőkönyvből és a szenzációra vadászó sajtó magánnyomozásából kiderült, barátaival – két 17 éves, otthonról elszökött lánnyal és két 19 éves fiúval – hétvégi drogpartit tartottak. Az egyik lányt szülei kerestették, s a rendőrség így akadt rájuk egy hétfő hajnalon a szombat óta tartó buli romjai – italosüvegek, ételmaradé-

kok és kábítószeres fecskendők – között. A motelba Capriati nyitott sportkocsi-val érkeztek, miután végigjártak már néhány helyet Coral Gables környékén.

A könnyű drogok számító marihuánabirtoklását az amerikai törvény nem bírteti, de az őrizetbe vett társaság egyik tagjának vallomása, amely szerint crackból is fogyasztottak mindannyian súlyosbítja Capriati helyzetét. Nem va színű, hogy megússza pusztán figyelmeztetéssel, ahogyan hat hónappal ezelő amikor lopás miatt került összetűzésbe a törvénnyel. Tampa város egyikcai elárúsító-bódéjában „magánál feltett” egy 15 dolláros ezüstgyűrűt. „Véletlenül történt” – mondta a rendőrségnek, amely következmény nélkül lezárta ügyet. „Már az az eset is jelzés volt: e gazdag, de talajt vesztett, boldogtalan fiatal lány segítségkiáltása” – mondják most utólag az okos pszichológusok a televízióban, megtárgyálva az újabb botrányt.

Jennifer – az ügyvédek tanácsára is mindenesetre önként bevonult egy kábítószereseknek fenntartott Miami melletti rehabilitációs intézetbe, s ott várja a bírósági döntést, miután a rendőrség a tévényezékhöz továbbította vádemelési j

Pol 1:1/Ambr Olson/mjn

Arende

Datum

1994-10-10

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu¹

Pol

Adress

Ambassaden Prag

Text

Från Pol 1:1. Re Wallenbergärendet

Inom ramen för Wallenbergkommissionens arbete
vore vi tacksamma om ambassaden ville efterhöra
hos vederbörande tjeckiska (slovakiska)
myndigheter när och var det slovakiska
sändebudet JAN SPISJAK(?) utlämnades av de
sovjetiska myndigheterna samt omständigheterna
kring hans vistelse i Sovjetunionen. Spisjak
arresterades liksom Raoul Wallenberg i Budapest
i början av 1945. Enligt sovjetiska uppgifter
föddes Spisjak 1901, greps i Budapest den 8
februari 1945 och lämnades den 8 januari 1947
till tjeckiska republikens representant.

Cabinet

Ex: Magnusson, Olson, Lyrvall och Nyberg, Pol 1:1

L.O. Vo
Kungsbacka

Pal 111

Info-mål till
tit. 1994-10-19

exp. ✓

1994-09-29

272/012		
94-10-14		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu

Mitt namn är Therese Magnusson och jag går tredje året på Samhällsvetenskaplig linje. På det tredje året skall vi göra ett specialarbete, ett arbete som sträcker sig över hela läsåret.

(Poi)

Vi ska välja ett ämne som intresserar oss och som vi skulle vilja lära oss mer om. Jag har valt att skriva om Raoul Wallenberg och de frågor jag ska specialisera mig på är: Varför han hjälpte judarna?, Vad var han för en person?, Vad hände med honom?, Vad gjordes för att finna honom?.

Jag skulle vara väldigt tacksam om jag skulle kunna få så mycket information om detta som möjligt.

Jag har även hört talas om att det finns en Raoul Wallenberg stiftelse, som hans halvsyskon har hand om. Jag skulle vilja ställa samma frågor till dem och skulle därför bli glad om ni kunde skicka en adress till stiftelsen, så att jag skulle kunna nå dem.

Med vänlig hälsning

Therese Magnusson.

Therese Magnusson
Skällaredsvägen 82
439 32 ONSALA

97

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn

Ärende	Datum		Sid 1 (2)
	1994-10-17		
Adress	Avd	Grupp	M&I
	P	2	Eu ¹

Adress

Ambassaden Moskva

Text

För ambassadören från Magnusson, Pol 1:1
Re Raoul Wallenberg. Hbr Hirdman-Magnusson 1994-10-04 ✓

Tack för den intressanta redogörelsen för samtalen med den ungerske ambassadören. Nanovfszkys övertygelse att RW liksom Bethlen blev mördad i Butyrkas fängelseklinik 1947 och därefter kremerad i Donskajas krematorium går i och för sig inte att helt och hållet avfärda men vi har heller inga klara indikationer på att detta skulle vara den riktiga versionen.

KGB har ju på vårt uppdrag gått igenom även Butyrkas arkiv för de intressanta åren men inte påträffat något spår efter RW. Visserligen kan man inte helt utesluta att han registrerats där under ett annat namn, men denna hypotes motsägs av att han registrerades under sitt riktiga namn i Lefortovo- och Ljubjankafängelserna. I fallet Bethlen finns ju arkivdokument som bekräftar dennes vistelse och död i Butyrka.

Icke desto mindre tycker jag det vore angeläget att be Vinogradov på FSK att undersöka Butyrka en gång till även från utgångspunkten att RW skulle ha kunnat registreras där under annat namn, alt. att han helt enkelt bara skulle ha förts dit för att avlivas (hänvisa då gärna till det ungerska fallet). Ett av de utkast till svar till oss 1956, som inte kom att godkännas av centralkommitténs presidium nämner ju faktiskt Butyrkafängelset. Vi har inte fått någon tillfredsställande förklaring härtill, den enda teorin som framfördes var att Ljubjanka då ansågs vara känsligt att nämna överhuvudtaget, varför man istället skrivit Butyrka.

Avsändningsort

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn

Ärendet

Datum

1994-10-17

Dnr

Sid 2 (2)

Ävd

Grupp

M&I

Adress

Givetvis är det av värde att Du även tar kontakt med Pichoja och redovisar var vi står. Ställ gärna frågan om det finns s k personliga fonder (för Molotov m fl) i presidentarkivet som ännu inte gåtts igenom till fullo. Har han några ytterligare uppslag? (jfr vår aide-memoire) Be också att få återkomma när vi närmar oss slutskedet för utredningen och förtecknat allt hittills framtaget arkivmaterial.

Cabinet

7
Tidigare brev?

Bo Petersson Berlin.
bott.

Anne S Lundberg

se dnr UDA 018/20399/EC Tel- 201885
212851

Stockholm 94-10-13

L.O.

den 14/10

2/96

Departementsrådet Hans Magnusson
Utrikesdepartementet
103 35 Stockholm

Broder!

Vid ett sammanträde med kommissionen berättade jag, att jag i annat ärende befann mig i Wien, då det sovjetisk-österrikiska fredsavtalet undertecknades. Jag blev inbjuden till en mottagning för Molotov. Dagen därpå blev jag uppsökt av den för mig välkände KGB-mannen Tarabrin, förste sekreterare hos Rodionov, som nu befann sig i Wien. Han tog direkt upp RW-ärendet och frågade mig hur jag såg på frågan. Jag hänvisade till Moskvas upprepade förnekanden av varje kännedom om RW, sade att vi hade fullständiga bevis för att RW blivit KGB-fånge. Naturligtvis angav jag inte tidpunkter och jag gav mig inte in i någon diskussion av bevisen. Det är möjligt att jag sade, att vi hade berättelser av RW:s medfångar, vilket ryssarna bör ha begripit efter Undéns demarche i januari 1952. På Tarabrins fråga, vad vi "önskade" oss av Moskva (ordalagen minns jag inte) svarade jag, att det var meningslöst att fortsätta att ljuga. Några anvisningar hur MID borde svara aktade mig nog för efter att ha läst Söderbloms berättelse.

Detta var mina ståndpunkter, som jag troligen har presenterat i formen "tema med variationer". Jag skulle tro att vårt samtal varade en halvtimme. Jag underströk säkerligen UD:s huvudståndpunkt att det var vår skyldighet att forska och att vi ämnade fortsätta därmed. Samtalet ägde rum 1955, så någon praktisk betydelse har det knappast haft. Molotov agerade 1956-57 efter eget skön.

Jag sade till kommissionen, att det skulle vara intressant att veta, vad Tarabrin rapporterade. Dessa papper har nu fått allmänt intresse för UD, och inte endast historiskt, ty vissa kommunikationssvårigheter kan föreligga trots glasnost. En statsvetare Bo Petersson har skrivit en bok "Med Moskvas ögon", vari återges rapportering från Sovjets ambassad i Stockholm. Han kommer från en resa har jag fått kopior på några sidor, där Tarabrin rapporterar om ett samtal med mig. Det är fria fantasier kring några vid den tiden aktuella drag i sovjetisk utrikespolitik. Enligt Tarabrin säger jag en mängd saker som måste i Moskvas ögon ha gjort mig till trosviss anhängare av Lenins, Stalins och deras efterföljares utrikespolitiska idéer! Om Tarabrins referat av samtalet är riktigt var jag kort och gott en politisk pajas.

För mig är Tarabrins rapport en bekräftelse på vad vi rätt allmänt i UD på den tiden misstänkte: ryska diplomater rapporterade ofta men väl inte uteslutande vad man i Moskva ville höra. Tarabrin överträffade våra värsta misstankar. Men vad skulle vi göra? Umgås uteslutande skriftligt med sovjetambassaden?

Tarabrins fabuleringskonst illustreras av att han låter mig säga, att jag "några gånger" hade läst Stalins bok "Socialismens ekonomiska problem i SSSR". Jag har över huvud taget inte sett boken!

Jag köper i dag Peterssons bok. Jag måste se om han någonstans gör kraftiga reservationer beträffande korrektheten i ryssarnas rapportering eller om boken präglas av okunnighet och naivitet. Frågan har ett allmänt intresse ur UD:s synpunkt, inte minst för den del av personalen som inte tjänstgjort bakom järnridån under den stalinistiska eran. Nästa fråga är: hur mycket lever kvar hos dagens ryska diplomater av den gamla andan att rapportera inte vad som sägs utan vad man tror Moskva vill höra? Kan man i dag lita på att muntliga meddelanden, som enligt UD:s protokoll görs i mindre viktiga frågor, refereras korrekt? I vilken grad är ryska diplomater i stånd att sätta sig in i västs tankevärld?

Jag var på min tid övertygad om att Tarabrin hörde till den som "vinklade" och hade större förtroende till Rodionov. Enligt boken betecknar mig Rodionov som klumpig och en som stötte sig med folk. Jag vill inte betygsätta mig själv. Däremot är det helt klart, att jag vid samtal med Rodionov vid cocktails och middagar "stötte" honom genom att rakt ut säga, att Moskva ljög då de sade att den obehäpnade Catalinan sköt på de ryska jaktplanen eller att jag visste att Vysjinskijs nota 1947 var lögnaktig. På diplomatspråk skulle jag ha sagt, att jag var "förvånad". I ett samtal med Sohlman sade Rodionov, att jag var "très dynamique". Anledningen att jag i samförstånd med Undén antog Tarabrins inbjudan till middag vid två tillfällen var att jag var intresserad att höra hur en tydligen grundligt indoktrinerad rysk ambassadtjänsteman såg på aktuella frågor. Det var därför i samförstånd med Undén jag lät mig inbjudas av Tarabrin. Egentligen borde jag väl skriva ned en analys, men då vore det intressant ta del av mina nedteckningar av samtalen. Jag har ett vagt minne av att jag i huvudsak skrev ned vad jag själv sagt. Vad Tarabrin sade var ointressant därför att de stämde helt med vad vi ur öppna källor visste om den sovjetiska dogmatiken.

Jag minns inte att SAPD angav hur de fått veta, att Tarabrin var KGB-man. Jag fick senare ett exempel på att han övervakade Rodionov, som var rädd för honom. Han spionerade på ambassaden för KGB:s räkning.

Om Du har tid med det vore jag intresserad få del av mina nedteckningar av samtalen, som enligt den text jag fått skulle ha ägt rum våren 1953 och sen vintern 1954. Vad skall jag göra? Om media vill intervjua mig kommer jag förstås att säga något. Det finns ju inte tid eller utrymme för att skildra bakgrunden, men något går det förstås att säga. Enligt en vän som hört "Studio 1" i Program 1 har det påståtts, att Sven Andersson, Jarring och jag lämnat ut statshemligheter till ryssarna. Enligt Tarabrins rapport nämner jag ingen statshemlighet, säger bara en mängd dumheter, som är så groteska, att Bo Petersson borde ha blivit mycket misstänksam mot Tarabrin.

Nu har jag skaifat boken. Läs sid 30 ff om vad Söderblom sagt till Abramow och Dekanozov. Är detta sant kan Söderblom tänkas ha spelat en ödesdiger roll - inte orsakat arresteringen men inspirerat det ryska nekandet. Är Söderblom refererad med starka övertoner? Har han rapporterat dessa samtal? Finns något därom i Sjöborg-rapporten?

Hälsning!
Rune S Lundberg

Depr H Magnusson/mjn

Ärendes

Datum

1994-10-24

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu¹

Ambassaden Moskva

Adress

Från Pol 1:1 (Magnusson) re Raoul Wallenberg

Text

Från rysk sida (Tatarintsev via Titov på ambassaden här) har frågan ställts om ett möte med RW-arbetsgruppen i Stockholm i anslutning till tentativt möte med arbetsgruppen för försvunna fartyg, 22-23 november. Jag har svarat Titov att detta i princip är tänkbart men också understrukt att en del arbete bör uträttas dessförinnan. Tatarintsev hade tydligen tänkt att vi först vid detta möte skulle diskutera uppläggningsen av det fortsatta arbetet.

Jag avser nu ta direkt telefonkontakt med Tatarintsev för att diskutera detta. Därvid tänker jag också nämna att jag avser besöka Moskva den närmaste tiden, varvid ytterligare ett tillfälle till samtal yppas.

Huvudsyftet med ett sådant besök skulle dock vara att försöka ta direktkontakt med vissa nyckelpersoner. Hittillsvarande försök att officiellt via arbetsgruppen få till stånd samtal med dessa har inte visat sig särskilt framgångsrika.

Det vore därför värdefullt om ambassaden, som en förberedande åtgärd, och vid behov med hjälp av Tarintsev/Vinogradov, kunde skaffa fram telefonnummer och adress till

- De tidigare KGB-cheferna Krjutjkov, Sjelepin och Semitjastnij
- Förre förste vice KGB-chefen Bobkov
- Sonen Sudoplatov

Däremot bör personerna ifråga ännu inte kontaktas.

Det bör understrykas att vi ej avser gå bakom ryggen på ryssarna, bara pröva ett delvis nytt tillvägagångssätt.

Cabinet

Kopia: Magnusson, Lyrvall och Olson

UTRIKESDEPARTEMENTET

Krigsmaterielinspektionen

T E L E F A X

Sid 1 (1)

Vid begäran om repetition:
Var god ange även den enhet
(KMI) som sänt faxet!

Datum

1994-10-26

T j ä n s t e

Professor Guy von Dardel
Satigny, Schweiz

Faxnummer. 009 41 22 753 16 19

Re. Wallenbergkommissionen

Broder,

Ordföranden i den bilaterala svensk-ryska Wallenberg-
kommissionen beslöt idag att nästa möte skall hållas i
Stockholm den 24 november 1994.

Med vänlig hälsning

Lage Olson

MS/14.20

Postadress
103 33 STOCKHOLM

Gatuadress
Fredsgatan 8

Telefon
763 1000

Fax

Telex

Datum

Kl.

Sign.

Avsant:

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

Inspector General of
Military Equipment

STOCKHOLM

F A X

Page 1 of 1

When requesting a repetition,
please state the following
Division: KMI

~~Dnr~~

Dossier

P 2 Fu 1

Pol

a. a.
Deo
Date: October 26, 1994

To: Professor Marvin W. Makinen

University of Chicago, Chicago, Ill. USA

Fax No: 009 1 312 702 0439

Raoul
Subject: Wallenberg

Dear Marvin,

Following discussions between Mr Magnusson and Mr Tatarintsev it was decided today to hold the next meeting of the bilateral Swedish-Russian Commission on Raoul Wallenberg in Stockholm on 24 November, 1994.

Yours sincerely

Lage Olson
Lage Olson

Avsant:

Datum

Kl.

Sign.

Postal Address

S-103 33 STOCKHOLM

Address

Fredsgatan 8

Telephone

(46) 8 763 3230

Telefax

(46) 8 723 11 76

Telex

10590 MINFOR S

KOPIA TILL:
UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

(pu)

AVD.	GR.	MÅL
p	2	Eu ^I

aa my

AMBASSADEN MOSKVA

1994-10-28

UD STOCKHOLM

FOER MAGNUSSON, POL 1:1.

RE RAOUL WALLENBERG.

FORTS.

RE RAOUL WALLENBERG.

JAG HADE RYSKE ARKIVCHEFEN PICHJOJA OCH HANS HUSTRU PAA LUNCH I VECKAN. PICHJOJA VAR BEREDD ATT HJAE LPA TILL OCH FOERESLOG ETT SAERSKILT MOETE MELLAN MIG, HONOM OCH VOLKOGONOV. JAG GAV HONOM EN KOPIA AV DIN PM PAA RYSKA FOER ATT HAN SKULLE SE VAR VI STOD I DE OFFICIELLA KONTAKTERNA. ENLIGT PICHJOJA VAR FORTSATT A INTERVJUER OCH ARKIVFORSKNINGAR VIKTIGA. HAN FOERSAEKRADE MIG EMELLERTID ATT INGET FANNS I PRESIDENTARKIVET OCH HAN HADE FOERTROENDE FOER SAMVETESGRANNHETEN HOS SINA ARKIVKOLLEGER I DE ANDRA ORGANEN.

PICHJOJAS EGEN ARBETSHYPOTES VAR SAMMA SOM DEN UNGERSKE AMBASSADOERENS, NAEMLIGEN ATT WALLENBERG TAGITS AV DAGA I BUTYRKA. HAN SADE DOCK ATT MAN VID DEN NOGGRANNA GENOMGAANGEN AV BUTYRKA-ARKIVET FOER BETHELEN-FALLET INTE SETT NAAGOT DOKUMENT OM WALLENBERG, VILKET I SAA FALL BORDE HA UPPMAERKSAMMATS. PICHJOJA TRODDE ATT FOERKLARINGEN KUNDE VARA ATT WALLENBERG GIVITS ETT ANNAT NAMN. TROTS ATT SAA MAANGA DOKUMENT AVSIKTLIGT UTRENSATS OCH FOERSTOERTS, BORDE MAN ENLIGT PICHJOJA AENDOCK KUNNA HITTA NAAGOT DOKUMENT SOM REFERERADE TILL VAD SOM SKETT.

NAER JAG NAEMNDE ATT VI FAATT ETT RYSKT SVARSUTKAST FRAAN 1956 SOM FAKTISKT OMNAEMNDE BUTYRKA-FAENGELSET, BLEV PICHJOJA INTRESSERAD. JAG LOVADE ATT HAN SKULLE FAA DOKUMENTET OCH SKICKAR NU OEVER DET TILL PICHJOJA. HAN VAR AEVEN INTRESSERAD AV DE HANDLINGAR VI FAATT AV AMERIKANERNA. JAG SADE ATT DE SAAVITT JAG VISSTE INTE INNEHOELL NAAGOT SENSATIONELLT.

HIRDMAN

AMBASSADEN MOSKVA

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn

Ärende

Datum

1994-10-31

Avd

P

Grupp

2

Mål

V
Eu

Pol

Ambassaden Moskva

För Foyer, från Pol 1:1 (Magnusson)

Re Raoul Wallenberg

Text

P R I M O. Inför kommande arbetsgruppsmöte vore det värdefullt att få följande frågor uppklarade. Tacksam Du därför kontakter Tatarintsev och/eller Vinogradov samt Nikisjkin.

1. Identifiering av två sista icke-identifierade nummerfångarna i Vladimir (Nikisjkin).

2. Förre MID-medarbetaren och Molotovs sekreterare Jerofejev. Är han i livet?

3. Den medarbetare på Donskaja-kyrkogården som kunde vittna om att förre ungerske premiärministern Bethlen begravts där bör höras snarst möjligt om RW.

4. Markera vårt fortsatta intresse för Otto Hatz (gäller bl a undersökningsdossier)

5. Fortsatt genomgång av Butyrkaarkivet är givetvis av intresse.

6. Willy Bergemanns vittnesmål: förhørsledaren skall till RW ha sagt att en konferens i Moskva i mars -47 skulle avgöra RW:s och andra fångars öde. Spår av en sådan konferens i arkiven? (Tror ej vi ställt denna fråga).

S E C U N D O. Hörde att Roginskij drabbats av hjärtattack. Tacksam Du framför välgångsönskningar.

T E R T I O. Återkommer betr ev Moskva-besök.

ag

2

UTRIKESDEPARTEMENTET
Krigsmaterielinspektionen
Handl: Ambr. L. Olson

306/010
PROMEMORIA

P2 Eu'

1994-11-02

Ex till:

Kab.sekr

Danielsson, SB

Polch

Magnusson, Pol 1:1

Olson, KMI

Lyrvall, Pol 1:1

Amb Washington (unr)

Exp. 94-11-02 / H E M L I G

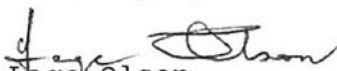
KMI
~~pol~~

President Clinton och högtidlighållandet av 50-årsdagen
av Raoul Wallenbergs försvinnande

Andre ambassadsekreteraren Pamela Pearson vid härvarande amerikanska ambassad ringde mig den 31 oktober för att erhålla allmän information om utvecklingen av Wallenberg-kommissionens arbete.

I anslutning till vårt samtal omtalade hon att man på högsta nivå inom State Department hade rekommenderat att president Clinton borde hålla ett anförande i samband med att man i Holocaust-museet i Washington den 17 januari 1995 skulle högtidlighålla 50-årsdagen av Raoul Wallenbergs försvinnande i Budapest.

Pearson nämnde att ett planerat besök av statsminister Carlsson i USA i november i år hade uppskjutits. Hon antydde att man på svensk sida kanske kunde tänka sig att statsministern besökte USA i januari i stället och att han därvid även inkluderade minneshögtiden den 17 januari i sitt program.

Lage Olson

Stockholm: 94-11-02,

Departementsrådet Hans Magnusson
Utrikesdepartementet
103 35 Stockholm,

Broder!

Hjärtligt tack för översänt material! Om samtalet med Tarabrin vill jag tillägga, att jag visste att han var KGB-man. Jag hade stött på honom på en mottagning för Molotov, varvid han sagt att det skulle vara trevligt få tillfälle prata litet. Jag bjöd honom då på lunch. Det visade sig att det var RW-ärendet han ville ta upp.

Av Sven Johansson har jag fått nedteckningar av de två samtal med Tarabrin som Bo Petersson citerar i sin bok. Sven Johansson tyckte att jag skulle skriva en liten genremålning. Jag har preliminärt fått en tid att överlämna mitt rätt långa opus till Jan Eliasson för att kunna diskutera framför allt distribution av papperet. Du borde förstås liksom ambassaden i Moskva läsa. Det visar sig att Tarabrin påstår mig ha sagt den diametrala motsatsen till vad som står i nedteckningarna. Rodionov använder en annan teknik, som ligger åt det håll vi misstänkte. Mönstret är: lägg vad du vill säga i någon annans mun, men tag avstånd från denne kapitalismens talesman. Tarabrin framställer mig som en lissande bolsjevik, Rodionov som sovjetfiendtlig. Denna lustighet har Bo Petersson inte kommenterat.

Då jag läser Sjöborgs material efter 43 år minns jag precis, varför Vysjinskis svar 1947 trots det motsägelsefulla materialet stärkte min föreställning att RW tagits om hand av KGB. Men det är en lång historia. Jag ser nu i detalj, vad som motiverat vad jag brukat säga till alla som frågat: UD:s underlag för demarcher var ryssarnas erkännande att de tagit RW i sitt beskydd, ända tills vi fick samstämmiga vittnesmål. Söderblom har tydligen inte kunnat tänka sig, att ryssarna först skulle ta RW i sitt beskydd och sedan låta honom försvinna. Undén protesterade inte, då jag först framförde misstanken om KGB, inte heller då jag sökte styrka den med hjälp av Sjöborgs material. Tyvärr gjorde jag nog inte någon nedteckning av mitt samtal med Undén. Jag minns hur jag länkte och kan rekonstruera min dåtida analys i detalj på grundval av det material som Du sänt, men det har numera föga intresse. Avgörande för fortsättningen var inte min hypotes utan de Mohrs vittnesmål.

Familjen citerade Undén: "Tror ni att Vysjinskij ljugar?" Hur skall det tolkas? Var det en stillsam fråga "to the point" eller sade Undén det i upprörd ton, så att säga å den kränkte Vysjinskijs vägnar? Undén visste ju att Vysjinskij varit åklagare under utrensningarna på 30-talet. Han trodde ingalunda att ryssarna alltid talade sanning!

Tillägga
Rune Söderblom

Ärendet	Raoul Wallenberg		
	Datum 1994-11-03		
	Avd P	Grupp 2	M&I Eu ¹

Adress

Ambassaden Moskva dnr ...

Text

Från pol 1:1 (Magnusson)

Re Raoul Wallenberg

PRIMO. Magnusson och Lyrvall avser preliminärt vara i Moskva den 17:e och 18:e november, med ankomst den 16:e på kvällen.

Främsta syftet med beöket är att få till stånd samtal med förre KGB-chefen Krjutjkov och hans förste vice Bobkov. Dessutom talar vi gärna med Jerofejev, Molotovs sekreterare, om han kan lokaliseras samt Sudplatovs son. Vi tror att Galja är bäst skickad att få till stånd möten med de två förstnämnda, (se nedan under secundo), och vore därför tacksamma om hon gavs möjlighet att ta sig an detta.

Dessutom vill vi gärna träffa Tatarintsev (kort möte) och Vinogradov (FSK) samt, om möjligt, Roginskij. En förnyad genomgång av Wallenberg-dossiererna i MID:s arkiv vore också angeläget, liksom en första titt på dossierer avseende RW:s medfångar (Vinogradov har lista)

SECUNDO. För att vi skall lyckas få Krjutkovs och Bobkovs samtycke till att träffa oss tror vi att Galja bör presentera vår begäran ungefär så här:

- Ordföranden i den svenska delen av RW-arbetsgruppen vill gärna, på personlig basis, sammanträffa med K och B,

för att, på basis av det utredningsmaterial som hittills tagits fram, diskutera och pröva några hypoteser som materialet föranleder. Vi tror att K och B med sina erfarenheter kan lämna viktiga och värdefulla synpunkter. Hänvisa gärna till att Magnusson träffade K tillsammans med ambassadör Berner i mars -91 och att vi på svensk sida satte värde på den beredvillighet att bistå oss som K då visade.

TERTIO. Magnusson vore tacksam att få bjuda Lilija Sjevtsova på middag den 16:e eller 17:e, om hon skulle råka vara i Moskva.

Cabinet

Ex t: Magnusson, pol 1:1, Lyrvall, pol 1:1

KOPIA TILL:

SB

UM

B.UM

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

INKOM UTRIKESDEPARTEMENTET

AVD.

GR.

MÅL

1

2

Eu¹

pol

[Handwritten signature]

AMBASSADEN MOSKVA

1994-11-04

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1 (MAGNUSSON).

RE RAOUL WALLENBERG.

FORTS.

RE RAOUL WALLENBERG.

KLINGA KONTAKTADE PAA FREDAGEN TATARINTSEV OCH
ORIENTERADE OM DET PLANERADE BESOEKET. TATARINTSEV
BAD OM EN HAELSNING ATT TIDUNKTEN PASSAR BRA SAMT
ATT ALLT STOED SKALL GES FOER OENSKADE KONTAKTER.
MED HAENSYN TILL DEN RYSKA HELGEN FAAR VI TA OSS AN
DE KONKRETA KONTAKTOENSKEMAALEN I NAESTA VECKA DAA
FOYER OCKSAA AER AATER (DEN 9/11).

HIRDMAN

AMBASSADEN MOSKVA

KOPIA TILL:

SB
UM
B.UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

1994-12-05

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn

~~SKR~~ tit

MISO

fol

! INKOM UTRIKESDEPARTEMENTET !		
AVD.	GR.	MÅL
P	2	Eu

AMBASSADEN BUDAPEST

1994-11-04

UD STOCKHOLM

FOER MAGNUSSON, POL 1:1

RE WALLENBERG

FORTS.

RE WALLENBERG

P R I M O

TIDPUNKTEN AER Vael nu inne att oevervaega vad som boer goeras foer att folja upp ditt besok haer. Om vi skall gaa vidare med tanken att uppdra aat Peter Bajtay att gaa igenom relevanta ungerska arkiv boer detta foerankras paa hoeg nivaa haer, laempligen hos utrikesminister Kovacs med haenvisning till samtalet mellan honom och vaar daavarande utrikesminister den 26 augusti i aar. Detta kan ske i form av ett brev till Kovacs, antingen fraan utrikesministern eller, mindre effektfullt, fraan mig vari foreslaas att ett saadant gemensamt uppdrag ges aat Bajtay ii syfte att en gaang foer alla faststaella vilka dokument roerande Wallenberg som staar att finna i ungerska arkiv.

Jag har aanyo talat med Bajtay som aer fullt beredd att aata sig uppdraget. Som du erinrar dig provade jag ocksaa tanken paa ambassadoer Hargita i um och fick en positiv reaktion.

S E C U N D O

Jag har av Gusztav Menczer faatt foeljande adress till den av honom omnaemnde Vilmos Bondor: 1464 Loma Sola Court, Upland, Ca. 91786 USA

LUNDVIK

*Lundberg
L. Ohn*

BL: m

ätes TB

Övertänkt
 10 november 1989
 JE

Några ord om Bo Peterssens bok

Bo Peterssens bok I Moskvas ögon har för mig ett värde däri, att jag kan i den finna olika typer av rapporter från den sovjetiska ambassaden i Stockholm åren 1952-54. Då forskare i de ryska arkiven studerar rapporter kan de ha nytta av att någon som "var med" kommenterar dessa rapporter. Detta är desto viktigare, som i otaliga fall ingen nedteckning gjorts av den västliga motparten. Bo Peterssens citat ur sovjetiska rapporter har olika karaktär.

1/ Rodionov diktar ihop ett samtal med mig i ett ur svensk synpunkt vällovligt syfte. 2/ Rodionov meddelar ur "ambassadens källor" felaktiga upplysningar om skälen till att jag lämnade UD, nämligen att regeringen ansåg mig sovjetfientlig. Ingen av personerna på Rodionov lista över kontakter torde ha varit källan om han verkligen hade någon källa. 3/ Tarabrin rapporterar i huvudpunkter raka motsatsen till vad jag enligt mina nedteckningar sagt och gör tillägg, som utgör förvrängningar av jag möjligen kan ha sagt men som jag inte nedtecknat, sannolikt därför att jag sagt vad som för mina läsare i UD var banaliteter.

Vi antog att en sovjetisk ambassad, som ville ha fram ett för Moskva intressant men obehagligt meddelande, måste lägga orden i någon annans mun och på något sätt ta avstånd från innehållet. Så måste nämligen människor i Stalins omgivning uppträda. Däremot är det för mig en överraskning att Tarabrin rapporterar motsatsen till vad jag sagt.

En rapport av ambassadör Rodionov har följande bakgrund. Ryska jaktplan hade skjutit ned ett obebäpnat Catalina-flygplan som spanade efter rester av ett svenskt DC 3-plan som hade försvunnit. Efter en svensk protestnote svarade Moskva med att påstå att Catalinan kränkt sovjetiskt territorium vid Dagö och att den öppnat eld mot ryska jaktplan. Dessa påståenden var oriktiga, och det insåg säkerligen Rodionov.

Enligt Rodionovs rapport hade förre socialministern Gustav Möller tagit kontakt. Möller hade sagt att nedskjutningen inte inverkar på Sveriges utrikespolitiska kurs men "om det inträffar ytterligare 2 - 3 sådana händelser kan de svenska folkmassornas nuvarande misstro mot Sovjetunionen växa till farliga proportioner."

Någon dag senare vid en mottagning på den kanadensiska legationen kom Rodionov fram till mig och frågade, hur vi kunde veta att Catalinan inte hade kränkt sovjetiskt territorium. Jag hade hos försvarsstaben nog utfrågat hur navigationen gått till och redogjorde i detalj för vad jag visste. Jag sade också att det ryska påståendet om att Catalinan öppnat eld var felaktigt. Därpå avbröt vi samtalet. Rodionov var amiral och alltså kunnig i navigering. Han var en omdömesgill person, som ofta ställde nyanserade frågor om förhållanden i Sverige. Han förstod det mesta. Jag antog att han för sin personliga del ville ta reda på hur allt gått till men att han inte skulle rapportera till Moskva, för det hade ju varit att stödja vårt bestridande av vad Moskva hade sagt. Jag minns inte om jag gjorde någon nedteckning. Vi skrev inte ned allt som sades på mottagningar, även om det var psykologiskt intressant.

Att samtalet är uppdyktat framgår av rapporten. Jag visste ingenting om samtalet med Möller men använder nästan ordagrant hans formulering. Det måste ge intrycket i Moskva, att Möller och jag fått order av regeringen om vad vi skulle säga, vilket gav orden en särskild tyngd. I UD var vår hypotes att nedskjutningen var ett militärt övergrepp utan order från Moskva och vi fruktade inte fler nedskjutningar. Möller hade sagt att en "farlig" opinion skulle kunna uppstå. I min mun lägger däremot Rodionov något helt annat, nämligen att vi kunde få lov att "överse vår politik", dvs överge alliansfriheten och gå in i NATO. Jag skulle ha hotat att gå över till Herbert Tingstens sida. Det är uppenbart orimligt!

Rodionovs syfte är tydligt. Hans utrikesministerium hade slarvigt vidarebefordrat felaktiga militära påståenden. Han ville understryka allvaret i den svenska reaktionen. Men han måste också hålla sig till partilinjen. Därför tillägger han att vad Möller och jag sagt var "politisk utpressning". Han sätter också uttrycket "alliansfri politik" inom citationstecken för att markera att han delade den officiella skepticismen. Dessa rapporter kan ha givit MID skäl att dikta upp historien om två kränkande plan i dimma, som avvisats exakt vid den tidpunkt då Gc 3 nedsköts. MID ville göra klart för oss att nedskjutningen inte hade någon politisk innebörd.

Tarabrin var MGB-man och övervakade Rodionov. Han var utbildad i högskolan för diplomater och militärer. Han talade ledigt engelska och tyska och frågade ideligen om för att exakt förstå vad jag sade. Jag påpekar detta i nedteckningen. Det tvingade mig att formulera klart. Då jag läste utdragen av hans rapporter såg jag att han lägger i min mun uttalanden som strider mot mina åsikter vid den tiden. Jag återger ur mina nedteckningar efter de två samtalen med Tarabrin 1953 och 1954 huvudpunkter rörande Sovjets politik mot Västtyskland och Finland.

Moskva beskrev som sitt mål Tysklands enande och oberoende. Med oberoende menades att Tyskland skulle lämna NATO och att de amerikanska, brittiska och franska trupperna skulle lämna Tyskland samtidigt med Sovjetunionens. NATO var dock hårt sammanhållet efter flera års kallt krig. Tillbakadragandet av trupperna har skett först efter 40 år. Tarabrin tillägger mig ett grovt orealistiskt uttalande:

"Om er regering fortsätter att inrätta sin tysklandspolitik efter dessa två grundläggande synpunkter, så kommer ni inom en nära framtid inte bara att till er vinna över alla tyskar, dvs vinna Tyskland, utan detta kommer att leda till att den atlantiska pakt, som alla är utleda på faller sönder..."

Enligt min nedteckning hänvisade jag till utrikesministerns nyligen hållna tal i riksdagen och tillade, "att det är ett svenskt intresse att Tyskland blir enat och demokratiskt men att vi på grund av okunnighet om maktblockens innersta ståndpunkter inte förmår säga, efter vilka linjer en kompromiss skulle kunna göras."

Det var vår taktik i samtal med östdiplomater att avvakta vad de ville tala om. Därmed fick vi ett tecken på vad som för stunden intresserade deras regeringar. Jag påminner om detta i min nedteckning 1954. Jag noterade att Tarabrin mest talade om andra ämnen än han gjort ett år

tidigare och använde ett annat språk. Det hade gått ett år efter Stalins död, och vi såg tecken på "tövädret" i Sovjetunionen. 1954 skulle öst- och väst mötas vid en konferens i Berlin. Tarabrin frågade om inte det sovjetiska förslaget till konferensen i Berlin skulle övertyga tyska folket om att Moskva menade allvar. Jag svarade:

"Förslaget om tillbakadragande av trupper uppfattas säkert som ett trick, som skulle tillföra Sovjet militära fördelar. Ryssarna drar sig tillbaka några hundra kilometer, amerikanarna över Atlanten. De ryska förslagen om fria val är alldeles för oklara - öst och väst enades på sin tid om att skapa demokrati i östeuropa, och sedan har det visat sig att de två parterna med demokrati menar helt olika ting."

Tarabrin's sanningsenlighet belyses av en detalj. Jag skulle enligt hans rapport ha sagt, att jag hade läst en bok av Stalin "några gånger". Jag har inte ens sett boken. Jag sade mig känna till Stalins slagord fredlig samlevnad för att understryka, att detta inte var något nytt.

Tarabrin's rapporter är grunden till att Bo Petersson tror att Moskva betraktade mig (och Myrdal) som "nyttiga idioter". I SR har dels detta citerats, dels har ockrecensenten sagt att vi var "troskyldiga rödluvor", dvs kommunistmedlöpare, och att vi "svassade" för ryssarna. För min del tror jag att i MID fanns folk, som för länge sedan tog många ambassadrapporter med en nypa salt. I RW-ärendet ser vi att ryssarna internt inte använt klartexti förtroliga meddelanden. De var i Sovjetunionen vana att läsa mellan raderna och misstroga.

Bo Peterson skriver:

"Det var för övrigt i detta samtal som Lundberg beskrev den sovjetiska politiken mot Finland som 'mönstergill'. Man noterar att han på nästan samma vis som han tidigare höjt den sovjetiska tysklandspolitiken till skyarna, nu prisade Finlandspolitiken." Men det är inte jag som har lovprisat den ryska politiken utan Tarabrin. Ryska påtryckningar på Finland sammanhängde med att Norge och Danmark ingick i Atlantpakten. Jag sade enligt min medteckning något skarpt kritiskt;

"Den ryska politiken har i flera år varit synnerligen misslyckad ifråga om det skandinaviska samarbetet. Man tycks i Moskva betrakta Sverige och Finland som två jungfrur med så slapp moral, att de faller offer så fort de träffar norska och danska förförare."

Bo Petersson har inte sökt nedteckningar i UD eller ringt upp mig eller Jarring. Han uppfyller inte kravet på källkritik. Hans bok är inte vetenskaplig. Bo Petersson blandar ihop Kakkonens "pyjamastal", vari denne säger att alla nordiska länder borde vara neutrala, med ett samtal som Jarring för om vad Bo Petersson mystifierande kallar "något slags neutralt nordiskt förbund". Denne "historiker" förstår inte att det gäller Nordiska rådet.

Stockholm 94-11-10

Rune S. Lundberg

Stockholms Slott 1994-11-11

Nyid: RM

Protokoll -
chefen

Meddelande från H.M. KONUNGENS HOVMARSKALKSÄMBETE

94-1207

skr. t. tit.

Eliasson

exp 8/12

Kabinettssekreterare
Jan Eliasson

Statssekreterare
Hans Dahlgren

315/007
95-03-13
94-11-13

P 2 Eu 7

pol

C

Aröder

Jag återkommer till amerikanarnas avsikt att högtidlighålla 50-årsdagen av Raoul Wallenbergs försvinnande och önskemålet/yrkandet på att Sveriges Konung skall ställa upp. Jag anser, att detta är en fråga med politiska inslag, som inte Hovet kan och bör hantera på egen hand.

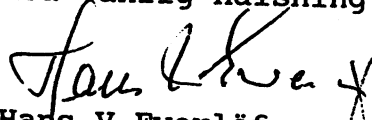
Vi var överens vid vårt möte, att Konungens medverkan skall vara avhängig av den amerikanske presidentens medverkan. Om president Clinton ger ett klart besked om sin medverkan den 17 januari, kommer Konungen att resa till Washington. Möjligen skulle det också kunna bli aktuellt i fall av vicepresidentens medverkan, men alltså inte annars. Vi är inte roade av att man på amerikansk sida, eller för den delen i vår egen diplomatiska representation tillåter sig att utgå från att Konungen kommer till USA den 17 januari. Detta är tills vidare en helt öppen fråga. Ärendet måste särskilt från svensk sida hanteras på sådant sätt, att inte Konungen oförskyllt kommer i blåsväder.

Det senaste som hänt - och som föranleder detta brev - är att GK i New York meddelat, att man vill anordna en ekumenisk gudstjänst samma dag på f m i New York. Två meddelanden i ärendet bifogas.

Jag har meddelat Ahlander, vad vi överenskommit i avseende på en medverkan den 17 januari och att varje omnämnande av Konungens närvaro måste utgå. Jag har tillfogat, att det är högst osannolikt, att Konungen skall vara beredd att samma dag framträda såväl i New York på f m som i Washington på e m. Jag reagerar ganska starkt mot det sista stycket i Ahlanders handbrev den 9 november, som f ö ger intryck av att man kommit en lång väg i sina förberedelser och därvid bara tagit för givet, att Konungen skall infinna sig.

Jag får hemställa, att SB och UD tar ställning till ärendet, informerar mig och ger erforderliga instruktioner till ambassad och generalkonsulat i USA. Inte minst viktigt är att veta, vad regeringen tänker sig för medverkan i respektive evenemang.

Med vänlig hälsning

Hans V Ewerlöf
Förste Hovmarskalk

KOPIA TILL:

SB
UM
B.UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

1994-11-22

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn
tit

INKOM UTRIKESDEPARTEMENTET !

AVD.

GR.

MÅL

1

Pol

P

2

Fu

AMBASSADEN MOSKVA

1994-11-14

UD STOCKHOLM

FOER MAGNUSSON, POL 1:1.

RE RAOUL WALLENBERG.

FORTS.

RE RAOUL WALLENBERG.

VID AATERKOMSTEN FRAAN PETERSBURG 10 NOVEMBER FICK
JAG FOELJANDE TELEFONMEDDELANDE FRAAN RIKSARKIVARIEN
PICHJOA VIA VAAR RYSKA KANSLIST GALJA D:

CIT. DEN 8 NOVEMBER RINGDE HERR PICHJOA OCH BAD MIG
FRAMFOERA, ATT HAN BOERJAT ARBETA PAA ERT
AIDE-MEMOIRE BETRAEFFANDE RAOUL WALLENBERG.

HAN HADE GIVIT ORDER OM ATT SAMLA IN ALLT OCH VILKET
SOM HELST MATERIAL, SOM KAN ROERA RAOUL WALLENBERG.
AEVEN DOKUMENT OM PERSONERS DOEDSFALL, VILKA AVLIDIT
NAAGRA DAGAR FOERE OCH EFTER RAOUL WALLENBERG.

RESULTATET KOMMER INTE ATT ERHAALLAS TILL DEN 21
NOVEMBER I AAR. ARBETET KOMMER ATT TA CIRKA TVAA
MAANADER I ANSPRAAK.

OM NAAGOT NYTT KOMMER FRAM KOMMER HERR PICHJOA ATT
RINGA ER. SLUTCIT.

HIRDMAN

AMBASSADEN MOSKVA AF

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn

Arende

Pd	Atd	P	Grupp	Mål
			2	Eu

lh

Adress

Ambassaden Moskva

Text

Från Pol 1:1 (Magnusson) re Raoul Wallenberg

Det skulle vara av intresse för Lyrvall och mig att tala med ytterligare en person vid besöket denna vecka: f d avdelningschefen Pavlov (juridiska avdelning), CK.

Cabinet

1994-11-15

Pol

P

2

Lu

Ambassaden Helsingfors

Från Pol 1:1. Re Wallenbergärendet

Do
P R I M o. Marvin W. Makinen, professor i mikrobiologi vid University of Chicago och medlem av den svenska RW-kommissionen, avser att besöka Moskva i mitten av december i år. I anslutning till detta önskar Makinen besöka Helsingfors den 16 eller 17 december för att träffa Eero Olavi Pelkonen som liksom Makinen suttit i Vladimirfängelset. Pelkonen, född den 17 augusti 1922 i Harlu kommun, frigavs 1955 och satt fängslad i Moskva med bl a RW:s chaufför Langfelder.

S E C U N D O. Vi vore tacksamma om ambassaden kunde kontakta Pelkonen och efterhöra om han skulle vilja ta emot Makinen för ett samtal. Pelkonen har enligt de uppgifter vi förfogar över följande adress:

KAIVOSVAOUNDINTIE 4 J 85, 01610 VANDA. Telefon:
0/534 452.

Makinen talar engelska, finska, tyska och ryska.

Cabinet

SVERIGES AMBASSAD
HELSINGFORS

K Brodin

Datum

94/11/16

Dossierbet.

DELGES (BF)

SB

UM

BITR UM

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

Utrikesdepartementet

för Pol 1:1

re Wallenbergärendet

INK. UTRIKES DEP.
D. No

94.11.16

AVD.	GR.	MAL
F	2	EW

Ambassaden har idag onsdag varit i telefonkontakt med Eero Olavi Pelkonen för att efterhöra om denne, i enlighet med ert förslag, skulle kunna tänka sig att sammanträffa med professor Marvin W. Makinen i Helsingfors den 16 eller 17 december. Dessvärre visade det sig att Pelkonen inte var beredd att ställa upp i detta sammanhang. P., som talade med svag och darrig stämma, underströk upprepade gånger att hans hägkomster från fängelsetiden i Moskva var "dunkla" och att han inte hade någon "tillförlitlig information" att förmedla.

Tillfrågad om det ändå inte var så att han råkat Wallenbergs chaufför Langfelder i fängelset i Moskva medgav P. att han visserligen mött en person med detta namn, men att han under de förhandenvarande omständigheterna av uppenbara skäl inte haft några som helst möjligheter att få vederbörandes identitet bekräftad. Samtalet avslutades med att Pelkonen med viss emfas slog ifrån sig tanken på ett sammanträffande med Makinen och därmed synes oss frågan i praktiken vara överspelad.

Bergquist

Avsant:

Datum

Kl.

Sign.

009 1 312 702 0439

PLFu! (Pol)

321/003

UTRIKES-
DEPARTEMENTET

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS, SWEDEN

~~Krigsmaterielinspektionen~~

General Inspectorate of
Military Equipment

Fredsgatan 8
S-103 33 STOCKHOLM

Fax no:

Nat 08-20 31 00

Int + 46 8 20 31 00

DATUM
DATE:

17 November, 1994

TILL
TO:

Professor Marvin W. Makinen
University of Chicago
Chicago, Ill., U.S.A.

FRÅN
FROM:

Lage Olson

ÄRENDE
RE:

Raoul Wallenberg

ANTAL SIDOR (inkl. denna)
NUMBER OF PAGES
(incl. front page):

2

Avsant den
Dispatched

Klockan
Hrs

Sign

9411-17

15.30

✓

MD

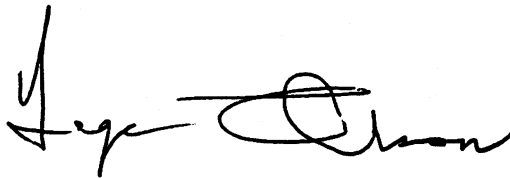
Dear Marvin,

I regret to inform you that Mr. Pelkonen, after being approached by our Embassy in Helsinki, has refused to see you or anyone else to talk about his time in prison etc. due to "weak recollections" and "being convinced he has nothing to communicate" about his experiences.

Pelkonen admitted "having met a person named Langfelder" but was not sure it was that person's right identity.

I have mentioned this to Guy who just phoned me and he suggested that you should try to call Pelkonen directly as you have nothing to lose (Tel.No. +358 0 534452).

Yours sincerely,

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Guy", followed by a large, stylized flourish or loop.

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)
deps Björn Lyrvall

321/007
PROMEMORIA

1994-11-17

2 E U L
X AP 1 A 6 / spec

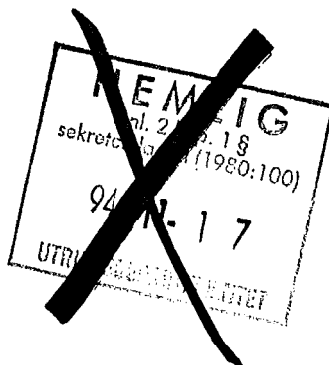
Ex till:

Kabs
Magnusson
Olson, KMI
Lyrvall

von Dardel
Persson

Lavén, SÄPO

Moskva (u nr)

Exp. 1994-11-22 AP

Hemlig SekrL. 2:1

Samtal med Roginskij i RW-ärendet

Följande noteringar från Magnussons och mitt samtal med arkivexperten Arsenij Roginskij i Moskva idag.

1. Arkivläget: Förhållandevis liberala Krajusjkin hade nu en rätt säker position som chef för KGB-arkivet och han höll vicechefen Vinogradovs öde i sin hand. K. insåg Vinogradovs kunskaper och behöll honom på tolv månaderskontrakt trots en del uppmaningar att göra sig av men honom. K. skulle nästa vecka på sin första utlandsresa någonsin (!) när han fick åka med Volkogonov till ett möte i amerikanska POW-utredningen. Förmodligen vore det en god "investering" att bjuda K. till Sverige också (även om Vinogradov nog ansåg att RW-ärendet var "hans").

Magnusson berättade om att Pichoja vid sitt möte med ambassadör Hirdman utlovat en ny arkivgenomgång inom de närmaste tre månaderna. Roginskij sade att denna uppgift stämde väl med vad som var i görningen för

närvarande. Ett presidentdekret hade undertecknats om överflyttning av den historiska delen (fram till 1962) av presidentarkivet till Rosarchiv och en särskild kommission för avhemligande av sådana dokument (med undantag särskilt känsligt material) hade nyligen tillsatts genom särskilt dekret. Kommissionen bar namnet "för avhemligande av SUKP-dokument" och leddes av vicechefen för presidentadministrationen Sergej Nikolajevitj Krasavtjenko (med Pichoja som vice). Där ingick bl a också Sergej Kovaljov.

Det kunde vara en god idé att tillskriva Krasavtjenko direkt med en hemställan att ansträngningar gjordes för att eftersöka Wallenbergdokument under arbetet. Kommissionen skulle avsluta sitt arbete till mars nästa år.

Roginskij karakteriserade för övrigt Pichoja som en lojal Jeltsinman, men med betydande provinisiella drag. Hans ambitioner som rysk arkivchef sträckte sig ofta tyvärr inte längre än att för egen del lägga händerna på sensationella arkivfynd som senare kunde presenteras vid uppmärksammade konferenser i USA.

Roginskij själv hade fortsatt mycket god access till KGB-arkiven, samt även en vilande "propusk" till presidentarkivet. Arbetsbelastningen (som bara ökat sedan nära vännen och chefen Kovaljovs ställning stärkts i presidentapparaten) hade dock framkallat en hjärtinfarkt i oktober och nu beordrades Roginskij att dra ned på arbetet. Det blev ingen tid över till RW-ärendet. Han skulle dock åter ta upp frågan om genomgång av Molotovfonden i GARF-arkivet med chefen där - Sergej Mironenko.

Allmänna tendensen var dock, enligt Roginskij, att arkiven åter började slutas för utomstående forskare.

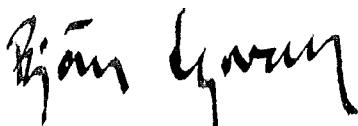
2. Samtal med f. KGB-chefer: Roginskij delade uppfattningen att Krjutjkov, Bobkov och Semitjastnyj borde tillskrivas direkt av Magnusson. Inte minst

Bobkov bedömdes viktig. Han hade nu en post som chefsrådgivare i politiska frågor vid den omtalade Mostbank i Moskva (tillsammans med andra tidigare cheferna för KGB:s femte huvudstyrelse Vorotnikov och Ivanov).

Dessutom borde Tjebrikov kontaktas. Han var - till skillnad från Bobkov - förmodligen fattig och bitter. Det kunde hjälpa för att få honom att tala. Rörelserna i RW-ärendet började ju redan komma på hans tid.

3. Avslutningen av RW-ärendet. Roginskij menade att man från officiellt svenskt håll nu gjort närmast allt man kunde för att bringa klarhet i RW-ärendet. Det innebar inte att allt material kommit fram, men R. ansåg sig kunna bedöma att i alla fall Vinogradov verkligen ansträngt sig för att lösa fallet. Svenska påtryckningarna hade varit kännbara för den ryska arkivapparaten. Det var tveksamt om man kunde nå längre. Därför var det dags att sätta punkt för denna utredning.

Konstigheter fanns det fortfarande gott om. Påståendet att RW:s pass återfunnits i ett bortglömt lager skrattade man åt internt bland arkivisterna på KGB, och R. hade själv frågat den överstelöjtnant Jurij Michajlovitj (numera överste) som presenterats som "hjälten", varvid denne bara viftat generat och avvärjande. Det var troligt att Vinogradov visste mer om Smoltsovrapporternas bakgrund o dyl. Men faktum kvarstod att det inom ramen för den svensk-ryska arbetsgruppen knappast skulle gå att uppnå mer. Det skulle dock inte förvåna om fallet fick sin slutliga förklarining några månader efter det att den officiella slutrapporten framlagts.

Björn Lyrvall

KOPIA TILL:

SB
UM
B.UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

1994-11-22

Pol 1:1

Depr Magnússon/mjn

cit

07991122

Pu

! INKOM UTRIKESDEPARTEMENTET !

AVD.	GR.	MÅL
P	2	En I

AMBASSADEN PRAG

1994-11-18

UD STOCKHOLM

FÖR POL 1:1

RE WALLENBERGÄRENDET

FORTS.

RE WALLENBERGÄRENDET

P R I M O.

AMBASSADEN UPPVAKTADE UM I PRAG 1994-10-19 ANGÅENDE
UPPLYSNINGAR OM DET "SLOVAKISKA SÄNDEBUDET" JAN
SPISAK (STAVAS TROLIGEN MED ETT HACEK ÖVER ANDRA
S:ET). VI HAR NU ERHÅLLIT NOTE MED FÖLJANDE
INNEHÅLL:

"(ARTIGHETSFRAS) ...HAS THE HONOUR TO INFORM THE
EMBASSY UPON THE REQUEST OF PROVIDING INFORMATION ON
JAN SPISAK, A SLOVAK ENVOY, THAT IN OUR ARCHIV THERE
WERE NOT FOUND ANY DOCUMENTS CONCERNING THIS PERSON.
(ARTIGHETSFRAS)".

S E C U N D O.

VI FINNER DET FÖGA TROLIGT ATT DET HOS UM I
BRATISLAVA SKULLE FINNAS DOKUMENT FRÅN DEN FEDERALA
TIDEN UTÖVER DET SOM GÅR ATT HITTA I PRAG. TACKSAM
INSTRUKTION OM NI ÄNDÅ ÖNSKAR OSS GÅ VIDARE I
EFTERFORSKNINGARNA.

WATZ

AMBASSADEN PRAG

The University of Chicago
 Department of Biochemistry and Molecular Biology
 920 E. 58th Street
 Chicago, Illinois 60637 USA
FAX LETTER

To: Mr. Hans Magnusson
 Ministry for Foreign Affairs
 Gustav Adolfs Torg 1
 Box 16121
 S-10323 Stockholm
 Sweden

Tel: 46 8 786 6000
 FAX: 46 8 723 1176

From: Dr. Marvin W. Makinen
 FAX: 312 702 0439
 Tel: 312 702 1080

Date: November 21, 1994

No. of Pages (including cover sheet): 2

Dear Hans:

in Re: Swedish-Russian Working Group

I have outlined below a series of issues which I request to be presented at the November, 1994, meeting of the Swedish-Russian Working Group on the Fate of Raoul Wallenberg:

(1) I have requested earlier and I request again the Swedish Foreign Ministry to provide a complete description and details of the activities and responsibilities of the members of the Swedish Legation in Budapest in 1944 "...to protect the interests of the Soviet government." It has been stated that such procedures are routine matters amongst embassies of different countries. In view of the circumstance that the Soviet government had no embassy in Budapest at that time, it is understandable that the Soviet government had made this request to the Swedish Foreign Ministry. However, Raoul Wallenberg was directly involved in these activities. It is, therefore, important to provide complete details on the nature of his activities with respect to matters concerning the Soviet government which he carried out through his official responsibilities. This information may provide insight into the reasons why the Soviet government was aware of Raoul Wallenberg and why they issued an order for his arrest.

(2) In a previous meeting of the Working Group, the matter was discussed that some members of the Swedish Legation, e.g., Per Anger, were interrogated by Soviet personnel while en route via Rumania to Moscow as they were provided safe passage out of Hungary.

It is likely that the members of the Legation gave complete details or were questioned also by the Swedish Foreign Ministry upon their arrival in Stockholm about the conditions in Budapest, their general activities, and the activities of Raoul Wallenberg. I request that the protocols or other written records that remain from these interviews be made available to the Working Group. They will

111 ✓

FBI CHICAGO DEP.		
D. No 395/002		
94-11-22		
AVD P	GR 2	Eu 1

(Pol)

1994-11-23
 Pol 1:1/Dep H Magnusson/mjn
 Fax tit

MW

FAX to Hans Magnusson
November 21, 1994
Page 2

provide historical details of the conditions at that time, and they are likely to bring insight into why the Soviet government was aware of Raoul Wallenberg to have issued an order for his arrest.

(3) I request that the questions raised at the April, 1994, meeting of the Working Group with respect to the recently published book of A. P. Sudoplatov be pursued, particularly to establish whether Mairanovsky kept a log journal of prisoners executed via his poisons and where the journal is at present. I request that the contents of the journal be made available for inspection and study by the Working Group. I also request that Sudoplatov and Kopelyansky be interrogated through the office of the General Procurator to have more details about the fate of Raoul Wallenberg.

(4) In the Index of Sudaplatov's book a number of the members of the Wallenberg family are listed, e.g., Marcus Wallenberg, etc. All but one of the Wallenberg names in the Index is mentioned in the text. Is this an oversight and could Sudoplatov be questioned about this? Who is this person?

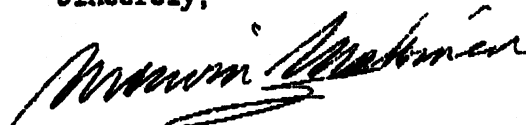
(5) I should like to request the Swedish Foreign Ministry or the Working Group to inquire again with the Austrian National Archives (or some other appropriate government agency) about the Austrian prisoner who was in the same Lubianka cell with Gustav Richter and Raoul Wallenberg in February, 1945. An inquiry was made about Otto (Walter) Scheuer. However, the order of which a copy was found originally by the Soviet-International Commission in the personal file of Gustav Richter in 1990 requests transfer from the Lefortovskaya Prison to the Lubianka Prison of the prisoner "...Schlitter, V. A., who will be called Scheuer, V. A." Therefore, an inquiry about V. A. Schlitter (or W. A. Schlitter) should be made whether he may still be alive or whether there are any documents about his arrest and imprisonment as a prisoner-of-war and his presumed repatriation.

(6) I have made a request for the book containing information about Otto Hatz and will FAX that presumably within a few days.

(7) I am unlikely to be able to attend a meeting of the Working Group February 2-18. Could the next meeting be scheduled for the latter part of February?

(8) I intend to stop over in Finland for scientific collaborative reasons en route to Moscow next month. Since Pelkonen lives near Helsinki, I plan to call on him as an American Firm and former prisoner in the Soviet Union. I do not intend to harass him in any way, but perhaps by my presence there he may be more willing to speak with me.

Sincerely,

Marvin W. Makinen

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn

Arende

Datum

1994-11-22

Ayd

Grupp

Mål

P

2

Eu

Adress

Ambassaden Prag

Text Ert

, Från Pol 1:1. Re Wallenbergärendet

Ni kan tillsvidare avvakta med Era vidare efterforskningar, då vi precis begärt fram arkivuppgifter om Spisak i Moskva.

Cabinet

Ex:

L Olson, KMI

B Lyrvall, Pol 1:1

Ärende	Datum		Mål
	1994-11-23		
	Avd	Grupp	
	Pol	2	En I

Adress

Ambassaden Moskva

Text

Från Pol 1:1 (Magnusson) re Raoul Wallenberg

P R I M O. Som bekant lyckades vi inte få till stånd samtal med Krjutjkov m fl. Brev har nu författats som överlämnas till ryska delegationen här f v b adressaterna. Ambassaden får kopia.

S E C U N D O. Som en uppföljning av arbetsgruppsmötet här på torsdag, och på basis av en rapport från detta, vore det kanske en idé att bjuda Krajusjkin, FSK:s arkivchef och Vinogradovs närmaste överordnade, på lunch. Ett samtal med honom bör klargöra utsikterna att finna något ytterligare material. Vi kanske också bör överväga att bjuda honom till Sverige.

T E R T I O. A Roginskij berättade att Presidentarkivet till i mars nästa år skall överlämnas til Pichoja:s och Rosachivs kontroll. Det vore kanske av värde att få till stånd ett nytt sammanträffande med Pichoja för närmare redovisning av den arkivgenomgång han nu beordrat.

Även Pichoja bör, i samråd med chefen för Riksarkivet, kunna inbjudas till Sverige.

Vidare rekommenderade Roginskij oss att tillskriva Sergej N. Krasavjenko, vicechef för presidentadministrationen och ordförande för kommissionen för avhemligande av SUKP-dokument. I ett sådant brev kan vi göra en hemställan att ansträngningar görs för att eftersöka

Avsändningsort

Pol 1:1/Depr H Magnusson/mjn

Ärende	Datum		Dnr
	1994-11-23		Sid 2 (2)
	Avd	Grupp	Mål

Adress Wallenbergdokument under detta arbete. Vi gör ett utkast. Sannolikheten att sådana dokument påträffas är dock inte särskilt stor.

Text

Q U A R T O. Tacksam ambassaden kunde införskaffa Z. Voskresenskaja-Rybkinas memoarer samt Alexandrov-Agentovs d:o.

Cabinet

Ex: Magnusson, Olson och Lyrvall - Pol 1:1

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

November 24, 1994

Dear Mr. Kryutchkov,

I am writing to you in my capacity as Co-Chairman of the official Swedish-Russian Working group on Raoul Wallenberg. As you know, this group has now been working for three years, trying to establish the truth about the fate of the former Swedish diplomat.

As Minister at the Swedish Embassy I took part in a meeting Ambassador Örjan Berner had with you in March, 1991. We very much appreciated your co-operative response to our request on that occasion. After thorough investigations during the last three years we have obtained a lot of documents from the archives and been able to interview a number of former officials of the security organs. It is, however, still impossible to establish with absolute certainty the fate of Raoul Wallenberg.

It would therefore be extremely valuable to discuss with you the various hypotheses we have. I am convinced that you, with your vast experience, would have very interesting points of view. Rather than asking you questions, it is your assessment of our material we are seeking.

Your consent to such a conversation would therefore be of utmost importance and highly appreciated from our side.

I am at your disposal concerning the time and place for such a meeting, which would of course be informal and confidential, if you so wish.

Yours sincerely,

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'Hans Magnusson', with a long horizontal flourish extending to the right.

Hans Magnusson
Assistant Under-Secretary

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

November 24, 1994

Dear Mr. Chebrikov,

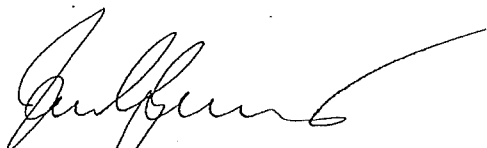
I am writing to you in my capacity as co-chairman of the official Swedish-Russian working group on Raoul Wallenberg, the former Swedish diplomat.

The group has now been working for three years, trying to establish the fate of Raoul Wallenberg. We have been able to find large amounts of archive documents and to interview a number of former officials of the security organs. Despite this, we are still unable to establish with absolute certainty exactly what happened to Mr. Wallenberg.

Before we conclude our work, and in order to better understand the results we have achieved, it would be highly appreciated if you could agree to a conversation concerning our findings. I am convinced that, with your experience, you could give valuable comments to the various hypotheses we have,

I am at your disposal concerning the time and place for such a meeting, which could of course be informal and confidential, according to your wish.

Yours Sincerely,

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'Hans Magnusson', with a long horizontal flourish extending to the right.

Hans Magnusson

Assistant Under-Secretary

UTRIKESDEPARTEMENTET
MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
STOCKHOLM

T E L E F A X

Telefon: (46) 8 786 6000

Fax: (46) 8 723 1176

Telex (54) 10590 MINFOR S

Adress: Dr. Marvin W. Makinen, Chicago		Datum: 23 November 1994		Dnr: 327/002
Avsändande enhet: Pol 1:1/Hans Magnusson		Avd: P	Grupp: 2	Mål: Eu ¹
Ärende: Raoul Wallenberg				
Totalt antal sidor: 1		Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändande enhet enligt ovan anges!		
		Avsant den 23/11-94	Klockan 15ae	Sign Hj

Dear Marvin,

Thanks for your fax of November 21. Just a quick, brief reaction.

1) You will certainly get a presentation of activities to "protect the interests of the Soviet Government", and it will be very brief. We have very little material on this issue. RW was not involved in this part of the mission's activities. Lars Berg was responsible. The main reasons for the arrest RW are probably contained in the Smersh document of Feb. 1945 we have received.

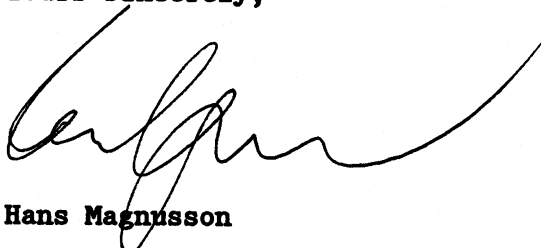
2) Per Anger was not interrogated by the Soviets.

3) The Mairanovsky issue is being pursued. Sudaplatov does not seem to have more information of relevance - what he wrote in his book were mainly hypotheses (we have talked to his son).

5) We have asked the Austrians about Scheuer- without any positive results.

8) Good idea about Pelkonen. Good Luck!

Yours Sincerely,

Hans Magnusson

Press- och informationsenheten
Informationbyrån
Handl: Agneta Landorf
tel 08/786 6708

ARKIVEXEMPLAR

327/008

Drnr	Avd	Grupp	Mål
TELEFAX		3	Sidor inkl.
		2	bilagor
1994-11-23			

Original 2 k
P 2 Eu^I

Vätö Stenhuggeri AB
Karlsängen
Pl 1368
760 21 VÄTÖ

tel 0176/349 40

fax 0176/580 40

Beställning av granitsockel - Sv. donation sockel t. Wallenbergstr.
i anm. kongressen

Åberopande telefonsamtal i ärendet med
departementssekreteraren Agneta Landorf får jag härmed
beställa en granitsockel enligt följande:

- Vätö granit - Röd Vätö (rosa prov) - yta polerad
- Mått: Se bifogade två blad över sockeln
Höjd: 137 cm (del av arkitektritning)
Bredd: 48 cm
Djup: 38 cm
- Pris: 11.000 kronor exkl. moms
- Leveranstid: Snarast. Ni har uppgivit att sockeln kan
vara färdig måndagen 12 december
1994

Vi återkommer rörande transportsättet från Er.

Räkningen skall skickas till:
Utrikesdepartementet
Informationsbyrån
Box 16 121
103 23 STOCKHOLM

Jag får be Er bekräfta att Ni mottagit denna order och att
Ni godkänner villkoren i övrigt. Sådan bekräftelse sänds
lämpligen per fax till:

Faxnummer: 08/723 1176

Faxet adresseras på samma sätt som räkningen.

Med vänlig hälsning

Karl-Erik Norrman

Karl-Erik Norrman
Chef för Informationsbyrån

Ifylles av postexp

Avsänt med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

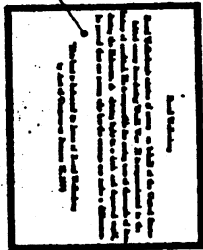
☐ vanlig post

Avsändn datum

Sign

Fax 941123 19.35 al

BUST

4 1/2 " 114MM

10" 254MM

4 1/2 " 114MM

8" 203MM

6" 152MM

4'-6"

137.2MM

6'-1"

1855MM

RECOMMENDED FOR APPROVAL

DIRECTOR OF ENGINEERING

ASSISTANT ARCHITECT OF THE CAPITOL

GEORGE M. WHITE, FAIA
ARCHITECT OF THE CAPITOL

BUILDING NAME
UNITED STATES
CAPITOL

PROJECT TITLE
PEDESTAL FOR
RAOUL WALLENBERG
BUST

DRAWING TITLE
PLAN & ELEVATION

SCALE
AS NOTED
DRAWN BY KAS
CHECKED BY BTA

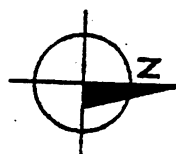
PROJ. NO.
94210

DWG FILE NO.

DRAWING NO.

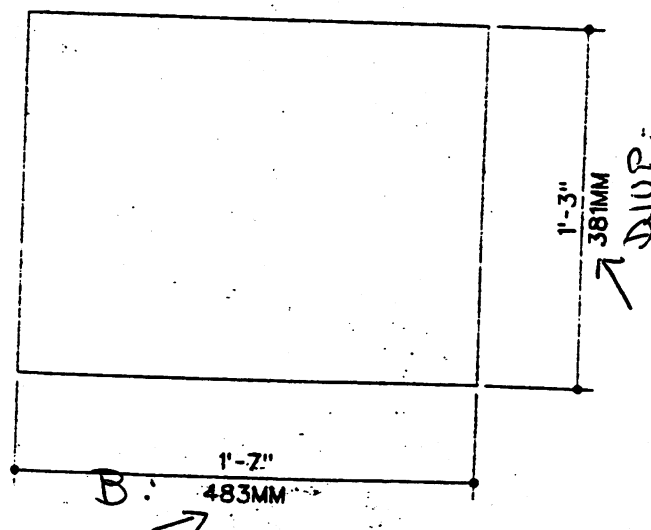
CORRIDOR
(OCTAGONAL VESTIBULE)

LOCATION OF
NEW WALLENBERG
BUST & PEDESTAL

PARTIAL FIRST FLOOR PLAN

SCALE: 1/4"=1'-0"

PLAN - WALLENBERG PEDESTAL

SCALE: 1 1/2"=1'-0"

PEDE

24/11 '94 09:18

T46 8 7231176

UD STOCKHOLM

UD/PRESSBYRAN

001

7140C14 11/24 09:18

T46 8 7148418

IMEDIA AB

001/004

P. 2 En¹

Ex luv:

Carl Persson

G. von Dardel

Magnusson, Pål 1:1

Lyrvall, Pål 1:1

Olson, KM1

Exp. 95-02-23

Kund:

3047

Kanal:

P1

Program: ÖSV-Kulturskvarten

kl 11.45

I studion: Willy Josefsson

Sänt: 1994-10-03 måndag

Inslag: 1

VARFÖR FÅR VI INTE REDA PÅ SANNINGEN OM RAOUL WALLENBERG?

Programledare: - Vilket ansvar har en historiker? Det kanske kan låta som en underlig fråga. En historiker har ju som bekant till uppgift att hålla reda på det förflutna och brukar knappast instas för vad som händer i nuet. Men historiska tolkningar har visat sig högst användbara för politiska syften - inte minst när nationalismen sätter kärlorna i rörelse.

För en demagogisk rolkloare är givetvis skrönor om gamla storhetstider och gamla hjältaded en utmärkt plattform att bygga nya myter på. Och en av avvägningarna med det så kallade nya historiemedvetandet är just det att historien i stället för att vara något att lära sig att undvika misstag ifrån har blivit till ideologiska argument i den politiska debatten. Våra studerokamrar riskerar att förvandlas till rena vapensmedjor, säger till exempel den brittiske historikern Erich Hobsbawm.

MD

2

Vi ska börja med att titta litet närmare på en konkret historisk fråga: Varför får vi inte veta sanningen om Raoul Wallenberg? Både de ryska och de amerikanska krigsarkiven håller på att öppnas, men de svenska myndigheterna smusslar fortfarande med sanningen, hävdar frilansjournalisten Stefan Lindgren.

Stefan Lindgren: - Nu öppnas kalla krigsarkiven i Moskva, New York och Washington, men Sverige befinner sig på efterkälken och måste komma i kapp. Låt oss få reda på allt! Öppna alla arkiv, låt oss få insyn, krävda för en tid sedan Anders Palm i Arbetet. Ett flagrant exempel på hur Sverige fortfarande smusslar med den historiska sanningen är Raoul Wallenberg.

Enligt gängse mening är det enbart ryssarnas fel att gatan Wallenberg inte är löst - så är inte alls fallet. Fast ryssarna lämnat över den så kallade Smoltsöverrapporten, det vill säga den ryske läkarens dödsattest över Wallenberg till svenska regeringen och dess Wallenbergkommission, har ingen historiker eller journalist tillåtit att se den i original. Detsamma gäller Raoul Wallenbergs pass, som återfanns i Ljubljankas arkiv och återlämnades till Sverige.

Av de tiotals förhör som ryssarna genomförde med En Thomsen (?). Even kallad Grossheim Krieko (?) anställd vid svenska legationen i Budapest som fångelades av ryssarna. Bara ett helt protokoll och en del av ett annat lämnats ut. Resten tycks ha fastnat hos kommissionen.

Det finns skäl att tro att där finns förklaringar till ryssarnas agerande mot Wallenberg. Genom att Wallenberg-kommissionen plockat ut rapporter från Wallenbergs cellkamrat i Ljubljankas fångelse i det så kallade så kallade krigsfångearkivet på Wiborgsgatan i Moskva, har de blivit oåtkomliga för historiker och journalister. Samtal som genomförts med den man som anklagas för att vara Wallenbergs brödar, Kapiljanski (?) har hemligstämplats liksom samtal med ett 30-tal andra KGB-are. Kapiljanski vägrar tala med någon annan än kommissionen.

Nu frågar förstås många vad UD och regeringen i dag skulle ha för intresse av att hålla inne väsentligt Raoul Wallenberg-material.

3

För det första kan det handla om att mörklägga neutralitetsbrott som så ofta förr. Raoul Wallenberg åkte ju till Budapest med ett kombinerat svenskt regeringsuppdrag och ett amerikanskt från bland annat OSS, föregångaren till den amerikanska underrättelsetjänsten CIA. Nya handlingar visar också att T-kontoret, den svenska hemliga underrättelsetjänsten, IBS föregångare, hade utarbetat en signalplan som skulle sättas i verk i Ungern i krigsslutet. Samningen döljs förmodligen fortfarande i UDs och försvarstabens arkiv.

För det andra, kan det svenska hemlighetsmakariatet cyfta till att mörklägga vissa personers mindre hedervärda förhållanden. Sveriges ambassadör på platsen, Danielsson, var känd för pro-nazistiska sympatier. Hans kollega, Per Ånger, i dag aktiv i Raoul Wallenberg-kommittén sysslade bland annat med att skriva ut argentiska pass åt tyska medborgare. Samtidigt vet man att just argentinska pass var helt eftertraktade bland krigsförbrytare som ville rädda sig till Latinamerika. Wallenberg åkte fast medan hans kollegor, Ivar Danielsson och Per Ånger, kunde resa hem som turister genom Moskva.

Danielsson och Ånger tycks ha gått mycket långt för att vara ryssarna till lags och samtidigt låtsades som om Wallenberg försvunnit i en bilolycka eller nästan inte funnits till. I de rapporter som de tillställde UD vid hemkomsten, nämns inte Wallenberg med ett ord - som om han inte hade existerat.

Teorin om att Wallenberg skulle ha omkommit i en bilolycka brukar skyllas på ambassadören Staffan Söderblom i Moskva. Ingensting kunde vara felaktigare. Söderblom bara återgav han till UD vad han hade fått höra av Danielsson och Ånger när de den 13 april 1945 passerade Moskva. Per Ånger var alltså den som läde ut det villospår som gjorde att Sverige tappade tid i efterforskningarna.

Ytterligare en graverande omständighet kan man finna i de dokument som ryssarna överlämnade till svenska UD i november 1992. Där framkom att Sveriges ambassadör, Ivar Danielsson, i ett brev den 9 mars 1945 till NKVD-trupperna i Ungern förklarade att han inte hade några klagomål på den behandling den svenska

24/11 '94 09:21

☎46 8 7231176

UD STOCKHOLM

→→→ UD/PRESSBYRAN

40

14004 4 11/24 09:20

☎46 8 7148418

IMEDIA AB

004/0

4
legationspersonalen fått. Dessutom erbjöd sig Danielsson att
överlämna upplysningar till den ryska regeringen. Ett möte med
NKVD-chefen, generalmajor Pavlov (?) kom också tillstånd. Vilka
upplysningar Danielsson överlämnade vet man inte. Det kan ha
varit något som beseglade Wallenbergs öde. Här finns en hyk att
tvätta och det måste göras av oberoende forskare.

Programledare: - Ja, det sade frilansjournalisten Stefan
Lindgren.

—
/Vi kan tyvärr inte garantera stavningen på en del ryska namn/

*** AKTIVITETSRAPPORT ***

SÄNDNING OK

S/M NR

3982

ANSLUTANDE TELNR

00970952068857

ANSLUTANDE ID

STARTTID

11/24 18:40

ANVÄND TID

00'56

SIDOR

1

RESULTAT

OK

94-11-24

a.a. / 20

Taxi curant au
guy con Dardel

FAX to Lyuba Savienko
0097095-~~20~~2068857

Dear Lyuba,

Thank you for your fax. We come
to Kaliningrad 25/11 at 12:50 from
Kopenhagen with SAS flight SK1732
If you can still arrange for somebody
to take us from the airport it would
be fine. Susan Mesina is coming with
me. We will leave on 29/9.

Otherwise we will take bus or taxi.

FAX to Lyuba Savienko
0097 0.95-~~45~~ 2068857

Dear Lyuba,

Thank you for your fax. We come to Kaliningrad 25/11 at 12:50 from Copenhagen with SAS flight SK1732. If you can still arrange for somebody to take us from the airport it would be fine. Susan Mesinai is coming with me. We will leave on 29/9.

Otherwise we will take bus or taxi.

Regards

Guy

Sorry to be so late with this fax

Kab:
ex BL L.O

imedia

Imedia AB
Sveavägen 104, 141 83 Stockholm
Telefon 08 7148418

Start

1(4)

Kund: 3047 Kanal: P1

Program: ÖNS-Kulturskvarteret I studion: Willy Josefsson

Kl 11.45

Sändt: 1994-10-03 måndag

Inslag: 1

VARFÖR FÅR VI INTE RÄDA PÅ SANNINGEN OM RAOUL WALLENBERG?

Programledare: - Vilket ansvar har en historiker? Det kanske kan låta som en underlig fråga. En historiker har ju som bekant till uppgift att hjälpa rida på det förflutna och brukar knappast lastas för vad som händer i nutid. Men historiska tolkningar har visat sig högst användbara för politiska syften - inte minst när nationalismen sätter kärlorna i rörelse.

För en demagogisk tolkare är givetvis skrönor om gamla storhetstider och gamla hjältaded en utmärkt plattform att bygga nya myter på. Och en av avvikarna med det så kallade nya historismedvetandet är just det att historien i stället för att vara något att lära sig ett undvika misstag ifrån har blivit till ideologiska argument i den politiska debatten. Våra sluderkanrar riskerar att förvandlas till rana vapensmedjor, säger till exempel den brittiske historikern Erich Hobsbawm.

02714002 4 11/24 09:19

S46 8 7148418

IMEDIA AB

002/004

2

Vi ska börja med att titta litet närmare på en konkret historisk fråga: Varför får vi inte veta sanningen om Raoul Wallenberg? Både de ryska och de amerikanska krigsarkiven håller på att öppnas, men de svenska myndigheterna smusslar fortfarande med sanningen, hävdar frilansjournalisten Stefan Lindgren.

Stefan Lindgren: - Nu öppnas kalla krigsarkiven i Moskva, New York och Washington, men Sverige bekänner sig på efterkälken och måste komma i kapp. Låt oss få reda på allt! Öppna alla arkiv, låt oss få insyn, krävda för en tid sedan Anders Palm i Arbetet. Ett flagrant exempel på hur Sverige fortfarande smusslar med den historiska sanningen är Raoul Wallenberg.

Enligt gängse mening är det enbart ryssarnas fel att gåtan Wallenberg inte är löst - så är inte alls fallet. Fast ryssarna lämnat över den så kallade smoltsovrapporten, det vill säga den ryska läkarens dödsattest över Wallenberg till svenska regeringen och dess Wallenbergkommission, har ingen historiker eller journalist tillåtit att se den i original. Detsamma gäller Raoul Wallenbergs pass, som återfanns i Ljubljankas arkiv och återlämnades till Sverige.

Av de tiotals förhör som ryssarna genomförde med en Thomsen (?) även kallad Grossheim Kriako (?) anställd vid svenska legationen i Budapest som fångelades av ryssarna. Bara ett helt protokoll och en del av ett annat lämnats ut. Resten tycks ha fastnat hos kommissionen.

Det finns skäl att tro att där finns förklaringar till ryssarnas agerande mot Wallenberg. Genom att Wallenberg-kommissionen plockat ut rapporter från Wallenbergs cellkamrat i Ljubljankas fångelse i det så kallade så kallade krigsfångearkivet på Wiborgsgatan i Moskva, har de blivit oåtkomliga för historiker och journalister. Santal som genomfört med den man som anklagas för att vara Wallenbergs brödar, Kapiljanski (?) har hemligstämplats liksom santal med ett 30-tal andra KGB-are. Kapiljanski vägrar tala med någon annan än kommissionen.

Nu frågar förstås många vad UD och regeringen i dag skulle ha för intresse av att hålla inne väsentligt Raoul Wallenberg-material.

02714003 4 11/24 09:20

☎ 46 8 7148418

IMEDIA AB

003/004

3

För det första kan det handla om att mörklägga neutralitetsbrott som så ofta förr. Raoul Wallenberg åkte ju till Budapest med ett kombinerat svenskt regeringsuppdrag och ett amerikanskt från bland annat OSS, föregångaren till den amerikanska underrättelsetjänsten CIA. Nya handlingar visar också att T-kontoret, den svenska hemliga underrättelsetjänsten, IIS föregångare, hade utarbetat en signalplan som skulle sättas i verk i Ungern i krigsslutet. Samningen döljs förmodligen fortfarande i UD:s och försvarstabens arkiv.

För det andra, kan det svenska hemlighetsmakariatet cyftra till att mörklägga vissa personers mindre hedervärda förhållanden. Sveriges ambassadör på platsen, Danielsson, var känd för pro-nazistiska sympatier. Hans kollega, Per Agner, i dag aktiv i Raoul Wallenberg-kommittén sysslade bland annat med att skriva ut argentinska pass åt tyska medborgare. Samtidigt vet man att just argentinska pass var helt eftertraktade bland krigsförbrytare som ville rida sig till Latinamerika. Wallenberg åkte fast medan hans kollegor, Ivar Danielsson och Per Agner, kunde resa hem som turister genom Moskva.

Danielsson och Agner tycks ha gått mycket långt för att vara ryssarna till lags och samtidigt låtsades som om Wallenberg försvunnit i en bilolycka eller nästan inte funnits till. I de rapporter som de tillställde UD vid hemkomsten, nämns inte Wallenberg med ett ord - som om han inte hade existerat.

Teorin om att Wallenberg skulle ha ockupert i en bilolycka brukar skyllas på ambassadören Staffan Söderblom i Moskva. Ingenring kunde vara felaktigare. Söderblom bara återgav han till UD vad han hade fått höra av Danielsson och Agner när de den 13 april 1945 passerade Moskva. Per Agner var alltså den som lade ut det villospar som gjordes att Sverige tappade tid i efterforskningarna.

Ytterligare en graverande omständighet kan man finna i de dokument som ryssarna överlämnade till svenska UD i november 1992. Där framkom att Sveriges ambassadör, Ivar Danielsson, i ett brev den 9 mars 1948 till MKVD-trupperna i Ungern förklarat att han inte hade några klagomål på den behandling den svenska

24/11 '94 09:21

☎ 46 8 7231176

UD STOCKHOLM

→→ UD/PRESSBYRAN

☎ 004

02714004 4 11/24 09:20

☎ 46 8 7148418

IMEDIA AB

☎ 004/004

4
legationspersonalen fått. Dessutom erbjuder sig Danielsson att
överlämna upplysningar till den ryska regeringen. Ett möte med
NKVD-chefen, generalmajor Pavlov (?) kom också tillstånd. Vilka
upplysningar Danielsson överlämnade vet man inte. Det kan ha
varit något som beseglade Wallenberg's äde. Här finns en byk att
tvätta och det måste göras av oberoende forskare.

Programledare: - Ja, det sade frilansjournalisten Stefan
Lindgren.

/Vi kan tyvärr inte garantera stavningen på en del ryska namn/

UTRIKESDEPARTEMENTET
MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS
STOCKHOLM

T E L E F A X

Telefon: (46) 8 786 6000

Fax: (46) 8 723 1176

Telex (54) 10590 MINFOR S

Adress: Ambassaden Tel Aviv		Datum: 1994-11-28		Dnr: 35 ✓	
Avsändande enhet: Pol 1:1/Depr H Magnusson		Avd: P	Grupp: 2	Mål: Eu'	
Ärende: OBS-Kulturkvarten om Raoul Wallenberg (Pl)					
Totalt antal sidor: 5		Obs! Vid begäran om repetition skall alltid avsändande enhet enligt ovan anges!			

Avsant den 0955	Klockan 29/11-24	Sign ju
--------------------	---------------------	------------

P R I M O. Betr de olika beskyllningar som i OBS-inslaget den 3 oktober (Se nedan under secundo) riktas mot UD och flera medlemmar av den svenska legationen i Budapest 1944-45 kan genomgående sägas att de saknar grund. Det kan i stort sett hävdas för varje enskilt påstående. Några exempel:

- Danielsson hade inte pronazistiska synpatier
- Anger skrev ut argentinska pass endast på instruktion från B-avdelningen i Stockholm
- Anger lade inte ut "villospår" om RW:s öde i Ungern.

S E C U N D O. Inslaget bifogas på sid 2-5.

Cabinet

ml

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)
Depr H Magnusson

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1994-11-29	Nr 112	✓p	2 Eu'

(Pol)

Ambassaden

MOSKVA

Wallenbergärendet - samtal med f d KGB-chefer
(\$ bilagor)

Bifogat översänds brev ställda till två f d KGB-chefer och fyra f d vice KGB-chefer med begäran om samtal. Breven bör vidarebefordras till MID (Tatarintsev) eller FSK (Vinogradov) med begäran att de skickas vidare till adressaterna. Svar kan lämnas till MID/FSK/Ambassaden.

Hans Magnusson

mjn

Ifylles av postexp				Avsändn datum	Sign
Avsänt med				30/11-94	1/11
☒ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☐ vanlig post	exp + km 981129	

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

November 24, 1994

Dear Mr. Ivanov, ✓

I am writing to you in my capacity as a Co-Chairman of the official Swedish-Russian Working Group on Raoul Wallenberg. This group has now been investigating the fate of Raoul Wallenberg for more than three years and we have managed to obtain large amounts of archive documents as well as to interview a number of former officials in the security organs. However, we are still not able to establish with absolute certainty what happened to Raoul Wallenberg.

I know that you did not personally deal with the case of Raoul Wallenberg, but in view of your long experience in KGB, we would highly appreciate to be able to exchange views and listen to your assessment of the results we have achieved so far. I am convinced your comments would be very valuable, as we now approach the conclusion of our work.

I am at your disposal concerning the time and place for such a meeting, which could be informal and confidential, according to your wish.

Yours Sincerely,

Hans Magnusson

Assistant Under-Secretary

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

November 24, 1994

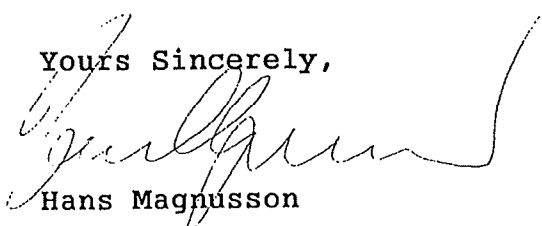
Dear Mr. Bobkov,

I am writing to you in my capacity as a Co-Chairman of the official Swedish-Russian Working Group on Raoul Wallenberg. This group has now been investigating the fate of Raoul Wallenberg for more than three years and we have managed to obtain large amounts of archive documents as well as to interview a number of former officials in the security organs. However, we are still not able to establish with absolute certainty what happened to Raoul Wallenberg.

I know that you did not personally deal with the case of Raoul Wallenberg, but in view of your long experience in KGB, we would highly appreciate to be able to exchange views and listen to your assessment of the results we have achieved so far. I am convinced your comments would be very valuable, as we now approach the conclusion of our work.

I am at your disposal concerning the time and place for such a meeting, which could be informal and confidential, according to your wish.

Yours Sincerely,

Hans Magnusson

Assistant Under-Secretary

Postal Address

Box 16121

S-103 23 STOCKHOLM

Address

Gustav Adolfs torg 1

Telephone

(46) 8 786 6000

Fax

(46) 8 723 11 76 (G3)

Telex

(54) 10590 MINFOR S

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

November 24, 1994

Dear Mr. Vorotnikov,

I am writing to you in my capacity as a Co-Chairman of the official Swedish-Russian Working Group on Raoul Wallenberg. This group has now been investigating the fate of Raoul Wallenberg for more than three years and we have managed to obtain large amounts of archive documents as well as to interview a number of former officials in the security organs. However, we are still not able to establish with absolute certainty what happened to Raoul Wallenberg.

I know that you did not personally deal with the case of Raoul Wallenberg, but in view of your long experience in KGB, we would highly appreciate to be able to exchange views and listen to your assessment of the results we have achieved so far. I am convinced your comments would be very valuable, as we now approach the conclusion of our work.

I am at your disposal concerning the time and place for such a meeting, which could be informal and confidential, according to your wish.

Yours Sincerely,

Hans Magnusson

Assistant Under-Secretary

Postal Address

Box 16121

S-103 23 STOCKHOLM

Address

Gustav Adolfs torg 1

Telephone

(46) 8 786 6000

Fax

(46) 8 723 11 76 (G3)

Telex

(54) 10590 MINFOR S

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

November 24, 1994

Dear Mr. Pirozhkov,

I am writing to you in my capacity as a Co-Chairman of the official Swedish-Russian Working Group on Raoul Wallenberg. This group has now been investigating the fate of Raoul Wallenberg for more than three years and we have managed to obtain large amounts of archive documents as well as to interview a number of former officials in the security organs. However, we are still not able to establish with absolute certainty what happened to Raoul Wallenberg.

I know that you did not personally deal with the case of Raoul Wallenberg, but in view of your long experience in KGB, we would highly appreciate to be able to exchange views and listen to your assessment of the results we have achieved so far. I am convinced your comments would be very valuable, as we now approach the conclusion of our work.

I am at your disposal concerning the time and place for such a meeting, which could be informal and confidential, according to your wish.

Yours Sincerely,

Hans Magnusson

Assistant Under-Secretary

Postal Address

Box 16121

S-103 23 STOCKHOLM

Address

Gustav Adolfs torg 1

Telephone

(46) 8 786 6000

Fax

(46) 8 723 11 76 (G3)

Telex

(54) 10590 MINFOR S

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Assarsson/AA

ang.svenska besk.i Budapest.

STOCKHOLM den 17 mars 1945

N:o 183

BIL

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL

P

2

ku

Besk. Moskva

Då motsägande rykten budapest-
legationsmedlemmars öde gå här, anmodas
Ni energiskt begära besked var Daniels-
son Anger Wallenberg befinna sig.

Cabinet

1994-12-05

Pol 1:1/Ambr L Olson/mjn

Vittnesmål från hemvändande
personal vid legationen i
Budapest i april 1945
delges

von Dardel
Carl Persson
Makinen, Chicago
Mesenai, New York
Magnusson, Pol 1:1
Olson, KMI
Lyrvall, Pol 1:1
Amb Moskva

140 941205 H

17/3
16.13.30 8W

Post/ae

UNGL. UTRIKES

DEPARTEMENTET

Budapestbeskickningen.

Telegram

STOCKHOLM 19 mars 1945

N:o 58

BL

INK. D. N:o

AVD.

GR.

2

MAL.

Eu

Légation Suède B u k a r e s t

58 Prière obtenir d'urgence par Gouvernement Hongrois et
par autres chemins informations actuelles sur Danielsson
Anger Wallenberg et autre membres de Légation Suède à
Budapest

Cabinet

19/
3ae

Post/ae

UNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Budapestbeskickningen.

STOCKHOLM 19 mars 1945

N:o 58

BIL

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Ek

Légation Suède B u k a r e s t

58 Prière obtenir d'urgence par Gouvernement Hongrois et
par autres chemins informations actuelles sur Danielsson
Anger Wallenberg et autre membres de Légation Suède à
Budapest

Cabinet

19/3ae

Post/ae

UNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Budapestbeskickningen.

STOCKHOLM 19 mars 1945

N:o 58

BIL

INK. D. N:o

AVD.

GR.

2

MÅL

Légation Suède B u k a r e s t

58 Prière obtenir d'urgence par Gouvernement Hongrois et
par autres chemins informations actuelles sur Danielsson
Anger Wallenberg et autre membres de Légation Suède à
Budapest

Cabinet

19/
3ae

Ärende

Datum

1994-12-02

Avd

P

Grupp

2

Mål

En T

B R Å D S K A N D E

Adress

Ambassaden Moskva

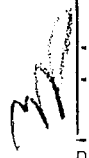

Text

.Från Pol 1:1. Re samtal med Primakov.

Inför Ditt samtal med Primakov kan det också vara av värde att veta att han, i samtal med förre SÄPO-chefen Börjesson hösten 1993, apropå RW, sade att man inte påträffat något arkivmaterial i SVR. Möjligen tillade han, kunde det i akter för andra personer finnas material om RW-ärendet, men det skulle vara besvärligt att finna det.

Cabinet

SVERIGES GENERALKONSULAT

LJ
DELGES:

 SB
 UM
 BITR UM
 KABS
 POLCH
 BITR POLCH
 CH POL 1
 POL 1:1

1994 -12- 0605

P 2 Eu

SVERIGES GENERALKONSULAT NEW YORK 1994-12-15 Sid 1 (2)

UD STOCKHOLM

För Pol 1: 1

Re Information om Raul Wallenberg

Närslutet insändes för ev. vidare åtgärd kopia av brev från pastor Gulbis vid den lettiska lutherska kyrkan i Minneapolis.

Gulbis påstår sig ha kommit i kontakt med en A.Janson i Lettland som skall ha träffat Wallenberg i april-maj 1951. Janson kan nås på adress Dzintari p.n. Strelnieski, LV 3926 Lettland.

1994-12-16
 Pol 1:1/Ambr L Olson/mjn
 Delges
 Magnusson, Pol 1:1
 Olson, KMI
 Lyrvall, Pol 1:1
 von Dardel
 Carl Persson
 Wallenberg-föreningen
 Amb Moskva
 Riga

AHLANDER

up 24/12/16

LATVIEŠU EVANĢELISKI LUTERISKĀ KRISTUS DRAUDZE

CHRIST LATVIAN EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH

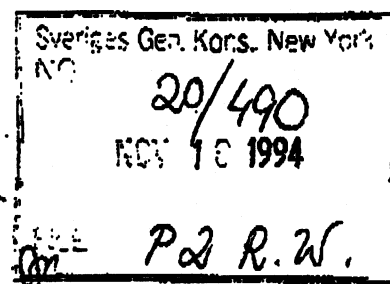
4025 CHOWEN AVE. S., MINNEAPOLIS, MINN. 55410 (612)-926-2808

November 3, 1994

Swedish Consulate General
706 Second Avenue South
Minneapolis, MN 55402 *New York*

US

Sir:

In my correspondence with Latvia, I have come across a Latvian who was in a Soviet camp together with Raul Wallenberg. This Latvian met Raul Wallenberg in April or May, 1951. His letter indicates that they worked together for several months. There was - according to this letter - also a German from Hamburg (William Lauk) who was supposed to forward information about Mr. Wallenberg's situation after his return to Germany. Although this Latvian does not have direct information concerning the death of Mr. Wallenberg, it seems to me that his information might shed some light on a time period which the relatives might appreciate. His name and address are:

A. Jansons
"Dzintari"
p.n. Strēlnieki
LV - 3926 LATVIA

Mr. Jansons has tried to send a letter to Mr. Wallenberg's sister through a Latvian TV journalist, but since it turned out that this TV journalist was a KGB agent, Mr. Jansons doubts that his letter ever was forwarded to Sweden.

I am writing this letter after receiving Mr. Jansons' authorization to share this information with Swedish authorities.

Sincerely,

[Signature]
Pastor Dr. M. R. Gulbis

copy: Bishop Chilstrom, Evangelical Lutheran Church in America

Ärende

Datum

1994-12-05

Avd

Grupp

Mål

P 2 Eu' - 1

Adress

Text Ambassaden Budapest

Från Pol 1:1 (Magnusson). Re R Wallenberg

Tacksam ev synpunkter till nedan återgivna utkast
brev från utrikesministern till Kovacs

Cit.

Dear Colleague,

I would like to refer to a conversation you had with my predecessor, Mrs. M. af Ugglas, on August 26, 1994, concerning the fate of the Swedish diplomat Raoul Wallenberg and the possibility that documents relating to his case might exist also in Hungarian archives. On that occasion, you offered the full co-operation of the Hungarian Authorities. Subsequently, Mr. Hans Magnusson, Assistant Under-Secretary, visited Budapest. During this visit it was learnt that a Hungarian historian, Mr. P. Bajtay, has already been undertaking some research in the Foreign Ministry's archive in related matters. Mr. Bajtay also knows Swedish.

It is therefore my proposal that Mr. Bajtay be entrusted with the task to investigate your Ministry's Archives in order to establish whether there might exist any documents of interest concerning Raoul Wallenberg there.

If you agree, I suggest that you settle the details with the Swedish Ambassador in Budapest, Mr. Lundvik.

Lena Hjelm-Wallén
Slutcit.

Cabinet

Handwritten: P2 8a

TELEGRAM.
KUNGL. TELEGRAFVERKET.

p. av joi=yoc

sss bucuresti ros180 38w 22/3 12 etat
cabinet stkm

VIA SVERIGERADIO

Handwritten notes:
- *Anders Timmermans av Anders*
- *Presiden av*
- *sej. med hallstroem*
- *avstoppa*
- *19/3*
- *ekmark mezey*
- *P2 8a*

64 votre 58 danielsson anger berg ~~ekmark~~ karlsson asta nilsson bauer
madame bonde monsieur leney avec epouse et deux enfants interprete
margel ~~xxx~~ arivees a timisoara viendront bucarest probablement
samedi stop bertil hallstroem a szeged
reuterswaerd

Handwritten:
Tel. Besh. London 23. 3. 45
Fm Anger och Fm Berg (619458), Fm Bauer
delgirona.
Svattningo byra underatta ovriga slaktningar
L.

TELEGRAM

KUNGL. TEL. GRAFVERKET.

Exp. av yoc-uv

VIA SVERIGERADIO

ss3 bucuresti ros81 137 27/3 1833 etat

cabinet stkm

any Budapest

*28/3 Arrived 12:00 PM
1 day in hotel 2. 29/3-45*

*7:12 PM
P. 2*

nr 70 party mentioned my 64 arrived bucurest on sunday

reuterwaerd

*28/3 Arrived 12:00 PM
1 day in hotel 2. 29/3-45*

TELEGRAM.

KUNGL. TELEGRAFVERKET.

exp. av giz=ml

sss rome gsx352 28w 28/3 1850 etat suede

VIA SVERIGERADIO

cabinet stkm

29/3 Tel. Tit.

5.115 3912 78

P 2 3

78 selon information personne arrivee rome de hongrie minist
 danielsson et personnel legation suede se trouvaient encore
 onze mars petit village nomme dunavesce pres budapest
 lagerberg

*Edut 787i Ede information Kila v. Vichin selon 110
 3
 110
 110
 110*

Form. nr 185.
 (1939)

Lithographia A.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram
von Plomgren/AA

ang.sv.besk.i Budapest.

STOCKHOLM		19
29 mars		45.
N:o 81	EZ	
INK. D. N:o 30:a/78		
AVD.	GR.	MÅL
P	2	Bu

Légation Suède

Rome

81 Edert 78 Foer Eder information Hela svenska Buds
beskickningen utom Wallenberg varom naermare underrattel
saknas numera i Bucarest

Cabinet

xp 29/3 kl. 17.30.AA.

GATION DE SUÈDE
G. svenska beskick-
ningen i Budapest.

10 B.24.2.45.

del. 60 U.23.3.45.

p 2 Ecu

relch. fält post

an fr. post

H Eders Excellens,

10
Garc. vid 12.

Moskva den 26 mars 1945.

Nr. 129.

HP 80.

Förtroligt.

26 127
9 APR 1945

RE p 2 Ecu

Sedan jag genom ovan citerade telegram underrättats om att envoyén Danielsson, legationssekreteraren Anger, konsul Ekmark, kanslisterna von Mazey och Karlsson, skrivbiträdena Nilsson och Bauer samt några andra personer i deras sällskap anlänt till Timiscara, på resa till Bukarest, har jag uti skrivelse innevarande dag meddelat detta till chefen för femte (skandinaviska) avdelningen i Narkomindel, herr Vetrov. I skrivelsen har jag vidare, vad angår de återstående medlemmarna av beskickningen, framhållit, att lektor Langlet med fru torde befinna sig i Budapest, medan sekreterare Wallenberg, enligt vad beskickningen i Bukarest meddelat, varit försvunnen sedan den 17 januari, då han sade sig ämnat avresa i bil.

Med vänlig hälsning
H. Höpner

FÖR. UTRIKES DEPT		
D. No	28:2	233
16 APR. 1945		
AVF	CE	U
P	Q	Lu

Telegram i maskin chiffer från Moskva

Avsänt den 14/ 4 19 45 kl 1625

Ankom den 14/ 4 19 45 kl 1940

Utskrivet i 3 exemplar

Detta är originalet

Ex 2 till *Rekord*

Ex 3 till *Värn*

delg. int.
Faelenien
Empförm

X *Q* *Lu* *233.*

Ett. Budapest-beskickningen och finska Bukarest-beskickningen anlände fredag klockan 11. Avreste kl. 19. Genom stort tillmötesgående ordnades visering inom någon timme och kvarhölls snälltåget en timme för inkopplande av deras särskilda vagn, vilken torde gå fram till Helsingfors.

Två. I samband med Danielssons ankoms framfördes officiellt till mig, att alla diplomatiska missioner av säkerhetsskäl evakuerats från Ungern, som utgör militärt operationsområde.

Tre. Beskickningen fördes i korrekta former först till ett lantligt residens, därefter till Bukarest, varifrån hemresan ordnats. Allt tal om arrestering och fångenskap är obefogat.

Fyra: Kvarblivna utländska missioner misstänktes tydligen av fältpolisen

X *Ad* *Re* *Ad*

vara camouflerade tyska spioncentraler.
Alla papper visiterades. Kassaskåp bröts
upp.

Fem. Beskickningshuset är tydligen plund-
rat, först av pilkorsmän och sedan av rys-
sar.

Sex. Wallenberg, som var dödsdömd av pil-
korsarna och tyskarna, smög på eget initia-
tiv över till ryssarna. Så snart han anträff-
ades fick jag officiell underrättelse. Där-
efter synes Wallenberg ha avrest med bil till
Debreczen och befaras ha omkommit under resan.
Olika teorier finnas: bilolycka (mycket sanno-
likt), rån mord, bakhåll av pilkorsare etc.
Jag fruktar, att klarhet aldrig vinnes.

Sju. Det är angeläget att Anger skyndsamt för-
fattar en minutiös rapport och föredrager hän-
delseförloppet för utrikesministern.

Söderblom

6/11!

24

F. II.

angående Pilkorsöverfallet på beskickningen m.m.

Den 23 december 1944 på eftermiddagen uppkallade biträdande utrikesministern Vöczköndy undertecknad till utrikesministeriet och meddelade, att man på grund av det starkt försämrade militära läget såg sig föranlåten uppmana beskickningen att redan samma kväll lämna Budapest samt medfölja till regeringens evakueringsort vid Szombathely. Med anledning härav genmälde jag omedelbart, att beskickningen hade order att ej medfölja vid regeringens evakuering, något som redan tidigare meddelats utrikesministern; dessutom vore det ur teknisk synpunkt ej möjligt organisera beskickningens avresa på så kort varsel. V. förklarade emellertid, att ungerska regeringen nu beslutat anmoda samtliga kvarvarande beskickningar att lämna huvudstaden på grund av svårigheten att efter regeringens evakuering kunna svara för dess säkerhet. Beträffande den korta fristen för beskickningens avfärd upplyste V., att han på sin tid uppmanats att inom två timmar lämna ungerska legationen i Stockholm. Därest beskickningen ej vore villig att föga sig efter den ungerska regeringens önskan vore han ej i stånd att svara för följderna. På förfrågan, om man härmed avsåg tillgripa våld mot beskickningen, svarade V. undvikande.

Med anledning härav varnades de olika beskickningsmedlemmarna omedelbart och råddes att under natten ej sova i sina ordinarie bostäder. Telegram avskickades samma kväll till utrikesdepartementet.

Den 24 klockan sex på morgonen erhöll attachén Berg meddelande från beskickningens B-avdelning, som var inrymd i finska beskickningshuset, att ett antal beväpnade pilkorsmän och detektiver inträngt därstädes. Berg begav sig omedelbart dit för att söka ingripa, men anhölls under motivering att regeringen givit order att samtliga beskickningsmedlemmar skulle föras till Szombathely. Strax efteråt arresterades även konsul Ekmark, Carlsson samt fröknarna Nilsson och Bauer. De båda förstnämnda i beskickningshuset, Gyopár-utca 8, samt de sistnämnda i det

av beskickningen förhyrda grannhuset, Minerva-utca 1 A, dit detektiv-
polisen även tilltvingade sig tillträde. Samtidigt utplundrades beskick-
ningshusen - finska huset så gott som fullständigt och huvudbeskickningen
huvudsakligast på livsmedel och kläder samt beskickningsmedlemmarna på
en del av sin personliga egendom. Under tiden hade den övriga beskick-
ningspersonalen varnats och kunnat sätta sig i säkerhet. Undertecknad
uppsökte tyske militärbefälhavaren för att anhålla om dennes ingripande,
men hänvisades till ungerske kommandanten, general Hindy, under motive-
ring att det här vore fråga om en intern ungersk angelägenhet, som de
tyska militärmyndigheterna ej kunde befatta sig med. Även besöket hos
general H. blev emellertid i stort sätt resultatslöst; denne sade sig
ej kunna desavouera en annan myndighets åtgärd. Då han insåge vilka all-
varliga konsekvenser åtgärderna mot beskickningen kunde komma att få,
ville han dock bringa frågan på tal hos den ende kvarvarande regerings-
medlemmen, inrikesministern, som i övrigt hade avgörandet i denna ange-
lägenhet. Telegram om vad som skett skickades samma dag genom schweiziska
beskickningen till Bern med anhållan att detsamma snarast möjligt måtte
vidarebefordras till svenska regeringen. Enligt vad som sedan erfarits
torde nämnda telegram aldrig ha nått Stockholm.

De manliga beskickningsmedlemmarna, som häktats, lyckades se-
dermera på olika sätt komma på fri fot; fröknarna Nilsson och Bauer,
vilka förts till centrala judeghettot, befriades genom Internationella
Röda Korsets försorg. .

Den 24 på eftermiddagen påbörjades den ryska slutoffensiven
mot Budapest och ryska förband inträngde i stadens nordvästliga delar.
Den ryska ringen kring Budapest slöts därefter fullständigt och möjlig-
heterna för kvarvarande beskickningar att kommunicera med utlandet upp-
hörde. Beskickningen lyckades senare endast vid ett tillfälle genom tyska
militärmyndigheternas försorg avskicka ett kort telegram till utrikesde-
partementet. Den 27 december kunde beskickningen genom direkt hänvändelse
till den kvarvarande representanten för ungerska inrikesministeriet -
inrikesministern hade vid denna tidpunkt redan lämnat huvudstaden - er-
hålla en gendarmerivakt för legationsbyggnaden. Med dess hjälp avlägsnades
de detektiver, som sedan den 24 uppehållit sig därstädes. Attaché Berg
och Herr Mezey erhöilo order att med gendarmernas hjälp svara för ord-
ningen på beskickningen.

hotade/

Med hänsyn till den fara, som alltjämt/från pilkorsarhåll samt

nödvändigheten att kunna uppehålla kontakt med de övriga kvarvarande beskickningarna - schweiziska, portugisiska, turkiska, påvliga samt de tyska och ungerska militärmyndigheterna vid eller i närheten av kungliga slottet - beslöt sig ministern för att tillsvidare begagna sig av erbjuden gästfrihet på schweiziska beskickningen, vilken sedan någon tid hade sitt säte i utrikesministeriets omedelbara närhet. Beväpnade pilkorsmän hemsökte under tiden ånyo de olika svenska beskickningshusen, men kunde i de flesta fall avvisas. Även schweiziske chargé d'affaires utsattes för obehagligheter. Han anhölls vid ett tillfälle under sin färd genom staden av pilkorsmän, pryglades och lyckades endast genom hot om repressalier mot Szálasi-regeringens representant i Bern med svårighet undkomma med livet. Samma pilkorsmän hade enligt uppgift i uppdrag att söka uppspåra svenske ministern för att låta honom undergå samma behandling.

Med anledning av nämnda incidenter uppsökte jag den 10 januari på uppdrag av ministern åter general H. för att anhålla om skydd för beskickningen och dess medlemmar. Denne vägrade emellertid och hänvisade beskickningen till utrikesministeriet. I nämnda ministerium rådde vid denna tidpunkt största kaos och oordning. Endast några underordnade tjänstemän hade kvarlämnats därstädes vid regeringens evakuering. Dessa saknade emellertid bestämmelserätt i alla viktiga frågor och hade enligt vad som sedermera erfarits instruktioner att ej bispringa svenska beskickningen.

Den 15 januari föll Pest-sidan i rysk hand och trycket mot Buda blev från denna tidpunkt än större. Den ryska artilleribeskjutningen och bombarderingen fortgick så gott som oavbrutet, särskilt mot Borgen, dit huvuddelen av de tysk-ungerska trupperna dragit sig tillbaka. Det schweiziska beskickningshuset har vid denna tidpunkt erhållit cirka 50 fullträffar och vistelse ovan jord blev med varje dag svårare. Med hänsyn till risken att det ryska bombflyget komme att insätta bomber av grövre kaliber, mot vilka skyddskällarna i Borgen ej skulle stå emot samt växande svårigheter i avseende på livsmedelsförsörjningen uppkom tanken att överflytta schweiziska beskickningen jämte därvarande svensk personal till Rózsadomb vid Budas nordvästliga del, där svenska och schweiziska beskickningarna tidigare förhyrt två hus i reserv. I avsikt

att rekognoscera överflyttningen begav jag mig i sällskap med konsul Ekmark den 21 januari till Rózsadomb. Det fastställdes härvid att en överflyttning av de bägge beskickningarna ej vore möjlig med hänsyn till de stora riskerna, som voro förenade därmed. Den ryska flygverksamheten omöjliggjorde nämligen vid denna tidpunkt så gott som varje förflyttning och Rózsadomb låg under stark rysk artillerield; det schweiziska huset därstädes hade redan erhållit ett flertal skador. Skriftlig rapport härom skickades till ministern med förslag att vi tillsvidare skulle kvarstanna i det svenska huset och efter ryska truppers ankomst taga kontakt med vederbörande befälhavare för att lämna en orientering om ministerns uppehållsplats och beskickningens läge i övrigt.

Den 30 januari på morgonen anlände de första ryska patruller till Rózsadomb, sedan de tysk-ungerska formationerna under nattens lopp dragit sig tillbaka. De första ryska soldaterna respekterade omedelbart den svenska flaggan och en post utsattes vid beskickningens hus. Sedermera under dagen uppsöktes den ryske befälhavaren på detta frontavsnitt, major Ulas, som erhöll en redogörelse för beskickningens läge samtidigt som framställning gjordes om att de ryska trupperna måtte respektera beskickningen samt kvarvarande svenskar och svensk egendom. I detta syfte överlämnades en förteckning över samtliga i Budapest befintliga svenska objekt. Majoren utlovade att vidarebefordra de svenska önskemålen till vederbörande chef. På begäran utsattes därefter även poster vid schweiziska huset samt herr Ekmarks våning i närheten av svenska beskickningshuset.

Följande dag återkom den ryska officeren med beskedet att general Pavlov givit order om att alla medlemmar av svenska beskickningen i enlighet med en av svenska regeringen uttryckt önskan skulle föras i säkerhet bakom fronten så snart de påträffades. När Buda fallit skulle beskickningsmedlemmarna få tillfälle återvända. Den 1/2 skedde sålunda avfärden till generalens kvarter vid Soroksár, 15 km öster om Budapest. På majorens begäran medföljde förutom undertecknad och Ekmark även kanslisten Carlsson samt ungerska medborgarna herr och fru Basel, vilka varit anställda å beskickningens B-avdelning och likaledes uppehållit sig på Rózsadomb. Beskickningsmedlemmarna behandlades under vistelsen vid generalens stab korrekt. Inkvarteringen skedde i olika ungerska

bondgårdar och förplägnaden utgjordes av den ryska militärkosten.

Då vi började hysa stor oro för ministrernas och de övriga beskickningsmedlemmarnas öde hemställde jag den 5/2 hos general Pavlov att man å rysk sida måtte överväga möjligheterna till upptagande av förhandlingar med tyska kommandanten rörande fri lejd för de i Buda kvarvarande utländska medborgarna tillhörande neutrala stater. Pavlov lät med anledning härav genom tolk framföra, att de ryska militärmyndigheterna icke hade för avsikt att i någon form upptaga förhandlingar med tyska vederbörande. Man hade tidigare gjort ansträngningar för att Budapest skulle ge sig utan strid. Härvid hade emellertid tyskarna lömskt nedskjutit de ryska parlamentärerna och härigenom omöjliggjort alla vidare underhandlingar.

Den 11/2 föll Buda. En framställning till generalen att de evakuerade beskickningsmedlemmarna måtte beredas tillfälle återvända till huvudstaden avslogs under motivering, att man ännu ej erhållit instruktioner från Moskva, huru i fortsättningen skulle förfaras med svenska beskickningen. På begäran av svenska regeringen hade beskickningen förts i säkerhet. Vad som sedan skulle ske avgjordes ej av de ryska militärmyndigheterna. En begäran från mig att få återvända till Budapest för att sammanträffa med ministern avslogs ävenledes. Den 22 februari anlände ministern, Mezey, tolken Margel samt familjen Fényi till Dunavecse.

Stockholm den 20 april 1945.

Ger Anger

P. E.

Strängt förtroligt.

Exc. v. d. t.

P. H.

angående svenska beskickningens i Budapest verksamhet vid tiden
närmast före och under den ryska ockupationen.

Den svenska hjälpaktionen för judarna i Ungern, som påbörjats i mars månad 1944, kort efter tyska truppernas inmarsch, intensifierades efter Szálasi-regeringens maktillträde i oktober samma år samt nådde sin största omfattning i december månad vid tiden för den ryska slutoffensiven mot Budapest. Antalet frivilliga anställda ökades avsevärt och beskickningens krafter i övrigt togos nästan helt i anspråk för detta arbete. Undantag utgjorde endast den verksamhet som bedrevs i anledning av skyddsmaktsuppdrag från ett antal utländska stater samt tillvaratagandet av de svenska intressen, som kvarfunnos efter det flertalet svenska medborgare på beskickningens uppmaning lämnat Ungern.

Beskickningens
hjälpaktion för
ungerska judarna.

Hjälpaktionen, som till en början omfattat endast cirka 650 judar med nära personlig anknytning till Sverige, utsträcktes successivt till cirka 5000 personer, varvid kravet på nära släktskap till person här i riket eller affärsförbindelse med svensk firma icke upprätthölls med samma stränghet som tidigare. För nämnda personer hade med den tidigare ungerska regeringens medgivande utfärdats s.k. skyddspass, och det lyckades beskickningen att till en början erhålla även Szálasi-regeringens medgivande till utställande av dessa pass. Enligt vad som utlovades från ungersk sida skulle innehavarna av skyddspass icke deporteras och få bo i särskilda av beskickningen förhyrda hus under dess kontroll, de s.k. svenskhusen på Pest-sidan. Sedermera fördes utan polkorsmyndigheternas vetskap ytterligare personer till nämnda hus eller gömdes på annat sätt, så att totala antalet av de direkt genom svenska beskickningen räddade judarna vid

årsskiftet uppgick till cirka 20,000.

Även övriga utländska missioner i Budapest togo så småningom exempel av svenskarna och kunde i samarbete med svenska beskickningen hos myndigheterna utverka att ytterligare ett antal bostadshus ställdes till förfogande för judar, som innehade utländska dokument. Under svensk ledning organiserades livsmedelsförsörjningen till de "utländska" husen samt upprättades folkkök och sjukhus för den nödlidande judiska befolkningen i övrigt. I samarbete med Internationella Röda Korset ordnades lastbils-kolonner för utdelning av livsmedel bland de judar, vilka i december månad under omänskliga former drevos till fots till österrikiska gränsen. På svenskt initiativ upprättade vidare de utländska beskickningarna kontroll vid gränsstationen samt utfartsvägarna från Budapest för att förhindra deportation av judar försedda med skyddspass. Det beräknas, att på detta sätt cirka 15,000 judar räddats och återsänts till huvudstaden.

[Det bör i detta sammanhang nämnas, att "War refugees board" i Washington genom härvarande amerikanska beskickning ställt betydande belopp till förfogande för beskickningens ifrågavarande hjälpverksamhet, men genom insamling i Ungern på frivillig väg inflöto även avsevärda summor. För ifrågavarande medel inköptes bl.a. stora mängder livs- och läkemedel samt kläder, vilka lagrades för eventuellt senare uppkommande behov.]

Då den svenska regeringen förklarat sig villig mottaga samtliga judar med skyddspass liksom i allmänhet judiska barn, inledde beskickningen förhandlingar angående utresetillstånd för dessa. Ehuru de ungerska myndigheterna förklarade sig villiga bevilja dylikt tillstånd för ett större antal judar med skyddspass, strandade den planerade transporten till Sverige på grund av omöjligheten att erhålla tyskt genomresevisum.

I samarbete med beskickningen utövades genom en från Svenska Röda Korset särskilt utsänd delegat humanitär verksamhet bland ungerska barn. Ett flertal barnhem grundades och antalet sålunda hjälpta och räddade barn uppgick under december månad till cirka 2,000. Även Svenska Röda Korset i övrigt bedrev hjälpverksamhet i huvudsak bland den judiska befolkningen i Budapest. Denna verksamhet tog så småningom omfattande former med ständigt växande antal byråer, flyktinghem m.m. samt personer och lokaler i övrigt, vilka i en eller annan form ställts under Röda Korsets beskydd, varvid emellertid svårigheterna för dess ledning att hålla samman organisationen blevo allt

Svenska Röda
Korsets verk
samhet.

större. Efter Szálasiregeringens tillkomst blev Röda Korsets förhållande till vederbörande myndigheter synbarligen spänt och så gott som dagligen uppstod intermezzon med pilkorspartiet. Beskickningen lyckades i allmänhet genom ingripande hos myndigheterna reglera dessa frågor, men dess arbete härutinnan komplicerades i hög grad genom svårigheten att utöva effektiv kontroll över Röda Korsets åtgärden, vilka i ett flertal fall ej i förväg kom att underställas beskickningens prövning.

I avsikt att bl.a. söka råda bot på nämnda missförhållanden upprättades å beskickningen en särskild avdelning, den s.k. C-avdelningen med uppgift att vara Röda Korset behjälplig i organisatoriska och ekonomiska frågor samt att för beskickningens del övervaka denna institutions verksamhet. C-avdelningen fick sedermera även om hand livsmedelsinköpen, framför allt för Röda Korsets men även beskickningens hjälpverksamhet. Avdelningens program gick härvid ut på att med de medel, vilka på ovannämnt sätt ställts till förfogande, efter noggrant sammanställt schema i största möjliga utsträckning å den fria marknaden uppköpa de erforderliga slagen av livsmedel samt därefter fördela dessa på olika byggnader och lager i den proportion, som de kunde tänkas komma till användning. Uppgiften blev betydligt större och svårare än vad man från början kunnat föreställa sig. Av de inköpta livsmedlen gick tyvärr större delen förlorad under tiden 14 - 23 december vid de plundringar av de svenskskyddade lagren, pilkorsarna med sin regerings goda minne företogo /se härom nedan/, men under november månad hade dock betydande kvantiteter kunnat tagas i anspråk för den humanitära aktionen.

Förhållandet
till den ungerska
Szálasiregeringen.

Vid mitten av december månad försämrades radikalt beskickningens möjligheter att bringa judarna bistånd. Szálasiregeringen tillkännagav definitivt, att den ej längre såge sig i stånd att stå fast vid den förutvarande regeringens utfästelser samt förklarade, att den kunde respektera de svenska skyddspassen endast under förutsättning att den svenska regeringen erkände den nya ungerska regeringen. Å svensk sida önskade man emellertid ej taga detta steg, varför stora svårigheter uppstodo för beskickningens hjälparbete. Förhållandet till den ungerska regeringen blev med varje dag alltmer spänt; beskickningens vägran att medfölja ungerska utrikesministeriet till dess evakueringsort i Västungern betraktades såsom ovänlig handling. Från regeringshåll uttalades vid flera tillfällen öppet hot mot beskickningen, samt-

digt som rykten började cirkulera i Budapest, att pilkorspartiet avsåg att organisera pöbelupplopp vid de neutrala beskickningarna i syfte att utplundra dessa samt eftersöka judar.

Den 14 december förbjödo de ungerska myndigheterna trots beskickningens protester Svenska Röda Korsets verksamhet i Ungern och lade dess lokaler samt vissa av beskickningens varulager under beslag. Ungerska utrikesministeriets svar på beskickningens framställningar i saken kunde ej betecknas såsom tillfredsställande och innebar ingen ändring i de av ungerska vederbörande träffade åtgärderna, varför beskickningen, i enlighet med den 14 december erhållna instruktioner meddelade ministeriet, att den toge under övervägande att lämna Ungern. Budapest var emellertid från mitten av december månad nästan omringat av ryska trupper; den enda återstående förbindelseleden västerut, den s.k. Wienervägen låg under ständig beskjutning från det ryska artilleriet och flyget, vilket hade till följd, att en avresa för beskickningen vid denna tidpunkt praktiskt taget icke var möjlig.

Den 23 december på e.m. uppkallade biträdande utrikesministern Vöczköndy en av beskickningens tjänstemän och meddelade, att man på grund av det starkt försämrade militära läget såg sig föranlåten uppmana beskickningen att redan samma kväll lämna Budapest samt medfölja till regeringens evakueringsort vid Szombathely. Från beskickningen genmälades härvid, att den hade order att ej avakuera med regeringen, något som redan tidigare meddelats utrikesministern; dessutom vore det ur teknisk synpunkt ej möjligt organisera beskickningens avfärd på så kort varsel. Vöczköndy förklarade emellertid, att ungerska regeringen nu beslutat anmoda samtliga kvarvarande beskickningar att lämna huvudstaden på grund av svårigheten att efter regeringens evakuering kunna svara för deras säkerhet. Beträffande den korta fristen för beskickningens avfärd svarade denne, att han på sin tid uppmanats att inom två timmar utrymma ungerska legationen i Stockholm. Därest beskickningen ej vore villig att föga sig efter den ungerska regeringens önskan vore han ej i stånd att svara för följderna. På förfrågan om man härmed avsåg tillgripa våld mot beskickningen, erhöles undvikande svar. Med anledning härav varnades de olika beskickningsmedlemmarna omedelbart och avråddes från att under natten sova i sina ordinarie bostäder. Telegram avskickades samma kväll till utrikesdepartementet.

Den 24 december kl. halv sex på morgonen erhöles meddelande från beskickningens B-avdelning, som var inrymd i finska beskickningshuset, att

ett antal beväpnade pilkorsmän och detektiver inträngt därstädes. Tre beskickningstjänstemän begåvo sig omedelbart dit för att söka ingripa, men anhöllos under motivering, att regeringen givit order att samtliga beskickningsmedlemmar skulle föras till Szombathely. Strax efteråt arresterades även beskickningens skrivfröknar. Samtidigt plundrades beskickningshusen - finska huset så gott som fullständigt och huvudbeskickningen huvudsakligast på livsmedel och kläder samt beskickningsmedlemmarna på sin personliga egendom. Med anledning av det inträffade gjordes framställning till befälhavaren för de tyska trupperna i Budapest samt den ungerske kommandanten, general Hindy, om skydd för beskickningen och dess medlemmar, men utan resultat; militärbefälet sade sig ej kunna desavouera en annan myndighets åtgärder. Telegram om vad som skett skickades samma dag genom schweiziska beskickningen till Bern med anhängan att detsamma snarast möjligt måtte vidarebefordras till svenska regeringen. Enligt vad som sedan erfarits torde nämnda telegram aldrig ha nått Stockholm.

Den 24 på e.m. påbörjades den ryska slutoffensiven mot Budapest och ryska förband inträngde i stadens nordvästliga delar. Under den förvirring, som uppstod, lyckades de häktade tjänstemännen komma på fri fot. De båda kvinnliga anställda, som förts till stadens ghetto, befriades samtidigt genom Internationella Röda Korsets försorg. Den ryska ringen kring Budapest slöts därefter fullständigt och möjligheterna för kvarvarande beskickningar att kommunicera med utlandet upphörde. Beskickningen lyckades senare endast vid ett tillfälle genom tyska militärmyndigheternas försorg avskicka ett kort telegram till utrikesdepartementet angående de svenska medborgarnas i Budapest befinnande. Den 27 december kunde beskickningen genom direkt hänvändelse till den kvarvarande representanten för ungerska inrikesministeriet - inrikesministern hade vid denna tidpunkt redan lämnat huvudstaden - erhålla en gendarmerivakt för legationsbyggnaden. Med dess hjälp avlägsnades de detektiver, som sedan den 24 december uppehållit sig därstädes. Två legationstjänstemän erhöilo order att med gendarmernas hjälp svara för beskickningen på beskickningen.

Med hänsyn till den fara, som alltjämt hotade från pilkorshåll samt nödvändigheten att kunna uppehålla kontakt med de övriga kvarvarande beskickningarna /schweiziska, portugisiska, turkiska och påvliga/ samt de tyska och ungerska militärmyndigheterna vid eller i närheten av kungliga slottet, beslöt sig ministern för att tillsvidare be-

gagna sig av erbjuden gästfrihet på schweiziska beskickningen, vilken sedan någon tid hade sitt säte i utrikesministeriets omedelbara närhet. Beväpnade pilkorsmän hemsökte under tiden änyo de olika svenska beskickningshusen, men kunde i flesta fall avvisas. Även Schweiz' chargé d'affaires utsattes för stora obehag. Han anhölls vid ett tillfälle under sin färd genom staden av pilkorsmän, pryglades och lyckades endast genom hot om repressalier mot Szálasiregeringens representant i Bern undkomma med livet. Samma pilkorsmän hade enligt uppgift i uppdrag att söka uppspåra svenska ministern för att låta honom undergå samma behandling. Med anledning av nämnda incidenter gjordes den 10 januari 1945 änyo framställning till general Hindy om skydd för beskickningen och dess medlemmar. Denne vägrade emellertid och hänvisade beskickningen till utrikesministeriet. I nämnda ministerium rådde vid denna tidpunkt största kaos och oordning. Endast några underordnade tjänstemän hade kvarlämnats därstädes vid regeringens evakuering, vilka emellertid saknade bestämmanderätt i alla viktiga frågor och - enligt vad som sedermera erfarits - hade instruktioner att ej bispringa svenska beskickningen.

Den 15 januari föll Pest-sidan i rysk hand och förbindelsen med beskickningens humanitära avdelning, som hade sitt säte därstädes, avbröts. Dess chef hade enligt uppgift redan några dagar tidigare uppnått kontakt med de ryska trupperna och iaktogs kort efter Pests fall tillsammans med ryska officerare, men har sedan dess icke avhörts.

Trycket mot Buda blev från den 15 januari ännu större. Den ryska artilleribeskjutningen och bombarderingen fortgick så gott som oavbrutet, särskilt mot slottet, dit huvuddelen av de tysk-ungerska trupperna dragit sig tillbaka. Pävlige nuntien, svenske ministern samt Schweiz' chargé d'affaires riktade härefter en vädjan till den tyska och ungerska militärledningen om nedläggande av vapen på Buda-sidan för att hindra ytterligare blodutgjutelse, särskilt bland civilbefolkningen, men detta ledde icke till något resultat. Tyske överbefälhavaren sade sig ha order att försvara staden till sista man. Med hänsyn till risken att det ryska bombflyget komme att insätta bomber av grövre kaliber, mot vilka skyddskällarna i borgen ej skulle stå emot - det schweiziska beskickningshuset hade redan erhållit sammanlagt cirka 50 fullträffar - samt växande svårigheter i avseende på livsmedelsförsörjningen uppkom tanken att överflytta schweiziska beskickningen jämte därvarande svensk personal till Rózsadomb vid Budas nordliga del, där svenska och schweiziska beskickningarna tidigare förhyrt två hus för evakuerings-

Andamål. I avsikt att rekognoscera överflyttningen begåvo sig två tjänstemän den 21 januari dit. Det fastställdes härvid, att en överflyttning av de bägge beskickningarna ej vore möjlig med hänsyn till de stora riskerna, som voro förenade därmed. Den ryska flygverksamheten omöjliggjorde vid denna tidpunkt så gott som varje förflyttning och Rózsadomb låg under stark rysk artillerield; även det schweiziska evakueringshuset hade redan erhållit ett flertal skador. Det beslöts emellertid, att de bägge tjänstemännen tillsvidare kunna kvarstanna i det svenska huset och efter ryska truppernas ankomst taga kontakt med vederbörande befälhavare för att lämna en orientering om ministerns uppehållsplats och beskickningens läge i övrigt.

Beskickningen
under den ryska
okkupationen.

Den 30 januari på morgonen anlände de första ryska patrullerna till Rózsadomb, sedan de tysk-ungerska formationerna under nattens lopp dragit sig tillbaka. Den ryske befälhavaren erhöll en redogörelse för beskickningens läge samtidigt som framställning gjordes om att de ryska trupperna måtte respektera beskickningen samt kvarvarande svenskar och svensk egendom. I detta syfte överlämnades en förteckning över samtliga i Budapest befintliga svenska objekt.

Den 11 februari framträngde ryska förband mot Gellérthöjden, där svenska beskickningens huvudbyggnad är belägen. Tyskarna bjödo starkt motstånd och förskansade sig i samtliga hus i beskickningens närhet, vilka så småningom sönderskötos av det ryska artilleriet. En tysk avdelning inträngde trots protester från den svenska beskickningspersonalens sida i grannhuset, där tidigare beskickningens humanitära avdelning varit inrymd, och inredde detsamma till försvar. För att nedslå detta motstånd, tilltvingade sig ett ryskt förband tillträde till huvudbyggnaden, varifrån de tyska soldaterna angrepos. Beskickningsbyggnaden var vid detta tillfälle försett med svenska flaggor samt skyltar på ryska språket. När det tyska motståndet brutits, upprättades trots protester ett ryskt kommandoställe å beskickningen och de ryska soldaterna spred sig i byggnaden, enligt uppgift för att söka efter tyskar. Härvid påträffades ministerns förrådsrum och vinkällare, vilket medförde, att vilda orgier påbörjades, som varade hela natten. Samtidigt igångsattes en plundring av beskickningen, varvid beskickningspersonalen förgäves sökte ingripa. Påföljande dagar anlände nya förband, vilka fortsatte utplundringen. En av beskickningens ungerska tjänsteflickor våldfördes och persona-

len tvingades vid olika tillfällen ut till gatuarbete. Huset genomsöktes från golv till tak, kassaskåpen sprängdes och allt av värde borttransporterades på för ändamålet ditförda lastbilar; härvid beslagtogs även samtliga personbilar, tillhörande beskickningen och dess personal. Alla protester och hänvändelser till vederbörande befälhavare voro gagnlösa. Ett flertal av beskickningens anställda arresterades och förhördes ingående beträffande beskickningens verksamhet, tjänstemännens privatförhållanden m.m. under antydning, att man misstänkte en stor del av de i Ungern kvarvarande utlänningarna från neutrala stater för att ha bedrivit spionage för tysk räkning.

I syfte att begära skydd för beskickningen uppsökte en beskickningstjänsteman den 13 februari det ryska kommandot på Buda-sidan, men emotogs därstädes med stor misstänksamhet. Man sade sig redan ha påträffat tusentals personer med svenska legitimationspapper, vars riktighet ej kunde kontrolleras, och hänvisade till stadskommendanten general ^{på Pestsidan/} Tjernikoff, som hade avgörandet i dessa frågor. Framställning gjordes följande dag till denne, som förklarade, att han ej kunde ansvara för det, som skedde på Buda-sidan, där de ryska soldaterna hade fri plundringsrätt, utan uppmanade beskickningens medlemmar att begiva sig till Pest, där generalen skulle svara för deras säkerhet.

Under tiden hade även kungliga slottet fallit i rysk hand och svenske ministern, påvlige nuntien samt Schweiz' chargé d'affaires trädde i kontakt med olika ryska befälhavare på Buda-sidan för att utverka militär vakt till de utländska beskickningarna samt legitimationer för dess medlemmar, men utan resultat. Från rysk sida togs icke någon som helst hänsyn till de diplomatiska missionernas exterritoriella karaktär. På svenske ministrarnas påpekande, att svenska beskickningen tillvaratog Sovjetrysslands intressen i Ungern och att han förväntade, att särskilt hänsyn toges här till, svarades endast, att det vore bäst att ej tala om detta uppdrag. Ministern berövades med våld sitt armbandsur och vid två särskilda tillfällen, då han var på väg genom staden, kommenderades han av förbipasserande ryska soldater att förrätta handräckningsarbete på gatan.

Den 18 februari meddelade vederbörande militärmyndigheter, att de hade order att bringa svenske ministern i säkerhet samt förde honom till en by, Dunavecse, 73 km söder om Budapest, där de flesta övriga beskickningsmedlemmarna tidigare inkvarterats genom ryska myndigheternas försorg. Under den över fyra veckor långa vistelsen därstädes, varvid beskickningsmedlemmarna behandlades synnerligen väl, försökte de upprepade gånger att få före-

tråde för den kommanderande generalen, Pavlov, i distriktet; först sedan över två veckor förflutit erhöll ministern möjlighet till ett samtal. Pavlov meddelade härvid, att han erhållit order från den högsta krigsledningen i Moskva att omhändertaga svenska beskickningens medlemmar samt anordna deras hemtransport till Sverige över Bukarest och Moskva. På ministrerns fråga, hurvida denna åtgärd beslutats på begäran av svenska regeringen svarades, att i Bukarest den interallierade kommissionen skulle lämna alla önskade upplysningar; en begäran om att få avsända ett telegram via Moskva till svenska regeringen, för att relatera läget samt begära instruktioner, avslogs.

Den 12 mars lämnades besked om att beskickningen samt så många svenska medborgare som möjligt skulle hemresa snarast möjligt. Med stor svårighet erhöll ministern härvid tillstånd att under en dag vistas i Budapest för att avveckla beskickningen. Genom två beskickningstjänstemäns försorg, som kommit att kvarstanna i huvudstaden hade detta arbete redan tidigare påbörjats. Större delen av arkivet samt kvarvarande chiffermaterial m.m. hade sålunda förstörts (chifferinstruktionerna hade redan tidigare bränts). Beskickningens humanitära avdelning, vilken under ledning av några judiska anställda gjort ett försök att fortsätta sin verksamhet även under den ryska ockupationen, erhöll direktiv att avveckla. Med hänsyn bl.a. till förhållandet till de ryska militärmyndigheterna i Budapest, hos vilka kunde förväntas en stigande irritation över alla med utländska dokument försedda personer, tillkännagavs officiellt från beskickningen, att av beskickningen och Svenska Röda Korset före den 1 februari 1945 utfärdade skyddspass och andra liknande dokument, numera voro att betrakta såsom ogiltiga. Då ingen svensk legationstjänsteman medgavs kvarstanna i Ungern överlämnades före avfärden förvaltningen av beskickningens huvudbyggnad till en av de utländska anställda, och de svenska medborgare, vilka ej erhöilo tillstånd att medfölja beskickningen, uppmanades att snarast möjligt lämna landet. För att underlätta de ryska myndigheternas åtgärder med avseende på hemresan för dessa personer, överlämnades en förteckning över i Ungern kvarvarande svenska undersåtar.

Den 20 mars skedde avfärden över Timisoara - Bukarest - Moskva. Ett uppehåll på 9 dagar gjordes i den rumänska huvudstaden, varunder kunde konstateras, att varken den ryske medlemmen av den interallierade kommissionen eller den ryska beskickningen kände något närmare till frågan om

svenska beskickningens i Budapest hemtransport. Instruktioner fingo därför inhämtas i Moskva. En bekväm rysk sovagn ställdes till förfogande och hela färden genom Ryssland fram till Åbo företogs med denna vagn. Då avfärden från Bukarest ägde rum, hade en kontingent på 8 medlemmar av svenska Budapestkolonien inträffat i Bukarest, men i avsaknad av direktiv från Moskva tilläto de ryska myndigheterna ej denna grupp att medfölja beskickningen. Det bestämdes, att ifrågavarande personer skulle vid en senare tidpunkt få fortsätta på egen hand. I Moskva hade ministern tillfälle att sammanträffa med vederbörande avdelningschef i ryska utrikeskommissariatet och erfor därvid, att svenska regeringen icke begärt den svenska beskickningens i Budapest hemkallande utan endast önskat, att de ryska militärmyndigheterna vid behov måtte bispringa densamma samt därefter bereda den tillfälle att fortsätta sin verksamhet. Den högsta ryska militärledningen hade emellertid fordrat, att såväl svenska beskickningens som Röda Korsets verksamhet i Ungern tills vidare skulle avvecklas samt de svenska undersåtarna lämna landet. Enhanda beslut hade jämväl träffats med avseende å andra länders officiella representationer och medborgare med undantag för de med Ryssland allierade staterna.

I medföljande bilagor återfinnas av några beskickningsmedlemmar nedskrivna redogörelser för de upplevelser de varit med om i samband med den ryska ockupationen av den ungerska huvudstaden.

Huruvida de öden, som drabbat svenska beskickningen och dess medlemmar efter erövringen av Budapest stå i samband med det de ryska trupperna lämnade generella tillståndet till plundring av staden under 48 timmar eller om de borde tillskrivas av den högsta ryska militärledningen givna direktiv, torde ej med bestämdhet kunna sägas.

Att instruktion lämnats de ryska militärledarna i Budapest att taga hand om den svenska beskickningens medlemmar synes givet, men påfallande var å andra sidan de olika ryska militärkommandons likgiltighet inför våra upprepade framställningar för erhållande av personliga legitimationspapper och effektivt skydd för beskickningens olika byggnader samt de beskyllningar, som tämligen allmänt av ryska militärer av alla grader framsades mot svenska beskickningen och mot den svenska nationen för visad bristande neutralitet.

Den teorin, att man från rysk sida betraktade alla i Budapest

kvarblivna utlänningar som personer, som på ett eller annat sätt sam-
arbetat med fienden, har måhända något fog för sig och våra påpekanden
för ryska vederbörande, att den totala utplundringen av en neutral stats
beskickning, som dessutom omhänderhaft de ryska intressen i Ungern knapp-
ast stode i överensstämmelse med de internationella rättsgrundsatserna
avfärdades som regel under axelryckning med ordet "vojna" - det är krig.

Stockholm, den 2 maj 1945.

Franken

Ger Anger

Specialberättelse

avgiven av kanslisten vid Svenska Beskickningen i Budapest,

D. P. M e z e y,

angående händelserna på Svenska Beskickningen i Budapest under
tiden 11 - 20 februari 1945.

11.2. Vid middagstiden erhöilo vi meddelande om att ett antal tyska soldater nyss inträngt i grannhuset Minerva-utca 1/A, vilket på ett iögonfallande sätt var utmärkt med en stor svensk flagga. Tyskarna hade förklarat, att de ville förskansa sig i huset och försvara det till det yttersta. Attaché Berg sprang över till Minerva-utca 1/A för att under åberopande av att huset ifråga vore en dependence till beskickningen, protestera mot intrånget. Ehuru tyskarna dittills alltid respekterat både beskickningshusets och Minerva-utca 1/A:s immunitet, avvisade den lilla tyska styrkans kommandant herr Bergs protest tämligen barskt. Men Berg lyckades dock förmå tysken att respektera själva beskickningshuset och icke besätta även detsamma.

Då den s.k. bunkern i trädgården var fylld med vatten, som räckte en till anklarna, och dessutom under bombardemanget erhållit en hotande spricka i taket, drogo vi oss tillbaka dels till korridoren framför vedkällaren, dels till pannhuset. Innan dess utsatte vi på alla ingångsdörrar de i förväg förberedda skyltarna med rysk påskrift: "Kungl. Svenska Beskickningen i Budapest, betrodd med tillvaratagandet av sovjetryska intressen i Ungern." Svenska flaggor hängde på alla beskickningshusets ytterväggar.

Inom några minuter började eldstriden, omkring 20-25 meter från oss. Tyskarna hade endast maskinpistoler och handgevär, ryssarna insatte även artilleri. Beskickningshuset, som förut träffats av cirka 25 bomber och granater, så att de övre våningarna voro obeboeliga, fick vid detta tillfälle tre fullträffar: en granat exploderade på matsalsbordet en trappa upp och två i ministerns arbetsrum strax ovanför oss.

Kl. 16⁵⁰ bultades det hårt på den låsta dörr, vilken från den korridor, där vi avvaktade drabningens utgång, leder ut till trädgården samt en röst på ungerska röt utifrån: "Mincs ellenállás! Kinyitni!" /Inget motstånd! Öppna! / Vi öppnade dörren. Därute stodo ett antal ryssar och ungerska gendarmar, vilka sistnämnda buro vita armbindlar. Ryssarna trängde in i beskickningen och spredo sig i alla rummen. En del sökte tyska soldater, de övriga begåvo sig upp i övre våningarna och bl.a. från ministerns sovrum började beskjuta tyskarna i grannhuset. Tyskarnas motstånd bröts kort därefter, sedan ryssarna lyckats överflygla huset bakifrån. En av tyskarna, vilken försökte fly uppför berget genom beskickningens trädgård, blev nerskjuten där. Några dagar senare begrovo vi hans lik i trädgårdens nordvästra hörn.

Stridslarmet tystnade snart, då även citadellets tröttkörda tyska och ungerska försvarare sträckte vapen.

Inom kort var beskickningen proppfull av ryska soldater. Till en början betedde de sig tämligen ofarligt, men så snart de upptäckte ministerns vinkällare, innehållande cirka 1000 flaskor dryckesvaror, varav omkring 150 flaskor konjak och andra starka drycker, blev den till 100 man uppgående styrkan mer eller mindre berusad. Soldaterna sprungo omkring med vin- och konjakflaskor i fickorna och sökte efter byte. Varje protest var lönlöst; de svarade, att krig är krig. De bröto och revo upp kappsäckarna - bl.a. 6 stycken tillhörande danske ministern. Linnesaker, siden, silver och kläder ströddes ut på golvet och trampades under smutsiga stövlar. Till att börja med intresserade sig ryssarna för guld, juveler och spritdrycker. Nästpåföljande dagar kom turen till klädesplagg och mattor mm. De mest åtrådda sakerna voro armbandsur och cigarettändare.

Vid 19-tiden församlade sig officerarna i attachérummet för att äta kvällsmat. I detta rum hade under eftermiddagens lopp en telefonanläggning installerats. Måltiden, som bestod av ryssarnas egen mat, beskickningens konserver och dryckesvaror, artade sig så småningom till ett hejdlöst dryckeslag. Mot slutet av festen fann man officerare och tillstädeskomna meniga soldater i hopplöst berusad tillstånd vid och även under bordet. Ja, det gick så långt, att de förorenade såväl golv som sängar. Till slut somnade man efter man på bord, stolar och golv.

I expeditionsrummet - mitt och fröken Bauers f.d. arbetsrum - härskade jämförelsevis lugn, fränsett att bullersamma ryska soldater ideligen

sparkade in dörren under förevändning att de sökte tyska soldater eller sitt kommando. Vid midnatt hade större delen av truppen lagt sig att sova i stora hallen en trappa upp. Ministerns angränsande arbetsrum användes som WC. De ryssar som inte lagt sig att vila, fortsatte med att bryta upp skåp och koffertar och hela natten kunde man höra deras tunga fotsteg i den övre våningen.

12.2. Vid tiotiden på morgonen avtågade de ryssar, som övernattats på beskickningen, Istället för dessa kommo andra, visserligen inte så många på en gång, vilka dock, liksom de första, i första hand sökte byte. I främsta rummet rörde ^{det}/sig om dryckesvaror, juveler och armbandsur, men även om kläder, sedan de av sin ledning erhållit tillstånd att skicka hem paket med sådana. De ihopsamlade sakerna slogs in i iturivna damstborddukar eller lakan. Soldaternas myckna sökande och öppnande av väskor och koffertar hade snart till följd att det smutsiga golvet var täckt med en massa ratade saker. Ingen vrå i hela huset undgick deras noggranna undersökning - med undantag av mitt arbetsrum, vilket först senare plundrades - och snart voro alla låsta lådor och väskor öppnade. T.o.m. f.d. sovjetryska legationens i Budapest hos oss förvarade och med tydlig påskrift försedda skrin, innehållande bordssilver, och av vilket varje stycke var försett med ingraverad hammare och skära, öppnades och plundrades.

På beskickningens gård och ⁱ/dess garage stodo sammanlagt åtta bilar, vilka icke varit i bruk under de sju veckor staden varit utsatt för bombardemang. Av vagnarna var endast en fullt i sin ordning - de övriga voro mer eller mindre sönderplockade. Trots detta togo ryssarna samtliga vagnar. De som inte kunde föras bort för egen maskin, släpades bort. En vagn, som saknade hjul avhämtades nästa dag av en lastbil. Beslaget av beskickningens vagnar företogs av ett antal ryska officerare, vilka vid detta tillfälle fötedde papper, enligt vilket de hade rätt att beslagtaga samtliga bilar, som de förefunno.

Framåt kvällen samma dag blev det jämförelsevis lugnt på beskickningen. Endast fyra ryssar hade stannat kvar. Dessa placerade sig i attachérummet, varest de sysselsatte sig med att sköta den uppställda telefonen och dricka av den funna spriten. Vid tiotiden tvingade de den ~~ena av tjänsteflickorna~~ att göra dem sällskap. Vid tolv-

tiden hördes springande steg och högljutt samtal mellan flickan och en av ryssarna från den intill rummet gränsande korridoren. Nästa dag berättade flickan, att sedan hon blivit våldtagen av två soldater, lyckades hon slita sig loss och fly ut åt trädgården. Den tredje hann dock upp henne. Han misshandlade henne - slog henne med knutnävar och sparkade henne i magen - när hon icke ville föga sig efter hans vilja. / Icke lång tid därefter kom de fyra ryssarnas kommandant, en sergeant, in i vårt rum, där vi, 16 personer lågo, och höll ett långt anförande för oss på ryska, vilket gick ut på att eftersom Sverige tillvaratager de ryska intressen i Ungern, är det vår ofrånkomliga plikt, att - mitt i natten - göra Kelenhegyi-ut farbar för bilar därigenom att avlägsna en i tankfälla strandad stridsvagn. Vi protesterade, men allt var förgäves. Till slut gick en mindre grupp på omkring 10 personer ut i smörjan på robot. Berg och undertecknad jämte några av de övriga lyckades gömma oss i mörkret och stanna kvar. Vi befarade nämligen, att även vårt rum skulle plundras under vår frånvaro. Vi hade några få väskor och en del livsmedel i kansliet.

Om en kort timma återkom sällskapet och berättade, att de icke ens orkade rubba den tunga stridsvagnen. Den ryska sergeanten utfärdade tvenne intyg på ryska, enligt vilket vi utfört ett gott arbete för röda arméns räkning. Det ena intyget gav han till en av oss, vilken icke var med på arbetet.

13.2. Vi somnade. Men vid halv fyrtiden samma natt kom sergeanten igen och förklarade, att vi nu alla måste ut igen på robot, när en grupp pilkorsare, vilka vore instängda någonstans i närheten, tänkte företaga ett utbrott och om vi icke lagade vägen för de ryska militärbilarna, så kunde det hända, att dessa fascister till slut lyckades döda själva Stalin. Allt detta var naturligtvis bara påhitt från hans sida. Meningen var att störa vår nattro. Detta fingo vi bevis på, när vi kom ut på gatan: allt var tyst och stilla i närheten. Vägen var fullsadd med granathål, fyllda med slam och vatten. Vi blevo genomblöta och smutsiga upp till knäna innan vi nådde arbetsplatsen och upp till armbågarna så snart vi togo itu med arbetet. Uppgiften var att tömma och dra åt sidan en förstörd tysk lastbil, vilken avspärrade körbanan, samt ifylla granat- och bombhålen darsammastädes. Vi arbetade tills allt blev färdigt. Det började dagras.

kl. halv 7 på morgonen fingo vi gå hem. Jag ledde mig, men har icke hunnit somna, då en ryss kom in i rummet och med tecken och ord gav mig att förstå, att han ville ha mitt armbandsur. Led hänsyn till att jag visste, att

varken protest eller motstånd hjälpte vid dylika tillfällen, överlämnade jag mitt schweiziska armbandsur till honom. Till min överraskning gav han mig en annan klocka i utbyte: det var en bleckrova utan glas, vilken hängde på ett tunt läderrem.

Berg, som låg bredvid mig, steg upp och förklarade, att han går ut för att uppsöka det nästa ryska kommandot i syfte att begära skydd och vakt för beskickningen. /Kommandot hade sitt säte i Budafok en och en halv mil söder om Budapest. Berg återkom med oförrättat ärende först på lördag den 17 februari/.

Ryssen kom tillbaka om en stund. Nu ville han veta, om jag hade något skjutvapen. Jag visste, att civilpersoner icke hade rätt att inneha vapen, dessutom visste jag, att en person blivit nerskjuten, då han nekade sig innehava pistol, men en sådan hittades i hans ficka vid kroppsvisitationen. Jag överlämnade därför min då redan oladdade pistol, som låg i min skrivbordslåda. Men ryssen ville nu ha mer: min guldklocka. Med stor möda lyckades jag dock förklara för honom, att jag, som var en fattig intellektuell arbetare, aldrig i mitt liv ägt en guldklocka, och han gick sin väg.

Knappt har denna ryss avlägsnat sig, kom en annan i rummet, pekade på mig och kommenderade ut mig på gården för att hjälpa till vid pålastningen av beskickningens 2000 liter bensin. De 200-litersfat vi tvungos att lyfta på lastbilen voro sannerligen tunga och ytterst smutsiga.

Innan jag hann att tvätta mina händer och rensa mina kläder, kom en del ryssar, tydligen kosacker. På dessas order fingo nu flera av oss på en lastbil lasta vår ungerske chaufförs i garaget gömda potatislager. Sedan sökte dessa ryssar efter andra livsmedel, men de kommo för sent. Våra besök ~~igår~~ av igår voro mycket grundliga: de plundrade båda skafferierna eller förstört där allt de icke ville ha. Soppulver, mjöl, krossade mineralvattenfalskor, öppnade men föraktade tomat- och grönsakskonserver lågo i en alnsdjup röra på golvet. Kosackerna spottade föraktfullt och foro bort med potatisen.

Vid 14-tiden kommo nya ryssar. Ett tjugutal. De begåvo sig direkt i attachérummet, där ett av beskickningens tre kassaskåp stod. En av ryssarna kom över till mitt rum och vinkade till mig. Jag följde med över till attachérummet. Ryssen pekade på kassaskåpet och frågade efter dess "klutj" - nycklar. Jag svarade så gott jag kunde, att jag inte hade

några nycklar till skåpet och betonade samtidigt, att de böra avlägsna sig, när huset är svenska beskickningsbyggnaden och kassan, vilket tillhör beskickningen, icke får öppnas. Man bara viftade med handen, sade, att krig är krig samt motade mig ut ur rummet med pistol i hand. Jag gick, men återkom om en stund med en av de ryskspråkiga skyltarna, där det stod att svenska beskickningen tillvaratog de sovjetryska intressen i Ungern. Ryssarna bara smålog och skickade ut mig ur rummet. Jag gick i hopp om att de icke lyckas bryta upp skåpet. Men jag misstog mig. De ryckte ner det tunga stålskåpet från dess sockel, sedan började bearbeta dess baksida med yxor, kofötter och släggor. /

Inom en timmes tid voro alla tre kassaskåpen uppbrutna som sardinburkar. Frånsett en del aktier och andra papper länsade ryssarna alla tre skåp mycket omsorgsfullt. Sedan de avlägsnat sig med sitt verkligen dyrbara byte bestående av guldmynt, valutor, juveler och ädelstenar, tillhörande dels beskickningen, beskickningspersonalen dels utgörande depositioner från holländska, iranska, argentinska och rumänska m.fl. medborgare, vilkas intresse beskickningen företrädde i Ungern, ^{igenom}gingo vi ytterst varsamt, handfull efter handfull, den sand, som förut utgjort fyllnaden mellan kassornas stål-väggar. Vi hittade några söndertrampade juvelbitar, vilka vi samlade ihop i ett litet stålskrin. Senare hörde jag, att om några dagar även detta skrin jämte innehåll blivit borttaget.

Nästa dag fick beskickningen genom f.d. holländske general-konsulns förmedling en rysk vakt: tre officerare. Vi visade dem de uppbrutna och plundrade skåpen och berättade, vilka gärningsmännen voro. Men en av dem förklarade, att rövarena absolut säkert icke voro ryssar utan förklädda fascister.

Under de nästkommande dagarna stördes vi icke av plundrare - det var ju förresten knappast någonting kvar - varför vi började reparera fönstren och städa efter förstörelsen. Det var verkligen en hjärtklämmande syn. Huset var så starkt skadat, i synnerhet i taket och de övre våningarna, att det behövdes minst tre månaders arbete, förutsatt att man skulle kunna skaffa materiel och arbetskraft därtill, för att sätta det åter i skick.

Den 20 februari infann sig ministern i sällskap av en rysk major å beskickningen för att hämta mig och jag fick lämna beskickningen, som anförtröddes åt fröken Bauer jämte beskickningens utländska personal.

Stockholm, den 27 april 1945.

D. v. Mezey
D.v.Mezey.

Specialberättelse

utgiven av skrivbiträdet vid Svenska Beskickningen i Budapest,
fröken Margareta Bauer,
angående förhållanden å beskickningen i Budapest under tiden
17 februari - 12 mars 1945.

Den 17 februari återvände jag till beskickningen efter sju veckors källarvistelse i Borgen. Minister Danielsson anmodade mig att som enda kvarvarande svensk beskickningsmedlem stanna som vakt å beskickningen, då han tillsammans med herr Mezey den 20 februari avför till Dunavesse och attache Berg sedan några dagar vistades på Pestsidan.

På grund av läget ansåg jag nödvändigt att alla viktiga arkivhandlingar förstördes, varför en av mina första åtgärder var att bränna kvarvarande chifferhandlingar (instruktioner m.m. hade redan tidigare bränts), politiska och handelspolitiska dossierer, listor och andra handlingar angående judarna, stämplat etc. Jag hade ej tillfälle att rådfråga någon av mina chefer angående detta, då alla kommunikations- och postförbindelser voro avbrutna. En del efter första plundringen (under herr Mezeys tid) återfunna värdepapper tillhörande privatpersoner sorterades och undanfördes.

Beskickningens ryske vakt påstod sig ha fått order att leta efter "viktigare dokument", och den 20 februari företog han tillsammans med beskickningens chaufför också en undersökning i kanslilokalerna, vilket under förevändning att han likaledes vore beordrad söka efter pistoler slutade med uppbrytning av en del i vedkällaren förvarade koffertar samt broderlig fördelning mellan tjänstefolket och den ryske vakten av däri befintliga klädespersedlar, nya stövlar, linnevaror, större och mindre silverföremål m.m. Då jag kan göra mig förstådd på ryska språket, lyckades jag av vakten utverka, att varken deponerade

"allierade" eller svenska koffertar genomsöktes.

Den 24 februari infunno sig ett par högre officerare från ryska kommandaturen i Buda för att förhöra mig dels om mitt arbete sedan oktober 1943, då jag anlände till Budapest, dels angående beskickningens verksamhet i allmänhet, judeverksamheten, beskickningens utställande av skyddsbrev till ungerska icke-judar, ministrernas arbete m.m. Dylikt förhör återkom ännu en gång efter en veckas tid, då även min sista legitimationshandling fräntogs mig (mitt kabinettspass hade pilkorsarna redan avfordrat mig julaftons morgon å Radetzky-kaserngården.

Den 26 februari organiserades en andra plundring å beskickningen. Från Buda-kommandaturen anlände en rysk major och två kaptener och anställde med mig förhör samt genomgingo beskickningens rum i de olika våningarna. Anledningsökande efter tyska dokument, förbjudet för bourgeoisie och kapitalister att å beskickningen förvara sina ägodelar. Då den ryske vakten för sina officerare anmälde, att han funnit två jaktgevär med ammunition samt två pistoler, omtalade majoren för mig, att nästkommande dag allt skulle avhämtas för närmare undersökning och att därefter de från vilka egendom bortförts, skulle infinna sig å kommandaturen för att återfå sina tillhörigheter, vilka dock aldrig utlämnades. Jag uppsökte omedelbart efter deras avfärd en GPU-avdelning för att söka skaffa en god tolk att förhindra plundringen, då det var uppenbart, att det var fråga om en organiserad plundring, men de kunde ej hjälpa mig i denna sak.

Den 27 februari anlände alltså samma tre officerare, två manliga, två kvinnliga soldater samt två småpojkar och efter att ha vänt upp och ner på hela huset förde de på tre lastbilar bort en del livsmedel, alla kvarvarande koffertar (c:a 18 st.) och mattor (c:a 10 st. små och stora), en räknemaskin m.m. Beskickningens medicinförråd lyckades jag gömma undan.

I början av mars häktades beskickningens chaufför och den ryske vakten bortfördes och ersattes av två nya.

Dagen efter detta infann sig en rysk GPU-man, vilken uppmanade mig att tillsammans med honom och de två vakterna närvara vid en husundersökning. Denna var oerhört grundlig, från takbjälkar till källarhål och pannrum och varade från kl. 5 e.m. till kl. 11 nästkommande f.m. Några

tyska papper, vilka kunde tyda på hjälp åt tyska soldater under belägringen och vilket undersökningen huvudsakligen gällde, återfunnos givetvis ej, icke heller några ryska dossierer, vilka brunnit upp med en del andra B-avdelningshandlingar å finska beskickningen (skyddsmaktsavdelningen). I en ventil i pannrummet återfanns av portvakten stulna schweizerfrancs, dollar och pengösedlar, juveler, t.ex. 78 briljanter, 4 guldlockor, 5 diamantringar, guldarmband, Napoleon d'orer m.m. (Detta medtogs av GPU-mannen mot till mig avgivet kvitto, vilket jag vid min avfärd från Budapest överlämnade till fru Langlet för att hon senare skulle återfå värdeföremålen från kommandaturen och medtaga till UD). GPU-mannen hade nämligen fordrat, att få taga sakerna med sig "som bevis mot portvakten", som han uttryckte sig, och jag kunde tyvärr ej utverka, att de fingo stanna kvar å beskickningen. Jag ombads i samband med undersökningen i korthet nedskriva vad jag visste om beskickningens ryska dokument. Genomslag härav bifogas.

Den 12 mars avhämtades jag från beskickningen av en rysk bil för att "föras i säkerhet" på Pest-sidan. Nämnas bör i detta sammanhang, att Buda- och Pest-kommandaturerna stodo i visst motsatsförhållande till varandra. Buda-kommandaturen stod uppenbart på god fot med beskickningens chaufför och övrigatjänstepersonal, under det att jag själv hade stöd av den i Pest.

Den 15 mars avforo attaché Berg och jag från Budapest. Det har senare i Bukarest omtalats för mig av en kort efter oss dit anländ svensk, att alla silverpjäser och de få andra värdeföremål, som på min tid ännu voro väl inlåsta, numera av vissa av tjänstepersonalen uppdragats och medtagits, då de flesta några dagar efter den 15 mars begåvo sig av från beskickningen.

Den safe, som i mitt rum å beskickningen fortfarande den 15 mars var oupptäckt, sprängdes ett par dagar senare på order av minister Danielsson och däri befintliga värdeföremål överfördes till Pest i lektor Langlets vård.

Stockholm, den 27 april 1945.

Largareta Bauer.

Avskrift.

LEGATION DE SUÈDE

Jegen den russischen Dokumenten habe ich folgendes zu berichten:

Meine Arbeit mit den russischen Sachen bestand in Registrierung und Archivierung. Seit meiner Ankunft im Oktober 1943 bestanden die Dokumente aus 3 Mappen, wovon eine sich von den russischen Kriegsgefangenen gehandelt hat. Mit den Sachen beschäftigte sich hauptsächlich Herr Meezy. Bei Attaché Bergs Ankunft im September 1944 wurde die Schutzmachtsabteilung in die finnische Gesandtschaft gebracht, wobei auch ab und zu automatisch die russischen Papiere sich dort befanden. Am 24. Dezember wurde ich von den Myilasok (Pfeilkreuzler) weggeführt und seit dem weiss ich nur, dass die finnische Gesandtschaft samt Inhalt völlig abgebrannt ist und dass sich dort mehrere Dossieren befanden, von wo die Gesandtschaft gar nichts weiss.

Herr Székely hat mir mitgeteilt, dass die Archive in der finnischen Gesandtschaft bis zum 24. Dezember, den Tag der Eindringung der Pfeilkreuzler in die Gesandtschaft, unbeschädigt war. Nach diesem Attentat wurde keine Fortsetzung der Arbeit in der finnischen Gesandtschaft geleistet, aber wurde von Herrn Attaché Berg, der sich in Gyopár-utca 3 vom 27.12.1944 aufhielt, wöchentlich mehrmals kontrolliert. Ende Januar 1945 wurde die Gesandtschaft durch eine Fosforbombe getroffen und mit Inhalt völlig ausgebrannt.

Budapest, den 9. März 1945.

/u/ H. Bauer.

Specialberättelse

avgiven av attachén vid Svenska Beskickningen i Budapest

Lars G:son Berg

angående händelserna på Svenska Beskickningen i Budapest

11 - 13 februari 1945.

Öcc. 01.11.

Söndagen den 11 februari erforo vi, att de tyska styrkorna under nattens lopp till största delen hade dragit sig tillbaka från S:t Gellértberget till Borgen. Kvar voro endast mindre infanteriförband med blandad ungersk och tysk personal.

Vid elvatiden inträngde i beskickningsbyggnaden Minerva-utca 1/A ett fyrtiotal tyska och ungerska soldater, vilka omedelbart gingo i eldställning i husets fönster. Mina protester ignorerades fullständigt under motiveringen, att hela det kringliggande området var en krigsskådeplats och att det gällde liv eller död. Jag retirerade då till huvudbeskickningen och lyckades genom att tillspärra alla dörrar hindra tyska soldater att intränga även där. Förutom de svenska fanor, som funnos anbragta å husets alla ytterväggar, lät jag nu även hänga ut vid alla ingångar skyltar på ryska språket med texten: Kungl. Svenska Beskickningen. Skyddsmakt för SSUR i Ungern.

På eftermiddagen vid femtiden hördes hårda slag på en av dörrarna till trädgården. Då man trots mina protester fortsatte att försöka slå in dörren, såg jag mig tvungen att öppna. Ett stort antal ryska och "fria" ungerska soldater trängde in i beskickningen och gingo omedelbart i eldställning bl.a. i ministerns sovrums och matsal. En kort eldstrid utspann sig mellan de båda beskickningshusen med kulsprutepistoler och handgranater. Tyskarna utrymde emellertid snart Minerva-utca 1/A och drogo sig tillbaka ned mot S:t Gellért.

Ryssarna, som funno huvudbeskickningen vara en lämplig övernattningsplats, spred sig snart inom lokalerna. Härvid påträffades ministerns förrådsrum och vinkällare, varefter en vild orgie igångsattes, som varade hela natten. Alla rum hemsöktes, skåp och väskor brötos upp, min hund sköts i en trappuppgång, överallt åto, drucko, slogos och kräktes ryska soldater, varefter de totalt berusade somnade i travar huller om buller.

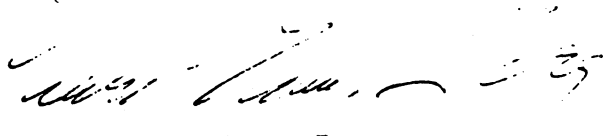
Påföljande dag drogo de stridande trupperna vidare, men istället utsattes beskickningshusen för en oupphörlig utplundring i det att inom beskickningen befintliga livsmedel, spritdrycker, kläder och andra värdefulla föremål inlastades på ett flertal lastbilar och bortfördes. Samtliga bilar i garaget och på gården, sammanlagt åtta stycken, samt flera tusen liter bensin stulos likaså. Alla protester, förevisande av dokument på ryska språket, försök att gömma undan något, voro gagnlösa. Det med svenska flaggor och ryskspråkiga skyltar försedda beskickningshuset blev plundrat från vind till källare.

På natten gjordes våldtäktsförsök mot en av beskickningens tjänsteflickor, vilken emellertid satte sig till motvärn. Uppretade häröver körde ryssarna ut samtliga personer, vilka tagit sin tillflykt till beskickningen, först klockan halv ett och sedan halv fyra på natten, bort till gatuarbete. Själv lyckades jag gömma mig undan i en säng men ut släpades bl.a. en svenskfödd dam på 63 år, vars man dött av en hjärtattack under ett bombanfall ett par veckor tidigare. När hon kom ut på gatan, såg hon sin villa, ett av grannhusen, stå som en brinnande fackla mot natthimlen, antänt av plundrande ryssar.

Då plundringen fortsattes följande dag, och man nu började taga även våra personliga tillhörigheter såsom klockor o.d. ansåg jag mig tvungen att lämna beskickningen för att vid något ryskt kommando söka hjälp.

Omständigheterna gjorde, att jag först långt senare skulle kunna återvända till Gyc,är-utca. Vad som hände med beskickningen, dess egendom och personal, efter det att jag lämnat densamma, känner jag därför endast till genom hörsägen. Jag överlåter åt herr Mezey, som då ännu var kvar på beskickningen, och åt fröken Bauer, som senare infann sig där, att berätta härom. Själv vill jag endast tillfoga, att jag vid senare tillfälle vid besök å beskickningen fann även kassaskåpen uppbrutna och tömda samt att beskickningen även eljest utsatts för ytterligare plundringar, varvid bl.a. ministerns sista tillhörigheter gått förlorade.

Stockholm, den 2 maj 1945.

Lars Gison Berg.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Specialberättelse,
avgiven av attachén vid Svenska Beskickningen i Budapest

Lars G:son B e r g.

Tiden den 13/2 - 15/3.

Tisdagen den 13 februari lämnade jag beskickningen tillsammans med två ungerska medarbetare, av vilka den ene kunde tala ryska, för att vid närmaste ryska kommando söka hjälp och skydd åt beskickningen. Väl utkommen på gatan blev jag omedelbart fräntagen min klocka och efter en kortare promenad även min hund. Litet senare försökte man även draga av mig min rock och mina stövlar, men detta lyckades dock tolken avstyra. I Budafolk, cirka åtta kilometer från beskickningen, påträffades kommandoplatsen för de stridande trupperna i Buda. Där anhöll jag, att vakt omedelbart skulle utgå för beskickningen med uppgift att förhindra vidare utplundring och söka skydda personalen mot fortsatta övergrepp. Jag mottogs dock med den största misstänksamhet och likgiltighet, och min anhöllan avslogs under motiveringen, att man inte kunde veta vem jag var, då man redan i stadens utkanter påträffat tusentals "svenskar" med svenska legitimationshandlingar av allehanda slag. Man hänvisade mig till stads-kommandanten och befälhavaren för alla trupper i Budapest, general Csernisoff, vilken hade sitt säte i Pest. Samtliga broar över Donau voro sprängda men med rysk militärförja över till Csepelön och sedan till fots kunde färden dock gå vidare och framemot kvällen kom jag fram till Svenska Röda Korsets högvärter på Ullöi utca 32. Där erfor jag, att makarna Langlet för tillfället voro i Debrécen, men att förståndaren för beskickningens ryska krigsfängesjukhus, greve Tolstoy, upptagit kontakten med de ryska högsta myndigheterna, och att han nu där representerade svenska beskickningen. Jag uppsökte därför Tolstoy redan samma kväll och erfor då, att han försedd med en av beskickningen utfärdad fullmakt genast efter Pests erövring uppsökt general Csernisoff och såsom representant för beskickningen anhållit om skydd åt densamma under de fortsatta striderna. Strax därefter blev Tolstoy häktad och under ett par dagars tid hörd om

beskickningens och alla dess anställdas arbete, privatförhållanden o.s.v. Man riktade anklagelser mot beskickningen för tysk spionageverksamhet, och särskilt nämndes Wallenberg och jag såsom misstänkta. Tolstoy släpptes emellertid och fick av general Csernisoff i uppdrag att vid stadskommendanturen leda en byrå för utlännningar. Denna byrå hade till uppgift att tillvarata samtliga utlänningsars intressen, d.v.s. såväl de allierades som de neutralas.

På följande morgon fick jag företräde hos Csernisoff, där jag utbad mig skydd för beskickningen, dess egendom och personal. Jag erhöll svaret, att ehuru Csernisoff var kommandant över hela Budapest kunde han inte svara för vad som hände på Buda-sidan, där fronttrupperna hade fri härjningsrätt. Någon vakt vid beskickningen kunde därför inte komma ifråga och skulle omedelbart alla beskickningens medlemmar begiva sig över till Pest. Några transportmedel kunde dock icke ställas till förfogande, men på min förklaring, att vi alla förlorat våra bilar, utlovades dock, att jag omedelbart skulle få en bil till förfogande för att avhämta ministern. Tyvärr kom dock detta icke till stånd, då den adjutant, som fått uppdraget, icke vågade ge sig över till Buda av rädsla att där bli fräntagen sin bil.

Med oförrättat ärende fick jag så återvända till Ullöi ut 32. Svenska Rödakorsbyggnaden skyddades av en vakt från NKWD, d.v.s. den inre säkerhetspolisen. Denna vakt hade ställts till Langlets förfogande såsom en följd av den framställning, som tidigare på diplomatisk väg från Sverige hade gjorts om skydd åt beskickningen och dess medlemmar. Jag upptog därför istället kontakt med NKWD, där man visade sig vara mycket välunderrättad och företedde en högkvartersorder med en fullständig lista över beskickningens svenska personal och order att uppsöka dem samt bringa den i säkerhet. Man mottog med stort intresse mina uppgifter om beskickningsbyggnaden och var de andra svenskarna uppehöll sig samt lovade att ställa vagnar till mitt förfogande för att avhämta dem. Dag och tid bestämdes då den första vagnen skulle komma. Den kom emellertid aldrig, men några dagar senare lyckades jag istället utverka ett par soldater som eskort. I en utriggerad tävlingsbåt rodde vi över floden och begåvo oss till Borgen. Envoyén ansåg sig emellertid icke kunna övergiva sina kollegor och de vänner,

som under den svåra tiden hjälpt honom. Jag erfor även, att man icke kände till, var herrar Anger, Ekmark och Carlsson vistades, varför jag fick återvända med oförrättat ärende. Detta var den 20 februari. Tre dagar senare fick jag äntligen en rysk vagn, förspänd med hästar, och försökte på nytt avhämta ministern. Även denna expedition fick återvända med oförrättat ärende, då ministern föregående dag förts bort i en rysk bil, avhämtat herr Mezey från Gyopar utca och därefter försvunnit till obekant ort. Från Anger, Ekmark och Carlsson saknades fortfarande underrättelser liksom från Wallenberg, som spårlöst försvunnit från Pest redan den 17 januari. Av Beskickningens medlemmar återstodo endast fröken Nilsson, som återupptagit sin verksamhet för barnen och vars adress i Buda jag kände till, samt fröken Bauer, vilken vid ministerns och Mezeys avresa blivit kvarlämnad på beskickningen för att övervaka densamma.

Då alla beskickningens manliga medlemmar, vilka uppehöll sig i Buda, på ett så hemlighetsfullt sätt försvunnit därifrån, vågade jag icke återvända till Gyopar utca, så mycket mer som den allmänna laglösheten och osäkerheten i Buda omöjliggjorde en fortsatt verksamhet därstädes. I Svenska Röda Korsets lokaler, Ullöi ut 32, ställdes istället två rum till mitt förfogande, och i denna nya lokal återupptog jag beskickningsarbetet. Redan vid min ankomst till Pest hade jag mött stora problem. Pest hade då redan en månad varit i rysk hand, och livet hade börjat normaliseras. Den humanitära avdelningen med sin stora personal och sina tillgångar liksom Röda Korset var i full gång igen, men utan kontroll från någon svensk beskickningstjänsteman. Stora förråd tillhörande beskickningens C-avdelning lågo utan kontroll och blevo utplundrade av ryssar och sina egna förvaltare. Holländare, italienare och andra B-avdelningsskyddslingar stodo utan hjälp. Dessutom rådde stora svårigheter för beskickningen såsom sådan och våra svenska intressen.

Den humanitära avdelningen, d.v.s. avdelningen för judeärenden icke att förväxla med (såsom ständigt skett i svenska pressen) B-avdelningen, hade i Wallenbergs frånvaro återupptagit arbetet under ledning av en av Wallenbergs närmaste män, Dr. Max Fleischmann. Såsom icke

aktiva men rådgivande medarbetare stodo vid hans sida herrar Hugo Wohl, Vilhelm Forgacs och Paul Heggedys, alla tillhörande Wallenbergs högsta stab. Denna avdelnings uppgift borde i och med ryssarnas intåg i staden vara fylld. En stor del av judarna kunde även återvända till sin forna verksamhet, under det att andra hade stora svårigheter att starta ett nytt liv. En del av Wallenbergs tjänstemän önskade därför fortsätta avdelningens verksamhet i form av organisering av sjukhus, folkkök, barnhet, livsmedelsinköp m.m. Minst en miljon pengö stod redan till avdelningens förfogande. Sett ur beskickningens synpunkt kunde emellertid i förhållande till ryssarna en fortsatt humanitär verksamhet för judarna icke längre försvaras, utan måste all hjälpverksamhet läggas under en hand, lämpligen Svenska Röda Korset. Dr. Fleischmann erhöll därför direktiv att snarast avveckla hela avdelningen, liksom dess judiska beskickningssjukhus i Tatra utca. För detta ändamål fick Dr. Fleischmann och ett tjugotal anställda behålla de "beskickningslokaler" i Ullöi ut 22, dit avdelningen flyttat sedan gamla "högkvarteret" i Ullöi ut 4 brunnit ner. Av avdelningens medel tog jag hand om 370.000 pengö, vilka i Wallenbergs namn deponerats i en bank, och där vid ryssarnas utplundring stuckits undan av en banktjänsteman. Vid min avresa från staden överlämnades denna summa till Svenska Röda Korsets generalsekreterare, advokat Josefovics, för att av denne omväxlas och sedermera medföras av professor Langlet vid den hemresa till Sverige. Avdelningens beskickningsstämpel beslagtogs.

Svenska Röda Korset hade under professor Langlet och hans makas ledning nämligen snabbt kunnat återupptaga sitt arbete, men hade stora svårigheter på grund av ryssarnas misstänksamhet och brist på tillmötesgående. Ledningen utövades naturligen självständigt av makarna Langlet, men genomförde beskickningen i samförstånd med dem en sanering av tidigare utfärdade Röda Kors-papper. Härtill blir tillfälle att återkomma senare.

Med C-avdelningens ungerske medarbetare upptogs i herr Ekmarks frånvaro kontakt, och listor över avdelningen tillhörande förråd sammanställdes. Beträffande förrådets exakta lager och tillstånd kunde upplysning icke vinnas, då det ur kommunikations- och säkerhetshänsyn var omöjligt att uppsöka alla förrådsplatser. Anvisningar å livsmedels-

och läkemedelsförråd lämnades dock åt Svenska Röda Korset, som även med egna transportmedel kunna avhämta och tillgodogöra sig en del därav.

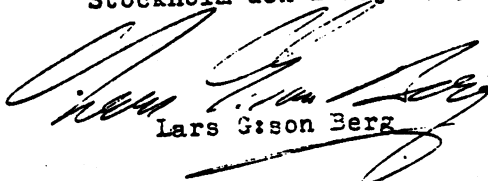
B-avdelningens arbete måste från en början betydligt inskränkas i det att stadskommendanten, general Csernisoff, genom tidigare nämnde greve Tolstoy lät framföra, att han icke tillät svenska legationen företräda några främmande makter. Några legitimationspapper eller andra handlingar beträffande ifrågavarande utlännningar skulle icke få utfärdas, ej heller tog generalen emot några framställningar från beskickningens sida i dessa angelägenheter. Alla utlännningar (d.v.s. icke-ryssar och -ungrare, således egentligen även svenskar) skulle hänvisas till stadskommendanturens utlänningsbyrå, vilken som tidigare nämnts stod under ledning av förre tjänstemannen vid svenska beskickningen greve Tolstoy. Denna deklaration från en militär befälhavare utan underlag från det ryska utrikesministeriet eller ifrågavarande makters regeringar kunde givetvis diplomatiskt sett icke accepteras av beskickningen, men innebar under rådande krigsförhållande praktiskt sett en betydande inskränkning i arbetets effektivitet vid avdelningen. Några nya legitimationshandlingar på ryska språket kunde således icke utställas, men istället försågs redan förefintliga originalhandlingar såsom resepass o.d. med en förklaring på franska, att de voro giltiga samt avstämplades med en ryskspråkig beskickningsstämpel. Ett mindre antal legaliseringar av annan art kunde även utställas. De holländska, italienska och tjeckoslovakiska kolonierna gjorde sig "fria" och sökte med mer eller mindre framgång få sina egna representanter erkända av general Csernisoff. Med dessa självständiga representanter upptogs eller rättare sagt upprätthölls kontakten, och beskickningen erhöll från dessa håll erkännande och tacksamhetsbevis för avdelningens tidigare arbete för nämnda makter.

För beskickningen såsom sådan och för tillvaratagandet av våra svenska intressen låg största svårigheten dels däri, att ministern samt herrar Anger, Wallenberg, Ekmark, Mezey och Carlsson försvunnit till okänd ort utan att kunna meddela sig med beskickningen, dels ock i de ryska myndigheternas totala brist på vilja till tillmötesgående och samarbete. Anledningen till att icke jag i likhet med samtliga beskickningsmedlemmarna blev bortförd från staden kunde inte utrönas.

Möjligen berodde detta därpå, att de ryska myndigheterna dock ville ha någon svensk kvar vid beskickningen, med vilken de vid behov skulle kunna träda i förbindelse. Beskickningens verksamhet i och för sig blev icke förbjuden, utan visste såväl stadskommandanturen som NKWD och GPU, att jag i Ullöi ut 32 fortsatt beskickningsarbetet. Gång efter annan gjordes försök att upptaga kontakt med de ryska myndigheterna att utverka skydd för de andra beskickningsmedlemmarna eller vakt för beskickningslokalerna i Gyopar utca, att erhålla skydd och lättnader för svenska företag (Tändsticksbolaget och SKF). I samtliga fall hade dessa försök ett rent negativt resultat eller i bästa fall ett löfte, som sedan aldrig infriades. Istället riktades från rysk sida grava anklagelser mot beskickningen, att beskickningen bedrivit spionageverksamhet, att beskickningen utställt falska dokument, att beskickningen utställt skyddspapper för ungerska icke judiska medborgare, att beskickningen icke hade kontroll över den humanitära verksamheten vid beskickningen och Svenska Röda Korset, samt att beskickningen icke tillräckligt aktivt tillvaratagit Sovjetunionens intressen i Ungern. Ett flertal av beskickningens icke svenska anställda arresterades och förhöordes ingående angående beskickningens och de svenska herrarnas arbete, våra privatförhållanden m.m.—Särskilt utpekades Wallenberg och jag såsom tyska spionchefer, då ryssarna hade svårt att förstå arten av arbetet vid den humanitära avdelningen och B-avdelningen. Genom att det antal skyddshandlingar, som utställdes av den humanitära avdelningen samt Svenska Röda Korset, var så stort, kunde icke förhindras, dels att en del av dessa handlingar kommo utställas för icke lämpliga personer, dels ock att förfälskningar i stor skala förekommo. Vidare hade säkerligen åtskilliga pillkorsare vid arrestering eller avlivning av judar lagt beslag på deras svenska skyddspapper och sedermera vid ryssarnas intåg sökt legitimera sig med desamma. Härtill kom dels att en del icke judiska ungerska medborgare erhållit skyddspapper dels ock att så gott som samtliga judar med svenska provisoriska pass eller skyddspass etablerade sig som svenska medborgare, prydde sina hus med svenska flaggor, själva baro blågula armbindlar samt öppet kallade sig för svenskar. Allt detta gjorde, att det svenska namnet

kom i vinnesta, att svenska dokument i allmänhet förklarades vara falska eller ogiltiga, och att all intervention för verkligt svenska intressen totalt omöjliggjordes. För att råda bot på dessa missförhållanden såg jag mig tvungen att i tidningarna offentliggöra en förklaring, att samtliga av beskickningen och Svenska Rikets Förset före den 1 februari utfärdade dokument voro ogiltiga, med mindre de uppvisades vid beskickningen i och för eventuell förlängning. Genom denna formulering avsågs givetvis icke att bevilja dylik förlängning utan endast att på så sätt kunna insamla och konfiskera en del av dessa skadliga dokument. Denna åtgärd togs mycket väl upp från rysk sida, men miss- tänksamheten och oviljan mot beskickningen fortsatte dock alltjämt. Allt tätare blevo besöken av GPU-män på beskickningen, som visserligen på ett artigt men dock nog så fordrande sätt gjorde sina förfrågningar om beskickningens tidigare och nuvarande verksamhet. För att samtidigt söka sätta stopp för dessa diplomatiskt sett rättsvidriga utfrågningar och att dock visa ett tillmötesgående uppställdes bifogade verbalnote av den 13 mars 1945. Denna blev dock aldrig överlämnad till de ryska myndigheterna, då jag samma dag, så skulle, av ministern och de andra herrarna avhjämtades för att lämna landet.

Stockholm den 2 maj 1945.

Lars G:son Berg

Avskrift.

Königliche Schwedische Gesandtschaft.
Budapest.

139/45.

V e r b a l n o t e.

Die Königl. Schwedische Gesandtschaft teilt den russischen Behörden in Budapest höflichst mit, dass die Gesandtschaft aus diplomatischem Grunde in Prinzip nur mit einer diplomatischen Vertretung der sowjetrussischen Regierung schriftwechseln kann. Die Gesandtschaft sieht sich nicht dazu gezwungen auf mündliche oder schriftliche Anforderungen Aufgaben über ihre Arbeit, Dokumente, Eigentum oder Angestellte zu geben. Die Gesandtschaft besteht auf das Recht zu Exterritorialität für die Gesandtschaftsräumlichkeiten in Ullöi ut 32 und Gyopar ut 8 sowie für das Person ihren heutigen Leiter Attaché Lars G:son Berg. Dies Recht bezieht sich natürlich auch auf die momentan in Budapest anwesenden schwedischen Diplomaten bei der Gesandtschaft. Die Gesandtschaft erinnert daran dass in dieser Hinsicht Reciprocität vorhanden ist, da die sowjetrussische Gesandtschaft in Stockholm von schwedischer Seite vollkommenes Exterritorialität genießt. Da aber die Gesandtschaft selbstverständlich den hiesigen russischen Behörden in ihrer Arbeit alle Hilfe geben wünscht, ist die Gesandtschaft bereit bis die Ankunft in Budapest von einer diplomatischen russischen Vertretung mit den Behörden hier in Verbindung zu treten. Soweit es mit diplomatischen Sitten vereinbar ist wird die Gesandtschaft alle Fragen beantworten und verlangte Erklärungen abgeben. In diesem Sinne beehrt sich die Gesandtschaft ein kurzes Bericht über die jetzige Tätigkeit der Gesandtschaft beizufügen.

Budapest, 13. März 1945.

Auskript.

Königliche Schwedische Gesandtschaft
Budapest.

139/45.

Pro Memoria.

Über die Tätigkeit der Königl.
Schwedischen Gesandtschaft in
Budapest.

1. Seitdem die Gesandtschaft vollkommen ausgeplündert wurde und keine Wache zu erhalten war, ist die Kanzlei der Gesandtschaft nach Ullöi ut 32 übersiedelt.
2. In der Abwesenheit von sämtlichen anderen schwedischen Diplomaten hat Attaché Lars G:son Berg die Leitung der Gesandtschaft übernommen. Nur Herr Berg ist berechtigt im Namen der Gesandtschaft aufzutreten.
3. Um verfolgte Menschen vor den Deutschen und den Pfeilkreuzern zu retten wurden im Herbst ¹⁹⁴⁴ eine gewisse Anzahl Schutzpapiere ausgestellt. Da nach dem Einzug der russischen Armée dies Schutz nicht mehr notwendig ist, hat die Gesandtschaft die Schutzpapiere in allgemein für ungültig erklärt. Folgende Erklärung wurde den Zeitungen übergeben:

"Die Königl. Schwedische Gesandtschaft und das Schwedische Rote Kreuz teilen mit, dass sämtliche von ihnen vor den 1. Februar ausgestellten Arbeitsbescheinigungen, Schutzpässe, Schutzbriefe, Schutztafeln und andere Schutzpapiere ungültig sind. Gültig sind bloss von der Gesandtschaft ausgestellte schwedische Originalreisepässe (mit schwarzem Umschlag) und sogenannte Provisorische Pässe /auf grau-blauem Papier/, und dies bloss unter der Voraussetzung, dass ihre Gültigkeitsdauer nicht abgelaufen sind. Sämtliche oben erwähnte Papiere und Tafeln müssen sofort der Gesandtschaft respektive dem Roten Kreuz zurückgestellt werden. Die Personen, die eine neue Bescheinigung beanspruchen, müssen sich bei der Gesandtschaft oder dem Roten Kreuz melden (beide in Ullöi ut 32, Empfang zwischen 10-13 Uhr). Recht zur öffentlichen Beflaggung mit schwedischen Fahnen haben bloss die Gesandtschaftsgebäude in Ullöi ut 32 und Gyopar ut 8 und die Privatwohnung des schwedischen Gesandten. Schwedische Miniaturflaggen und andere blaugelbe Nationalitätsabzeichen dürfen bloss Inhaber von Dienstpässen, ausgestellt vom Königl. Ausserministerium in Stockholm, und Inhaber von obenerwähnten schwedischen Originalreisepässen

./.

tragen. Alle andere Fahnen und Nationalitätsabzeichen müssen sofort entfernt werden. Die Fahnen, Abzeichen und Armbindel des Schwedischen Roten Kreuzes dürfen bloß die brauchen, die von Bürgermeister dazu das Erlaubnis haben.

Königl. Schwedische Gesandtschaft
Schwedisches Rote Kreuz"

4. Schutzpapiere für jüdische oder andere ungarische Personen werden nicht verlängert. Neue Arbeitsbescheinigungen werden nicht ausgestellt.

5. Schwedische Originalpässe (mit schwarzem Umschlag) sowie andere Bestätigungen für schwedische Untertanen und schwedisches Eigentum werden bestätigt mit dem folgenden Text:

"Registré comme valable à la Légation de Suède à Budapest
le1945.
Lars G:son Berg.
Attaché."

Wo Schutzbriefe nicht vorhanden sind werden für diese Kategorien solche ausgestellt. Es ist hier zu bemerken, dass die Inhaber von sogenannten Schutzpässen auf blaugelbem Papier nicht schwedische Untertanen sind und dass ihr Eigentum nicht schwedisch ist.

6. Die Gesandtschaft ist betraut mit der Vertretung verschiedener fremden Interessen in Ungarn. Bis diese Vertretungen amtlich den betreffenden Regierungen oder ihrer Representanten zurückgegeben werden können stehen die betreffenden Ausländer unter dem Schutz der Gesandtschaft. Ihre Schutzpapiere sind gültig abgesehen vom Ausstellungsdatum. Ihre Pässe werden mit demselben obenerwähnten französischen Bestätigung versehen.

7. Die Gesandtschaft protestiert gegen das wiederholte Ausrauben in dem Gesandtschaftsgebäude Gyopar utca 8 und behaltet sich das Recht vor später auf diplomatischem Wege Schadenersprüche wegen der gestohlenen Wertgegenstände, Autos, Kleider, Lebensmittel u.s.w. aufzustellen. Die Gesandtschaft protestiert weiter dagegen dass schwedische Staatsbürgerschaft und schwedisches Eigentum nicht respektiert werden.

Budapest, den 13. März 1945.

Москва, 31 декабря 1944 года.

Конфиденциально.

SP/MP

Уважаемый господин Деканозов,

Согласно полученной инструкции
имею честь - обращаясь к Вам этим образом, чтобы выиграть время - уведомить о том, что Шведская Миссия в Будапеште осталась в окруженном городе. Состав Миссии следующий:

- Н.И. Данияльсон, посланник
- Пер Ангер, секретарь
- Ингве Эммарк, консул
- Вальдемар Ланглет, лектор, с женой
- Рауль Валленберг, секретарь
- Ларс Берг, атташе
- Д. фон Кецей, канцелярский сотрудник
- Гете Карлссон, канцелярский сотрудник
- Маргарита Бауер, стенографистка
- А.М.К. Нильсон,

Ввиду того, что местные власти у
жали Миссии насильственной эвакуацией, она скрылась
"подполье".

Был-бы благодарен, если оказало
бы возможным сообщить о вышесказанном советским воен

Господину В. Деканозову,
Заместителю Народного Комиссара
Иностранных Дел, Москва.

властям с просьбой, по освобождению города, оказать членам Миссии помощь.

Для Вашей ориентировки добавляю, что Миссия осталась в венгерской столице по той причине, что ее присутствие нами необходимым для выполнения обязанностей по защите интересов СССР и ради прибл. 15.000 евреев, находящихся под защитой Миссии.

Могу Вас заверить в том, что все сведения, которые можно было-бы получить через любезное посредство Народного Комиссариата Иностранных Дел, о судьбе оставшихся в Будапеште шведских граждан, будут высоко оценены.

(с изложением и заверением
завещания)

индент. P. Löderberg

Получено от Шлегской Миссии
одно срочное письмо, дат
на Седанова.

Москва, 31/XII 1944 года. Кобелов
31/XII 44.

CL. SVENSKA
enska-beskick-
NINGEN
post.

Moskva den 3 januari 1945.		
MOSKVA		19
Nr. 7.		2 bil.
N:o HP D.	<i>bm</i>	BIL.
Förtroligt.		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Eders Excellens,

I enlighet med mottagen instruktion underättade jag uti skrivelse den 31 december 1944 vice utrikeskommissarien V. Dekanoso-
sov om den svenska Budapest-beskickningens belägenhet och hemställ-
de tillika, att de sovjetiska militära myndigheterna måtte informe-
ras härom och efter Budapests erövring lämna erforderligt bistånd
åt beskickningens medlemmar. I skrivelsen orienterade jag Dekano-
sov om att beskickningen kvarstannat i den ungerska huvudstaden,
enär dess närvaro befunnits nödvändig för tillvaratagandet av Sov-
jetunionens intressen ävensom för biståndet av de omkring 15.000
judar, vilka stå under beskickningens beskydd. Avslutningsvis
framhöll jag i skrivelsen, att man å svensk sida komme att sätta
stort värde på alla underrättelser, som kunde erhållas genom
utrikeskommissariatet rörande de i Budapest kvarstannande svenska
medborgarna.

Två timmar efter skrivelsens avsändande mottog jag till
svar ett brev från Dekanosov, varå denne meddelade, att de av mig
lämnade upplysningarna ävensom hemställan om bistånd åt Budapest-
beskickningens medlemmar av Dekanosov bragts till de sovjetiska
militära myndigheternas kännedom.

De båda skrivelserna närslutas härjämte vördsamt i av-
skrift.

/u/ Söderblom.

*Eders Excellens
Gör. Gönsthor
i Utrikesdepartementet
etc. etc.*

EL SVENSKA
KICKNINGEN

Telegram

Chiffer

Cabinet

Stockholm.

Moskva den 17 januari 1945

N:o

22

K. M. K. BL

INK. D. N:o

AVD.

JP

GR.

80

MÅL

8a

DNr. 22. Dekanosov meddelat att i av sovjettrupperna erövrade delen
Budapest vid Benczurgatan påträffats Raoul Wallenberg som uppgivit
övriga medlemmar beskickningen befinna sig i stadens västra del. Mili-
tärmyndigheterna vidtagit åtgärder för skydd W och hans egendom. Jag
anser publicering bör anstå tills staden helt befriats.

Söderblom

VGL. SVENSKA

Budapest-beskickningen
Budapest.

3.1.45.

Moskva den 3 februari 1945. MOSKVA Nr. 55.		
MEB 80.		BL.
Förtroligt. INK. D. N:o		
AVD. JUP	GR. 80	MÅL. 2a

Eders Exoellens,

Som förut inberättats telegrafiskt mottog jag till svar på min framställning rörande Budapest-beskickningen den 16 januari en skrivelse från vice utrikeskommissarien Dekanósov, varl denne meddelade mig följande:

"Enligt meddelande från Budapest har i den av sovjet-truppserna erövrade delen av staden vid Benczurgatan påträffat svenske undersåten herr Raoul Wallenberg, som uppgav sig vara den sekreterare vid svenska beskickningen i Ungern, varom Ni underrättat mig i Edert brev av den 31 december förra året.

Enligt uppgift av herr R. Wallenberg befinna sig övriga medlemmar av svenska beskickningen i stadens västra del. Åtgärder till skydd av herr R. Wallenberg och dennes egendom hava vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna.

Jag framförde genast i brev min hjärtliga tacksamhet, framhållande att dessa upplysningar säkerligen skulle högt skattas av min regering, som med intresse komme att avvakta ytterligare underrättelser om beskickningsmedlemmarnas öde.

Vid efterföljande personliga sammanträffanden med herrar Dekanósov och Vétrov har jag ytterligare framhållit min tacksamhet för vidtagna åtgärder och min förväntan att småningom få motse ytterligare underrättelser om vår Budapest-beskickning.

/u/ Söderblom.

Exoellens
Herrn. Günther
Herrn. von Willebrand
Herrn. etc.

4

5.1832	8/5	SWEDISH LEGATION MOSCOW.
TARASOWA ST. 104	6.2.75	
STEN 237 21 5	180	

PLEASE TAKE INFORMATION THROUGH SECRETARY
WALLENBERG BUDAPEST REGARDING MY FAMILY

BYRENYI PASARETI UTCK 23-
BO ANDREN SVEAVARSEN 52"

Wt 8/2
uo 13/2

KOPIA TILL:

SB

UM

B.UM

KABS

POLCH

BITR POLCH

CH POL 1

POL 1:1

INKOM UTRIKESDEPARTEMENTET

(Pm) AVD. ! GR. ! MÅL
P ! 2 ! En²

aa/w

AMBASSADEN BUDAPEST

1994-12-07

UD STOCKHOLM

FOER POL 1:1 (MAGNUSSON)

RE UTKAST BREV TILL UTRIKESMINISTER KOVACS. re R.W.

FORTS.

RE UTKAST BREV TILL UTRIKESMINISTER KOVACS.

TACK FOER UTMAERKT UTKAST I OVANCITERADE. JAG VILL
DOCK FORESLAA EN AENDRING I TEXTENS ANDRA STYCKE,
VARVID CIT. INVESTIGATE YOUR MINISTRY'S ARCHIVES
SLUTCIT. ERSAETTES MED CIT. INVESTIGATE ALL RELEVANT
ARCHIVES .. SLUTCIT.

LUNDVIK

AMBASSADEN BUDAPEST

(KABINETTSSEKRETERAREN)
Handläggare: Protokollchefen

ARKIVEXEMPLAR

Dnr 34/010 1994-12-07	Avd Grupp Mål P 2 Eu ⁷
-----------------------------	--

Förste hovmarskalken
Hans V Ewerlöf
Kungl. Slottet

111 30 STOCKHOLM

pol

Raoul Wallenberg-ceremonier i USA

Hbr Ewerlöf-Eliasson 1994-11-11

Broder,

Du har i ovan angivna brev bett att UD tar ställning till vissa frågor i samband med Wallenberg-ceremonier i Washington och New York i januari nästa år.

Ännu har inget definitivt besked givits om president Clinton eller vicepresident Gore kommer att närvara vid ceremonien i Washington den 17 januari. Ambassaden i Washington följer noggrant ärendets utveckling.

Vi har vidare, som Du vet, av generalkonsulatet i New York informerats om att den tilltänkta Wallenberg-dagen där ej längre är aktuell.

I huvudfrågan är det naturligtvis så, att regeringen delar Din inställning att ärenden av detta slag måste planeras på ett sådant sätt, att inte Konungen, som Du skriver, kan råka i blåsväder eller att arrangemang involverande HMK i utlandet dras igång utan att hovet givits möjlighet att yttra sig. Här får vi se över hantering och handläggning framöver.

Ifylles av postexp

Avsänt med	Avsändn datum	Sign
☐ sv kurir	941208	CS
☐ utl kurir		
☐ luftpost		
☒ med bud vanlig post		

Vad slutligen gäller frågan om hur regeringen skall representeras vid ceremonien i Washington är tanken, att ett statsråd bör resa ut. Det är emellertid ännu för tidigt att säga vem det blir.

Detta brev delges ambassaden i Washington och generalkonsulatet i New York för kännedom.

Jan Eliasson

Vid begäran om repetition:
Var god ange även den enhet
(UD/INFO) som sänt faxet!

Datum 1994-12-08	Dnr 0119 172/125	Dossierbet. IN 2
---------------------	---------------------	---------------------

P 2 Eu'

Ambassaden WASHINGTON

Re Svensk donation av granitsockel Raoul
Wallenberg-staty i the Capitol
2 bilagor

För ambassadören, Jobeus, Millberg och kassören
Från Informtionsbyrån/Agneta Landorf

Sockeln är färdig och hämtas troligen i morgon av
speditionsfirman för packning. Beräknad avgång
från Sverige 12 eller 14 december direkt til
Washington (ej sampackning med annat gods).

Svensk speditör är:
MTAB, (Johan Överberg) (specialiserad på
Box 4121 transport av Fine Arts)
171 04 SOLNA
tel +46-8-98 18 17
fax +46-8-98 70 42

Mottagande flyttfirma: Security Storage

Kostnaderna i Washington skall betalas av
ambassaden och redovisas till UD/INFO med DBK.

Departementets skriftliga uppdrag till MTAB och

Avsant:

Datum	Kl.	Sign.
-------	-----	-------

94/1208 11:38 af

Postadress:

Box 16121

103 23 STOCKHOLM

Gatuadress

Gustav Adolfs torg 1

Telefon

786 6000

Fax

723 11 76 (G3)

Telex

10590 MINFOR S

proformafaktura bifogas i kopia. Proformafakturan innehåller alla upplysningar om de i Washington inblandade för godsets avhämtning och leverans etc.

Det är vår förhoppning att donationen skall utfalla till belåtenhet (vi har inte själva inspekterat sockeln, som beställts enligt de direktiv som lämnats av arkitekterna på the Capitol)).

Cabinet

11.25/al

Press- och informationsenheten
Informationsbyrån

MTAB

Att: Johan Överbäck

Fax nr. 08/98 70 42

Transport av granitsockel till USA
1 bil

Aberopar dagens telefonsamtal.

Bifogat översänds kopia av proformafaktura på engelska som innehåller samtliga uppgifter av värde i ärendet. Originallet översänds per post efter Er bekräftelse att texten överensstämmer med de uppgifter som behövs för transporten.

Svenska ambassaden i Washington, Bodil Millberg, (se proformafakturan) skall av MTAB snarast erhålla uppgift om: Flygbolag och flight nummer, destinationsflygplats, godsets vikt, godsets mått, Airway Bill-nummer.

Ambassaden i Washington ombesörjer de handlingar som erfordras för inklarereringen. Ambassaden i Washington svarar för betalningen av kostnaderna på destinationsorten.

MTAB har direktkontakt med Vätö Stenhuggeri rörande upphämtning, transportemballage etc..

MTAB har direktkontakt med mottagande flyttfirman Security Storage of Washington (se proformafakturan). Godset beräknas lämna Sverige 13-14 december 1995 för direkttransport till destinationsflygplatsen (ej sampackning).

UD:s organisationsnummer är 202100-0233

Fakturan på transportkostnaden Vätö-flygplats på destinationsorten, en kostnad som enligt Er kommer att uppgå till ca 25.441 kronor (ev. billigare), skall tillställas:

Utrikesdepartementet
Informationsbyrån/Landorf
Box 16 121
103 23 STOCKHOLM

Med vänlig hälsning

Agneta Landorf
Agneta Landorf
Departementssekreterare

sep 94/208
tel direkt 08/786 6708 *11.02/4*

Postadress
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Gatuadress
Gustav Adolfs torg 1

Telefon
786 6000

Fax
723 11 76 (G3)

Telex
10590 MINFOR S

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

Press- and information Division

PROFORMA INVOICE

Transportation Sweden-USA of

One granit base for Raoul Wallenberg sculpture
Value: USD 1500 (excl. Swedish VAT and cost of freight and handling)

Donation from the Government of Sweden to the Government of the United States.

Clearing agent in Washington, D.C.:

Security Storage of Washington
1701 Florida Avenue, N.W.
Washington, D.C.
Telephone: 202-797-5621
Fax: 202-234-3513
Attention: Mr. Robert D'Angelo

Receiver of the goods:

Embassy of Sweden
1501 M Street, N.W.
Washington, D.C. 20005
Attention: Ms. Bodil Millberg
Telephone: 202-467-2000
Fax: 202-467-2699

Destination of goods:

Architect of the Capitol
U.S. Capitol
c/o Supervising Engineer
Room HT-42 (US Capitol Store Room)
Washington, D.C. 20515-8000

For Swedish Customs: UD:s org.nr. 202100-0233

For the Swedish Ministry for Foreign Affairs
December 8, 1994

Agneta Landorf
First Secretary
Information Section

Postal Address	Address	Telephone	Fax	Telex
Box 16121	Gustav Adolfs torg 1	(46) 8 786 6000	(46) 8 723 11 76 (G3)	(54) 10590 MINFOR S
S-103 23 STOCKHOLM				

UTRIKESDEPARTEMENTET

Press- och informationsenheten
Informationsbyrån

P 2 Eu¹

TELEFAX 1994-12-08

Orig. 11/2 Ua
P 2 Eu¹ 342/005
P 2 Eu¹

MTAB Transport & Specification AB
Box 4121, 171 54 SOLNA tel. 08/981870

MTAB Stockholm

Att: Johan Överbäck

Fax nr. 08/987042

Transport av granitsockel till USA
1 bil

Åberopar dagens telefonsamtal.

Bifogat översänds kopia av proformafaktura på engelska som innehåller samtliga uppgifter av värde i ärendet. Originallet översänds per post efter Er bekräftelse att texten överensstämmer med de uppgifter som behövs för transporten.

Svenska ambassaden i Washington, Bodil Millberg, (se proformafakturan) skall av MTAB snarast erhålla uppgift om: Flygbolag och flight nummer, destinationsflygplats, godsets vikt, godsets mått, Airway Bill-nummer.

Ambassaden i Washington ombesörjer de handlingar som erfordras för inklarereringen. Ambassaden i Washington svarar för betalningen av kostnaderna på destinationsorten.

MTAB har direktkontakt med Vätö Stenhuggeri rörande upphämtning, transportemballage etc..

MTAB har direktkontakt med mottagande flyttfirman Security Storage of Washington (se proformafakturan). Godset beräknas lämna Sverige 13-14 december 1995 för direkttransport till destinationsflygplatsen (ej sampackning).

UD:s organisationsnummer är 202100-0233

Fakturan på transportkostnaden Vätö-flygplats på destinationsorten, en kostnad som enligt Er kommer att uppgå till ca 25.441 kronor (ev. billigare), skall tillställas:

Utrikesdepartementet
Informationsbyrån/Landorf
Box 16 121
103 23 STOCKHOLM

Med vänlig hälsning

Agneta Landorf

Agneta Landorf
Departementssekreterare

tel direkt 08/786 6708

sep 94/1208
11.02/24

Postadress

Box 16121

103 23 STOCKHOLM

Gatuadress

Gustav Adolfs torg 1

Telefon

786 6000

Fax

723 11 76 (G3)

Telex

10590 MINFOR S

MINISTRY FOR
FOREIGN AFFAIRS

Press- and information Division

PROFORMA INVOICE

Transportation Sweden-USA of

One granit base for Raoul Wallenberg sculpture
Value: USD 1500 (excl. Swedish VAT and cost of freight and handling)

Donation from the Government of Sweden to the Government of the United States.

Clearing agent in Washington, D.C.:

Security Storage of Washington
1701 Florida Avenue, N.W.
Washington, D.C.
Telephone: 202-797-5621
Fax: 202-234-3513
Attention: Mr. Robert D'Angelo

Receiver of the goods:

Embassy of Sweden
1501 M Street, N.W.
Washington, D.C. 20005
Attention: Ms. Bodil Millberg
Telephone: 202-467-2000
Fax: 202-467-2699

Destination of goods:

Architect of the Capitol
U.S. Capitol
c/o Supervising Engineer
Room HT-42 (US Capitol Store Room)
Washington, D.C. 20515-8000

For Swedish Customs: UD:s org.nr. 202100-0233

For the Swedish Ministry for Foreign Affairs
December 8, 1994

Agneta Landorf
First Secretary
Information Section

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

P 2 En^I

1994-12-07

Bl: gör utkast
ex TB
KM
KL
Marling

Departementsrådet
Hans Magnusson
Pol 1:1
UTRIKESDEPARTEMENTET

Överlämnas för kännedom av
UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol. I

2 DEC 1994
DS Lyrdall

INKOM UD			
341/601			
1994-12-09			
Avd	Gr	Mål	Ex
☒	☒	☒	☒

(P)

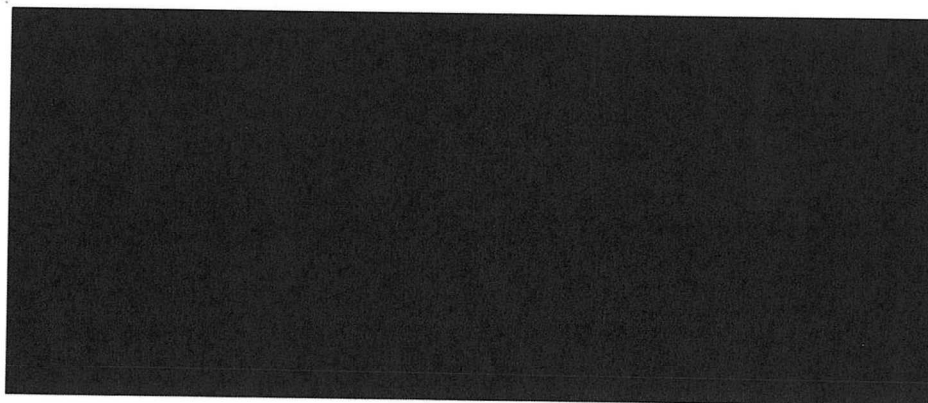
P 2 En^I

Beträffande åtgärd av ...

Möte med chefen för ryska kontraunderrättelse-
tjänsten
(1 bil.)

Broder,

Bifogat översänder jag en uppteckning från mitt
samtal med FSK-chefen Stepasjin den 2 december.
Rapporten torde bl a intressera rikspolischefen och
SÄPO-chefen.

MY

Vad gäller Wallenberg-ärendet bytte jag några ord med FSK:s arkivchef, Krajasjkin, som deltog i mötet. Jag bjöd honom på lunch men det får dröja några veckor, eftersom han denna vecka skulle resa till Washington.

Sven Hirdman

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)
Handläggare: ps B Lyrvall
Godkännes: ...
Doknr 0570A

DELGIVNINGSLISTA - OSS-kretsen

1994-12-13

Hemligstämplas: ..X..

Ort/Datum/Nr el Namn: *Möte med Chefen för ryska kontrakt-*

Angående: *rättshjälp / Moskva 1994-12-07*

☒ SB/Danielsson	☒ Fö/SI (2 ex)	☐ N-dep/IS
☐ UU/Kanslichef	☒ HKV/MUST (2 ex)	☐ FOA (2 ex)
☐ Ss Lagerblad, Fö	☒ RPS/IS	☒ SÄPO (2 ex)
☐ Fritjofsson, Fi/EA/E3	☐ R Lindahl/U 1	☐ Latman/Östek inst
☐ EKN	☐ Per Molander/ESO	☐ Strömberg/Rymdst
☐ SIV	☐ Utlänningsnämnden	☐ Hedström, Ju F 3
☐ FRA	☐ Almqvist, Ku/MP	☐

☐ Bonn	☐ London	☐ Moskva
☐ Paris	☐ Washington (2 ex)	☐ Del Geneve
☐ Tallinn	☐ Helsingfors	☐ Del Bryssel
☐ Kiev	☐ Riga	☐ Vilnius
☐ ESK-del Wien	☐ Gk S:t Petersburg	☐ Del Strasbourg
☐ Budapest	☐ Warszawa	☐ Prag
☐ Amb Bryssel	☐ Bukarest	☐ Sofia
☐ Ankara	☐ FN-del New York	☐ Islamabad
☐ Athen	☐ Teheran	☐ Haag (f Rönquist)
☐ Oslo		

☒ Utrmin	☐ Sr Schori	☐ Sr Hellström
☒ Kabs	☐ Ss Karlsson	☐ Ss Lund
☒ Polch	☐ Ch H 2	☐ Ch U 1, U 2, U 3
☒ Bitr. polch	☐ Ch H 3	☐ Pedersen, U 1
☒ Ch pol 1, 2, 3	☐ Söderlundh, H 3	☐ Lewin, Pol 1
☐ Ch pol 1:1 1:2 1:3	☐ Gunnarsson, H 3	☐ Nordin, U 2
☐ Ch pol 3:1 3:2 3:3	☐ Ch U 4	☐ Rättsch
☐ Magnusson, pol 1:1	☐ Östsamordn	☐ Ch R1, R2, R3, R4
☒ Leifland, pol 1:1	☐ Peterson, U 4	☐ Folkkrättsråd
☐ Wetterqvist, pol 1:1	☐ Kyhlberg, U 4	☐ Krigsmaterielinsp
☐ Wahlund, pol 1:1	☒ Chef prot	☐ Karlsson, IAG
☒ Lyrvall, pol 1:1	☒ Marling, pol 1	☐ Ch-press
☐ Jacobson, pol 1:1	☐ Mårtensson, pol 1:3	☐ Björck, press
☐ Nyberg, pol 1:1:1	☐ Åsenius, pol 1:3	☐ Rapportsekr
☐ Olofsdotter, pol 1:1	☐ Olsson-Berglund, UMK	☐ Revellius, TUFF
☐ Sävborg, pol 1:1	☐ Knutsson, IAG	☐ Bjurner, pol 1:3
☐ Ruthström-Ruin, pol 1:1	☐	☐ Beckman, pol 1:3
☒ Söder, UMK	☐	☐ Elding, SIDA/SEO

Tgm... Skr... Utan bil ... Alla bil...
Hbr... PM ... End. bil ... Bil där angivet...
Fax... Övr... Bil kan lånas på UD, tel:.....

Antal ex *18* sidor *8* Antal ex bil sidor
Kopierat 1994-12-14 Sign:.....

Distribuerat 1994-12-15 Sign:.....
Åtg postexp: Kurir ... Luftpost Datum: 1993- - Sign:

MOSKVA
Handläggare:
Aambs Stefan Gullgren

PROMEMORIA

1994-12-05

Ambassadör Hirdmans möte med chefen för Federala
kontraunderrättelsetjänsten (FSK), Sergej Stepasjin

Fredagen den 2 december besökte ambassadör Hirdman chefen för Federala kontraunderrättelsetjänsten (FSK), Sergej Stepasjin. Vid mötet, som ägde rum i Lubjanka, medverkade även fyra av Stepasjins medarbetare samt Gullgren från ambassaden.

Hirdman inledde med en kort presentation av sig själv och framförde en hälsning till Stepasjin från rikspolischefen Björn Eriksson. Hirdman noterade att FSK nyligen tillförts befogenheter att företa egna brottsutredningar och förhörde sig om FSK:s huvudsakliga verksamhetsområden.

Stepasjin bekräftade att FSK återfått de utredningsbefogenheter som i december 1993 överförts till Generalåklagarmyndigheten. FSK:s ansvarsområde omfattade, förutom kontraunderrättelsetjänst, även kamp mot terrorism och organiserad brottslighet samt skydd av viktiga anläggningar. Samarbete med andra länder förekom inom en rad områden. Bland dessa kunde nämnas åtgärder mot internationell terrorism, bekämpning av grova narkotikabrott samt förhindrande av illegal vapenhandel.

Polissamarbetsavtal Sverige-Ryssland

Hirdman tog upp frågan om ett polissamarbetsavtal mellan Sverige och Ryssland och noterade att initiativet från början varit ryskt och att överläggningarna förlöpt friktionsfritt. Undertecknandet hade dock i sista stund inställts på begäran av den ryska sidan. På svensk sida ansåg vi det angeläget, sade Hirdman med hänvisning till telefonkontakter med rikspolischefen och med ambassadör Marling i UD, att avtalet trädde i kraft så snart som möjligt.

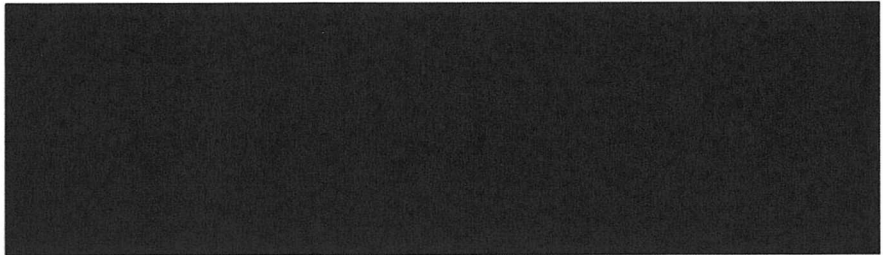
Stepasjin mottog denna information med viss förvåning och riktade en irriterad fråga till en av sina medarbetare om orsakerna till den ryska sidans fördröjning. Denne förklarade därvid att Generalåklagarmyndigheten i sista stund inkommit med synpunkter men att frågan förhoppningsvis skulle kunna lösas inom kort.

Stepasjin reagerade avfärdande på denna förklaring och föreslog att en dialog skulle inledas syftande till ett avtal på myndighetsnivå mellan de ryska och svenska säkerhetstjänsterna. Liknande avtal fanns mellan [REDACTED]

Avtalen

[REDACTED] gällde samarbete för att bekämpa terrorism, smuggling, organiserad brottslighet m.m. Stepasjin erbjöd sig att redan under nästkommande vecka översända ett modellavtal till Sveriges ambassad i Moskva. Hirdman noterade det ryska förslaget och lovade framföra detta till berörda myndigheter i Sverige.

[REDACTED]

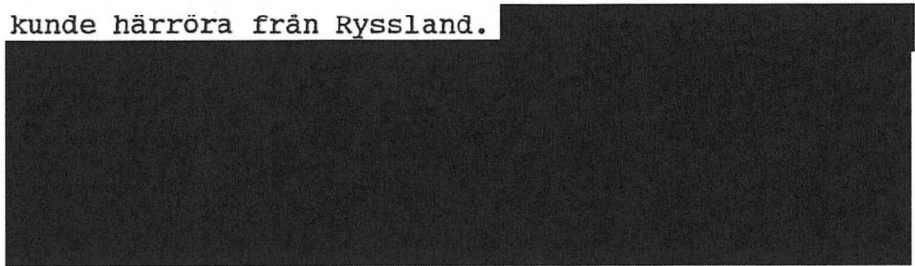

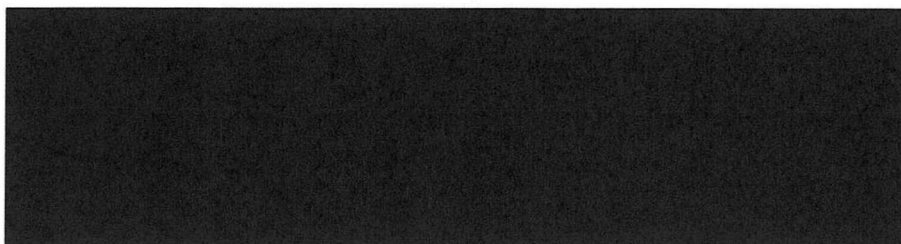
Människosmuggling

På Hirdmans fråga redogjorde en av Stepasjins medarbetare i korthet för de ryska åtgärderna för att förhindra människosmuggling. Ryska myndigheter såg människosmugglingen som ett allvarligt problem och som en del av den organiserade brottsligheten. På skilda håll, även i Västeuropa, fanns personer som tjänade stora pengar på flyktingar från bland annat Bangladesh, Pakistan och Irak som försökte ta sig till Europa via Ryssland och andra OSS-länder. En vanlig flyktväg var via Ukraina och Vitryssland till Baltikum och sedan västerut. Ryska myndigheter samarbetade med berörda myndigheter i Ukraina och Vitryssland för att kartlägga och bekämpa de organiserade formerna av människosmuggling.

Smuggling av radioaktiva substanser

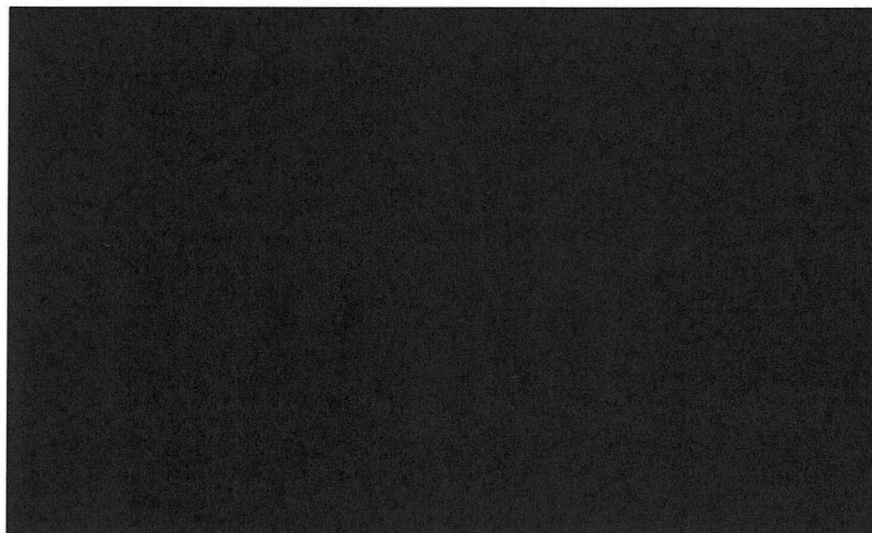
Hirdman berörde frågan om smuggling av radioaktiva substanser. Stepasjin förklarade bestämt att alla nödvändiga åtgärder vidtagits för att förhindra sådan verksamhet i Ryssland. Stepasjin hänvisade till incidenten i München tidigare under hösten, då 2 gram plutonium beslagtagits, som det enda tillfälle då ett beslag gjorts av en substans som kunde härröra från Ryssland.

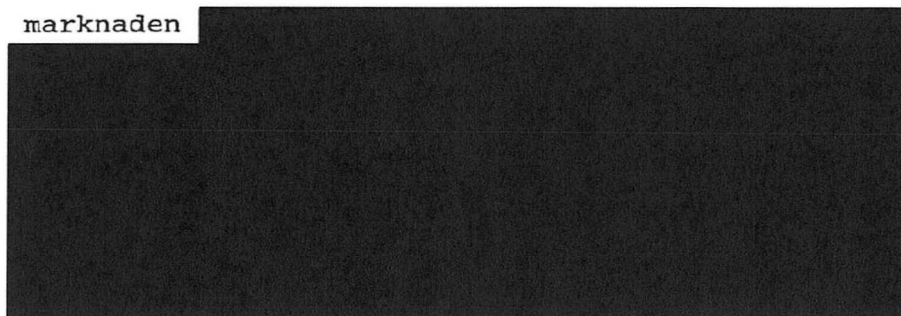
Hirdman nämnde rött kvicksilver som en substans som tidigare varit föremål för diskussion. Stepasjin förklarade att denna substans inte existerade och att det hela var en bluff "precis som pyramidspelsbolaget MMM".

Beträffande förvaring av radioaktivt material

Vapensmuggling

Stepasjin tog själv upp frågan om vapensmuggling från andra länder till Ryssland. Enligt Stepasjin strömmade stora mängder vapen in på den ryska marknaden

Tjetjenien

Beträffande situationen i Tjetjenien förklarade Stepasjin att beslut nu fattats om vilka åtgärder som skulle vidtas om inte oroligheterna upphörde och

Stepasjin tillade att en betydande smuggling av utländska bilar bl a från Sverige skedde till Tjetjenien. På Hirdmans fråga varför ryska myndigheter inte stoppade detta, svarade Stepasjin att

Brottsligheten i Ryssland

Stepasjin hävdade att den kraftiga ökningen av brottsligheten i Ryssland främst var ett storstadsfenomen i Moskva och Petersburg och måste ses mot bakgrund av den stora samhällsomvandling Ryssland genomgick. Den ekonomiska brottsligheten var ett särskilt problem sade han och hänvisade i detta sammanhang till rubelkraschen den 11 oktober.

Wallenberg

Hirdman tackade för den ryska sidans tillmötesgående under de fortsatta efterforskningarna beträffande Raoul Wallenbergs öde. Undersökningarna var dock ännu ej avslutade. Det gällde att säkerställa att allt material i fallet blivit

tillgängligt för undersökningskommissionen, sade Hirdman och överlämnade en sammanfattande PM på ryska om det återstående arbetet till Stepsjin.

En av Stepsjins medarbetare förklarade att överläggningar nyligen hållits i Stockholm och att man nu närmade sig en punkt där det var möjligt att summera. Mot bakgrund av vad som hittills framkommit talade det mesta för att Wallenberg inte längre fanns i livet.

Hirdman framhöll att det fortfarande var angeläget att kunna genomföra intervjuer med ett antal personer, bland dessa två f.d. KGB-chefer (Tjebrikov och Krjutjkov) samt dessas ställföreträdare. Stepsjin förklarade att dessa numera var privatpersoner och att han därför inte kunde utlova deras medverkan i utredningsarbetet.

Hirdman annonserade utrikesminister Hjelm-Walléns besök och framhöll att fallet Wallenberg då skulle komma att beröras. Stepsjin noterade detta och förklarade att man från rysk sida förstod ärendet väl.

Avslutning

Efter sedvanligt utbyte av artighetsfraser avslutades samtalet.

Stefan Gullgren

genom Corina Bildsten

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)
handl: deps Lyrvall

350/025

PROMEMORIA

1994-12-16

P 2 E v'

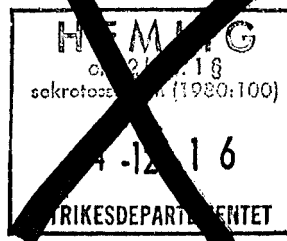
Delges:

kabs
Magnusson
Leifland
Lyrvall
Olson, KMI

Carl Persson
Guy von Dardel

Moskva (u nr)

EXP. 1994-12-16 AD

Hemlig SekrL. 2:1

Svensk-ryska arbetsgruppen i Raoul Wallenbergärendet:
elfte mötet
(2 bil.)

Den svensk-ryska arbetsgruppen i RW-ärendet höll sitt elfte möte i Stockholm den 24 november 1994. Delegationerna enligt bilaga.

Nedan ett sammandrag av överläggningarna.

Magnusson önskade att mötet skulle inledas med en öppen diskussion av tre avgörande perioder i RW-fallet med hänsyn tagen till den politiska kontexten - den sovjetiska hanteringen av ärendet 1956-57, arresteringen 1945 och händelserna i april-augusti 1947. Synpunkter på den tidigare överlämnade preliminära svenska sammanfattningen efterfrågades. Mötet kunde avslutas med en genomgång av utestående frågor som specificerats i överlämnad svensk PM.

Vinogradov fick ordet och slog fast att RW-ärendet hörde till historien - det hade såväl storslagna som tragiska sidor. RW kom in i krigets slutskede och utförde ett viktigt humanitärt räddningsarbete. Dessutom hade han politiska kontakter som förmodligen inte bara gällde räddningsarbetet utan också rörde krigsslutet. RW var ingen passiv deltagare. Han hade kontakter med rätt kända personer i Budapest och det påverkade hans öde. Man fick ej glömma att RW tillhörde Wallenbergfamiljen som hade en aktiv politisk- och ekonomisk roll.

Dokumentet pekade på olika fakta. För att börja bakifrån med 1956-57 framgick att dåvarande sovjetiska ledarskap i första hand inte tog upp frågan därför att den svenska sidan ställde krav, utan därför att man konfronterades med övertygande bevis om att RW vistats i Sovjetunionen. Det var orsaken till att det sk Gromykomemorandumet kom till. Molotovs kompletterande frågor vägledades av ett praktiskt intresse att göra

sig närmare bekant med krigsfångarnas vittnesutsagor, samt att vinna tid för utarbetande av ett svar. Det var fråga om formulering av ett officiellt svar, och detta är förklaringen till ofrivilliga misstag som uppgiften i ett utkast att RW varit i Butyrka.

Smoltsovs rapport hade nyckelrollen. Den utgjorde ett särskilt problem som avhandlats många gånger och som Vinogradov inte avsåg diskutera närmare vid detta tillfälle.

Man måste också komma ihåg att svaret lämnades under en demokratiseringsperiod i Sovjetunionens historia, när Stalintidens massrepression uppmärksammades. RW hade, liksom många sovjetmedborgare och andra utlänningar, blivit offer för denna repressionspolitik.

Händelserna 1947 kan ha varit förknippade med fredskonferensen i Paris 1946, då segrarmakterna - däribland Sovjetunionen - hade överläggningar med Nazitysklands f.d. satellitstater samt andra makter som Japan och Italien. I februari 1947 skrev Sovjetunionen vid ett ministermöte i New York fredsavtal med Finland, Rumänien, Ungern och Bulgarien. Det gällde därefter bl a att lösa praktiska frågor rörande repatriering av människor, samt frågan om hanteringen av krigsfångarna. RW hade som bekant status som krigsfånge, och kunde som sådan känna till de pågående överläggningarna. Det fanns exempel på hur krigsfångar frigavs i detta sammanhang, såväl individuella frigivanden som repatriering av större grupper. Det var förmodligen denna process som RW beskrivit som "krigsfångekonferensen" i samtal som Bergemann senare återgav.

I anslutning till diskussionen om de schweiziska diplomaternas öde hade också preciseringar efterfrågats rörande slovakiske sändebudet i Ungern, Jan Spisjak. Denne nämndes som bekant i ett telegram från Bulganin, i vilket det också fanns referenser till RW. De schweiziska diplomaterna frigavs genom brittisk förmedling efter beslut av Stalin. Formellt utväxlades de mot sex "kriminella element" som hoppat av från Sovjetunionen i ockupationszonen.

I fallet Spisjak vände sig tjeckiska regeringen i september 1945 till den sovjetiska regeringen med en begäran om utlämnande för genomförande av rättegång mot denne "brottsling för det fascistiska Slovakien". Frågan behandlades i 1,5 år i Sovjetunionen och i februari 1947 överfördes Spisjak till Prag.

Repatrieringsfrågor väcktes i början av 1947 också vad gällde mer kända personer. Bl a hade man att lösa RW-fallet. Utöver de krigsfångevittnesmål som fick betraktas som mycket tillförlitliga kunde också kvarvarande dokument studeras, bl a den interna brevväxlingen i MID. Dokumenten vittnar om att de

sovjetiska myndigheterna ämnade likvidera RW. Frågan uppstår på vilket sätt - han var aldrig isolerad, men det fanns vittnesmål om att han förts till Butyrka för medicinsk behandling. Detta skulle kunna vara sant eftersom detta fängelse hade ett lasarett där man kunde få mer kvalificerad vård än på annat håll. I arbetsgruppens slutrapport krävdes på denna punkt mycket exakta formuleringar och tydliga slutsatser.

Vinogradov framhöll att han kommit till uppfattningen att det fattats beslut om att likvidera RW. Man förberedde Smoltsovrappporten och beslutade att inte lämna någon information till den svenska sidan, utan hålla fast vid den position som intagits 1945.

Dokument i ärendet hade förstörts, men det gjordes utan tvekan 1956-57, och kanske också därefter med hänvisning till bestämmelser om tidsbegränsad arkivering. Det senare gällde i första hand operativa dokument (förmodligen avses agentrapporter/BLy).

Vinogradov övergick till händelserna 1945 i Budapest och beklagade att han ej hade ytterligare material som beskrev RW:s verksamhet som icke-karriärdiplomat. Även om mycket pressmaterial kommit honom till del, hade Vinogradov inte sett något svenskt originaldokument med uppgifter om RW:s verksamhet.

Varför hade RW på eget bevåg vänt sig till de sovjetiska trupperna? Kanske var förklaringen enkel: att det var en säkrare plats undan artilleribeskjutning. Eftersom den svenska regeringen inte erkände den nya regimen i Ungern och vägrade evakuering kunde det vara naturligt att söka skydd hos sovjetarmén. De riskerade att förlora sin diplomatiska immunitet, samtidigt som svenska missionen hade uppdraget att fortsätta räddningsarbetet och förvalta "svenskhusen".

Sovjetiska militärledningen hade givit särskilt uppdrag om lokalisering av de utländska missionerna i Budapest. Vad gällde den svenska beskickningen kände man även till namnen på medarbetarna. Ytterligare ett dokument ur militärarkiven som bekräftade detta skulle överlämnas vid dagens möte.

En viktig fråga var emellertid varför bara en person - RW - av missionens medlemmar sändes till Moskva, samtidigt som flertalet av svenskarna evakuerades till hemlandet via Moskva, och beskickningschefen Danielsson t o m haft kontakt med den sovjetiska militära ledningen om repatrieringen.

Den sammanfattning som gjorts av den svenska sidan var viktig, men Vinogradov efterlyste ett inledande kapitel med redogörelse för RW:s arbete i Budapest. Det var angeläget att allsidigt belysa RW:s verksamhet - kontakter med tyska företrädare kunde kasta ljus på den sovjetiska sidans agerande. Om - teoretiskt - RW

också representerade de svenska specialtjänsterna var det inget underligt med det - han var soldat i krig och utförde ett viktigt arbete - men det kunde samtidigt ytterligare bidra till att förklara de sovjetiska myndigheternas särskilda intresse för honom.

I den svenska sammanfattningen gjordes en koppling mellan RW:s tragiska öde och sovjetiska ambitioner att lösa den judiska frågan i folkdemokratierna Ungern och Tjeckoslovakien. Denna teori kunde givetvis återspeglas i det gemensamma slutdokumentet, men var enligt Vinogradovs bedömning inte huvudskälet till den svenske diplomatens arrestering.

Det fortsatta arbetet borde koncentreras på ett gemensamt slutdokument, parallellt med preciseringar av vissa fakta. Resultatet av von Dardels undersökning av RW:s hypotetiska vistelse i psykiatriska sjukhus kunde också reflekteras på lämpligt sätt i den gemensamma redovisningen. Punkter där den svenska och ryska sidan hade olika uppfattningar borde redovisas öppet i slutdokumentet.

Tatarintsev överlämnade;

- nämnda dokumentkopia ur försvarsministeriets arkiv - en order från Kuprianov rörande eftersökning samt - vid påträffandet - bevakning av den svenska missionen.

- kopia av dokument daterat den 24 april 1945 ur undtjänstens arkiv (publicerat i en arkivtidskrift) med uppgiften att bröderna Wallenberg medlade mellan tyska militärledningen i Hamburg och brittiska sändebudet i Stockholm rörande villkor för kapitulation.

- PM från Vinogradovs samtal med Kopelanskij,

- uppteckning från intervju med Malenkovs medarbetare Suchanov. (Vinogradov kommenterade att Suchanov varit mångordig utan att ändå svara på flera frågor. Han hade förnekat att han mottagit den omtalade förteckningen med namn över Majranovskijs giftoffer. Vissa intressanta uppgifter om dokumenthanteringen i CK-apparaten framkom.),

- förteckning över genomsökta arkivfonder - med kompletteringar till tidigare överlämnad motsvarande redogörelse,

- brev till läkaren Kuzmina, som dock aldrig avsänts därför att FSK i dagarna nåtts av beskedet från S:t Petersburgavdelningen att Kuzmina avlidit efter en tids sjukdom.

Tatarintsev tillfogade att chefen för FSK:s kaderavdelning Morsjakov meddelat att f.d. KGB-medarbetarna Krjutjkov, Bobkov och Semitjastnyj, låtit

meddela att de redan tidigare flera gånger framfört vad de hade att säga i RW-ärendet. Magnusson framhöll att den svenska sidan önskat en förutsättningslös diskussion med dessa personer för att få deras professionella bedömning av det material som hittills insamlats. Efter samråd med Tatarintsev före arbetsgruppsmötet hade därför mer personligt hållna brev från Magnusson formulerats. Tatarintsev var beredd vidarebefordra dessa brev.

Magnusson kommenterade Vinogradovs utläggning om RW-ärendet. Den var intressant, om än allmänt hållen, och det var svårt att invända mot vad som sagts. Beträffande 1956 kunde vi vara säkra på att nyckelpersonerna då - Molotov och Serov - kände till vad som verkligen hänt RW. Det var dock oklart hur långt ned i KGB:s och MID:s organisationer sådan kunskap fanns. Några ordentliga materialgenomgångar gjordes inte, förmodligen därför att ledande personer kände till RW:s öde. I svarsförberedelserna ingick att ge svenska sidan intryck av att efterforskningar pågick på sovjetisk sida, detta samtidigt som man sökte efter formuleringar som kunde duga som "halvsanning".

Om Smoltsovrappporten skrev man (i Gromykomemot) att "det finns grund betrakta (den) såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg". Givetvis kunde tydligare och mer detaljerade besked ha lämnats - bl a var ju flera ansvariga nyckelpersoner inom bl a MGB (t ex Kartasjov) fortfarande i livet. Uppenbarligen ville man på sovjetisk sida så smärtfritt som möjligt dra sig ur historien.

Händelserna 1947 gav upphov till många hypoteser. Varför hölls RW så länge? Behöll man en ursprunglig anklagelse om spioneri eller kom andra möjliga åtalpunkter upp? Det vore värdefullt att diskutera hypoteserna med historiker.

Nyckeldokumentet som vi förfogar över var Vysjinskijs PM till Molotov i maj 1947, med Molotovs begäran om rapport från Abakumov. Hur mycket visste Molotov om fallet i detta skede? Hur uppfattade MGB Vysjinskijs formulering - syftade den till fysisk likvidering av RW eller avslutande av ärendet? Kunde skrivningen innebära ett förslag att låta RW "försvinna i systemet"? Hade Vysjinskij sådan ställning att han kunde komma med ett sådant sinistert förslag? Samme Vysjinskij hade uppenbarligen inte den 22 juli fått besked om innehållet i Abakumovs brev till Molotov den 17 juli 1947.

Vad gällde 1946 frågade man sig vilken betydelse den svenske envoyens samtal med Stalin kunde ha fått för ärendet. Söderblom kom med egna hypoteser om vad som kunde ha skett med RW.

Vinogradov talade om vittnesmål om medicinsk

behandling av RW i Butyrka. Detta faktum fanns såvitt Magnusson visste inte styrkt i dokument. Vinogradov inflikade att en KGB-medarbetare talat om detta i en intervju.

Magnusson övergick till händelsekedjan 1945 och sade att RW i förhören med Grossheim-Krisko ej spelade någon huvudroll. Det vore intressant med ytterligare undrapporter - t ex vad Stockholmsambassaden rapporterat.

Beträffande avslutningen av arbetet förutsågs från svensk sida en kort gemensam rapport om vad som uträttats och med de viktigare hypoteserna. På svensk sida skulle vi fortsätta arbetet med en egen vitbok. Ett utkast hade överlämnats och skulle kompletteras och bearbetas - bl a just med ett inledande kapitel om RW:s verksamhet. En ordentlig förteckning över överlämnade dokument skulle också läggas till.

lunchpaus

Filippov redogjorde för arbetet i försvarsministeriets arkiv. Sedan 1990 hade dokument i RW-ärendet efterforskats i centralarkivet i de filer som berörde andra och tredje ukrainska fronterna (som intog Budapest) för perioden december 1944 - januari 1945. Särskilt studerades politiska styrelsernas dokument samt all chiffertrafik. Därutöver hade också material från militärkommendanten för Budapest studerats. Nyligen hade genom arkivsamarbete med Rumänien ett dokument erhållits från den sjunde rumänska kårens arkiv (ingick i sjunde gardesarmén). Detta dokument, som just överlämnats, rörde bevakning av svenska missionen när den påträffades.

Parallellt hade arkivmaterial rörande centrala apparaten studerats, varvid dubletter till ovanstående påträffats. Några andra fronters arkiv hade inte undersökts.

Magnusson undrade om det fanns handskrivna noteringar el dyl. på de dubletter som påträffats. Filippov försäkrade att de dokument som gav den fylligaste bilden av ärendet överlämnats till den svenska sidan. von Dardel frågade om material rörande Langfelder efterforskats, vilket Filippov bekräftade. Inget hade påträffats.

Mesinai tog upp en diskussion om att den officer som omhändertagit RW - Demtjenko - var ingenjör och att det kunde finnas kopplingar till sovjetiska försök att komma över teknologier. Också Langfelders anknytning till industrikretsar i Budapest kunde ha varit av särskilt intresse för den sovjetiska sidan.

Från rysk sida förhöll man sig kallsinnig till Mesinais teorier.

Nikisjkin gav personuppgifter som efterfrågats rörande Gennadij Kuprianov. Denne föddes 1905 och verkade efter frigivning från fängelset som direktör för en folkpark i staden Pusjkin, därefter vid en pantbank i Leningrad. Han avled 1979. Hustrun Vera Vasiljevna dog 1978. Tre barn var bosatta i S:t Petersburg. Han dömdes enligt para 58 i ett fall som hade med amiral Kuznetsov att göra, men rehabiliterades senare.

Nikisjkin förklarade att man genom efterforskningar identifierat 18 personer som arbetat vid Butyrkas fängelsesjukhus under andra hälften av 40-talet. Sex av dem var döda. Om den svenska sidan så önskade kunde samtal arrangeras med några av medarbetarna. Det måste samtidigt tilläggas att inga dokument som styrkte vistelse av RW i Butyrkasjukhuset påträffats.

Beträffande nummerfångarna i Vladimir återstod alltså två att identifiera. Det framgick dock att de arresterats redan 1941. En av dem var est. Det var därför inte troligt att någon av dem hade med RW att göra. Arkivsökningen efter normativa dokument som reglerade frågan om nummerfångar hade blivit resultatlös.

Nästa fråga gällde en Jurij Vlasov. Denne skulle ha bott i Rostov 1977 och tillhörde där ett baptistsamfund. Ytterligare information hade ej gått att få fram. Inte heller hade uppgifter påträffats om den Vasilij Vorobej som Makinen träffat och som enligt denne talat om möten med Powers och Wallenberg i Vladimir.

Efterfrågade uppgifter hade ej erhållits från svenska sidan rörande Martin Klassen och de polska medborgare som träffat Wallenberg i Komsomolsk-na-Amure.

Olson sade att dessa uppgifter lämnades till den ryska sidan via svenska ambassaden i maj i år. Nikisjkin sade sig ej ha nåtts av materialet. Olson skulle undersöka.

Magnusson övergick till den förre ungerske premiärministern Betlen, varpå Nikisjkin förklarade att begravningsplatsen eftersökts. Betlen avled 1948 i Butyrka men det var fram till i maj i år oklart var han begravts. F.d. medarbetare vid Butyrka lämnade emellertid uppgifter om att efterlämningarna av avlidna fångar kremerades (ofta 2-3 samtidigt) vid Donskojkrematoriet (det då enda i Moskva) varefter "arbetsordern" om detta bands i en av fångarnas akter. Askan begravdes på 40-talet i grav nummer 3 för "icke-efterfrågat stoft". Stoftet efter fångar som avlidit i Butyrka eller andra NKVD-fängelser fördes dit och uppgifter om vem som där begravdes fanns ej i de journaler som fördes på platsen.

Stoftet efter ett stort antal (förmodligen några tusen) människor hade begravts där under tiotalet år.

Det rörde sig om ett hål med tre meters diameter och fyra meters djup fyllt med aska.

Den ungerske ambassadören i Moskva hade placerat en minnesplatta över Betlen vid denna grav. Nikisjkin kände direktören för krematoriet och kunde ordna ett möte för den svenska sidan.

Magnusson önskade beröra några arkivfrågor och nämnde att arkivchefen Pichoja till amb Hirdman sagt att han beordrat en förnyad arkivgenomgång i RW-ärendet att genomföra de närmaste två månaderna.

Genom Sokolovs förmedling hade Magnusson och Lyrvall gjort ytterligare en genomgång av MID-materialet och påträffat ett dokument från 1955 som tidigare förbisetts. Dessutom hade svenska sidan undersökt ett antal krigsfångedossieer i FSK-arkivet - detta hade ej givit så mycket, men bekräftat att flera fångar som funnits i Wallenbergs närhet satts i isoleringscell. Huber t ex med anvisningen "sträng isolering från Loyda, Pelkonen och Hille".

En annan fråga gällde Tolstoj-Kutuzovs akt. Det hade uppgivits att denna förstördes 1959, men vi hade ej sett dokumentet om förstöring av akten. Beträffande brevet Abakumov-Molotov den 17 juli 1947 hade vi fått kopia av MGB:s avgående diarium, men visste ej om det inkommande MID-diariet undersökts.

Magnusson återkom till frågan om listan över offer för Majranovskijs verksamhet.

Rörande intervjuerna fanns de nämnda breven till KGB-ordförandena. Suchanov hade talat om medarbetarna Lapsjov, Podtserov, Unovskij samt Kozyrev vid 1940-talets slut. Dessa var måhända av intresse. Frågan om GRU-medarbetaren Kuznetsov kvarstod. Med Sokolov hade frågan om ett samtal med Molotovs medarbetare Jerofejev berörts. Utestående var också frågan om SVR-arkivarierna Poljakov, Andrejev, Lenko och Korotkov samt svenska sidans åtagande att komma med kompletterande skriftliga frågor till Smirnov och Batjurin.

Den ryska och svenska sidan hade också kommit överens om att göra en gemensam förfrågan till GRU.

Vinogradov sade att Poljakov var död. De andra hade man ej kunnat finna. Tolstoj-Kutuzovs dokument förvarades i SVR-arkivet. Beträffande Majranovskij hade fastställts att inget arkivmaterial fanns bundet i BeriJaärendet, där verksamheten dock hade beskrivits.

Dokumentet i MID-arkivet från 1955 kunde kommenteras först när Vinogradov fick se det. Vad gällde Korotkov hörde denne till SVR. Förfrågan hade gjorts och Vinogradov var beredd påminna.

Det stämde att Pichoja sänt skrivelser till myndigheterna rörande RW-material samt ställt ett antal frågor som var ganska svåra att besvara.

Vinogradov önskade apropå intervjuerna också ta upp frågan hur dessa uppgifter skulle hanteras i slutrapporten. Intervjuobjekten hade i de flesta fall ställt upp under förutsättning att deras namn ej skulle offentliggöras.

Magnusson var införstådd med önskemålen om anonymitet, men menade att vissa utdrag ur intervjuerna kunde publiceras utan angivande av namn.

I en genomgång av övriga frågor hämtade ur den svenska sidans PM märks beskedet från Vinogradov att Studnikov var död och att Ogojants ej identifierats. Det fanns några personer med det namnet i undtjänsten och nu skulle undersökas om någon av dem haft med Majranovskij att göra.

Olson överlämnade tilläggsinformation om vittnesmålet Mühlbach samt tillförde två nya vittnen - Imre Walter som sagt sig ha träffat RW 1952 i Mordovski (?) samt Antonin Krüger som 1950 träffat RW i Vorkuta. Olson påminde också om de fyra vittnesmålen Pavlov, von Dufving, Sareld och Loyda som överlämnats i april. Nikisjkin skulle titta närmare på detta men ansåg att von Dufving klarats av redan i våras.

Mesinai pekade på amerikanska dokument som argumenterade att RW kunde förvänta sig god sovjetisk behandling eftersom Sverige representerat sovjetiska intressen i Ungern, först i andra hand nämndes hans insatser för att rädda judar. RW:s relation till den amerikanska regeringen var ej helt klarlagd. Här gjordes ansträngningar för att ytterligare dokument skulle avhemligas.

Av amerikanska dokument framgick också att det i första hand var utrikespolitiska intressen och i andra hand humanitära som skulle vägleda RW i hans arbete. En dokumentvolym i WRB visade t ex att RW haft uppdraget rädda 690 (på annat håll sägs 400) judar, främst framstående industriledare. Men RW gick långt utöver detta uppdrag.

Mesinai utvecklade sedan sin teori om Langfelders koppling till industrifamiljerna i Ungern och tänkbart sovjetiskt intresse för teknologi och tekniskt kunnande. Vinogradov uttryckte sitt skarpa tvivel om teorierna. Det faktum att personerna ifråga satts i fängelse i Sovjetunionen och ej användes i ekonomiska eller industriella sammanhang var väl ett argument emot sådana teorier.

Magnusson skisserade det utestående arbetet inför nästa möte som kunde bli ett avslutande reguljärt möte i arbetsgruppen. Därtill hörde behovet att fortsätta

arbetet med vitboken, förteckna erhållna dokument och jämföra de viktigaste med originalen, fylla ut redovisningen med ett kapitel om den svenska legationens och RW:s arbete. Båda sidor borde också förbereda en stomme till gemensamt dokument. Nästa arbetsgruppsmöte kunde hållas under andra halvan av februari.

I sammanhanget ville Magnusson också uttala stöd för von Dardels utredning rörande de psykiatriska sjukhusen, och erinra om att det den 17 januari 1995 var 50 år sedan RW försvann. Detta skulle uppmärksammas i Stockholm, i Budapest samt på Holocaust museum i Washington. von Dardel lämnade en redogörelse för sin utredning, som hade stöd av president Jeltsins MR-kommission.

Mötet avslutades.

Björn Lyrvall

Bilaga 1

RW-arbetsgruppsmöte 941124: svenska delegationen

Hans Magnusson, ordf

Guy von Dardel
Carl Persson
Lage Olson
Björn Lyrvall
Karin Olofsdotter
Magnus Dahnberg

Susan Mesinai

Bilaga 2

RW-arbetsgruppsmöte 941124: ryska delegationen

Viktor Tatarintsev, utrikesministeriet, MID

Vladimir Vinogradov, säkerhetsministeriet, FSK

Konstantin Nikisjkin, inrikesministeriet, MVD

Vladimir Filippov, försvarsministeriet, MO

Alexander Sjaapel, ryska ambassaden, tolk

ARKIVEXEMPLAR

Politiska avdelningen
Första enheten (Pol 1:1)

Dnr	Avd	Grupp	Mål
1994-12-16	Nr 47	✓	f 2 Eu'

(Pol)

Ambassaden

BUDAPEST

Brev från utrikesministern om Raoul Wallenberg
(1 bilaga)

Departementet får härmed översända ett brev från utrikesminister Lena Hjelm-Wallén till hennes ungerske kollega Kovacs rörande efterforskningar i ungerska arkiv av material om Raoul Wallenberg.

Hans Magnusson

Ifylles av postexp

Avsant med		Avsändn datum		Sign
☒ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☐ vanlig post	
		exp + kurir		
		19/12-94		
		94/12/16		

MINISTER FOR
FOREIGN AFFAIRS

ARKIVEXEMPLAR

Dnr	Avd	Grupp	Mål
12 December, 1994			
346/005	P	2	Eu'

Mr. Laszlo Kovacs
Minister for Foreign Affairs
B U D A P E S T

Dear Colleague,

I would like to refer to a conversation you had with my predecessor, Mrs. M. af Ugglas, on August 26, 1994, concerning the fate of the Swedish diplomat Raoul Wallenberg and the possibility that documents relating to his case might exist also in Hungarian archives. On that occasion, you offered the full co-operation of the Hungarian Authorities. Subsequently, Mr. Hans Magnusson, Assistant Under-Secretary, visited Budapest. During this visit it was learnt that a Hungarian historian, Mr. P. Bajtay, has already been undertaking some research in the Foreign Ministry's archive in related matters. Mr. Bajtay also knows Swedish.

It is therefore my proposal that Mr. Bajtay be entrusted with the task to investigate all relevant archives in order to establish whether there might exist any documents of interest concerning Raoul Wallenberg there.

If you agree, I suggest that you settle the details with the Swedish Ambassador in Budapest, Mr. Lundvik.

With kind regards,

Lena Hjelm-Wallén
Lena Hjelm-Wallén

Ifylles av postexp

Avsänt med	Avsändn datum	Sign
☐ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post		

Upthi 941216

1994-12-12

Kopierade av

besv FL, RA 24/12

A

INK. UTRIKES DEP.

D. No 346/009

94-12-14

AVD.

GR.

MAL

P

2

E

Ds Sven Johansson

Utrikesdepartementet

Administrativa avdelningen

Fjärde enheten

Box 16121

103 23 STOCKHOLM

Skyddsmaktsuppdraget för Sovjetunionen i Ungern

Min käre Broder,

UD åtog sig mycket riktigt detta uppdrag enligt överenskommelse av den 25 juni 1941 och det upphörde i maj 1945. Svenska beskickningen i Budapest tog en synnerligen verksam del i utväxlingen av den diplomatiska personalen, så att en representant följde med ända till Turkiet. Uppdraget innebar även att förhyrningen av Sovjets beskickningshus i Budapest avvecklades medan inventarierna dels såldes och dels lades i förråd hos en speditiönsfirma. Som Du kan se av bifogade kopia av skrivelse från vår beskickning där var dessa uppgifter inte helt behagliga.

Vad gällde de ryska krigsfångarna så inspekterades deras läger flera gånger av militärattachén, överstelöjtnat H Wester, varvid det framkom att ungrarna faktiskt tycks ha behandlat dem på ett fullt civiliserat sätt. Ett särskilt sjukhus övertogs för de sårade under ledning av den greve Tolstoy som tycks ha spelat en mycket tvetydig roll enligt efterskriften till den senare upplagan av Lars G:son Bergs bok (lever han förresten ännu?). Först mot slutet gjorde ungrarna ett allvarligt övergrepp mot detta sjukhus, som framgår av bifogade kopia.

De sovjetiska ärendena i Ungern var alltså inte helt obetydliga, och våra män därnere tycks ha lagt ner en hel del arbete på dem, hurdan tacken sedan än blev. Dossiererna är faktiskt intressanta, och inlagda remsor i dem tyder på att någon ganska nyligen har varit och forskat om ämnet.

Räcker dessa uppgifter för att besvara förfrågan?

Hjärtliga hälsningar
Folke Ludwigs

KUNGL.

NSKA BESKICKNINGEN

Budapest den 4 september 1941.

afdelings och sovjet.
undelstkommissionens
is och tillhörighet
Budapest.

avf

INK. UTRIKES DEP:T		
D. No 9 11219		
9 SEP. 1941		
AVD.	GR.	MÅL.
<i>PD</i>	<i>2</i>	<i>Er/ou</i>

no. PD 1 K/Er/ou

Bäste Broder,

Eftersom jag har en kurirlägenhet i morgon, vill jag lämna Dig några meddelanden rörande behandlingen av de oss anförtrodda ryska ärendena. Som jag redan meddelat, har det lyckats oss att bli av med ryska legationshuset, och idag flyttas alla Sovjets tillhörigheter bort därifrån. Tyvärr kunna emellertid icke alla säljas. Ett kassaskåp är förseglat av sovjetlegationen, och detta har jag låtit förse även med svensk legationens sigill och skickat till förvaring hos en speditör. Ett annat kassaskåp, som är stängt, men icke förseglat, låter jag öppna av den firma, som fabricerat detsamma, och det eventuella innehållet kommer att utan undersökning slås in i ett paket, som förseglas i närvaro av vittne och jämväl förvaras hos speditören. Detta liksom de olåsta kassaskåpen försäljes till fabrikanten på ^{så} goda villkor, som kunnat utverkas. En del glas och porslin, som bolsjevikerna inpackat i korgkoffertar, låter jag även deponera hos speditören i avvaktan på besked, vad jag skall göra med. Då glas och porslinet synes vara försett med sovjetvapnet och i viss omfattning med estniskt statsvapen (den härvarande estniska legationens, staten tillhöriga inventarer överlämnades på sin tid till bolsjevikerna) kan försäljning svårligen äga rum, då ingen här i landet torde vilja betjäna sig av så märkta föremål. En hel mängd böcker, till största delen på ryska språket, funnos bland inventarierna. Eftersom förbud här i landet existerar för spridande av viss sovjetlitteratur, k

Envoyén P.B. Johansson

1. Utrikesdepartementet

B.

jag icke låta försälja en stor del av dessa böcker på auktion. Efter att hava hört mig för i utrikesministeriet rörande lämpligaste sättet att avyttra böckerna, har jag vänt mig till två offentliga bibliotek härstädes, som torde inköpa dem till ett någotsånär rimligt pris med hänsyn till, att ryska böcker inte ha något större marknadsvärde här i landet. De icke ryska böckerna utgöras till största delen av det slags dagsländelitteratur, som sista årens politiska kris låtit uppstå, och den är ju i stort sett föga begärlig sedan utvecklingen talat sitt språk. I legationen fanns en låda med silver eller nysilver, jag vet ännu inte vilketdera, varav knivar, gafflar och skedar voro försedda med sovjetvapnet. Vidare fanns en låda med estniskt bordssilver, märkt med estniska vapnet, och detta är av kontrollerat silver. Dessa båda lådor har jag låtit hämta till denna beskickning, där de tills vidare kunna förvaras. Alla övriga ryska staten tillhöriga inventarier skola, i enlighet med förteckning, som uppgöres av biträdet vid beskickningen, hr. Mezey, i närvaro av en representant för husägaren och för speditionsfirman, sändas till den statliga auktionskammaren för försäljning.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att bolsjeviklegationen icke till denna beskickning överlämnat någon som helst förteckning över inventarierna (icke heller över silvret) och detta ehuru hr. Montan naturligtvis begärt en sådan. Man svarade, att ingen inventarieförteckning existerade. Du förstår, att det är ett föga angenämt uppdrag att under dylika omständigheter handhava och avyttra den sovjetryska kvarlåtenskapen härstädes. För att i högsta möjliga grad sörja för att man inte skall kunna göra beskickningen ansvarig för bristande omsorg avseende på handhavandet av de frågor, som stå i samband med sovjetlegationens likvidering, ämnar jag uppsätta ett protokoll på tyska språket, vari alla vidtagna åtgärder angivas, och som Du kan tillställa bolsjevikcentralen. Det har inte varit något angenämt uppdrag även i rent yttre hänseende att gräva i den ryska smutsen, och jag anser mig icke kunna underlåta att åt hr. Mezey, som fått använda en del av sin semester för att vi i rätt tid skulle kunna utrymma huset, utlova ett arvode för det arbete, han haft, vilket naturligtvis skall betalas av ryska medel.

Jag vore själaglad, om jag kunde bliva av med handelskommissionens hus på de villkor, jag anført i mitt telegram nr. 26 den 1.9.41. Detta hus var ännu smutsigare än legationshuset, och jag kan inte anse annat än rimligt, att ägaren utöver den av bolsjevikerna förutbetalda hyran erhåller den säkerligen icke överdrivet stora skadeersättning, som bolsjevikernas kontorsmöbler, skrivmaskiner m.m. representera.

4 fastställt att det endast är nysilver

For altn.-
not. av:

Die Tiegri
L. L. L. L. L.

*Arb. arbeitete für system
Büro in Budapest*
KÖNIGLICH
SCHWEDISCHE GESANDTSCHAFT

Budapest, den 7. Dezember 1944

po
He
Lieber Bruder !

✓
No 72 | 13
23

B 4 Er
(B 1 K/Er/En)

Ausser meinem heutigen Bericht über meine Arbeit hier in grossen Zügen , möchte ich Dir gern ein paar extra Zeilen über die unter unserem Schutz stehenden russischen Kriegsverletzten schreiben.

Wie wir schon Stockholm telegrafisch mitteilten, ist es uns gelungen , ein ungarisches Militärhospital zu übernehmen, das nun unter der Leitung des bereits erwähnten Grafen Michael Tolstoj und seiner Frau steht. Mit dem Hospital haben wir ausser Bettwäsche auch verschiedene Arzneimittel übernehmen können. Für Verpflegung und Pflege der Verwundeten sorgt Graf Tolstoj mit Hilfe des Schwedischen Roten Kreuzes .

Leider hatten wir einen Rückschlag in dieser Arbeit, da die ungarischen Militärbehörden im letzten Moment, entgegen der mündlichen Verabredung, einen grossen Teil der Verwundeten wegschleppten. Graf Tolstoj und ich versuchten dabei den grösstmöglichen Widerstand zu leisten , wurden aber mit Waffengewalt gezwungen, nachzugeben. Die Arbeit läuft aber weiter und wahrscheinlich werden in den nächsten Tagen mehrere schwerverwundete Russen eingebracht werden , da der Kampf um die Stadt begonnen hat.

Die ökonomische Frage ist schwer zu lösen, da die Abteilung kein Geld zur Verfügung hat und die Verpflegung der Verwundeten sowie Beheizung des Spitals von unseren Beamten bezahlt werden muss. Bisher half auch das Schwedische Rote Kreuz und ich werde telegrafisch einen konkreten Vorschlag zur Lösung dieser Frage machen.

Herrn

Sekretär K o c k

S t o c k h o l m

Kgl. Schwedisches Aussenministerium

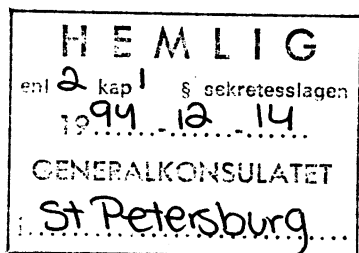
Herrliche Aufnahme
Sie helfen
Cher Herr Kock

SVERIGES GENERALKONSULAT
S:t Petersburg

1994-12-14

Dnr 78 ✓

UTRIKESDEPARTEMENTET

INK. UTRIKES DEP.		
D. No		
94 -12- 1 6		
AVD.	GR.	MÅL
P	2	5

HEMLIG jäml SekrL 2:1 (även bilaga)

re Uppgifter om Raoul Wallenberg
(1 bil)

Generalkonsulatet har kontaktats av en person som sade sig ha informationer att lämna i fallet Wallenberg. Vicekonsul Johan Frisell träffade honom igår och fick ett positivt intryck så tillvida att personen i fråga tycks tro på det han säger, själv är aktiv i en organisation som arbetar med försvunna människor och därtill, såvitt vi kan avgöra, är respekterad här i S:t Petersburg.

Vad gäller själva sakuppgifterna varken vill eller kan gk göra några bedömningar. Elementär källkritik ger självfallet vid handen att en i och för sig från början kanske sann historia när som helst under årtiondenas gång kan förvandlas till en fullständigt vilseledande vandringssägen på grund av personförväxling, missförstånd, överdrifter etc.

Det positiva med just den här insända variationen på temat torde emellertid vara att den - givet god vilja från ryska myndigheters sida - lätt låter sig kontrolleras i Moskvaskiv.

Sture Stiernlöf

MD

1994-12-14

Information om Raoul Wallenberg

Nedan följer en uppteckning av den berättelse som givits mig muntligen den 13 december av ryske medborgaren Vladimir Michajloviti Goruchin angående Raoul Wallenberg och hans öde. **Kärnan i berättelsen är att Wallenberg efter insatser som rysk spion i Budapest togs till Moskva 1945 som hjälte och levde i Ryssland fram till åtminstone 1958.** Goruchin är ordförande i föreningen *Soboleznovanije i sotjuvstvije* ("Deltagande och medkänsla") som ägnar sig åt framför allt att söka efter sovjetmedborgare som försvunnit under andra världskriget. Goruchin åtnjuter uppenbarligen också ett förtroende i Petersburgs etablissemang.

Goruchins far Michail Charitonovitj Goruchin (hädanefter MG) har för Goruchin berättat följande episod. Den finns också till stor del nedtecknad i MG:s dagböcker:

MG tjänstgjorde under andra världskriget som fordonsmekaniker. Han var stationerad i Budapest runt årsskiftet 1944/45, vid fordonsparken till en läkarstation för sårade som skulle evakueras från stridszonen till sjukhus. Den ryska benämningen för läkarstationen var *Evaku(atsionnyj)-prijomnik* nr 132. Läkarstationen låg vid Donaus kaj i centrala Budapest alldeles nära ett mycket stort köpcentrum som något tidigare hade brunnit ned.

Det pratades bland de sovjetiska soldaterna om en man som åkte omkring i en åttacylindrig Horch. Han var civil och stoppades därför ofta av sovjetiska patruller. Men varje gång visade han sina dokument och fick åka vidare. Det sades att han var rysk spion och hette Raoul Wallenberg. MG fick själv på läkarstationen se den person (nedan kallad P) som enligt MG var Wallenberg. Det var i slutet av januari 1945 och P hade fått en lätt skada, möjligtvis i armen. Han kom till läkarstationen i en personbil (dock inte i Horchen) och beledsagades i bilen av två-tre uniformerade män och en chaufför. Sjukpersonalen lade om hans skada och han kunde

genast fara vidare. När P:s bil åter körde iväg eskorterades han av en ytterligare en bil och i den satt de sovjetiska truppernas i Budapest befälhavare.

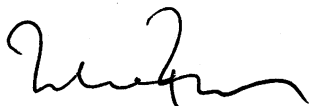
MG, en chaufför (som också sett P vid ovan nämnda tillfälle, nedan kallad A), samt ytterligare soldater inom samma motorenhet diskuterade denne persons (Wallenbergs = P:s) status och öde. De fick snart höra att han hade lämnat Budapest för att åka till Moskva och där bli belönad med statlig orden för sina (underrättelse)insatser i Budapest. Att MG, A och andra diskuterade Wallenberg berodde på att de tyckte att det var anmärkningsvärt att en civilist och utlänning åtnjöt en så hög ställning i förhållande till sovjetarmén och Sovjetunionen.

1958 arbetade MG som bilmekaniker i Moskva. Vid ett tillfälle fick han på ett jobb till ett bilgarage som tillhörde någon myndighet. Där träffade han av en tillfällighet chauffören A som hade tjänstgjort vid samma motorenhet samtidigt som MG, och diskuterat Wallenberg (=P) och sett P. De förde frågan på tal och A kunde då berätta att han vid mer än ett tillfälle hade sett P så sent som innevarande år (1958) fara i bilar tillsammans med höga tjänstemän (*vyssjyje tjinovniki*).

MG har på senare år sett fotografier på Raoul Wallenberg. Det var ca 1971 när man offentligt i Sovjetunionen började visa bilder på Wallenberg. MG:s kommentar till fotografierna var: -"Han är mycket lik den person som jag såg 1945".

MG dog 1984.

Goruchin håller sin far för en mycket omdömesgill person och tror att MG:s berättelse och vittnesmål är sann. Identiteten på chauffören A är okänd och finns inte bevarad i MG:s dagböcker. Goruchin ansåg att det skulle vara nyttigt att forska i Stalins och Berias personliga arkiv. Han beklagade dock att de fortfarande var stängda. I Wallenbergaffären, menar han, finns det uppenbarligen personer eller efterlevande som fortfarande skyddas tack vare den bibehållna hemligstämpeln på just dessa arkiv. Goruchin har inte tidigare lämnat denna vittnesbörd, men förklarar sig nu redo att hjälpa till om det skulle behövas.

Johan Frisell

P2 EU
P2 EU

Press- och informationsenheten
Informationsbyrån

Dnr	Avd	Grupp	Mål
350/004			
rigg IN 2 Ua			

Vätö Stenhuggeri AB
PL 1368
Karlsängen
76021 VÄTÖ

*Svensk donation sockel
t. Raul Walenberg - byst USA's kongress*

Export granitsockel till Washington, USA

Åberopande dagens telefonsamtal översänds 2 handlingar som utvisar att föremålet gått direkt på export till USA. Dels kopia av uppdraget till speditören MTAB Transport och Spedition i Solna, dels kopia av MTAB:s frakthandling (flygfrakt).

Enligt överenskommelse stryker jag momsuppgiften i fakturan och ändrar fakturabeloppet till 11.000:- kronor.

Än en gång, stort tack för hjälpen.

Med vänlig hälsning

Agneta Landorf
Departementssekreterare

Ifylles av postexp

Avsändt med				Avsändn datum		Sign	
☐ sv kurir	☐ utl kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post	94/12/16		af	

FAX COVER

Ang. Radd Wallenberg

353/004	
94-12-19	
P 2	EU

I
(Pol)

To: Mr. Lage Olsen UMI ✓
 Mr. Hans Magnusson 111V

Company: Swedish
 Foreign Ministry; Fredsgaten 6

Phone: 46.8. 763. 3280

Fax: 46.8. 723-1176

Fax till
 tit. 94-12-21
 Exp.

From: Susan Meirai

Company: ARK PROJECT

Phone: 212-691-6436

Fax: 212-645-6434

Date: December 19, 1994

Pages including this cover page:

13

COMMENT: I hope you have enough paper for all this. Also, please note that I need for you to fax my handwritten article on Rabbi Shlomo Carlebach to me as soon as possible as the magazine never received it. Thanks.

MD

Russian Relief Fund, Incorporated

ARK PROJECT
123 Bank Street (Suite 110)
New York, NY 10014
(212)691-6436

December 19, 1994

**Mr. Lage Olsen
Mr. Hans Magnusson
Swedish-Russian Working Group on the
Fate of Raoul Wallenberg
Swedish Foreign Ministry
Stockholm, SWEDEN**

Dear Mr. Olsen and Mr. Magnusson:

First, forgive my belated thanks for the privilege of taking part in the recent Working Group Meeting in Stockholm. It was as big a thrill for me as for the visiting Russian delegation to be in Stockholm and, for my part, I was deeply moved and impressed by the work that is being done officially on Raoul's behalf. As a 'free spirit' and independent it is very important to discover that one's work is appreciated by those who carry the burden and responsibility of this search. It also seemed that we shared a 'wave length' so that our future meetings and exchange of archives can bear fruit. I have repeatedly told Guy how grateful I feel, even from a distance, that the Working Group exists, in spite of the restrictions that come from heavy official responsibility. Because: without your group as the nucleus, there wouldn't exist a forum or organ not only for demanding new approaches to the investigation but to negotiate between the nations.

As my minutes will show, I was also impressed by the structure and seriousness of the presentations, which showed work in spite of the disturbing number of dying Soviet witnesses. Even though I get very excited about the question of "liquidation", it's only because ARK spent two years going over and over it, always with the same conclusion. In any case, I really appreciated your open acceptance of what little ARK could contribute and your critical evaluation of our work. You know that ARK stands ready to help you resolve this issue in any way we can.

Now, more thanks -- for the suggestion of writing Per Sorbom, Director of the Swedish Institute. The attached letter, which I have also forwarded to Dr. von Dardel, is a draft. I would appreciate your looking it over since I have had no contact with them and don't know what exactly everyone has in mind. This is, however, an accurate projection of the work I would hope to perform over the next few months. And, if I can avoid double rents, I would hope to be in Stockholm more often so that -- to the degree you have the time -- we could seriously collaborate in our documental efforts. I will try to raise money through an American

organization for my Russian partner to study the recently purchased CPSU and KGB archives at Yale as a parallel effort in support of your work. Our goal in this case would be to uncover new documents which would elicit a fuller disclosure on the part of the Russian side. I deeply hope that the Swedish Institute will give us the support we need so I can work with you and Guy on an energetic, active basis, in hopes of helping you catalyze results. ARK has a tradition of providing real results in the time period stated, so I think you will find this six month's work of great help to you.

I am the beneficiary of so many documents from you that I will have to learn Swedish. I am particularly interested in the witnesses, both in the Gulag, and the debriefings from the Legation....as you know. Once I have correctly assembled my various documents, I was wondering if it would be possible to sit down with Ambassador Anger and review with him the different tasks that seemed to be jointly assigned to him and to Raoul. There are various overlappings where a cable would say, in so many words: If not Anger, then Wallenberg and the opposite. And yet they seem to have conducted their affairs quite separately. It would be helpful if this could be clarified.

Also, for starters, I am enclosing the mentioned Acheson document dated September 1945. One of our objectives would be to find the corresponding documents from the Swedish side, if such even exists. I think this is an off-the-record conversation that took place at a certain event which I am currently documenting. I will do my best to provide you with a fuller picture. For the moment, please let me note that Mr. Clattenberg was in charge of "Special War Problems", working out of Caserta in Italy -- whose domain included tracking prisoners of war and OSS personnel.

You may remember the document from the CIA papers which refers to General Key's efforts to be allowed by the Soviets into Budapest during the period that Raoul was imprisoned there. The Soviets had their own intelligence stationed there as well -- part of Allied cooperation, so Caserta must have been as interesting a place to be as Stockholm in those days of planning and intrigue surrounding the end of the War. Geza Soos, mentioned also in the CIA documents, also made his way to Caserta, with reference to signal codes and communicating with the Soviets through the Swedish Legation in Budapest.

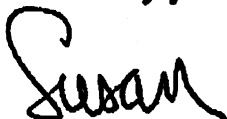
Also I have attached a copy of Senator Moynihan's statement on Raoul's Honorary Citizenship Day, which I helped prepare, and which gives credit to the efforts of the Working Group -- but calls for an accelerated effort on Guy's behalf. I hope it will give you some benefit as well.

Finally, I attach my letter to Tatarintsev, with the document regarding Tungstram (they misspelled it) from the Harriman archives. Sorry to have leaped ahead and given it to them first, but I am more accustomed to communicating directly with Russia. Perhaps your person in Moscow could check with them to see if the document was legible. They called me complaining in the middle of the night. There will be documents on the Swedish side related to that matter, but I'd like to pursue them together when I am next in Sweden.

I know that between our mutual interests and shared insights, we can really open this up further -- sufficiently so and with a full enough perspective to see a miracle or to reach fair and just conclusions that will bring peace to alot of nations and alot of torn hearts. So please, I do welcome your support in applying for this funding. I see it as a one-time thing. While I don't know the final results of our search, I feel we are entering a truly advanced (as opposed to obstructed) stage. I don't expect to be doing this the rest of my life.

With thanks and good wishes for the Christmas season.

Sincerely yours,

Susan Ellen Mesina
Director, ARK Project

PS - The magazine SING OUT did not receive my handwritten article faxed to them after the meeting. As I have no other copy of the same, I would greatly appreciate -- if your secretary has kept it in a file somewhere - that you fax it to me so I can reconstruct it. They've given me a second deadline. If you have it and could fax it today to (212) 645-6434, I would greatly appreciate it.

Russian Relief Fund, Incorporated

ARK PROJECT
123 Bank Street (Suite 110)
New York, NY 10014
(212)691-6436

December 19, 1994

Dr. Per Sorbom, Director
Swedish Institute of Cultural Affairs
P.O. 7434
Stockholm, SWEDEN 10391

Dear Dr. Sorbom:

The Swedish Institute was recommended to me by Mr. Lage Olsen of the Swedish Foreign Ministry who, with Mr. Hans Magnusson and others, is actively involved in the Swedish-Russian Working Group to determine Wallenberg's fate. This resulted from my request to Dr. von Dardel, half-brother of Raoul Wallenberg, for funding to allow me to work closely over the next six months with him and the official Working Group to help accelerate this investigation, both in Sweden and Russia, in hopes of bringing it to a just resolution.

I have been working cooperatively with Dr. von Dardel on this investigation for four years and in 1994 joined him on a number of trips to Sweden, Russia and Israel to shape new avenues of investigation and conduct specific research. Much of my recent research has been done on a volunteer basis, with money for expenses only. However, the momentum which has been achieved by the Working Group and by our independent efforts requires a focused commitment. Also, my trip to Stockholm for the recent Working Group meeting proved, I think, the value of our working more closely together on an informal basis. I am hopeful that you will enable this to happen by contributing a salary and minimum expense monies for this period, starting immediately. The full amount requested for this six month period would be \$18,000. I intend to meet the expenses of travel through gifts or in-kind donations from American corporations.

The initial phase of this work will involve the completion of my archival work in the United States, now in an advanced stage, which will have direct bearing upon subsequent archival efforts in London, Israel and Stockholm to clarify Wallenberg's mission on behalf of the international Jewish community, the Allies and neutral Sweden. The information I seek now is targeted and not of a general nature, so I expect that it can be done quickly, if the important documents are not still classified. If still "Top Secret" a part of my work will be to see to its immediate declassification with the help of leading Senators in Washington.

By clarifying Raoul Wallenberg's mission and the reasons for his arrest, we will in turn be offering the Russian side new avenues of investigation to establish the corresponding 'paper trail'. Such research is already in effect, I believe, as a result of my presentation at the recent Working Group Meeting in Stockholm a few weeks ago. A concerted effort would also enable me to apply the expertise of years of research, as well as findings from declassified American CIA and other documents achieved through my advocacy efforts, to catalyze further breakthroughs on the part of both sides of the Working Group.

In addition, I will present on an ongoing basis the work of my Russian colleagues in ARK who have already made valuable contributions in the translation and analysis of the declassified Soviet documents presented to the Swedish side of the Working Group in 1991. Through separate funding, they will review

Soviet archives recently purchased and brought to this country, with an eye to the policy considerations involved in the Wallenberg case.

My other work during this period will be to serve, as Director of the ARK Project, to help Dr. von Dardel conduct a live search for Wallenberg in conjunction with various human rights organizations and networks in Russia. This project is already underway with permission from the Ministry of Health and funding from a private Swedish corporation. My presence is needed as I bring both a knowledgeable focus on Wallenberg and expertise in live findings, since the ARK Project has the only known prisoner-of-war live findings of foreign prisoners in the Gulag to date. Most of our work in seeking foreign prisoners has been performed in psychiatric prison hospitals and asylums, the favored 'hiding places' of the KGB for certain categories of special prisoners held anonymously.

For your information, the ARK Project was founded in 1992, out of my previous work in the Wallenberg case and determination to initiate a 'live' search in Russia, with the cooperation of the media and human rights networks. In this capacity, we catalyzed the search for American prisoners of war in the Gulag, leading to a formal Task Force to oversee the cases of military personnel missing-in-action. ARK continues to share its findings with the Pentagon in furthering that search, while returning to the Wallenberg case. We also have worked as consultants to the media -- NBC/News and PBS. In 1993, we devoted our energies to the declassification of American archives, still underway. At the same time, I was finally able to pursue archival research, begun in 1989, which led to valuable breakthroughs in understanding the case. These findings must be confirmed, however, through full documentation in order to serve as evidence in the case. Such evidence will be turned over to the Swedish side of the Working Group to be used in negotiating the release of Wallenberg, if alive, or to open the way for equivalent findings on the Russian side until our goal is reached.

I hope that the Swedish Institute will enable me to work closely with Dr. von Dardel and the Working Group for the next six months, an especially fitting time as this marks the 50th anniversary of Wallenberg's mission and disappearance. In addition to periodic reports and a final summary of the results of my work as funded by the Institute, I would also -- with your permission -- credit the Swedish Institute for its contribution to this important work in any publications, exhibits or documentary films resulting from my contribution to this investigation. As Stockholm may well be my 'base,' I would be more than pleased to present such findings to your Institute in person.

I thank you for your consideration and look forward to hearing from you, or to answering any further questions you might have.

Sincerely yours,

Susan Ellen Mesina
Director

P.S. The ARK Project of the Russian Relief Fund is a federally recognized U.S. tax exempt organization and I can provide the necessary papers, if this is relevant to a contribution that is being given internationally. Again, my thanks.

SUSAN ELLEN MESINAI
 123 Bank Street
 New York, New York 10014
 (212) 691-6436

A graduate magna cum laude in 1965 from Barnard College/General Studies of Columbia University in the History of Religion, Susan Bromberg Mesinai studied Ethics with theologian, Reinhold Niebuhr. Both Dr. Niebuhr and the Dalai Lama inspired her commitment to the application of principles of non-violence to controversial social and political issues. A Board Member of the Temple of Understanding, an international interfaith organization established by Eleanor Roosevelt, Susan maintains a living involvement with all faiths. She has worked officially or as a volunteer for not-for-profit organizations involving the rights of Native Americans, Tibetan Buddhists, the poor in America (welfare rights, Appalachia minor rights), and the Jewish community where she served as Assistant to Dr. Irving Greenberg, then President of the United States Holocaust Commission and of CLAL. In addition she has administered a number of projects including the historic reconstruction of South Street Seaport in New York and served as Executive Director of the West Side Jewish Community, the most active in New York City, where she prepared a Guidebook and designed and coordinated the celebrated Jewish Peoplehood Festival which was repeatedly written up in the New York Times in 1984.

Ms. Mesinai's name again appeared in the New York Times in June of 1992 when she and her colleague, Boris Yuzhin, discovered Victor Hamilton in Special Hospital Number 5, a psychiatric prison hospital outside of Moscow. Known only as prisoner "K", Hamilton had been held under KGB scrutiny for close to thirty years. While Mr. Yuzhin located the prisoner, Ms. Mesinai had direct contact with him and established his identity by reading 30 years of his journals at the doctor's request. Hamilton's discovery came as result of the investigations of the ARK Project which Ms. Mesinai created, only months before, with one of the longest held prisoners of the Gulag, Mikhail Kazachkov, now a Human Rights Fellow at Harvard Law School. Kazachkov provided Ms. Mesinai with the contacts -- official, ex-prisoner and media - within the former Soviet Union to begin launching a search for Raoul Wallenberg and the missing American prisoners-of-war, using her own creative approach and expertise. This campaign was launched in December of 1991 with a three-part series in Russian and in English, published in the Express Chronicle, written by Ms. Mesinai. It was followed up by television appearances by Mr. Kazachkov and Mr. Yuzhin on the Russian program "Top Secret" and a special film on Ostankino which included the case of Hamilton.

Hamilton is but one of several cases which this small grass roots organization has maintained, even as it has successfully catalyzed the issue of MIA/POWs in the Gulag on an international scale. The ARK Project, a consultant to NBC News-Moscow on this issue, helped midwife the 3/15/93 U.S. News and World Report 21-page article on Cold War Spy Planes where Ms. Mesinai is quoted on "the Policy of Denial." In addition, ARK's work has been featured in the Sunday London Times, front page of the Boston Globe, the U.S. News and World Report, BBC, NBC, ABC, CBS Radio, the Today Show, with Op Ed pieces in the Riverdale Press and special mention of the significance of elderly foreign prisoners languishing in psychiatric prison hospitals in the Congressional Record, October 5, 1992. The latter documents the subsequent discovery by members of Memorial of a Polish prisoner held for 50 years, linked to the cases

of Hamilton and Demosco, to make legislators aware of the existence of such prisoners cut off from the world, frequently without contact with their families or their governments. Through Ms. Mesinai's efforts, the case of the Polish prisoner was brought to the attention of the Polish Parliament and the European Parliament to establish the credibility that other special prisoners might be alive and languishing as an unknown in such facilities. ARK's work in the psychiatric prison hospital system has been aided by the Independent Psychiatric Association of the Russian Federation (empowered to access facilities to review records and interview both patients and personnel) and in specific cases by NBC News-Moscow.

Prior to establishing the ARK Project, Ms. Mesinai was the Program Director of the Raoul Wallenberg Committee of the United States where she established the "No Stone Unturned" program to support, both financially and through research, investigative efforts to determine the fate of Raoul Wallenberg. Her concern with the Wallenberg case dates from 1973, but focused over the past four years on archival research, including the review of declassified documents from U.S. government agencies, networking and the use of forensic techniques. As Director of ARK, she has put this expertise to bear. ARK is now effectively pressing for the declassification of key documents in support of the work of the Joint Swedish-Soviet Commission to determine Wallenberg's fate even as Boris Yuzhin continues to analyze recently declassified Soviet documents. Ms. Mesinai has currently focused on key questions which she considers useful both to investigation and negotiation, either for the release of the man or his dossier.

As Program Director of the Raoul Wallenberg Committee (8/90 - 3/92), Ms. Mesinai also led the efforts to renominate Wallenberg for the Nobel Peace Prize on the basis of his heroic deeds in saving the lives of 100,000 Jews in Budapest; for refusing to compromise and exploit his heroic position; and as the quintessential foreign prisoner-of-war in the Gulag. This effort had supporting documents from former Secretary of State Henry Kissinger, former President of the United States, Gerald Ford, President of Israel Chaim Herzog, among others. Ms. Mesinai also wrote a memorandum, submitted to the entire Senate, linking the Wallenberg case with that of the anonymous POW/MIA soldiers never returned from World War II, the Cold War and Korea as well as Nam. This memorandum is considered by many as a critical factor in the unanimous vote to establish the Senate Select Committee on POW/MIAs as it legitimized a hitherto politically 'incorrect' issue.

As Director of ARK she has continued to maintain a quiet but determined role in advancing the credibility of the issue, with the goal of gathering evidence and opening doors for the release of any surviving American prisoners-of-war, beginning with Raoul Wallenberg as an Honorary U. S. citizen. Her work has received the respect of the appropriate offices of both the State Department and Pentagon. Ms. Mesinai is currently researching a book entitled Policy of Denial, which is a human rights approach to the issue of prisoners of war. This book will document ARK's own cases and others to further establish the tragic seriousness of this issue and its importance to international justice.

PREPARING OFFICE WILL INDICATE WHERE
Collected

TELEGRAM SENT

PREPARING OFFICE WILL
INDICATE WHERE CLEARLY THE
CLASSIFICATION OF THE
MESSAGE:
SECRET

Charge Department:

Department of State

Charge to Department

Washington

AMEMBASSY

MOSCOW

2042

Swedish

Pcl
Swedish FONOFF has obtained from reliable Hungarian source information Raoul Wallenberg still alive. (REDEPTS 824, April 9) Soviet authorities understood to have seized all his documents and notes for use in proceedings against Hungarian collaborators.

wct
Swedish FONOFF hopes foregoing may assist you in making further inquiries about Wallenberg, but it feels that even

Mr. Clattenburg agreed to mission
~~if the info is true the Soviets will never produce Wallenberg~~

Acheson
ACTING

SENT

(arc)

Anal.	a	DOR. For. Unit
Rev.		
Dist.		

1945 SEP 20 PM 7 06

84-1000-1000

SWP:AEClattenburg:BB

WRB

NOB

DE SE

101.5864/9-2045
Confidential

10/07/94 15:35

DPM-DC

002

United States
of America

Congressional Record

PROCEEDINGS AND DEBATES OF THE 103^d CONGRESS, SECOND SESSION

Vol. 140 WASHINGTON, THURSDAY, OCTOBER 6, 1994 No. 144

Senate

THE 13TH ANNIVERSARY OF UNITED STATES HONORARY CITIZENSHIP TO RAOUL WALLENBERG

Mr. MOYNIHAN. Mr. President, yesterday marked the Thirteenth anniversary of Swedish Holocaust hero Raoul Wallenberg's honorary United States citizenship. This honor had been bestowed by Congress only once prior to 1981, on Sir Winston Churchill in 1963, and has been granted only once since then, on William & Hannah Penn in 1984. From July 1994 until July 1995, we will be observing the 50th anniversary of Raoul Wallenberg's heroic effort to save the last remaining Jews of Hungary from Nazi atrocities.

As many of my colleagues know, in 1944, Raoul Wallenberg gave up the comfort and security of his home in Stockholm to go to Budapest, risking his life to save people he did not even know. This truly courageous man is credited with rescuing tens of thousands of Jews directly, by issuing protective passports or by negotiating with Nazi officials for their release.

Most unfortunately, we are also approaching the 50th anniversary of Raoul Wallenberg's disappearance at the hands of Soviet military personnel. Over the past half century, Mr. Wallenberg's family, the

Swedish government and others worldwide have pressed for answers about his fate. In 1957, in response to evidence of eyewitness sightings, the Soviet government reversed its claim of August 1947 that Wallenberg was not to be found in the Soviet Union. While not contradicting the eyewitness accounts, the Soviets stated that Wallenberg died of a heart attack in Lubyanka Prison in 1947. This was based on a handwritten note-to-file known as the "Smoltsov Document." Mr. President, there are no official documents to support this claim or to account for Mr. Wallenberg's whereabouts.

The collapse of the Soviet Union has led to the declassification of Foreign Ministry files. It has also led to the release of Mr. Wallenberg's arrest order signed by then Deputy Minister of Defense, Bulganin, and has given researchers access to the files of other diplomats who were arrested in Budapest at the same time as Wallenberg, but who were eventually returned. Combined with the testimonies accumulated by the Swedish government over the years, and recently discovered documents in our own National Archives, there is now an impressive body of new knowledge on this

10/07/94 15:36

DPM-DC

003

compelling case -- knowledge which must be enhanced and put to good use.

Presently, an official Swedish-Russian Working group, which also includes American representatives, is working side-by-side with independent human rights researchers, in a dedicated effort which has not only laid the foundation for understanding Mr. Wallenberg's fate, but now serves as a model in the search for other foreign prisoners in the Gulag.

These efforts are to be highly commended. However, the dictates of time call for an accelerated effort on Mr. Wallenberg's behalf. Since his reported death in 1947, there have been a number of sightings sufficiently documented to require a thorough search of the psychiatric facilities, prisons and labor camps in the Gulag system where Mr. Wallenberg is said to have been held. The Honorable Sergei Kovalev, Chairman of the Presidential Human Rights Commission of the Russian Parliament and Mr. Vyacheslav Bakhmin, Chief of the Department of Human Rights and Global Affairs of the Foreign Minister are presently working with the Russian Ministry of Health to make such a systemic search possible. Further cooperation will be needed from the Ministry of Internal Affairs that governs the prison system if Mr. Wallenberg is to be found or if an accurate, more historical record is to be established.

This long awaited initiative, personally led by Mr. Wallenberg's half-brother, Dr. Guy von Dardel, will build upon the previous efforts of the ARK Project, the Independent Psychiatric Association of Russia and Memorial, three human rights organizations whose findings in the Gulag have substantiated the claim that Mr. Wallenberg could indeed be languishing as an anonymous foreign prisoner or may have

died more recently under another name. To focus this search, the team will make use of the most advanced forensic techniques as well as supporting material from recently declassified C.I.A. documents, thanks to the efforts of our colleague Senator Carl Levin.

To be successful, Dr. von Dardel's initiative needs our full support and that of the concerned international community. As we press President Yeltsin to allow access to the files and archives of the Serbsky Institute related to "special prisoners," we must continue our own process of declassification and call upon other nations to do the same so that all evidence in this case may be made available to the international experts.

Mr. President, Mr. Wallenberg took on a most dangerous and important mission 50 years ago. We should mark the 50th anniversary of his mission by redoubling our efforts to learn his fate.

-----<O>-----

Russian Relief Fund, Incorporated

ARK PROJECT
123 Bank Street (Suite 110)
New York, NY 10014
(212) 691-6436

December 15, 1994

Mr. Victor Tatarintsev
Head of Section
Second European Department
Ministry of Foreign Affairs of
the Russian Federation
121200 Moscow
Smolenskaya-Sennaya pl 32/34

3 PAGES

VIA FACSIMILE
011-7095-244-1480

Dear Mr. Tatarintsev:

It was an honor to have taken part in the Working Group Meeting in Stockholm with both Swedish and Russian officials responsible for resolving the fate of humanitarian prisoner, Raoul Wallenberg. I decided, given my own deep interest in the Wallenberg case, that it was a perfect way to spend my "Thanksgiving" Day. It was not only good to see all of you again but I was very impressed with the structure and seriousness of the presentations.

I enclose a translation of a letter received by Ambassador W. A. Harriman, June 1945, in reference to one of the matters which I addressed at the end of the meeting. As this is clearly from the Foreign Ministry, I am sending it directly to you but I hope you will share it also with Col. V. C. Vinogradov. The dismantling of the plant seems to have occurred in April and I would appreciate some effort being made to determine if this is in any way related to the visit of the Swedish Legation in Moscow and the interrogation at that time of Langfelder. I also would presume that the actual dismantling was performed by the Ministry of Defense and so would ask Colonel Phillipov to study his records as well.

I would appreciate a chance to pursue this avenue more fully and carefully on my next trip to Moscow and will continue to work in the American archives toward that end.

I look forward to seeing you all again soon. And, again, my thanks to you for providing me with a last minute visa in order to accompany Dr. von Dardel to Russia.

Sincerely yours,

Susan Ellen Mesina
Susan Ellen Mesina
Director

RE-TYPED TEXT OF ARCHIVE**TRANSLATION****June 7, 1945****Dear Mr. Ambassador:**

Referring to Mr. Kennan's letter of April 20 addressed to the Assistant People's Commissar, A. Ya. Vyshinski, concerning the "Tungsram" factory, I have the honor to inform you as follows:

According to information which has been received from Hungary, the "Tungsram" factory is a mixed enterprise in which in the past German and Hungarian capital investments predominated. However, in the war years, this factory came completely under German control and was used by the Germans for conducting war against the Soviet Union and the other Allied Nations. Proceeding from this, the Soviet military authorities found it possible to use the equipment of this factory for the military needs in the cause of victory over Hitlerite Germany.

With respect to the American share of the capital invested before the war in this enterprise, which (the capital) according to information at hand is insignificant, the Hungarian Government, of course, should make good the losses undergone by the American shareholders since the former Hungarian Government voluntarily transferred this factory to the disposal of the Germans.

Please, Mr. Ambassador, etc.

S. A. LOZOVSKI

**W. A. Harriman
American Ambassador
Moscow**

SE dnr UD2018/20399/EC

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Enhet 10
Handläggare: H Magnusson

PROMEMORIA

1994-12-20

Delges:
2029u

B

B Centralkommittens arkiv.

1. 1946-12-13. Samtal med svenska ambassadrådet Barck-Holst med bilaga (ur S Lozovskijs dagbok)
2. 1952-03-18. Skrivelse från Vysjinskij till Stalin, med bilaga.
3. 1952-04-12. Förordning av politbyrån. Om svar på den svenska regeringens note rörande R Wallenberg.
4. 1952-06-10. Skrivelse från Vysjinskij till Stalin med bilaga.
5. 1953-02-12. Samtal med svenske ambassadören Sohlman och ambassadrådet Euler-Sjölpin (ur Vysjinskijs dagbok).
6. 1952-07-29. Förordning av politbyrån. Om svar på svensk note från den 23 maj 1952 rörande R. Wallenberg.
7. 1955-03-05. Uppteckning från samtal Bulganin-ambassadör Sohlman.
8. 1956-03-01. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
9. 1956-03-09. Note från svenske utrikesministern Unden, överlämnad till Sovjetunionens ambassadör Rodionov.
10. 1956-03-19. Svarsskrivelse från det sovjetiska utrikesministeriet till Sveriges ambassad.
11. 1956-03-22. Promemoria från det sovjetiska utrikesministeriet (M Gribanov) om R Wallenberg.

12. 1956-03-29. Ur sovjetiska utrikesministeriets promemoria inför förhandlingar med den svenske statsministern Erlander under dennes besök i Moskva.
13. 1956-03-30. Uppteckning från samtal med den svenske inrikesministern Hedlund(ur Molotovs dagbok).
14. 1956-03-31. Skrivelse från Molotov till Centralkommitten med översättning av material rörande R Wallenberg, som överlämnats av den svenske inrikesministern Hedlund den 30.3.56.
15. 1956-04-03. Samtal med den svenske inrikesministern Hedlund(ur Molotovs dagbok).
16. 1956-04-03. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
17. 1956-05-03. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
18. 1957-02-02. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
19. 1957-02-05. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
20. 1957-02-07. Uppteckning av samtal den 6 februari 1957 med ambassadör Sohlman med bilaga(ur Gromykos dagbok).
21. 1957-02-19. Uppteckning av samtal med ambassadör Sohlman den 19 februari 1957, med bilaga(ur Zacharovs dagbok)
22. 1957-04-04. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till note till Sveriges ambassad i Moskva betr R Wallenberg.
23. 1958-05-04. Skrivelse från Gromyko till Centralkommitten med bilaga.
24. 1958-05-13. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till meddelande till Sveriges ambassadör i Moskva i samband med ett brev från R Wallenbergs mor.
25. 1959-02-21. Skrivelse från Gromyko och Sjelepin till Centralkommitten med bilaga.
26. 1959-02-27. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar på en note från den svenska ambassaden av den 9 februari 1959 betr R Wallenberg.
27. 1959-06-22. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till muntlig förklaring till Sveriges ambassadör ifråga om R Wallenberg.
28. 1961-02-25. (660/GS). Uppteckning av samtal

mellan Chrusjtjov och svenske ambassadören Sohlman, med bilaga.

29. 1964-05-27. Upppteckning av samtal med svenske ambassadören Jarring den 26 maj 1964 (ur Kovaljovs dagbok).

30. 1964-06-07. Skrivelse från Gromykov till Centralkommitten, med bilaga.

31. 1964-06-10. Förordning av Centralkommittens presidium. Om muntlig förklaring till Sveriges ambassadör betr R Wallenberg.

32. 1965-04-29. Skrivelse från Kuznetsov till Centralkommitten, med bilaga.

33. 1965-05-07. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar på brev från svenske statsministern Erlander rörande R Wallenberg.

34. 1965-05-12. Upppteckning av samtal mellan professor Mjasnikov och ambassadör Jarring den 11 maj 1965.

35. 1965-05-29. Utdrag ur promemoria från det sovjetiska utrikesministeriet "Om Sveriges utrikespolitik och de sovjetisk-svenska relationerna", rörande R Wallenberg.

36. 1965-06-01. Skrivelse från Gromyko till Centralkommitten med bilagt utdrag ur det sovjetiska utrikesministeriets promemoria inför samtal med svenske statsministern Erlander.

37. 1965-06-21. Upppteckning av samtal med svenske ambassadören Jarring den 19 juni 1965 (ur Bondarjas dagbok).

38. 1965-07-10. Upppteckning av samtal mellan professor Mjasnikov och svenska professorn Swartz.

39. 1979-01-22. Skrivelse från Maltsev till Centralkommitten.

40. 1979-01-23. Förordning av politbyrån. Om svar till Sveriges regering rörande R Wallenberg.

41. 1979-09-07. Skrivelse från Gromyko till Centralkommitten.

42. 1979-09-18. Förordning av politbyrån. Om svar till Sveriges statsminister Ullsten rörande R Wallenberg.

43. 1986-07-24. Förordning av politbyrån. Om svar på hänvändelse från Sveriges statsminister Carlsson betr R Wallenberg.

Перечень № I

архивных документов,
переданных шведской
стороне в Стокгольме
5 декабря 1991 года

I. 13.12.46	Прием советника Шведской Миссии Барк-Хольст (из дневника С.Лозовского) с приложением	4 л.
2. 18.03.52	Записка А.Вышинского И.В.Сталину с приложением	4 л.
3. 10.06.52	Записка А.Вышинского И.В.Сталину с приложением	13 л.
4. 12.02.53	Прием посла Швеции Сульмана и советника шведского посольства Эйлер-Шельпина (из дневника А.Вышинского)	2 л.
5. 05.03.55	Запись беседы Н.Булганина с послом Р.Сульманом	4 л.
6. 09.03.56	Нота Министра иностранных дел Швеции Ундена, врученная послу СССР Родионову	3 л.
7. 19.03.56	Ответное письмо МИДа СССР в Посольство Швеции (г.Москва)	1 л.
8. 22.03.56	Справка МИД СССР (М.Грибанова) о бывшем шведском дипломате Р.Валленберге	3 л.
9. 29.03.56	Из справки МИД СССР к переговорам с премьер-министром Швеции Эрландером во время его пребывания в Москве	2 л.
10.30.03.56	Запись беседы с министром внутренних дел Швеции Г.Хедлундом (из дневника В.Молотова)	3 л.
II.31.03.56	Записка В.Молотова в ЦК КПСС с приложением переводов материалов по вопросу о Валленберге, переданных министром внутренних дел Швеции Хедлундом 30.03.56	59 л.

12. 03.04.56	Прием министра внутренних дел Швеции Г.Хедлунда (из дневника В.Молотова)	2 л.
13. 07.02.57	Запись беседы с послом Швеции в СССР Р.Сульманом 6 февраля 1957 года (из дневника А.А.Громыко) с приложением	3 л.
14. 19.02.57	Запись беседы с послом Швеции в СССР Сульманом 19 февраля 1957 года (из дневника А.Захарова) с приложением	4 л.
15. 04.05.58	Записка А.Громыко в ЦК КПСС с приложением	3 л.
16. 21.02.59	Записка А.Громыко и А.Шелепина в ЦК КПСС с приложением	4 л.
17. 25.02.61
660/ГС	Запись беседы Н.Хрущева с послом Швеции Р.Сульманом с приложением	5 л.
18. 27.05.64	Запись беседы с послом Швеции в СССР Г.Яррингом 26 мая 1964 года (из дневника А.Ковалева)	4 л.
19. 07.06.64	Записка А.Громыко в ЦК КПСС с приложением	3 л.
20. 29.04.65	Записка В.Кузнецова в ЦК КПСС с приложением	5 л.
21. 12.05.65	Запись беседы директора Института терапии Академии медицинских наук СССР профессора А.Л.Мясникова с послом Швеции в СССР Г.Яррингом 11.05.65	4 л.
22. 29.05.65	Листы от справки МИД СССР "О внешней политике Швеции и советско-шведских отношениях", касающиеся вопроса о Р.Валленберге	2 л.
23. 01.06.65	Записка А.Громыко в ЦК КПСС с приложением листов от памятки МИД СССР к беседе с премьер-министром Швеции Т.Эрландером	3 л.

24. 21.06.65	Запись беседы с послом Швеции в СССР Г.Яррингом 19 июня 1965 года (из дневника В.Бондаря)	I л.
25. 10.07.65	Запись беседы директора Института терапии Академии медицинских наук СССР профессора А.Мясникова со шведским профессором Н.Шварц 6 июля 1965 года	I6 л.
26. 22.01.79	Записка В.Мальцева в ЦК КПСС	3 л.
27. 07.09.79	Записка А.Громыко в ЦК КПСС	5 л.

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Enhet 10
Handläggare: H Magnusson

PROMEMORIA

1994-12-20

Delges:
2029u

B

B Centralkommittens arkiv.

1. 1946-12-13. Samtal med svenska ambassadrådet. Barck-Holst med bilaga (ur S Lozovskijs dagbok)
2. 1952-03-18. Skrivelse från Vysjinskij till Stalin, med bilaga.
3. 1952-04-12. Förordning av politbyrån. Om svar på den svenska regeringens note rörande R Wallenberg.
4. 1952-06-10. Skrivelse från Vysjinskij till Stalin med bilaga.
5. 1953-02-12. Samtal med svenske ambassadören Sohlman och ambassadrådet Euler-Sjölpin (ur Vysjinskijs dagbok).
6. 1952-07-29. Förordning av politbyrån. Om svar på svensk note från den 23 maj 1952 rörande R. Wallenberg.
7. 1955-03-05. Uppteckning från samtal Bulganin-ambassadör Sohlman.
8. 1956-03-01. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
9. 1956-03-09. Note från svenske utrikesministern Unden, överlämnad till Sovjetunionens ambassadör Rodionov.
10. 1956-03-19. Svarsskrivelse från det sovjetiska utrikesministeriet till Sveriges ambasad.
11. 1956-03-22. Promemoria från det sovjetiska utrikesministeriet (M Gribanov) om R Wallenberg.

12. 1956-03-29. Ur sovjetiska utrikesministeriets promemoria inför förhandlingar med den svenske statsministern Erlander under dennes besök i Moskva.
13. 1956-03-30. Uppteckning från samtal med den svenske inrikesministern Hedlund(ur Molotovs dagbok).
14. 1956-03-31. Skrivelse från Molotov till Centralkommitten med översättning av material rörande R Wallenberg, som överlämnats av den svenske inrikesministern Hedlund den 30.3.56.
15. 1956-04-03. Samtal med den svenske inrikesministern Hedlund(ur Molotovs dagbok).
16. 1956-04-03. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
17. 1956-05-03. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
18. 1957-02-02. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
19. 1957-02-05. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till svar till den svenska regeringen rörande R Wallenberg.
20. 1957-02-07. Uppteckning av samtal den 6 februari 1957 med ambassadör Sohlman med bilaga(ur Gromykos dagbok).
21. 1957-02-19. Uppteckning av samtal med ambassadör Sohlman den 19 februari 1957, med bilaga(ur Zacharovs dagbok)
22. 1957-04-04. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till note till Sveriges ambassad i Moskva betr R Wallenberg.
23. 1958-05-04. Skrivelse från Gromyko till Centralkommitten med bilaga.
24. 1958-05-13. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till meddelande till Sveriges ambassadör i Moskva i samband med ett brev från R Wallenbergs mor.
25. 1959-02-21. Skrivelse från Gromyko och Sjelepin till Centralkommitten med bilaga.
26. 1959-02-27. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar på en note från den svenska ambassaden av den 9 februari 1959 betr R Wallenberg.
27. 1959-06-22. Förordning av Centralkommittens presidium. Utkast till muntlig förklaring till Sveriges ambassadör ifråga om R Wallenberg.
28. 1961-02-25.(660/GS). Uppteckning av samtal

mellan Chrusjtjov och svenske ambassadören Sohlman, med bilaga.

29. 1964-05-27. Uppteckning av samtal med svenske ambassadören Jarring den 26 maj 1964 (ur Kovaljovs dagbok).

30. 1964-06-07. Skrivelse från Gromykov till Centralkommitten, med bilaga.

31. 1964-06-10. Förordning av Centralkommittens presidium. Om muntlig förklaring till Sveriges ambassadör betr R Wallenberg.

32. 1965-04-29. Skrivelse från Kuznetsov till Centralkommitten, med bilaga.

33. 1965-05-07. Förordning av Centralkommittens presidium. Om svar på brev från svenske statsministern Erlander rörande R Wallenberg.

34. 1965-05-12. Uppteckning av samtal mellan professor Mjasnikov och ambassadör Jarring den 11 maj 1965.

35. 1965-05-29. Utdrag ur promemoria från det sovjetiska utrikesministeriet "Om Sveriges utrikespolitik och de sovjetisk-svenska relationerna", rörande R Wallenberg.

36. 1965-06-01. Skrivelse från Gromyko till Centralkommitten med bilagt utdrag ur det sovjetiska utrikesministeriets promemoria inför samtal med svenske statsministern Erlander.

37. 1965-06-21. Uppteckning av samtal med svenske ambassadören Jarring den 19 juni 1965 (ur Bondarjas dagbok).

38. 1965-07-10. Uppteckning av samtal mellan professor Mjasnikov och svenska professorn Swartz.

39. 1979-01-22. Skrivelse från Maltsev till Centralkommitten.

40. 1979-01-23. Förordning av politbyrån. Om svar till Sveriges regering rörande R Wallenberg.

41. 1979-09-07. Skrivelse från Gromyko till Centralkommitten.

42. 1979-09-18. Förordning av politbyrån. Om svar till Sveriges statsminister Ullsten rörande R Wallenberg.

43. 1986-07-24. Förordning av politbyrån. Om svar på hänvändelse från Sveriges statsminister Carlsson betr R Wallenberg.

Из дневника С.А.Лозовского
13.XII.1946 г.

Прием советника Шведской Миссии Барк-Хольст.

Советник Шведской Миссии Барк-Хольст просил меня о приеме. Полагая, что он хочет говорить со мной по вопросам информации 13 декабря я его принял.

Барк-Хольст сообщил мне, что 15 июня бывший посланник Швеции в Москве Седерблум, будучи на приеме у генералиссимуса Сталина поставил перед ним вопрос о местопребывании бывшего секретаря Шведской Миссии в Будапеште Рауля Валленберга. После вступления Красной Армии в Будапешт он явился к советским военным властям и с тех пор в Швеции нет о нем никаких сведений. Поэтому Седерблум и обратился к генералиссимусу Сталину с просьбой нельзя ли выяснить где находится Валленберг.

Генералиссимус Сталин тогда ответил Седерблуму, что он поручит выяснить этот вопрос. Сейчас уже 13 декабря, а Шведская Миссия до сих пор никаких сведений по этому вопросу не получила. Между тем семья и родственники Валленберга осаждают Министерство Иностранных дел в Швеции, в дело вмешивается уже печать, возможен запрос в Парламенте. Барк-Хольст не хотел бы, чтобы после заключения шведско-советского торгового соглашения в шведской прессе или парламенте был поднят вопрос о Валленберге.

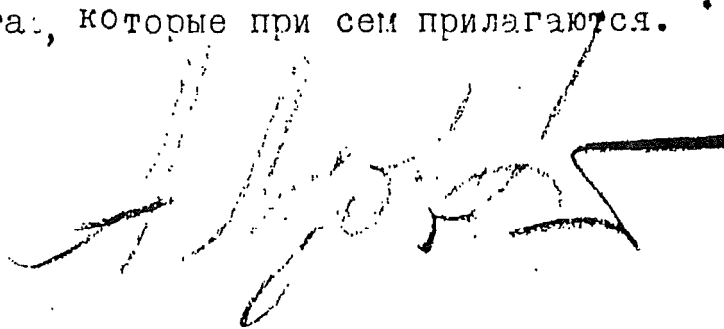
Я разъяснил Советнику, что он обратился не по адресу, поскольку я уже несколько месяцев не работаю в

Министерстве Иностранных Дел, а Советское Информбюро не имеет никакого отношения к такого рода делам. Такого рода вопросы подлежат компетенции Министерства Иностранных дел.

На это Советник ответил, что он обратился ко мне по двум причинам: во-первых потому что я присутствовал на приеме Седерблума генералиссимусом Сталиным, во-вторых потому что я занимаюсь шведской печатью и могу поэтому судить о начинающейся по этому вопросу кампании. Он хотел бы по этому вопросу поговорить с г-ном Деканозовым, но последний вследствие занятости не смог его принять и ввиду этого он пришел ко мне.

Я еще раз сказал Советнику, что он обратился не по адресу, ибо такого рода вопросы не подлежат компетенции Совинформбюро. Но то, что он мне сказал я, конечно, передам в Министерство Иностранных дел.

На этом беседа и закончилась. Уходя он оставил мне два следующих документа, которые при сем прилагаются.

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to the official mentioned in the text.

Документ № I

В направленном бывшему в то время шведскому посланнику в Москве г.Стаффану Седерблум отношении от 16 января 1945 года заместитель Министра Иностранных дел г.Деканозов имел любезность сообщить, что шведский подданный, секретарь Шведской Миссии в Венгрии, Рауль Валленберг, обнаружен в занятой советскими войсками части г.Будапешта, по ул. Бенцур, и что меры по охране г.Р.Валленберга и его имущества приняты советскими военными властями. На сделанные затем многочисленные запросы со стороны Шведской Миссии в отношении Валленберга никаких сведений, однако, от надлежащих советских органов о результатах наведенных справок о Валленберге получены не были.

15 июня 1946 г. Генералиссимус Сталин принял посланника Седерблум и, вследствие его просьбы, обещал дать указания о розыске Рауля Валленберга.

Ввиду того, что почти два года прошло с тех пор, как Рауль Валленберг был взят под охрану советскими военными властями и еще никакие сведения о нем не представлены, случай Валленберг привлекал внимание шведского общественного мнения. В связи с представленным в шведском риксдаге запросом относительно Валленберга, Премьер-Министр представил отчет о принятых по розыску мерах, как явствует из приложенного в переводе меморандума.

Представляя эту повторную просьбу по изложенному делу подчеркивается, что Шведское Правительство находит, что оно вправе ожидать определенный ответ в отношении результата принятых мер по розыску, которые советские власти при разных случаях обещали произвести.

Москва, 12.ХЛ.1946 г.

В е р н о : *Е. Заринский*

Основным, конечно, было и продолжает быть то, что - исходя из заявления г.Деканозова от 16 января 1945 г. - обрабатывалось Миссией в Москве. Как явствует из моего отчета, какой -либо удовлетворительный ответ на демарши и напоминания моего представителя получен не был. В конце концов нашим посланником этот вопрос был затронут с генералиссимусом Сталиным. Я надеюсь, что тот, который сделал интерпелляцию и остальные члены палаты меня вполне понимают, когда я заявляю, что самые настоятельные и серьезные усилия были сделаны для выяснения судьбы Валленберга. Одна из данных посланнику Хегглеф при его назначении в Москву инструкций была та, чтобы, при содействии советских властей, постараться выяснить полностью случай с Валленбергом. Я еще раз желаю подчеркнуть, что Правительство не рассматривает - принимает во внимание то, что сделано - случай Валленберга законченным делом.

И в дальнейшем будут сделаны все усилия, и я хотел бы только выразить надежду, что мы выясним его судьбу. Само собой разумеется, что мы в первую очередь надеемся получить сведения от советских властей, к которым мы уже неоднократно обращались, и с которыми мы и впредь будем поддерживать контакт.

В е р н о : *Б. Зартоукиня*

Товарищу СТАЛИНУ И.В.

31 декабря 1944 года во время боев Советской Армии за гор.Будапешт шведский посланник в Москве в письме в НКВД СССР просил оказать помощь сотрудникам шведской миссии в Будапеште.

Личной нотой от 16 января 1945 года тов.Деканозов сообщил шведскому посланнику, что, по сообщению из Будапешта, в занятой советскими войсками части города был обнаружен секретарь шведской миссии Рауль Валленберг и что "меры по охране г-на Р.Валленберга и его имущества советскими военными властями приняты".

Начиная с 24 апреля 1945 г., шведы неоднократно обращались в НКВД СССР и в Миссию СССР в Швеции с письменными и устными запросами относительно судьбы Р.Валленберга и его местонахождения. Кроме того, шведские реакционные круги развернули в связи с розысками Валленберга широкую кампанию враждебного СССР характера, в которую были вовлечены и некоторые общественные деятели США /Генри Уоллес, Альберт Эйнштейн и др./.

18 августа 1947 года шведскому посланнику в Москве был дан ответ по вопросу о Валленберге в личной ноте тов.Вышинского. В ноте сообщалось, что "в результате тщательной проверки установлено, что Валленберга в Советском Союзе нет, и он нам неизвестен", а также высказывалось предположение, что "Валленберг во время боев в городе Будапеште погиб, либо оказался захваченным салашистами".

14 октября 1948 г. Будапештский народный суд вынес приговор по делу руководителя банды нилашистов Деши Дрегана

Миклоша, в котором, в частности, говорилось, что 15 января 1945 г. Р.Валленберг "пропал...", явно став жертвой нацистских убийц из-за угла".

Несмотря на упомянутую выше ноту тов.Вышинского и приговор Будапештского суда, который был известен шведам и в свое время комментировался шведской печатью, нотой от 11 февраля 1952 года в Посольство СССР в Швеции шведское правительство вновь поставило вопрос о возвращении Валленберга из Советского Союза в Швецию, ссылаясь на якобы имеющиеся в его распоряжении материалы, подтверждающие, что Валленберг находится в СССР.

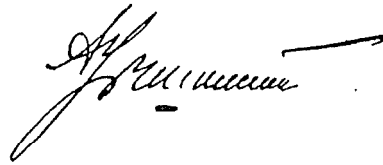
В упомянутой ноте шведское правительство подчеркивало, что "оно придает большое значение этому делу, счастливое разрешение которого укрепило бы ценным образом добрые отношения между Советским Союзом и Швецией".

МГБ СССР считает нецелесообразным менять нашу позицию в этом вопросе, изложенную в личной ноте тов.Вышинского от 18 августа 1947 года.

МИД СССР поддерживает это мнение и полагает необходимым направить шведскому МИД соответствующую ноту в ответ на его последний запрос о Валленберге.

Проект постановления прилагается.

Прошу рассмотреть.

"18-" марта 1952 г.

Копии разосланы
товарищам Молотову
Маленкову
Берия
Микояну
Кагановичу
Булганину
Хрущеву

68-ВК

133

СОВ.СЕКРЕТНО.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦК ВКП/б/

Об ответе на ноту шведского правительства по
вопросу о шведском подданном Р.Валленберг

Утвердить текст ноты посольства СССР в Швеции швед-
скому МИД /прилагается/.

Сов.Секретно.

Проект.

Посольство Союза Советских Социалистических Республик, ссылаясь на ноту Королевского Министерства Иностранных Дел от 11 февраля 1952 г., сообщает, что, по полученной им информации, компетентные советские органы не располагают никакими дополнительными данными о судьбе Рауля Валленберга сверх того, что уже сообщалось в письме А.Я.Вышинского г-ну Сульману от 18 августа 1947 года.

Всесоюзная Коммунистическая Партия (большевиков). ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ

№ П87/74

Т.т.Молотову, Вышинскому.

12.1У 1952 г.

Выписка из протокола № 87 заседания Политбюро ЦК ВКП(б)

Решение от 12 апреля 1952 г.

74.- Об ответе на ноту шведского правительства по вопросу о шведском подданном Р.Валленберг.

Утвердить текст ноты посольства СССР в Швеции шведскому МИД (прилагается).

СЕКРЕТАРЬ ЦК

Зак

подлежит возврату в ОС ЦК в 6) 2 часть
в 7-дневный срок (пост. ПБ ЦК 5/V-27 г.,
позже, чем № 100, п. 5)

Сов.секретно

Посольство Союза Советских Социалистических Республик, ссылаясь на ноту Королевского Министерства Иностранных Дел от 11 февраля 1952 г., сообщает, что, по полученной им информации, компетентные советские органы не располагают никакими дополнительными данными о судьбе Рауля Валленберга сверх того, что уже сообщалось в письме А.Я.Вышинского г-ну Сульману от 18 августа 1947 года.

Товарищу СТАЛИНУ И.В.

В ноте от 23 мая 1952 года, врученной 23.У.с.г. министром иностранных дел Швеции Унденом послу СССР в Швеции тов.Родионову и переданной также 26.У.с.г. шведским послом Сульманом тов.Зорину, шведское правительство поставило вопрос о розысках якобы находящегося в СССР бывшего секретаря шведской миссии в Будапеште Рауля Валленберга.

В этой ноте заявляется, в частности, что "шведское правительство еще раз подчеркивает, что оно придает большое значение удовлетворительному разрешению этого вопроса".

Р.Валленберг, являвшийся секретарем шведской миссии в Будапеште и занимавшийся якобы спасением евреев в Венгрии от преследований тогдашних венгерских правителей, исчез в январе 1945 года.

Вопрос о Валленберге ставился шведами перед МИД СССР неоднократно, начиная с 31 декабря 1944 года, когда Советская Армия вела ожесточенные бои за Будапешт. В последующие годы по вопросу о судьбе Р.Валленберга реакционными шведскими кругами была развернута широкая кампания враждебного Советскому Союзу характера, в которую были вовлечены некоторые общественные деятели США /Генри Уоллес, Альберт Эйнштейн/. Вопрос о Валленберге неоднократно являлся предметом интерпелляций в шведском риксдаге.

18 августа 1947 года по вопросу о Валленберге шведам был дан ответ в нашем письме шведскому посланнику в Москве. В этом письме указывалось, что "в результате тщательной проверки установлено, что Валленберга в Советском Союзе нет, и он нам неизвестен".

Несмотря на этот ответ, 11 февраля 1952 года шведское правительство вновь обратилось к нам с просьбой о возвращении Валленберга из Советского Союза в Швецию, ссылаясь на то, что в его распоряжении якобы имеются материалы, подтверждающие, что Валленберг находится в СССР.

На эту ноту шведов 16 апреля с.г. посольство СССР в Швеции ответило нотой, в которой сообщалось, что "компетентные советские органы не располагают никакими дополнительными данными о судьбе Рауля Валленберга сверх того, что уже сообщалось в письме А.Я.Вышинского г-ну Сульману от 18 августа 1947 года".

Поскольку, таким образом, в нашем письме от 18 августа 1947 года и в ноте посольства СССР в Швеции от 16 апреля 1952 года шведам был дан исчерпывающий ответ по вопросу о Валленберге, МИД СССР считает целесообразным на последнюю ноту шведов /от 23 мая 1952 года/ не отвечать.

В случае, если шведы обратятся с новым запросом о Валленберге здесь, в Москве, или в Стокгольме, то МИД СССР считает возможным устно ответить им, что по вопросу о Валленберге нами уже был дан ответ в ноте от 16 апреля с.г. и что добавить к нему мы ничего не имеем.

Копии шведских нот от 11 февраля и 23 мая с.г., копия письма МИД СССР от 18 августа 1947 года и копия ноты посольства СССР в Швеции от 16 апреля с.г. при сем прилагаются.

Проект постановления ЦК ВКП(б) прилагается.

Прошу рассмотреть.

10 июня 1952 года

Копии разосланы
товарищам Молотову
Маленкову
Берия
Микояну
Кагановичу
Булганину
Хрущеву

488-ВК

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON

Henrik Liljegren/acb

TELEFAX

Sid 1 () 2

Datum	Dnr	Dossierbet.
1994-12-20	5251	

LINDELL, POL 1:2
La 94-12-23. /u

INK. UTRIKES DEP.		
D. No		
94-12-22		
AVD.	GR.	MAL
P	2	Eu

Utrikesdepartementet

Re Wallenberg-dagen den 17 januari

För Staffan Carlsson, Pol 1:2

Vicepresidentens kansli meddelade mig idag per telefon, att Gore nu definitivt bestämt sig för att delta i Holocaust-muséets ceremoni. Däremot hade Gore inte möjlighet att ställa upp med en måltid efteråt. Inte heller hade man, svarade man när jag frågade, övervägt huruvida vicepresidenten skulle föra något enskilt samtal med gästande statsöverhuvuden. Jag tackade för detta klargörande och sade att DDMM tyvärr inte hade tillfälle närvara. Medan vi väntade på ett klarläggande härifrån hade svenska riksdagen beslutat högtidlighålla Wallenbergs minne den 17 januari i Sverige med en ceremoni, där både DDMM och regeringen förutsattes närvara. En regeringsmedlem skulle dock eventuellt kunna delta i högtidlighållandet av Wallenberg-dagen här.

Vicepresidentens kansli återkom tio minuter efter mitt samtal med beskedet att Gore nu omprövat sin medverkan. Ursprungligen var ju tanken att han skulle ha överlämnat en Medal of Remembrance till Sveriges Konung. När detta inte längre var aktuellt skulle vicepresidenten förmodligen inte heller delta.

Ref. 94/220

Det är möjligt att sista ordet beträffande Gores medverkan ännu inte är sagt. Helt kan väl inte uteslutas att Holocaust-muséet lyckas få Gore att ställa upp trots allt.

Sedan detta skrivits ringde mig kongressledamoten Tom Lantos från Budapest. Lantos hade just talat med Gore - hävdade han - och Gore var nu helt inställd dels på att medverka dels på att ordna en middag för det svenska kungaparet förutsatt att det svenska kungaparet omprövade sitt beslut.

Jag förklarade i skonsamma ordalag läget för Lantos, som insåg att det nu var orealistiskt att förvänta sig kunglig svensk medverkan. Kunde inte Sveriges utrikesminister komma istället? Kongressen avsåg för sin del att fullfölja programmet som planerat med lunch tillsammans med den nya kongressens ledning o.s.v. tillade Lantos. Jag lovade framföra Lantos vädjan.

Vårt besked att DDMM ej avser delta har utlöst en febril aktivitet i administrationen. Vi har under eftermiddagen fått telefonsamtal såväl från State som NSC. Vi förstår att man på mellannivå känner sig besvårad över det sätt på vilket ärendet hanterats från amerikansk sida.

För fullständighetens skull vill jag tillägga att vi på intet sätt antytt någon irritation över administrationens hantering av ärendet. Vi har endast konstaterat att medan vi avvaktat definitivt besked om presidentens/ resp. vicepresidentens medverkan och om formerna för denna har nya omständigheter tillkommit i Sverige, nämligen riksdagens beslut att högtidlighålla Wallenbergs minne samma dag.

Om vi skulle antyda att den svenska utrikesministern ev. är beredd att komma skulle man säkert göra sitt yttersta för att åstadkomma ett fullödigt program. Detta skulle ev. kunna inledas med en middag i residenset den 16 för ledande personer i State.

Liljegren

1994-12-20/acb/kl 1730

SVERIGES AMBASSAD

WASHINGTON, D.C.

Handl:Lotta Biörnstad

1994-12-21 DUL

DELGES (BF)

KABS

RPS

Exp 941221

K1: 18:00/187

an ju (signature) *one* (circled)

Rikspolisstyrelsen

INK. UTRIKES DEP.		
D.No		
94 -12- 2 1		
AVD.	GR.	MAK
P	2	ew

Re. Minneshögtid över Raoul Wallenberg

För Krkom Thord Axelsson/Säkerhetspolisen/Personskyddsroteln
från Lotta Biörnstad

Med anledning Konungen och Drottningen inte kommer att
deltaga i minneshögtiden, förutsätter vi att ni inte behöver
något detaljprogram.

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR önskar vi er alla från oss alla samt
tack för trevligt samarbete under gångna året.

Liljegren

MD

12/21/94 18:08:37

46 8 7231176->

46 8 283100 From: UD Stockholm 1 Page 1

FROM : Computer Zone Inc.

PHONE NO. : 212 645 6434

INR-21-1994-12-11 PM P1		
D.N:o 355/007		
95-01-30		
94-12-21		
AVD.	CR.	MAL
P	2	Eu ¹

(Pol)

FAX COVER

Fax till titel
1994-12-22
Exp. /

Re. Wallenberg a.a. /

To: Mr. Lasse Olsen

Company: Foreign Ministry of Sweden

Phone: 46-8- 763- 3280

Fax: 46-8 - 723- 1176

From: Susan Mesina

Company: ARK

Phone: (212) 691-6436

Fax:

Date: December 21, 1994

Pages including this cover page:

2

COMMENT: With thanks + best wishes =:

S1 FAX

+46 8 207248

December 21, 1994

Dear Lage,

Russian Relief Fund, Incorporated

One Gontage Place
 Waterbury, Connecticut 06702
 Phone (203) 673-0000
 Fax (203) 673-4766
 Telex: 0732210-RUSSRUUS

SUSAN ELLEN MESINA
 Director
 Ark Project

123 Bank Street, New York, NY 10014
 (212) 691-6436

Thanks for your fax. I tried to call you back but it was evidently too late in the day. Don't worry about the handwritten article for "Sing Out" (my other life). I rewrote it and faxed the improved version to them last night. But I appreciated hearing from you one way or another.

I have called Doug Stanglin of U.S. News & World Report who is now in charge of "Whispers" and asked him to fax you the article directly. I will go through my papers and try to find it also, because I had notes that accompanied it from my inquiry as to what prompted the last line. It was something to the effect that those in charge of the investigation were or had come to the conclusion that the 1947 death date cited in the Gromyko Memorandum was correct. I thought this was a rather precipitous statement to be made to a wandering reporter and it troubled me a great deal.

Actually I thought it was deliberate on somebody's part to plant some serious disinformation as a kind of backlash against the enthusiasm, or at least cooperation, surrounding the effort to search for Raoul in psychiatric prison hospitals. This has happened before -- where those whose word would be believed, such as Nikonov, are quoted 'off the record' (but somehow that gets forgotten by the press) and it winds up on the wire. I object for a number of reasons but, at this point, the primary one is that while the burden of proof seems to be ours and we are bound to the highest standards of evidence and credibility, they can 'whisper' as they want. For various reasons, I think we should talk about this when I next am in Stockholm.

If Mr. Magnusson won't be back until January 9th, I think perhaps I should go ahead and send my application to the Swedish Institute. I would appreciate it, if you know anything about what everyone had in mind, if you would review my text and see if it is within the parameters because this is of great importance to me. Dr. von Dardel gave it his o.k., but he has asked me to add money for expenses. I was going to propose expense money of up to \$8,000 which would be drawn against actual receipts (in other words, if I raise the air fare myself I won't use the money, but at least I would be covered in case there were difficulties). PLEASE IF YOU CAN ADVISE ME ON THIS I WOULD APPRECIATE IT. If, for some reason, you think it should be sent immediately, I will need a fax number for them. Otherwise, it's going to be mailed to be reviewed after Christmas and New Year, which is probably its schedule in any case.

Let me know if there is anything I can do for you, and do send me reminders of what I should be sending you as my memory is not always perfect. I have been back to the Roosevelt Library and will go again...there's still several days work to be done in spite of all the times I have been there previously. Also one of my volunteers has provided me with hundreds of pages of very helpful archives regarding the behind-the-scenes structure/workings of rescue and relief under the Roosevelt Administration.

Merriest of Christmas(es) in Beautiful Stockholm. Wish I were there. Susan

P.S. - If I don't hear from you again,
 May 1995 be our year for successful
 Resolution.

PSS - At this time I am not at all sure that the 1945 date is valid?

UTRIKESDEPARTEMENTET
Rättsavdelningen
Första enheten (R 1)
N-U Allard

355/005
PROMEMORIA

1994-12-21

P2 Eu⁷
(HP 80 B)

Delges:

H Magnusson, Pol 1:1
B Lyrvall, Pol 1:1
L Olsson, KMI

(R)

Exp
21/12/94/4

Angående ansvarsfrågan i Wallenberg- och Bengt
Stureärendena

Fallen R Wallenberg och Bengt Stures sju
omhändertagna besättningsmän uppvisar vissa likheter.

I båda fallen är konstaterat att sovjetiska
myndigheter omhändertagit vederbörande medan
omständigheterna kring deras död respektive
försvinnande fortfarande är oklart, trots de
omfattande efterforskningsansträngningar som gjorts
efter sovjetstatens fall.

Den ryska handlingslinjen i dessa efterforskningar
tycks vara att sanningen i bägge fallen endast står
att finna i arkiven, samtidigt som de förlösande
dokumenten för en trovärdig förklaring ännu inte
kunnat påträffas.

Den nya ryska regimen borde ha ett politiskt
intresse av att de igångsatta utredningarna utmynnar
i trovärdiga svar på de utestående frågorna.
Samtidigt finns goda skäl för den ryska sidan att
låta utredningarna utmynna i nuvarande "status quo",
om sanning är att Wallenberg och "Bengt Stures"
besättningsmän undanröjdes som en problemlösning.

17

Detta vore ett klart folkrättsbrott, som ger upphov till nya frågor om ansvar och eventuella anspråk på ersättning. Även interneringen av ifrågavarande personer under de omständigheter som skett, utan att underrätta den svenska sidan och med deras försvinnande som följd, ger anledning till att anspråk på ett ansvar kan riktas mot den ryska sidan. Om sanning skulle visa sig vara att ifrågavarande personer likviderats, får man räkna med att ansvarsfrågan kommer att drivas från enskilda personers sida med stöd av massmedia.

Huruvida svenska staten skall stödja eller ta upp sådana krav på ansvar och eventuell compensation är naturligtvis ett politiskt beslut.

Har man på pol i samband med Wallenbergfallet utrett och närmare övervägt denna fråga? Jag förmodar liknande frågeställningar uppstått för andra länder (Polen, U S A etc) i liknande fall.

Man kanske borde överväga om ett uttalande från svensk sida i det nu pågående utredningsarbetet, att vi inte avser driva ansvarsfrågorna vidare, oavsett resultatet av utredningarna, kunde underlätta för ryssarna att komma fram även med ett besked, om detta är fallet, att ifrågavarande personer likviderats.

N-U Allard

00912126456434 ✓

P2 En'

(Pol)

355/002

206

UTRIKES-
DEPARTEMENTET

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS, SWEDEN

~~Krigsmateriellinspektionen~~General Inspectorate of
Military EquipmentFredsgatan 8
S-103 33 STOCKHOLM

Fax no:

Nat 08-20 31 00

Int + 46 8 20 31 00

a.c./Lw

DATUM
DATE:

1994-12-21

TILL
TO:MS SUSAN MESINA
ARK PROJECT, NEW YORK, N.Y.FRÅN
FROM:

LD/KMI / LAGE OLSON

ÄRENDE
RE:Wallenberg
RW & ARK PROJECTANTAL SIDOR (inkl. denna)
NUMBER OF PAGES
(incl. front page):

2

Avsant den
DispatchedKlockan
Hrs

Sign

94-12-21

09.20

Xo

MD

Dear Susan,

Many thanks for your fax of 19 December.

Unfortunately I haven't heard of your fax to SING OUT and I haven't been able to find anybody who knows anything about it. Hens is absent and will not be back until 9 January, 1995. I have left a message with his secretary.

In the meantime I do hope you will receive a correct copy of Carlbeck-Isotalo's article (it was mailed on 20 December). Could you send me a copy of "Charlie's" article in the U.S. News & World Report on the Hungarian PM and general Desec?² With best wishes for the Christmas season.

Sincerely,

J. J. Olson

~~+++~~ P 2 En' (Pol) (3)

356/008

UTRIKES-
DEPARTEMENTET

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS, SWEDEN

~~Krigsmateriellinspektionen~~

General Inspectorate of
Military Equipment

Fredsgatan 8
S-103 33 STOCKHOLM

Fax no:

Nat 08-20 31 00

Int + 46 8 20 31 00

a.a. / *[initials]*

DATUM
DATE:

1994-12-22

TILL
TO:

MS SUSAN MESINAI

ARK PROJECT, NEW YORK, N.Y.

FRÅN
FROM:

LD / KMI / LAGE OLSON

ÄRENDE
RE:

Wallenberg

RW & ARK PROJECT

ANTAL SIDOR (inkl. denna)
NUMBER OF PAGES
(incl. front page):

3

Avsänt den
Dispatched

Klockan
Hrs

Sign

94-12-22

12.20

[initials]

M

2(3)
Stockholm, 22 December,
1994

Dear Susan,

Many thanks for your fax of 21 December.

1) After having talked to a knowledgeable person at the SI I would suggest that you enclose a budget proposal for the project with your application in which you specify the most important items. There is, of course, no guarantee that the SI, which is an independent foundation owned and funded by the government, will give you any money at all. I have, however, got the impression that the SI may contribute in a rather important way, provided the project could be fully financed from other sources. Let's hope for the best. The fax number is: +46 8 20 72 48.

2) I have just received a few documents from the Swedish National Archives on the Soviet interest section of the Swedish legation in Budapest 1941-1945. I will revert to this matter when we know more of substance than "how to get rid of household items with the Estonian crest of arms on the porcelain etc. found in the Soviet building"

My contact person is quite confident that we could find more documents on this important subject.

3) I have distributed your copy of the Congressional Record of 6 October, 1994 (Senate). No 144. This information on RW is very important and should be of great value and use to us.

4) Your second PS at the end of page 2 has fallen out at the beginning is not readable.

Sincerely,

Joe Olson

KOPIA TILL:
 UM
 BITR UM
 KABS
 POLCH
 BITR POLCH
 CH POL 1
 POL 1:1

(Prel)

AVD.	GR.	MÅL
P	2	En I
40	80	B

OKL

→ HM
 nu Allard, RI
 Olson, KRI
 ES
 BLY
 KL
 exp 1995-01-09 NL 2 m P

AMBASSADEN MOSKVA

1994-12-23

UD STOCKHOLM

✓

23/11

FOER POL 1:1

RE SAMTAL MED FSK:S ARKIVCHEF KRAJUSJKIN

FORTS.

RE SAMTAL MED FSK:S ARKIVCHEF KRAJUSJKIN

HADDE DEN 22 DECEMBER FSK:S ARKIVCHEF KRAJUSJKIN PÅ LUNCH. NEDAN HUVUDPUNKTERNA FRÅN SAMTALET NEDTECKNADE AV FOYER.

1. KRAJUSJKIN HADDE NYLIGEN ÅTERVÄNT FRÅN WASHINGTON DÄR HAN MED EN STÖRRE RYSK DELEGATION DELTAGIT I PLENÄRMÖTE MED AMERIKANSK-RYSKA POW/MIA-KOMMISSIONEN. FRÅN AMERIKANSK SIDA SÖKTE MAN INFORMATION RÖRANDE PERSONER SOM FÖRSVUNNIT I SAMBAND MED ANDRA VÄRLDSKRIGET, VIETNAM- OCH KOREAKRIGEN SAMT KALLA KRIGET. NAÄRA KRIGSFÄNGAR FRÅN VIETNAM- OCH KOREAKRIGEN HADDE DOCK, SÄDE KRAJUSJKIN, ÄLDRI TAGITS TILL SOVJETUNIONEN UTAN BEHÄLLITS I DESSA LÄNDER. DET OBETYDLIGA ANTAL AMERIKANER SOM TILLFÄNGATAGITS UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET HADDE FÅTT LÄMNA SOVJET UNDER 50-TÅLET. FÄLLEN FRÅN DET KALLA KRIGET GÄLLDE FR.Å. SPÄNINGSFLYGPLAN SOM SKJUTITS NED ÖVER HAVET. DEN DOKUMENTATION SOM ÅTERFÖRNITS I DESSA FÄLL VAR UTESLUTANDE GRÄNSTRUPPERS OCH ÄNGAV I STORT SETT BARA TIDPUNKT OCH POSITION FÖR HÄNDELSENA. FRÅN RYSK SIDA SÖKTE MAN FÖRUTSÄTTNINGSLÖST I DE OLIKA ÅRKEN OCH FÖLJDE INTE BARA DEN LISTA SOM AMERIKANERNA ÖVERLÄMNAT. RYSSLANDS INTRESSE GÄLLDE AMERIKANSK HJÄLP ATT SÖKA KRIGSFÄNGAR FRÅN AFGHANISTANKRIGET. MAN VISSTE PÅ RYSK SIDA ATT TOTALT RYSSAR FÖRFÄRANDE HÖELLS FÄNGNA AV MUJAHEDIN-GERILLAN.

2. VAD ÄVSAAG WÄLLENBERGÄRENDET BÖRJÄDE KRAJUSJKIN MED ATT UNDERSTRYKA ATT SVERIGE SKULLE VARA ÖVERTYGAT OM ATT MAN PÅ RYSK SIDA GICK MYCKET NOGGRANT TILLVÄGA, ATT DET HÄRVIDLAG INTE FÄNN NAÄRA SOM HÄLT ÄRNA RYSKA HÄDER SAMT ATT DET PÅ RYSK SIDA JU INTE HÄLLER FÄNN NAÄON MÄNING MED ATT DÖLJA NÄGOT. MÄR MÄTERIAL I WB-ÄRENDET ÄEN VAD SOM ÅTERFÖRNITS HADDE FÖRSTÄS ÄXISTERAT, MÄN DET VAR ÜPPENBART ATT DOKUMENT HADDE FÖRSTÖERTS. SÄ SKEDDE ÖFTÄ UTÄN ATT NÄGON ÄNTECKNING GJÖRDES DÄROM.

3. KRAJUSJKIN VAR ÄV DEN BÄSTÄEMDÄ ÜPPFÄTTNINGEN ATT WÄLLENBERG INTE FÖREKOMMIT UNDER NÄGOT ÄNNÄT NÄMN OCH ÄNFÖRDE SMOLTÖVRÄPPORTEN SOM STÖED FÖR DENNÄ

FÖRTS.

UPPFATTNING. DEN UNDERSÖKNING MED ULTRAVIOLETT STRÅLNING SOM GENOMFÖRTS AV SMOLTISOVRAPPORTEN HADE VISAT ATT WALLENBERGS NAMN DÄR INTE HADE ÄNDRATS. OAVSETT DETTA VAR MAN DOCK PÅ RYSK SIDA REDO ATT FÖRUTSÄTTNINGSLÖST UNDERSÖKA VARJE TÄNKBAR ANNAN VERSION.

4. DET VAR INTE TROLIGT ATT WALLENBERG BEFUNNIT SIG I BUTYRKAFÄNGELSET, SÄDE KRAJUSJIN. SOM EN FÄNGE AV "STOR BETYDELSE" HADE WALLENBERG SÄKERT HÅLLITS I DE "INRE FÄNGELSERNA" (LUBJANKA OCH LEFORTOVO) OCH INTE I BUTYRKA SOM MER VAR FÖR "ANDRA RANGENS" FÄNGAR.

5. KRAJUSJIN NÄMDE ATT HAN EN GÅNG TILLSAMMANS MED GUY VON DÄDEL SLAGIT UPP ARTIKELN OM FAMILJEN WALLENBERG I EN 30-TALSUPPLAGA AV STORA SOVJETENCYKLOPEDIN. FAMILJEN BESKREVS DÄR SOM "EN MÄKTIG EKONOMISK KLAN INOM DEN SVENSKA FINANSOLIGARKIN SOM GAV HJÄLP ÅT HITLER". DETTA SKULLE MAN HA I MINNET DÄR MAN FUNDERADE ÖVER ORSAKEN TILL ATT RAOUL WALLENBERG TILLFÄNGATAGITS.

6. JAG ÖVERLÄMNAD TILL KRAJUSJIN ETT KORTFATTAT NON-PAPER PÅ RYSKA SOM SAMMANFATTAR VÅRA KVARSTÅENDE ÖNSKEMÅL OM RYSKA UTREDNINGSINSATSER.

7. KRAJUSJIN VAR BEKYMRADE I FRÅGA OM UTREDNINGSLÄGET BETRÄFFANDE FÄRTYGET BENGT STURES BESÄTTNING. HAN HADE LÄST RAPPORTEN I ÄRENDET OCH VINOGRADOV HADE RAPPORTERAT FRÅN ARBETSGRUPPSMÖTET I STOCKHOLM. KRAJUSJIN ANSÅG ATT FLERA DOKUMENT MÅSTE FINNAS OM DE SJU BESÄTTNINGSMEDLEMMARNAS ÖDE OCH HADE GIVIT VINOGRADOV ANVISNINGAR FÖR DET FORTSÄTTA SÖKANDET.

8. JAG FRAMFÖRDE TILL KRAJUSJIN ATT VI SKULLE VILJA BJUDA HONOM TILL SVERIGE, VILKET HAN VAR MYCKET POSITIV TILL. VI SKULLE PÅ NYÅRET HA KONTAKT I FRÅGAN OM TIDPUNKT FÖR BESÖKET.

HIRDMAN

AMBASSADEN MOSKVA

1994-12-22

Inf. riket L. Mmm

27.12. 06.12

A

INK. UTRIKESDEPP.		
D. No 356/026		
94 12- 233		
AVD. A	GR. 2	MAL. I

Ds Sven Johansson
Utrikesdepartementet
Administrativa avdelningen
Fjärde enheten
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Skyddsmaktsuppdraget för Sovjetunionen i Ungern

håll lase 0.

Min käre gode Broder,
Härmed skickar jag över litet mer kopior av papper i centrala B-avdelningens arkiv om vad man hade för sig i Budapest. Som Du ser hade den lokala B-avdelningen där åtskilliga anställda och dessutom tycks det rått en viss oklarhet om dess förhållande till C-avdelningen som hade ännu fler. Det tycks inte finnas så mycket information i centrala B-avdelningens arkiv om dessa människor när de inte senare hört av sig på annat sätt, t ex genom skadeståndsanspråk för förluster och dylikt. Om man inte är nöjd med vad jag nu grävt fram så får man väl komma hit till RA för att forska själv, detta sagt utan minsta stingslighet mot dig personligen.

!-jante Gij
Folke Ludwigs

KOPIA TILL:
UM
BITR UM
KABS
POLCH
BITR POLCH
CH POL 1
POL 1:1

(Mal)	AVD. p	GR. 2	MÅL EW
-------	-----------	----------	-----------

Car/w

AMBASSADEN MOSKVA

1994-12-28

UD STOCKHOLM

FOER MAGNUSSON, POL 1:1

RE WALLENBERGAERENDET

FORTS.

RE WALLENBERGAERENDET

VID LUNCH IDAG HADE RYSKE RIKSARKIVCHEFEN PICHOJA FOELJANDE SYNUNKTER PAA DEN FORTSATTA HANDLAEGGNINGEN AV WALLENBERGAERENDET.

HAN FORTSATTE IHAERDIGT SINA EGNA ARKIVUNDERSOEKNINGAR MEN HADE AENNU INTE FAATT FRAM NAAGRA NYA DOKUMENT SOM HAN KUNDE VISA MIG. I PRESIDENTARKIVET FANNS INGET OM WALLENBERG. PICHOJA HOELL PAA MED ATT GAA IGENOM POLITBYRAANS ARKIV. I SAMMANHANGET NOTERADE HAN ATT DET ENDAST SEDAN SLUTET AV 1960-TALET FINNS STENOGRAFISKA UPPTECKNINGAR FRAAN POLITBYRAANS SAMMANTRAEDEN. DESSFOERINNAN FOERELAAG ENDAST BESLUTSPROTOKOLL. FOER PICHOJAS FORTSATTA FORSKNINGAR I POLITBYRAA- OCH PERSONARKIVEN HAENVISADE JAG HONOM TILL TRE VIKTIGA BESLUTSTILLFAELLEN PAA SOVJETISK SIDA: SOEDERBLOMS DEMARCHE HOS STALIN VAAREN 1946, ERLANDERS BESOEK I APRIL 1956 OCH GROMYKOS SVAR FEBRUARI 1957.

PICHOJAS UPPFATTNING VAR ATT MAN TILL SIST BORDE HITTA NAAGRA DOKUMENT SOM GAV SLUTGILTIGT BESKED OM WALLENBERGS OEDE, OM INTE PAA HOEGSTA ARKIVNIVAAN SAA HOS MELLANNIVAAN CHEFER INOM MVD OCH KGB. HAN HADE SJAELV VARIT MED OCH GRAEVT FRAM HANDLINGARNA OM KATYN-MASSAKERN EFTER DECENNIERS RYSKT FOERNEKANDE OCH HAENVISADE VIDARE TILL SINA UNDERSOEKNINGAR TILLSAMMANS MED FSK:S KRAJUSJKIN EFTER HANDLINGAR ROERANDE AMERIKANSKA KRIGSFAANGAR.

PICHOJA TRODDE ATT HAN OCKSAA KUNDE GOERA FRAMSTEG GENOM UTFRAAGNING AV PERSONER SOM VAR MED DAA WALLENBERG FOERSVANN I MOSKVA. DET HADE GETT RESULTAT I DET UNGERSKA BETHELEN-FALLET.

AV SPECIALARKIVEN ANSAAG HAN FOELJANDE VAR INTRESSANTAST: MVD:S, PERSONFONDERNA FOER POLITBYRAAMEDLEMMAR OCH LIKSTAELLDA, FOERSVARSMAKTENS ARKIV, FAENGELSEFONDERNA.

DET FOERELAAG VISSERLIGEN STOR SANNOLIKHET ATT UNDER AARENS LOPP ORDER GETTS OM FOERSTOERING AV WALLENBERG-DOKUMENTEN MEN I SAA FALL BORDE NAAGOT SPAAR AV DETTA FINNAS. PICHOJA BERAETTADE ATT SAA

FORTS.

SENT SOM 1990 HADE ORDER GETTS OM FOERSTOERING AV
KATYN-DOKUMENTEN, VILKET DOCK INTE VERKSTAELLTS AV
VEDERBOERANDE ARKIVARIE.

ALLA KOMMUNISTPARTIETS ARKIVHANDLINGAR, SOM VAR
AELDRE AEN 30 AAR SAMT DE YNGRE HANDLINGAR SOM INTE
ROERDE MELLANSTATLIGA FOERHAALLANDEN, TILLHOERDE NU
DEN RYSKA STATEN OCH HOELL PAA ATT OEVERFOERAS TILL
RIKSARKIVET.

PICHOJA HOPPADES KUNNA AATERKOMMA MED NYA RESULTAT
TILL OSS UNDER VAARENS LOPP. JAG FRAMFOERDE INBJUDAN
TILL HONOM ATT BESOEKA SVERIGE MEN HAN VILLE INTE
RESA INNAN HAN HADE NAAGOT ATT VISA UPP.

HIRDMAN

AMB MOSKVA

UTRIKESDEPARTEMENTET

Informationsbyrån

T E L E F A X

Sid 1 (1)

Vid begäran om repetition:
Var god ange även den enhet
(UD/INFO)) som sänt faxet!

Datum 1994-12-21	Dnr 2	Dossierbet. IN 2
---------------------	----------	---------------------

INK. UTRIKES DEP.
D.No

94 -12- 2 8

AVD. p	GR. 2	MÅL. Eu
--------	-------	---------

Ambassaden Pretoria p.t. KAPSTADEN

Re Raoul Wallenbergs åminnelse
Tjänstetel 94-10-10 från Pretoria
Tjänstetel 94-12-21 från Kapstaden

För: Jeanette Lindzter
Från Informationsbyrån/Agneta Landorf

Sedan vi fick Ert första tjänste har vi ringt runt
men tyvärr inte kunnat få några besked. Svenska
institutet uppger att de kanske kommer att ge ut en
ny utgåva i Porträtt-serien. Nuvarande utgåva i
Porträttserien beställs hos Svenska institutet.

För kännedom kan nämnas följande:

Senator Tom Lantos, USA, har tagit initiativet till
en byst av Raoul Wallenberg som skall placeras i
The Capitol-byggnaden (amerikanska kongressen).
Bysten, som är brons, har utförts av en israelisk
konstnär. Svenska staten, genom
UD/Informationsbyrån, har donerat en sockel av
svensk granit, utförd i Sverige och just anländ
till Washington. Beräknas avtäckas 17 januari 1995
(i närvaro av hög svensk företrädare men detaljerna
f.n. okända för oss).

Cabinet

12-25/a1

Avsant:

Datum 941221	Kl. 15.30	Sign. RP
-----------------	--------------	-------------

Postadress

Box 16121

103 23 STOCKHOLM

Gatuadress

Gustav Adolfs torg 1

Telefon

786 6000

Fax

723 11 76 (G3)

Telex

10590 MINFOR S

INK. UTRIKES DEP.		
D. No 361/002		
95-03-07 94-12-28		
AD.	GR.	MAL.
P	2	En'

UTRIKES DEPARTEMENTET Krigsmaterielinspektionen
Ink 1994 -12- 2 8

December 27, 1994

FACSIMILE TO: Lage Olson (Pol)
FROM: Susan Mesina

Kopia till
Hans Magnusson
Pal 1:1

Exp.
95-01-09

1/2 I found Charlie's "Whisper" which is attached. Also, I greatly appreciate receiving the Carlebach article which I have studied closely. With the exception of the usual "jumps" to conclude that it was already established in the minds of the Politburo / CPSU that Raoul died in 1947 - the beginning (and the incomplete analysis of Smol'tsov) was well laid out. Once she hit Burt Schiller's book and the "wider political context" I was protesting every other line to the end! Particularly because I have spent this last week reviewing archives from the American side.

The last line of my fax said "Have a Merry Christmas in beautiful Stockholm." Wish I was there working with you all.

A most important resource would be, I think, Ulf Barck-Holst's papers from his days as Charge d'Affaires in Moscow. His perceptions coincide quite clearly with findings on this end.

re the Svenska Institute, I appreciate your inquiries on our behalf. There is no chance that I know about

3
of full funding for the entire project - only of matching salary with expenses. I think it best to wait until Mr. Magnusson comes back before submitting anything because I am getting slightly different pictures from everywhere. My original goal was to request modest funding for the ARK team to study newly purchased Russian archives in this country, for me to complete the American ones and double-check with England before bringing it to the attention of your office.

What I did offer was that this funding would be credited in a book, which won't be ready for years, from a very important (prestigious) University press who recently approached us. University presses pay notoriously low but as a not-for-profit group we were looking for outside funding to enable us to do the research. This was my original conversation with Dr. von Hardsel. Funding is a real problem now. Best - Susan

